ԹՂԹԱԾՐԱՐ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆԻ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Armenian Revolutionary Federation
WESTERN UNITED STATES

Ի՞ՆՉ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱՒ Հ.Յ.Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Դաւիթ Թորոսեան

Արեւմտեանի Ըմբոստութիւնը

Ի՞նչ Տեղի Ունեցաւ
ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի
Կազմակերպութեան Մէջ

(Դեկտեմբեր 2020-Սեպտեմբեր 2023)

Հեղինակ
Դաւիթ Թորոսեան

Լոս Անճելոս
2024

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ. ԻՆՉՈՒ ԱՅՍ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ (ՀԱԿԻՐՃ ԱԿՆԱՐԿ)

ՆԱԽԱԲԱՆ

Ա ՄԱՍ. ԻՆՉՊԷՍ ԾՆՈՒՆԴ ԱՌԱՒ ՏԱԳՆԱՊԸ

Բ ՄԱՍ. ԻՆՉՊԷՍ ԶԱՐԳԱՑԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Գ ՄԱՍ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆԻ 55ՐԴ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ՅԱՋՈՐԴԱԾ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐ

ՀՅԴ 34ՐԴ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ԱՄԷՆՕՐԵԱՅ ՊԱՅՔԱՐ ԵՒ ՀԱՆԳՈՒՑԱԼՈՒԾՈՒՄ

ՀԱՆԳՈՒՑԱԼՈՒԾՈՒՄ

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՄԷՋ

Ժողովուրդին Մարտահրաւէրը
Արման Պաղտոյեան, 21 Դեկտեմբեր 2019

Արեւմտեան Ամերիկայի ՀՅԴի Ղեկավարները Ընդհանուր Հիւպատոսին Յայտնեցին Որ Փաշինեան Պէտք Է Հրաժարի
Հորիզոն Շաբաթաթերթ, Ազդակ Օրաթերթ, 16 Նոյեմբեր 2020

Յայտարարութիւն
Հ.Յ.Դ. ԲԻՒՐՕ, 27 դեկտեմբեր, 2020

ԲԱՐԻ ԼՈՅՍ
Նազարէթ Պէրպէրեան, 27 Յունուար 2021

ԱԶԴ
Հ.Յ.Դ. ԲԻՒՐՕ, 8 Մարտ, 2021թ.

Արտաքսում Հ.Յ.Դ. շարքերից
Հ.Յ.Դ. ԲԻՒՐՕ, 8 Մարտ, 2021

Հ.Յ.Դ. Բիւրոյի Անունով Քանդել Կը փորձեն Նոյնինքն Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը
Նազարէթ Պէրպէրեան, 10 Մարտ 2021

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական Կոմիտէ, 11 Մարտ 2021

Բիւրօն Փորձում Է Կիրառել «Եթէ Իմը Չէ, Ուրեմն Թող Քանդուի» Մարտավարութիւնը
Հարցազրոյց Նազարէթ Պէրպէրեանի հետ, 11 Մարտ 2021

ՀՅԴ – Պառակտում կամ Մա՞հ
Կայծ Մինասեան, 13 Մարտ 2021

Կոնֆլիկտ ՀՅԴ Բիւրոյի Եւ ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի Կենտրոնական Կոմիտէի Միջեւ
Մկրտիչ Կարապետեան, 20 Մարտ 2021

Մտածումներ ՀՅԴ Կանոնագիրին Մասին
Արա Խանճեան, 3 Ապրիլ 2021

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
Հ.Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԲԻՒՐՈՅԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ, Ապրիլ 5, 2021

Մինչ Անոնք Կը Խաղան
Անի Աստուրեան, 21 Յունիս 2021

Քրիստափոր Եւ Չարենց
Ռազմիկ Շիրինեան, 21 Յունիս 2021

Յայտարարութիւն
ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական Կոմիտէ, 19 Յուլիս 2021

Արմէնփրէսի Անդրադարձը Բիւրոյական Կ.Կ.ի Կազմակերպած «55րդ Շրջանային Ժողով»ին
Արմէնփրէս, 20 Յուլիս 2021

Վերականգնե՛լ Դաշնակցութեան Գաղափարական Հնոցը
Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական Կոմիտէ, 15 Հոկտեմբեր 2021

Դաշնակցութիւնը կազմակերպութեան է վերածուել. Բիւրօն երեխայական մօտեցումներով կը սպառի կուսակցութեան վարկը
Հարցազրոյց Նազարէթ Պէրպէրեանի Հետ, 20 Հոկտեմբեր 2021

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
Հ.Յ.Դ. 34-րդ Ընդհանուր Ժողով, 8 Մարտ, 2022

Թեհլիրեանի Նորոգուած Յուշարձանին Բացումը Եւ ՀՅԴ Օրուան Տօնակատարութիւն Ֆրեզնոյի Մէջ
Ասպարէզ, 23 Մարտ 2022

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական Կոմիտէ, 7 Ապրիլ, 2022

Դաշնակցութեան Հիմնադրութեան 131-ամեակի Նշում Կլենտէյլի Մէջ
Ազդակ, 7 Ապրիլ 2022

ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական Կոմիտէն Կը Դատապարտէ Ռեւէ Հայու Մուտքի Արգելքը Հայաստան
ՀՅԴ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ, 14 Յուլիս 2022

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Արևմտեան ԱՄՆի Բիւրոյական Կեդրոնական Կոմիտէ, Յուլիս 15, 2022

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. ԱՐՑԱԽԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ Է ԵՒ ՊԻՏԻ ՄՆԱՅ ԱՅԴՊԻՍԻՆ
ՀՅԴ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ, 08 Հոկտեմբեր, 2022

Մամլոյ Հաղորդագրութիւն
Հ.Յ.Դ. Արեւմտեան ԱՄՆ Բիւրոյական Կեդր. Կոմիտէ, 13 Հոկտեմբեր 2022

Հայ Մշակութային Հիմնարկութեան Ընդհանուր Ժողովը Վերընտրեց Կազմակերպութեան Վարչութիւնը
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, 20 Նոյեմբեր 2022

ՀԱՄԱՏԵՂ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆ ԱՐՑԱԽԻ ՇՐՋԱՓԱԿՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ
ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ, 22 Դեկտեմբեր 2022

Ձայն մը հնչեց Քալիֆորնիայից…
Կայծ Մինասեան, 25 Դեկտեմբեր 2022

Յայտարարութիւն
ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի 56րդ Շրջանային ժողով, 16 Յունուար, 2023

Հայաստանի Մէջ Հզօր ՀՅԴ Մը Ունենալու Անհրաժեշտութիւնը
Արա Խանճեան, 27 Փետրուար 2023

ՀՅԴ Ծրագիրը՝ Դաշնակցականի Կեանքին Ուղեցոյց
Յարութ Մկրտիչեան, 22 Մարտ 2023

Եկէ՛ք Մտածենք Եւ Խօսինք Ազատ, Պայքարինք Ու Գործե՛նք Միասին, Որպէսզի Վերադառնանք Մեր Ակունքներուն
Յարութ Մկրտիչեան, 26 Մարտ 2023

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
ՀՅԴ Արևմտեան Ամերիկայի Բիւրոյական Կենտրոնական Կոմիտէ 4 Ապրիլ 2023

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
ՀՅԴ Արևմտեան ԱՄՆի Բիւրոյական Կեդրոնական Կոմիտէ, 26 Մայիս 2023

Հաղորդագրութիւն
ՀՅԴ ԲԻՒՐՕ, 19 Հոկտեմբեր 2023

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԻՆՉՈՒ ԱՅՍ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Հ.Յ. Դաշնակցութեան պատմութեան մէջ տարբեր ժամանակներու եւ տարբեր վայրերու մէջ օրուայ ղեկավարութեան դէմ եղած են ըմբոստացումներ եւ պայքարներ, որոնք Դաշնակցութեան պատմագրութեան մէջ ներկայացուած են որպէս «անջատողական» շարժումներ։ Սակայն այդ շարժումները հիմնականին մէջ միտուած եղած են կուսակցութիւնը բարեկարգելու եւ որոնք միշտ ալ աւարտած են Դաշնակցութեան կանոնագրային կարգապահական հասկացողութեան տրամաբանութեամբ։

Բոլոր անոնք, որոնք ծանօթ են Դաշնակցութեան պատմութեան, անպայման լսած են այդ շարժումներուն մասին։ Անկախ իրենց ծաւալէն կամ ձգած ազդեցութենէն, այդ շարժումները կամ ըմբոստացումները, հիմնականօրէն գաղափարական տարակարծութիւններ չեն ունեցած կուսակցութեան հետ։ Շարժառիթները եղած են տարբեր, բայց հիմնական խնդիրը եղած է կուսակցութեան գործելաձեւին կամ ղեկավարութեան դէմ պոռթկում։

Իր տեսակով եւ ծաւալով, բայց նաեւ գաղափարական եւ քաղաքական հիմքեր ունենալու իր յատկութեամբ, վերջին տարիներու Միացեալ Նահանգներու Արեւմտեան շրջանի ըմբոստացումը իւրայատուկ էր եւ իրօք որ հակադարձութիւն մըն էր Հ.Յ.Դ. Բիւրոյի կողմէ այդ շրջանին դէմ տարուող աւելի քան տասը տարիներու հալածանքի քաղաքականութեան, որուն վերջին արարը 2020-ի Դեկտեմբեր 27-ին Բիւրոյի կողմէ Կ.Կ. նշանակելու ճարահատ եւ կոպիտ որոշումն էր։ Այս որոշումը շրջանի կուսակցականներուն ընդվզումին պատճառ դարձաւ եւ զանոնք մղեց յայտնի 55րդ Շրջանային Ժողովը գումարելու եւ նոր Կեդրոնական Կոմիտէ ընտրելու։

Դաշնակցական պատմութեան եւ յուշագրութիւններու հարուստ գրականութեան մը գոյութեամբ հանդերձ, ցաւով պէտք է ընդգծենք որ անցեալին պատահած շարժումներու պատմութեան, այդ օրերու պատահած իրավիճակներու եւ մթնոլորտի մասին գրաւոր յիշատակութիւններ գրեթէ չկան։ Այս աշխատութեան նպատակն է արձանագրել փաստերը եւ լոյս սփռել յատկապէս վերջին տարիներուն ԱՄՆ-ի մէջ պատահած այդ ըմբոստացումին վրայ, ինչպէս նաեւ փորձել արձանագրել 2020 Դեկտեմբերի նախորդած տարիներու իրադարձութիւնները եւ այդ շարժման հետեւանքով ստեղծուած կացութիւնը եւ դէպքերը։

Աշխատութիւնը ակադեմական չըլլալով հանդերձ, ճիգ ըրինք առաւելագոյն չափով փաստերը մէկտեղել, հանդիպումներ ունենալ եւ հաղորդակցիլ բոլոր կողմերու ներկայացուցիչներու հետ, լսել անոնց վկայութիւնները, ինչպէս նաեւ մամուլի եւ առհասարակ այս պատմութեան հետ առընչուող բոլոր յայտարարութիւններն ու կոչերը իբրեւ վաւերաթուղթ նկատի ունենալ։ Միաժամանակ «Արեւմտեանի հարց»ի տեւողութեան շրջանին (Դեկտեմբեր 2020-Սեպտեմբեր 2023) հաղորդակցած ենք կողմերէն տասէ աւելի անմիջական ներկայացուցիչներու հետ եւ հասկնալի պատճառներով յանձնառու եղանք որ անոնց ինքնութիւնը մնայ խորհրդապահական։

Վերջապէս, նման շարժումներ եւս մաս կը կազմեն Հ.Յ.Դ. պատմութեան եւ անոր ճշգրիտ իրազեկումը կրնայ ուսանելի ըլլալ ապագայի համար։

Պէտք է նշել որ ԱՄՆ-ի մէջ պատահած այդ շարժումը այնքան բազմաշերտ է եւ դէպքերու ընթացքը այնքան արագ, որ խճճուած պատկեր մը կը կազմէ եւ այս պատճառով ամբողջական եւ անթերի աշխատութիւն մը ներկայացնելու յաւակնութիւնը չունինք։ Պարզապէս այս փոքր եւ համեստ աշխատութիւնը կրնայ հիմք ծառայել ապագային աւելի ծաւալուն աշխատանքի մը։ Ու եթէ որոշ դէպքեր կամ մանրամասնութիւններ ակամայ մոռցուած են, թող ներուի մեզի։

Հեղինակ
Դաւիթ Թորոսեան

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

(ՀԱԿԻՐՃ ԱԿՆԱՐԿ)

ԱՄՆ-ի Արեւմտեան Ափի հայկական գաղութը սկսած է ձեւաւորուիլ 1880-ական թուականներէն սկեալ: Առաջին հասնողները եկած են Արեւելեան Ամերիկայէն, խոյս տալով գործարանային կեանքէն եւ օգտուելով Քալիֆորնիոյ եւ մանաւանդ Ֆրեզնոյի բարեբեր հողէն, լծուած են գիւղատնտեսական աշխատանքի: Այս մասին կը գրէ «Կոչնակ» շաբաթաթերթը. «Զանձրացած գործարաններու աշխատանքէն, յուսակտուր հայրենիք դառնալու փափաքէն՝ Հայ ժողովուրդը նոր տեղ մը, նոր գործ մը կը փնտռէ» «Կոչնակ», 1900, թիւ 2: 1896ի համիտեան ջարդերէն ետք խուսափելով օսմանեան բռնութիւններէն, Արեւմտեան Հայաստանէն՝ մասնաւորաբար Խարբերդէն, Մարզուանէն եւ Եոզկաթէն, կը սկսի գաղթ դէպի Քալիֆորնիա, որուն մէջ ղեկավար կ՛ըլլան բողոքական կրօնաւորները: Ըստ Ֆրեզնոյի պաշտօնական տուեալներու 1901 թուականին այնտեղ կ՛ապրէին հազար հայ, իսկ յաջորդ հինգ տարիներու ընթացքին այդ թիւը կրկնապատկուած է: Իսկ Արեւելեան Հայաստանէն դէպի Քալիֆորնիա գաղթը կը սկսի 1900ականներու առաջին տարիներուն, հիմնականին մէջ Կարսի եւ Շիրակի նահանգներէն: 1908ին, Դաշնակցութեան ջանքերով կը սկսի հրատարակուիլ «Ասպարէզ»ը, որպէս շաբաթաթերթ: 1910 թուականներուն որոշ թիւով հայեր կը սկսին հաստատուիլ նաեւ Լոս Անճելըս եւ 1922ին կը հիմնուի Ս. Խաչ եկեղեցին:

Երկրորդ մեծ հոսքը դէպի Արեւմտեան Ամերիկա տեղի կ՛ունենայ նախ Պալքանեան պատերազմներու եւ ապա Հայկական Ցեղասպանութենէն եւ Հայաստանի անկախութեան անկումէն ետք 1912-1921 թուականներուն: Այս մասին »Հայրենիք» ամսագիրը կը գրէ. «Հայերու Քալիֆորնիա գալը մեծ համեմատութիւններ առած է վերջերս: Կու գան ամէն կողմերէ թէ՛ Մ. Նահանգներէ եւ թէ՛ երկիրէն: Կու գան անհաշիւ ու տարերային կերպով… Շատերը կը ծախեն տուն ու հաստատուած գործը ու կու գան: Ուրիշներ առանց դրամի կուգան»: 1930 թուականի ԱՄՆ-ի հերթական մարդահամարի տուեալներով Քալիֆորնիոյ մէջ կ՛ապրէր 12.379 հայ: Ըստ «Փարոս» ամսաթերթին՝ 1927 թուականին Քալիֆորնիոյ մէջ կ՛ապրէր 16 000 հայ:

Թէեւ դանդաղ, բայց դէպի Արեւմտեան Ամերիկա գաղթը շարունակուած է նաեւ 1920ականներէն ետք: 1950ականներուն Անթիլիասի կաթողիկոսութիւնը կը ստեղծէ իր թեմը, որ զարկ կու տայ եկեղեցական-հոգեւոր կեանքին:

1970ականներուն, նախ Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմի բռնկումով, ապա Իրանի մէջ պատահած իսլամական յեղափոխութեան հետեւանքով, Միջին Արեւելքէն մեծ գաղթ կը կատարուի դէպի Քալիֆորնիա: Այս գաղթը կ՛երկարի տարիներու վրայ՝ մինչեւ 1990ականներու սկիզբը: 1991ին, պաշտօնական տուեալներով Արեւմտեան Ամերիկայի հայութեան թիւը կը կազմէր 115 000 իսկ ոչ պաշտօնական՝ մինչեւ 300 000: Թիւերու այս տարբերութիւնը կը բացատրուի այն հանգամանքով որ, մարդահամարի ժամանակ, շատեր չեն նշեր իրենց ազգային պատկանելիութիւնը:

1991ին, Հայաստանի անկախացումէն ետք, կը սկսի նոր եւ մեծ հոսք դէպի ԱՄՆ-ը եւ մասնաւորաբար Քալիֆորնիա: Թէեւ պաշտօնական տուեալներ չկան, բայց ներկայիս գաղութիւն թիւը կը գնահատուի մօտաւորապէս մէկ միլիոնով: Այնտեղ կը գործեն աւելի քան 30 եկեղեցիներ, (Էջմիածինի եւ Անթիլիասի Առաքելական թեմերը, Կաթողիկէ եւ Աւետարանական եկեղեցիները): Տարբեր կուսակցութիւններուեւ յարանուանութիւններու պատկանող աւելի քան 15 դպրոցներ: Հայկական դպրոցներ յաճախող հայ աշակերտութեան թիւը 7000 չանցնիր: «Ասպարէզ» օրաթերթի կողքին կը հրատարակուին քանի մը շաբաթաթերթեր եւ պարբերականներ, թէ հայերէնով եւ թէ անգլերէնով:

2019էն ի վեր կը գործէ PAC-ը (Pan Armenian Congress), որ կը համախմբէ գաղութին մէջ գործող 27 կազմակերպութիւններ (կուսակցութիւններ, միութիւններ, յարանուանութիւններ եւայլն): PAC-ը իւրայատուկ կառոյց մըն է ի տարբերութիւն այլ գաղութներու մէջ գոյութիւն ունեցող նմանօրինակ կազմակերպութիւններու: Անոր կազմութեան մէջ հիմնական դերակատարութիւն ունեցաւ Արեւմտեանի Կ.Կոմիտէն:

Գաղութին ամէնէն կազմակերպուած միաւորը ՀՅԴ-ի կառոյցն է: Շրջանը կը հաշուէ աւելի քան 1400 անդամ: Ունի 17 կոմիտէութիւն եւ մէկ ուսանողական միութիւն՝ «Շանթ»մ որ վերջին տասը տարիներուն գործունեայ միաւոր չէ եւ կը գտնուի ամլացած վիճակի մէջ: Կուսակցութիւնը ունի իր երիտասարդական թեւը՝ Հ.Ե.Դ-ը եւ պատանեկան միութիւնը: Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութիւնը (Հ.Ե.Դ.) մօտիկ անցեալին ունեցած է շուրջ 500 անդամ, իսկ ներկայիս գործօն անդամներուն թիւը հազիւ 100 է:: Կուսակցութեան ուղեկից

միութիւնները՝ Համազգային Մշակութային Միութիւնը, Հ.Օ.Մ.-ը եւ Հ.Մ.Ը.Մ.-ը նոյնպէս ներկայութիւն են գաղութին մէջ եւ գործօն մասնակցութիւն ունին գաղութային կեանքին։

ՆԱԽԱԲԱՆ

ՀՅԴ Բիւրօն, 27 Դեկտեմբերին հաղորդագրութեամբ մը հանրութեան կը յայտնէր Արեւմտեան Ամերիկայի Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Կ.Կ.-ի նոր կազմը։ Այս քայլը ինքնին խնդրայարոյց էր, որովհետեւ պատմութեան մէջ նախընթաց չէ ունեցած որ Բիւրօն Կեդրոնական Կոմիտէի մը կազմութեան – այս պարագային նշանակումին մասին հանդէս գայ յայտարարութեամբ։ Բիւրոյի այս քայլը ընդվզում կ՛առաջացնէ շրջանի կուսակցական շրջանակներուն մէջ։ Նախատեսուած Շրջանային Ժողովին համար արդէն իսկ պատգամաւորները ընտրուած էին։ Մերժելով ենթարկուիլ Բիւրոյի որոշումին, յաջորդ օրն իսկ, 28 Դեկտեմբեր 2020ին, Արեւմտեանի պատգամաւորները կը գումարեն իր 55րդ Շրջանային Ժողովը եւ կ՛ընտրեն Կեդրոնական Կոմիտէ։ Հակոտնեայ այս երկու իրադարձութիւններուն հետեւանքով Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքը կը յայտնուի կազմակերպական տագնապի մը առջեւ։

Հպանցիկ ակնարկ մը նետելով հայ թէ օտար կուսակցութիւններու պատմութեան վրայ, պիտի նկատենք որ նոյնիսկ անոնցմէ ամէնէն միանձնեայ կերպով ղեկավարուող կուսակցութիւններուն մէջ անգամ եղած են ըմբոստացումներ, հակառակ ուղղութեամբ հոսանքներ կամ անջատողական դրսեւորումներ։ Հակադիր հոսանքներու միջեւ եղող տարակարծութիւնները շատ յաճախ յանգած են կուսակցութիւններու երկփեղկումին կամ կուսակցութեան քայքայումին։ Պատմութեան մէջ բազմաթիւ օրինակներ կան։ Նոյնիսկ հայկական իրականութեան մէջ մօտիկ անցեալին ականատես եղած ենք նման երեւոյթներու։ Իսկ բոլոր այն կուսակցութիւնները, որոնք յաջողած են յաղթահարել նման փորձութիւնները, բռնապետական կերպով թէ ժողովրդավարօրէն, անպայման տկարացած դուրս եկած են այդ ցնցումներէն։

Հայ ժողովուրդի վերջին հարիւր յիսուն տարիներու պատմութեան ծանօթացող ոեւէ անհատ չի կրնար չհաստատել Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան առանցքային դերակատարութիւնը հայ կեանքին մէջ։ Ինչ ալ ըլլայ դիտորդին տեսանկիւնը, ինչպիսի արժեւորում ալ տրուի այդ կազմակերպութեան ընդհանուր գործունէութեան կամ անոր դերակատարութեան զանազան երեսներուն, ուսումնասիրողը կամ դիտորդը առարկայականօրէն պէտք է հաստատէ թէ Հ Յ Դաշնակցութեան ազդեցութիւնը խոշոր չափերով եղած է հայ իրականութեան մէջ, հաւանաբար աւելի ազդեցիկ, քան որեւէ այլ կազմակերպութեան դերը։

Հետեւաբար, անդրադառնալով Հ Յ Դաշնակցութեան պատմութեան, պիտի նշանակէ վերջին 135 տարիներու հայ ժողովուրդի պատմութեան մաս եղող կարեւորագոյն երեսներէն մէկը քննարկել։ Ամբողջական քննարկումը կը պահանջէ որ ուսումնասիրուի ոչ միայն անոր իրերայաջորդ ղեկավարութիւններուն գործունէութիւնը, այլ նաեւ անոր կազմակերպական կեանքի որոշ հոլովոյթները, յատկապէս անոր շարքերէն ներս գոյութիւն ունեցող խմորումներուն եւ շարժումներուն, որոնք վերջին հաշուով մեծ ազդեցութիւն ձգած են անոր ընթացքին վրայ։

Ներքին այդ շարժումները շատ անգամ ղեկավարութեան հասնելու համար մղուած պայքարներ եղած են եւ ընտրական բնոյթ ունեցած են, սակայն անառարկելիօրէն իրենց ազդեցութիւնը ձգած են իրերայաջորդ ղեկավարութիւններու կազմաւորման մէջ եւ կուսակցութեան հետագայ ուղղութեան վրայ։ Ընդունուած մօտեցումը (յատկապէս կուսակցական մտաւորականութեան կողմէ ներկայացուած պատմութեան մէջ), այն է թէ այս շարժումները միշտ ալ դիտուած են «յաջողած» կամ «ձախողած» որակումներով։ Եւ որովհետեւ կազմակերպութիւնը շարունակած է գոյութիւն ունենալ եւ այդպէս ալ «անսասան» մնալ, բոլոր ներքին շարժումները նկատուած են «ձախողած» եւ զարգացած է այն թիւր կարծիքը թէ անոնք բոլորն ալ վերջիվերջոյ դատապարտուած են «ձախողութեան» (կամ միշտ ալ կը «ձախողին»)։ Բնականաբար նկատի չառնուիր թէ պատմականօրէն բոլոր շարժումներն ալ անխտիր – անոնցմէ ոմանք նաեւ ըմբոստութեան տեսքով – որպէս նպատակ ունեցած են կազմակերպութեան ընթացքին վրայ ազդել կամ ներգործութիւն ունենալ եւ ոչ թէ զայն քանդել։ Առ այդ, պէտք է որոշ ժամանակի կտրուածքով դիտել այդ շարժումներուն ներգործութեան եւ ազդեցութեան չափը եւ ըստ այդմ անոնց յաջողութեան կամ ձախողութեան գնահատականը տալ։

Այսպէս օրինակ անմիջական անցեալին, 2019ի ՀՅԴ 32րդ Ընդհանուր Ժողովին, Հրանդ Մարգարեան, որ ունէր քուէներու յստակ առաւելութիւն, բայց ոչ մէկ ցանկութիւն ունէր իր ազդեցութիւնը նուազեցնել կուսակցութեան կեանքին մէջ եւ այսուհանդերձ կամովին հեռացաւ Բիւրոյի ներկայացուցիչի իր պաշտօնէն։ Ո՞վ պիտի կարենայ չափել ազդեցութիւնը այն շարժումին, որ 7-8 տարիներու ընթացքին կուսակցութենէն ներս բարենորոգչական քայլեր կ՛առաջադրէր եւ որուն թիրախը նոյնինքն Հրանդ Մարգարեանը ներկայացուած էր։ Ան գիտակից էր այս իրողութեան եւ 32րդ Ընդհանուր Ժողովը օգտագործեց իր հին հաշիւները մաքրել ուրիշի ձեռքով։ Հրանդ Մարգարեան իր ունեցած քուէներով 32րդ Ընդհանուր Ժողովին պարտադրեց բանաձեւ մը, որ նորընտիր Բիւրոյին վրայ պարտք կը դնէր Արեւմտեանի հարցերը «լուծել»։ Դուրս գալով Բիւրոյի կազմէն եւ քուլիսներու ետին Բիւրոյի փաստացի ղեկավարը դառնալով, ան իր հասկցած ձեւով վրէժ կը լուծէր

Արեւմտեանէն, չկարենալով շինծու թղթածրարով կարգապահական տնօրինումներ սահմանել Արեւմտեանի երեք պատգամաւորներուն հանդէպ: Հրանդ Մարգարեան 20 տարիներու Բիւրոյի իր ներկայացուցչութեան ժամանակ յաջողած էր կուսակցութեան բոլոր կառոյցները հպատակեցնել եւ հաստատել միանձնեայ իշխանութիւն: Բացառութիւն կը մնար Արեւմտեանը: Իսկ Բիւրոյի նոր ներկայացուցիչը՝ Յակոբ Տէր Խաչատուրեան, որ տարածուած կարծիքի համաձայն թոյլ անհատականութիւն եւ անկարող ղեկավար էր եւ կը նկատուէր Հրանդ Մարգարեանի դրածոն, իր հեղինակութեան հաստատման գրաւականը կը տեսնէր 32րդ Ընդհանուր Ժողովի բանաձեւի գործադրութեամբ, Արեւմտեանը Բիւրոյին ենթարկելով: Յակոբ Տէր Խաչատուրեանի այս վարքագիծը կը մեկնէր նաեւ իր «ԵՄ»էն եւ Արեւմտեանի հանդէպ ունեցած անոր նախատրամադրութիւններէն եւ հակակրանքէն:

Այս պարունակին մէջ ալ պէտք է հասկնալ որ Արեւմտեան Ամերիկայի այս ըմբոստացումը աննախընթաց չէր: Անցեալին զանազան ժամանակաշրջաններու եւ տարբեր շրջաններու մէջ պատահած են Դաշնակցութեան օրուայ ղեկավարութեան դէմ պոռթկումներ, երբեմն անհատական, երբեմն խմբակային: Ի տարբերութիւն այլ կուսակցութիւններու, Դաշնակցութիւնը ներքին կարգով եւ կարգապահական իր հասկացութեան բերումով, յաջողած է յաղթահարել այդ շարժումները եւ մնալ մէկ եւ միասնական կազմակերպութիւն: Իր «Երկաթեայ Կարգապահութիւնը», որով կը յատկանշուի ան, յաջողած է կուռ պահել իր շարքերը եւ հակադիր հոսանքներն ու անջատողական շարժումները չէզոքացնել եւ կազմակերպութիւնը նուազագոյն ցնցումներով դուրս բերել ստեղծուած իրավիճակէն: Թէեւ պատմութեան համար պէտք է արձանագրել որ բոլոր շարժումները անպայմանօրէն իրենց դրոշմը ձգած են թէ օրուայ ղեկավարութեան գործունէութեան վրայ եւ թէ առհասարակ Դաշնակցականներուն եւ մանաւանդ հետագայ սերունդներուն վրայ: Սակայն, ինչպէս նշեցինք, Արեւմտեանի շարժումը տարբեր էր միւս բոլորէն: Այդ շարժումը, որուն ղեկավարները Բիւրոյին կողմէ արտաքսուեցան կամ հեռացուեցան ՀՅԴ շարքերէն, նոյնինքն Բիւրոյի որոշումով վերամիացան շարքերուն իրենց պատիժները չեղեալ համարուելով: Այս փաստը արդէն աննախընթաց երեւոյթ է Դաշանակցութեան պատմութեան մէջ եւ կը կրնայ դիտուիլ իբրեւ դրական երեւոյթ, ինչպէս նաեւ այդ շարժումին յաջողութիւնը հետեւեալ պատճառներով.

1-Բիւրոն վերջին հաշուով, անուղղակիօրէն ընդունեց իր տուած որոշումին սխալ եւ ոչ-շինիչ ըլլալու փաստը: Այլապէս ինչպէ՞ս բացատրել այն «պարտութիւնը» զորս պիտի կրէր յաչս հանրութեան:

2-Յայտնի դարձաւ որ շարժումին բոլոր ղեկավարներուն եւ անոնց հետեւորդներուն հասցէին կատարուած բոլոր զրպարտութիւնները սուտ եւ շինծու էին: Այլապէս ինչպէ՞ս բացատրել որ «դաւաճան» պիտակաւորուածները վերադարձան Դաշնակցութեան շարքերը:

3-Բիւրօն վերահաստատեց կանոնագրի ապակեդրոնացեալ դրութիւնը, որ Արեւմտեանի հիմնական պահանջներէն մէկն էր եւ ուրեմն շարժումին յաղթանակը կը նշանակէր:

Արեւմտեանի այս ըմբոստացումը ունէր տարերային բնոյթ: Քանի մը կուսակցականներու կամ խմբակի մը ըմբոստացումը չէղաւ, այլ Շրջանային Ժողովի բոլոր մասնակիցներուն եւ այդ մասնակիցներու ետին կանգնող ու զիրենք ընտրող կուսակցականներուն: Ըմբոստացման պատճառով Բիւրոյի եւ բիւրոյական Կ.Կ.ի կողմէ հեռացուածները կը կազմէին աւելի քան 100 շարքային: Այս պատճառով ալ շարժումը կուսակցական-կարգապահական որոշումներով կարելի չեղաւ կասեցնել կամ լուծել, ինչպէս պատահած էր նախորդ այլ շարժումներու պարագային: Եթէ նախորդ շարժումները ֆիզիքական հաշուեյարդարով կամ քանի մը պարագլուխներու հեռացումով կարելի եղած էր չէզոքացնել, նոյնը հնարաւոր չեղաւ ընել Արեւմտեանի պարագային: Միւս կողմէ, Արեւմտեանի առած այս քայլը, առաջին իսկ օրէն անջատողական տրամադրութիւն չցուցաբերեց: 55րդ Շրջանային Ժողովին կողմէ ընտրուած Կեդրոնական Կոմիտէն թէ իր յայտարարութիւններով եւ թէ գործնականօրէն, միշտ պատրաստակամութիւն յայտնեց վերամիանալու մայր կառոյցին, յարգելով կազմակերպական կանոններու հիմքը հանդիսացող ապակեդրոնացեալ դրութիւնը եւ ժողովրդավարութեան սկզբունքները: Կառոյցին միանալու անոր ջանքերը կ՛ապացուցեն որ շարժումը նախօրօք ծրագրուած չէր եւ պարզապէս բնական հակազդեցութիւնն էր Բիւրոյի կողմէ Արեւմտեանի շրջանին դէմ տարուող քաղաքականութեան մը, որուն վերջին արարը հանդիսացաւ Բիւրոյի Կ.Կ. նշանակելու քայլը: Դեկտեմբեր 2020ին սկզբնաւորութեան, արդէն իսկ ընթացաւարտ Կ.Կ. կազմակերպականօրէն բոլոր քայլերու դիմած էր Շրջանային Ժողովի գումարման յաջողութեան համար, սակայն բախած էր Բիւրոյի մերժողական կամ անորոշ պատասխաններուն:

Այս տագնապը թէեւ կազմակերպականօրէն իրար հակադրեց Արեւմտեանը եւ Բիւրօն, բայց խորքային առումով ան չի սահմանափակուիր այդ շրջանով: Տարիներու եւ թերեւս տասնամեակներու վրայ երկարող կուտակուած կազմակերպական, քաղաքական-գաղափարական տագնապներու եւ անոնց ընդմէջէն գործելաոճի գծով տարակարծութիւններու դրսեւորումն էր: Կուսակցութեան աւանդական դարձած գործելաոճը եւ քաղաքականութիւնը կը բախէին աւելի ժամանակակից, ժամանակին համահունչ եւ ժամանակի պահանջներուն

ընդառաջ գործելու Դաշնակցական մտահոգութիւններուն, որոնք միմիայն Արեւմտեանի կուսակցականներէն չէին գար։ Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ մեծ թիւ կը կազմեն անոնք, որոնք դէմ էին կուսակցութեան ընդհանուր ուղեգիծին։ Կուսակցական շարքերուն մէջ դժգոհութիւնը այլ շրջաններու մէջ կարելի եղած էր լռեցնել, յաճախ մեկուսացնելով եւ չէզոքացնելով դժգոհները, երբեմն ալ դուրս դնելով կուսակցութեան շարքերէն։ Արեւմտեանի շրջանը կը մնար այդ դժգոհներու կամ ընդդիմադիրներու վերջին ամրոցը։

Դեկտեմբերին 2020ին Բիւրոյի Կ.Կ. նշանակելու որոշումը եւ Արեւմտեանի անհնազանդութիւնը դուռ բացաւ տարատեսակ մեկնաբանութիւններու։ Բնականաբար երկու կողմերն ալ իրենց քայլերը պիտի արդարացնէին կանոնագրային հիմնաւորումներով եւ անոր յօդուածներուն եւ սկզբունքներուն բացատրութիւններով։

Հ.Յ.Դ. կանոնագիրը կը նշէ երկու կարեւոր կէտեր.

Ա.–եթէ անյաղթահարելի պայմաններու բերումով հնարաւոր չէ Շրջանային Ժողով գումարել, Կ.Կ.-ի գործունէութեան ժամանակաշրջանը Բիւրոյի հաւանութեամբ կ՛երկարաձգուի մինչեւ բարենպաստ պայմաններու ստեղծում։

Արեւմտեանի պարագային այս դրոյթը ի զօրու չէր։ Չկային Շրջանային Ժողով գումարելու անյաղթահարելի պայմաններ (պատերազմական վիճակ, կուսակցութեան դէմ հալածանք եւայլն)։ ՀՅԴ Բիւրօն ամբողջութեամբ շրջանցած էր յօդուածը։ Բիւրօն տեղեակ էր որ Շրջանային Ժողովի նախապատրաստական աշխատանքները աւարտած էին եւ կոմիտէութիւններուն երկու երրորդը (Շրջանային Ժողով գումարելու համար կանոնագիրով պահանջուած անհրաժեշտ թիւը) արդէն իսկ ընտրած էին իրենց պատգամաւորները։ Այս յօդուածին հիմամբ, 28 Դեկտեմբեր 2020ին տեղի ունեցած 55րդ Շրջանային Ժողովը կանոնագրային էր եւ նշանակման քայլը արդարացուցիչ չէր։

Բ.–Բիւրօն Կ.Կ. կրնայ նշանակել նաեւ երբ գործող Կ.Կ.ն աններելի կերպով շեղած է կուսակցութեան ուղեգիծէն, չէ գործադրած իր վրայ պարտք դրուած պարտաւորութիւնները եւայլն։ Այս պարագային Բիւրօն կը լուծէ Կ.Կ.-ի կազմը, առանց Շրջանային Ժողովի գումարման եւ կը նշանակէ նոր Կ.Կ. վեց ամսուայ համար, որուն հիմնական պարտականութիւնը կ՛ըլլայ նոր Շրջանային Ժողովի պատրաստել շրջանը, որպէսզի նոր Կ.Կ. ԸՆՏՐՈՒԻ։

Արեւմտեանի Կ.Կ.ն իր վրայ դրուած նիւթական թէ բարոյական պարտաւորութիւնները կատարած էր եւ թերացումներ չէր արձանագրած։ Այդ կը վկայէ Շրջանային Ժողովի նախապատրաստութեան Բիւրոյի հաւանութիւնը։

Կանոնագիրի վերոնշեալ այս երկու յօդուածները գործադրելի չէին Արեւմտեանի պարագային։ Բիւրօն Կ.Կ. նշանակելու իր իրաւասութիւնը շահագործած էր, առանց արդարացուցիչ պատճառ ներկայացնելու։

ՀՅԴ Բիւրօն շրջանին մէջ Կ.Կ. նշանակելու իր յայտարարութիւնը կը հիմնաւորէ այսպէս. «Հիմք ընդունելով թագավարակի [Covid 19] հետ կապուած Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներում սաստկացող պայմանները եւ այդ պատճառով ժողովներ գումարելու պետական սահմանափակումները…»։ Այս հիմնաւորումը աւելի քան պատրուակ մըն էր։ Շրջանային Ժողով գումարելու նախապատրաստական աշխատանքները աւարտած էին եւ ԱՄՆ-ի պատկան մարմիններու հետ կը կատարուէր համադրումի աշխատանք, որպէսզի պետականօրէն արտօնելի պայմաններու մէջ հնարաւոր ըլլար ժողով գումարել։ Եւ 28 Դեկտեմբեր 2020ին գումարուած 55րդ Շրջանային Ժողովը գումարուեցաւ պետական պատկան մարմիններու արտօնութեամբ եւ գիտակցութեամբ։

Հ.Յ.Դ. Բիւրօն պարտաւոր էր նաեւ նկատի առնել Արեւմտեանի առանձնայատուկ պարագան։ Ճիշդ է որ կուսակցութեան կանոնագիրը հիմնական ուղեցոյցն է կազմակերպական մեքենայի խնդիրները լուծելու, սակայն կան իրավիճակներ, որոնք կարելի է շրջանցել, առանց յաւելեալ բարդութիւններու։ Բիւրօն քաջատեղեակ էր որ ԱՄՆ-ի օրէնքներով կազմակերպութիւնները պէտք չէ ղեկավարուին դուրսէն, իսկ Կ.Կ.-ի նշանակում կը նշանակէր հակադրուիլ երկիրի օրէնքներուն։ Յաջորդող էջերուն մէջ ընթերցողին կը ներկայացուին այս գծով մանրամասնութիւններ։ Միայն պէտք է ընդգծել որ եթէ Արեւմտեանի այս ըմբոստացումը չպատահէր, ապա կազմակերպութեան գոյութիւնը կրնար վտանգուիլ ամբողջ ԱՄՆ-ի տարածքին։

Իսկ ամէնէն կարեւորը՝ նկատի պէտք է ունենալ ժամանակահատուածը։ Այս նշանակումը տեղի կ՛ունենար Արցախեան 44օրեայ պատերազմի ծանր պարտութենէն անմիջապէս յետոյ։ Հայութիւնը, թէ հայրենիքի եւ թէ սփիւռքի մէջ յուսախաբութեան, բարոյալքումի եւ հաւաքական ընկճուածութեան մէջ յայտնուած էր։ Դաշնակցութիւնը որպէս համահայկական կազմակերպութիւն, նշանակալից դերակատարութիւն պէտք է վերցնէր իր ուսերուն հայութիւնը դուրս բերելու պարտութեան առթած բարոյալքումի հոգեվիճակէն, անոր առջեւ

բանալով յոյսի եւ յաղթանակի նոր հորիզոններ։ Այս ծանր պարտականութիւնը ի վիճակի էր կատարելու միայն ՀՅԴ-ն եւ զայն յաջողցնելու համար, Դաշնակցութիւնը առաջին հերթին իր ներքին խնդիրները, վէճերը եւ էնթրիկները մէկ կողմ պէտք է դնէր եւ իբրեւ համախումբ եւ կուռ կազմակերպութիւն խթան հանդիսանար հայ ժողովուրդին առջեւ ծառացած խնդիրներու լուծման։ Դաշնակցութեան Բիւրօն իր այս քայլով կուսակցական-կազմակերպական կեանքը կը դարձնէր խոցելի, ներքին վէճերու կարգաւորումը կը գերադասէր հայութեան շահերէն։ Ան ժամանակի եւ պայմաններուն գնահատումը ճիշդ ձեւով չէր կատարած եւ Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդը առաջնորդող կուսակցութիւն ըլլալով հանդերձ, ոչ միայն իր առաքելութեան տէր չէր եղած, այլեւ կազմակերպականօրէն անհիմն խնդիրներու առաջ կանգնած էր, ջլատելով Դաշնակցականօրէն հաւաքաբար դիմագրաւելու հայութեան համար այդ ողբերգական եւ դժուարին ժամանակաշրջանը։

Կարելի է հարցնել նաեւ Արեւմտեանի «ըմբոստացած» կուսակցականներուն թէ ինչո՞ւ Բիւրոյի ստեղծած տագնապը չփորձեցին լուծել կանոնագրային հիմունքներով։ Եթէ Արեւմտեանի կուսակցականները կը յաւակնէին թէ Շրջանային Ժողովի նախօրէին ունէին երկու երրորդ մեծամասնութիւն, ապա շատ դիւրութեամբ կարելի էր ենթարկուիլ Բիւրոյի նշանակման քայլին եւ կարճ ժամանակ մը ետք, կոմիտէներու մեծամասնութեամբ նոր Շրջանային Ժողով պահանջել, որ ըստ Կանոնագիրի նախ կոմիտէներուն կանոնագրային իրաւունքն է եւ նման պահանջի պարագային Կ.Կ.ն ինքնաբերաբար կը համարուի հրաժարեալ եւ կը նախապատրաստուի նոր Շրջանային Ժողով։ Տեսականօրէն կարելի էր նման քայլի դիմել։

Մեր զրոյցներու ժամանակ այս միտքը յայտնեցինք շարքայիններու, որոնք բոլորն ալ միակարծիք նոյն տեսակէտը յայտնեցին։ Առհասարակ Կ.Կ.ներու նշանակումին յաջորդած է տեղական կոմիտէներու նշանակումներ, որու հետեւանքով նշանակեալ Կ.Կ.ները շինծու մեծամասնութիւն ստեղծած են։ Նոյն վիճակը կրնար պատահիլ նաեւ Արեւմտեանի մէջ եւ կարելի պիտի չըլլար կազմակերպական կանոններու համաձայն տագնապը կանխարգիլել։ Իսկ եթէ կոմիտէներու նշանակում չկատարուէր, ապա կազմակերպական նոր քաշքշուք մը կրնար ծայր տալ, որուն հետեւանքները կրնային շատ աւելի կործանարար ըլլալ, քան այն ինչ որ պատահեցաւ։ Դէպքերու հոլովոյթը, որ սկսած էր տարիներէ ի վեր, Կ.Կ.-ի նշանակումով կանգ պիտի չառնէր։ Տասնամեակ մը ամբողջ Արեւմտեանը թիրախ ընտրած ՀՅԴ Բիւրօն, ինչպէս այլ շրջաններու մէջ, այստեղ եւս պիտի փորձէր ջլատել ամէն տեսակի ընդդիմութիւն։

Վերջին տասնամեակին Բիւրոյի կողմէ հետեւողականօրէն Արեւմտեանի շրջանը թիրախաւորելու քաղաքականութիւնը, որ կազմակերպական եւ կարգապահական հասկացութեամբ ընկալուած եւ ընդունուած էր շրջանի շարքայիններուն կողմէ, վստահաբար Բիւրոյին մօտ կայացուցած էր այն համոզումը, որ Կ.Կ. նշանակելու իր այս քայլն ալ պիտի «մարսուի» եւ շրջանը իր բոլոր կարողականութեամբ անցնի իր վերահսկողութեան տակ։ Ենթադրելի է որ Բիւրօն չակնկալեց որ Արեւմտեանը նման ըմբոստացման կը դիմէ եւ ամբողջ կազմակերպութիւնը կը յայտնուի անբաղձալի իրականութեան մը առջեւ։ Չենք ուզեր հակառակին ալ հաւատալ։

Տագնապի սրացման եւ զարգացման մէջ դերակատար եղան նաեւ Դաշնակցութեան մնացեալ կազմակերպական շրջանները։ Անոնք եւս բարոյական պարտաւորութիւն ունէին հակադիր կողմերու տեսակէտները կամրջելու եւ տագնապը կանխարգիլելու կամ գոնէ իր սաղմին մէջ պահելու եւ լուծելու։ Դաշնակցական մեծ ընտանիքին միւս անդամները եւս հաշտ աչքով չէին դիտեր Արեւմտեանի ուռճացող հեղինակութիւնը, յաչս այլ շրջաններու եւ անոնց լռութիւնը նոյնքան դատապարտելի է, որքան տագնապին պատճառ հանդիսացած Բիւրոյի որոշումը։

Կազմակերպական խնդիրներու առկայութեան պարագային ալ, յանուն Դաշնակցութեան, Բիւրօն պէտք է նախաձեռնող ըլլար երկխօսութեամբ հարցերը լուծելու, նախքան Դեկտեմբեր 28ի Շրջանային Ժողովը։ Հարցերը համապարփակ քննարկումի եւ լուծումներու յանգելու լաւագոյն ճամբան կը մնար երկխօսութիւնը, նոյնիսկ Դաշնակցութեան մէջ, անոր «երկաթեայ կարգապահութեան» գոյութեամբ հանդերձ։

Այս բոլոր իրադարձութիւնները կրնային մէկ պարագայի չպատահիլ, եթէ Բիւրոյի անդամները Դաշնակցական համեստութեամբ եւ հասկացողութեամբ մօտենային հարցերուն։ Ակներեւ է որ մեծ դեր խաղացած են անձնական փառասիրութիւնները (ambition), ԵՍ-ը հաստատելու ճիգը եւ հեղինակութիւն պարտադրելու ձգտումը։ Դաշնակցական նկարագիրի հետ խոտոր համեմատող նկարագրային այս գիծերը աղիտաբեր եղան ամբողջ կուսակցութեան համար։

Աւելի քան երեք տարի տեւած այս տագնապը չպարփակուեցաւ կազմակերպութեան մէջ։ Իր ծաւալով եւ ստեղծած արձագանքով, դուրս եկաւ Ամերիկայի սահմաններէն եւ դարձաւ հայ ժողովուրդի սեփականութիւնը եւ երկար ժամանակ պիտի մնայ բոլորին յիշողութեան մէջ։ Կազմակերպական տագնապէ մը աւելին եղաւ ան։ Հայ ժողովուրդի համար բախտորոշ մէկ հանգրուանին, շինծու այս տագնապը աւելի ջլատեց կուսակցութիւնը։

Կազմակերպական գետնի վրայ, այս շարժումը անպայմանօրէն իր դրական արձագանքները պիտի ձգէ կուսակցութեան վրայ։ Բազմաթիւ կուսակցականներ չձայնակցելով հանդերձ այս շարժումին, գաղափարականօրէն կը բաժնէին անոր նպատակները։ Երկար ժամանակ դեռ անոր կայծերը խթան պիտի հանդիսանան Դաշնակցականներուն, թէ պէտք է վերադառնալ Դաշնակցութեան ինքնուրոյն եւ ազատօրէն գործելու ուղիին։

Արդեօ՞ք հնարաւոր էր այս տագնապը շրջանցել։ 2015էն սկսեալ դէպքերու զարգացման հոլովոյթը նկատի ունենալով կարելի է միանաշանակ ՈՉ ըսել։ Այս կը հաստատեն նաեւ բոլոր անոնք, որոնց հետ մեր զրոյցներու ընթացքին յայտնեցին միեւնոյն միտքը, թէ Բիւրոյի քաղաքականութեան նպատակը Արեւմտեան շրջանը ամբողջութեամբ վերահսկելի դարձնելն էր, իսկ Կ.Կ. նշանակելու անոր քայլը այդ նպատակին հասնելու առաջին քայլը։ Բիւրոյի անդամներուն մօտ բացակայեցաւ Դաշնակցական համեստութեամբ եւ հասկացողութեամբ հարցերուն մօտենալու մտասեւեռումը։

Այս շարժումը կանխամտածուած չըլլալու պատճառով, հեռակայ ծրագիր կամ ուղեցոյց չունէր։ Շարժման մասնակից անդամները շարունակեցին դաշնակցականի իրենց ընթացիկ աշխատանքները։ Մինչեւ անգամ այդ շարժման զօրակցող կուսակցականները, ոչ մէկ պարագայի, թէ մամուլով եւ թէ ընկերային ցանցերու վրայ քարոզչական աշխատանք չտարին այս ըմբոստացումը արդարացնելու համար։ Ուրիշ պարագայի, թերեւս այս փաստը դիտուի որպէս թերութիւն, բայց Դաշնակցութեան ծանօթ ամէն ոք կը հասկնայ որ դաշնակցական շարքայինները եւս համբերութեամբ եւ գիտակցութեամբ սպասեցին հարցի Դաշնակցական լուծումին։

Եւ ամէնէն էականը։ Ի տարբերութիւն Դաշնակցութեան պատմութեան մէջ պատահած այլ շարժումներու, այս շարժումը հրահրուած եւ ֆինանսաւորուած չէր արտաքին ուժերու կողմէ։ Շարժումէն տարիներ առաջ, Դաշնակցութեան քաղաքական գործակից եւ Հայաստանի երրորդ նախագահ Սերժ Սարգսեանի հովանաւորութիւնը վայելող Հայաստանեան մամուլը սկսած էր հրապարակայնացնել Արեւմտեանի հարցերը, զանոնք ներկայացնելով որպէս Հրանդ Մարգարեան-Վիգէն Յովսէփեան մենամարտ։ Շարժումը պարտադրանք մը եղաւ Արեւմտեանին համար։ Ի սկզբանէ Դաշնակցականներու պոռթկում մըն էր եւ մնաց դաշնակցականութեան շրջագիծին մէջ, որուն շնորհիւ ալ հետագային հնարաւոր եղաւ երկար բանակցութիւններէ ետք վերամիանալ մայր կառոյցին։

Առաջին օրէն բանակցութիւնները երկու կողմերուն համար ալ դժուար եւ սկզբունքային եղան։ Բիւրոյի կողմէ զիջումները ցոյց տուին որ Արեւմտեանի Կ.Կ.ն օրինաւոր մարմին էր եւ հակառակ իր դէմ կատարուած անիրաւութիւններուն մնացած էր անդրդուելի։ Բանակցութիւններու վերջին փուլին Արեւմտեանը որոշ զիջումներ կատարեց բանակցային իր պայմաններէն, սակայն հիմնական պահանջները մնացին նոյնը։

Տագնապը սկիզբէն եւ իր ամբողջ տեւողութեան ընթացքին ժխտական անդրադարձ ունեցաւ Դաշնակցութեան վարկին եւ հեղինակութեան վրայ։ Դաշնակցութեան կազմակերպական խնդիրներու հանրայնացումը այսքան բացայայտ կերպով եւ պաշտօնական կերպով տեղի չէր ունեցած։ Դէպքերու ընթացքը ցոյց տուին թէ այս իրավիճակի պատասխանատուն Հ.Յ.Դ. Բիւրօն էր։ Ան է Դաշնակցութեան արժէքներուն, աւանդներուն եւ հեղինակութեան գլխաւոր պատասխանատուն եւ ամէնէն աւելի ինք նախանձախնդիր պէտք է ըլլար Դաշնակցութեան վարկով եւ հեղինակութեամբ։ Բիւրօն չգտնուեցաւ բարոյական այն բարձրութեան վրայ, որ իրմէ կը պահանջէ ՀՅԴ Կանոնագիրը, Պատմութիւնը եւ Դաշնակցական Բարոյականութիւնը։ Հաւանաբար հետագային աւելի լայն ուսումնասիրութեանբ գրուելիք պատմութիւնը պիտի արձանագրէ որ 33րդ Ընդհանուր Ժողովին կողմէ ընտրուած Բիւրոյի սխալ քաղաքականութեան հետեւանքով է որ Դաշնակցութիւնը այսքան վարկաբեկուեցաւ։

Ա ՄԱՍ

ԻՆՉՊԷՍ ԾՆՈՒՆԴ ԱՌԱՒ ՏԱԳՆԱՊԸ

Հասկնալու համար թէ ինչու Արեւմտեանը անտեսեց Բիւրոյի որոշումը եւ դիմեց Շրջանային Ժողով գումարելու եւ Կ.Կ. ընտրելու քայլին, պէտք է ժամանակագրական կարգով երթալ տարիներ ետեւ եւ փորփրել Հ.Յ.Դ. Բիւրօ-Արեւմտեան ամերիկայի շրջանի յարաբերութիւնները, առնուազն վերջին տասը-տարիներուն: Ծանօթանալով դէպքերու եւ իրադարձութիւններու հոլովոյթին, կը հասկնանք որ Արեւմտեան Ամերիկայի կառոյցին կողմէ 55րդ Շրջանային Ժողովի գումարման եւ Կ.Կ. ընտրելու այդ որոշումը կապուած չէր Բիւրոյի միմիայն Կ.Կ. նշանակելու քայլին:

2009 թուականը նշանակալից է բովանդակ հայութեան համար: 2008ի աշնան, Հայաստանի իշխանութիւնները՝ յանձինս նախագահ Սերժ Սարգսեանի, ձեռնարկեցին Թուրքիոյ հետ առանց նախապայմաններու բանակցութիւններու, հայ-թրքական հարցերու կարգաւորման եւ սահմաններու բացումին համար: Այս բանակցութիւնները պատմութեան մէջ մտացին «Ֆութպոլային Դիւանագիտութիւն» անունով: Անոր բացայայտ մեկնարկը սկսաւ Հայաստան-Թուրքիա ֆութպոլի մրցումով, որուն հրաւիրուած էր Թուրքիոյ նախագահ Ապտիւլլահ Կիւլը: Նախագահ Սարգսեան, իր վարած այս քաղաքականութեան աւելի հեղինակութիւն եւ օրինականութիւն տալու համար ձեռնարկեց սփիւռքեան հայաշատ գաղութներ այցելութեան անոնց զօրակցութիւնը եւ համընդհանուր կարծիքը առնելու: Ան կը գիտակցէր որ Թուրքիոյ հետ մերձեցման գծով սփիւռքահայութիւնը որպէս ցեղասպանութեան ժառանգորդներ իր խօսքը ունի ըսելիք, մանաւանդ որ Թուրքիոյ առաջադրած նախապայմաններէն մէկը ցեղասպանութեան վաւերականութիւնը քննելու յանձնաժողովի մը կազմութիւնն էր:

Դաշնակցութիւնը, որ մաս կը կազմէր նախագահին կազմած առաջին քոալիսիոն կառավարութեան, դէմ չէր Թուրքիոյ հետ յարաբերութիւններու կարգաւորման: Դաշնակցութեան տեսակէտը այն էր որ այդ կարգաւորումը պէտք չէ ըլլար ի հեճուկս Հայկական ցեղասպանութեան եւ հայութեան իրաւունքներուն անտեսման: Այս պատճառով ալ ան դուրս եկաւ կառավարութենէն եւ դարձաւ ընդդիմադիր: Նախագահ Սերժի սփիւռքեան գաղութներ այցելութեան առիթով, Դաշնակցութիւնը կազմակերպեց «ՈՉ»ի շարժումը: Բոլոր այն գաղութները, ուր Դաշնակցութիւնը տիրական ներկայութիւն էր, նախագահ Սարգսեանին դիմաւորեցին հազարաւորներ, որոնք իրենց «ՈՉ»ը ըսին եւ այպանեցին Հայաստանի նախագահին զիջումներ ընելու քաղաքականութեան մէջ: Հ.Յ.Դ. Բիւրօն այս շարժման կազմակերպումը եւ համադրումը վստահած էր Արեւմտեանէն Բիւրոյի անդամ Վիգէն Յովսէփեանին:

Շարժումը յաջողեցաւ իր պատգամը փոխանցել Սերժ Սարգսեանին, որուն համար ցանկալի չէր նման ընդունելութիւն. աւելին, հայահոծ քաղաքներու մէջ հայութեան ցոյցերուն մեծաթիւ մասնակցութիւնը, նախագահ Սարգսեան համարեց իր անձին ուղղուած վիրաւորանք: Դաշնակցութիւնը կառավարութենէն դուրս գալով հանդերձ մնաց իշխանական կուսակցութիւն: Սակայն «ՈՉ»ի Շարժումը կրնար խանգարել կուսակցութեան եւ Հայաստանի նախագահին յարաբերութիւնները: Այդ շարժման մեծածաւալ բնոյթը խորապէս բախեցաւ Հայաստանի իշխանութիւններուն լծակից դարձած Դաշնակցութեան եւ կուսակցութիւնը որպէս անկախ եւ ինքնուրոյն քաղաքական ուժ տեսնելու ուղղութիւններուն միջեւ:

Հակադրութեան պատրոյգի առաջին բոցը տրուած էր: Բայց ան մնաց Բիւրոյէն ներս: Այս հակադրութիւնը եւ կազմակերպական խնդիրները իրենց դրսեւորումը գտան 2011ին ՀՅԴ 31րդ Ընդհանուր Ժողովին: Սփիւռքեան կարգ մը շրջաններ՝ Լիբանան, Իրան եւ Արեւելեան Ամերիկա, Արեւմտեանի գլխաւորութեամբ ունէին կուսակցութիւնը բարեկարգող առաջարկներ, որոնք կարելի է ամփոփել հետեւեալ կէտերուն մէջ:

Ա.-Կառավարութեան մէջ գործող երեք նախարարներէն (Աղուան Վարդանեան, Լեւոն Մկրտչեան, Դաւիթ Լոքեան) ոչ մէկը ներառուի նորընտիր Բիւրոյի կազմին մէջ:

Բ.–Բիւրոյի կազմին մէջ ներկայացուած ըլլայ նուազագոյնը մէկ իգական ներկայացուցիչ: Առաջադրուած էր մասնաւորաբար Մարիա Թիթիզեանի անունը:

Գ.–Բիւրոյի անդամ Մարիօ Նալպանտեան, որ արդէն չորս շրջան է (16 տարի) Բիւրօ է, փոխարինել Խաչիկ Տէր Ղուկասեանով, պահած ըլլալով հարաւային Ամերիկայի ներկայացուցչութիւնը:

Դ.–Լիբանանի պատգամաւորներու միաձայն պահանջին համաձայն, Բիւրոյի կազմէն դուրս պահել Մկրտիչ Մկրտիչեանը եւ զայն փոխարինել առաջարկուող 3-4 անուններէն մէկով։

Այս կէտերուն շուրջ բանակցութիւնները վարեցին մէկ կողմէ Հրանդ Մարգարեան, միւս կողմէ Վիգէն Յովսէփեան։ Հրանդ Մարգարեան անդրդուելի կը մնայ իր կազմելիք Բիւրոյի ցանկին վրայ։ Բանակցութիւնները վիժեցան եւ Վիգէն Յովսէփեան եւ իր գործակից պատգամաւորները, որոնց մէջ կային Բիւրոյի հաւանական թեկնածուներ, մերժեցին մաս կազմել ընտրուելիք Բիւրոյին։ Միակ բացառութիւնը եղաւ Յակոբ Տէր Խաչատուրեան, որ բարեկարգչական առաջարկներուն իր համամտութիւնը յայտնած ըլլալով հանդերձ, դաւաճանեց իր համախոհ պատգամաւորներուն եւ ծածկաբար համաձայնութիւն կնքեց Հրանդ Մարգարեանի հետ մաս կազմելով Բիւրոյին։ Այս դիրքորոշումով պէտք է բացատրել Յակոբ Տէր Խաչատուրեանի հետագայի կազմակերպական բոլոր քայլերը, որոնք կը բխէին իր եւ Հրանդ Մարգարեանի համագործակցութենէն։

Կուսակցութիւնը բարեկարգելու առաջարկները, որոնք ներկայացուեցան 31րդ Ընդհանուր Ժողովին, անուններու տեսք ունենալով հանդերձ գաղափարական հիմք ունէին եւ կը միտէին կուսակցութիւնը դուրս բերել ղեկավարման լճացումէ եւ աւելի ժողովրդավար հիմքերու վրայ դնել։ Փորձենք քննել ներկայացուած առաջարկներուն էութիւնը։

Առաջին կէտը յստակօրէն կը խօսի պետութիւն-կուսակցութիւն տարանջատումի մասին։ Կուսակցական նախարարներ եւ երեսփոխաններ մաս պէտք չէ կազմեն պատասխանատու մարմիններուն։ Այս հասկացութիւնը Դաշնակցութիւնը ունեցած է առաջին հանրապետութեան ժամանակաշրջանին Այդ օրերուն Բիւրոյի անդամներ մաս չեն կազմած Հայաստանի խորհրդարանին կամ կառավարութեան։ Հետագային, նոյն այս հասկացութեամբ ալ գործած է Դաշնակցութիւնը սփիւռքի եւ մանաւանդ Միջին Արեւելքի՝ Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Պարսկաստանի մէջ, ուր երեսփոխաններ եւ կամ պետական նախարարներ Դաշնակցական մարմիններու մաս չեն կազմած։ 1990ին Հայաստան վերադառնալով, այս հասկացութիւնը վերացաւ։ Դաշնակցութեան գործելաոճի այս սկզբունքը կը բխէր ժողովրդավարութեան անոր ընկալումէն, որն է հաշուետու կուսակցականներ պէտք չէ մաս կազմեն հաշուեառ մարմիններուն։ Դաշնակցութեան ըմբռնումով մեղադրեալն ու դատաւորը նոյն անձերը չեն կրնար ըլլալ։ Հետեւաբար նոյն անձը թէ կառավարութեան եւ թէ Բիւրոյին մաս կազմելով կը խախտէր ժողովրդավարութեան ամէնէն տարրական սկզբունքներէն մէկը։ Առաւել եւս, որպէսզի հաստատուի եւ պարզ դառնայ կուսակցութեան ինքնուրոյնութիւնը, որ արդէն իսկ սկսած էր աղաւաղուիլ հանրութեան մօտ։

Առաջարկի երկրորդ կէտը կանանց ներկայացուցչութեան մասին է։ Այս առաջարկին հիմնաւորումը Դաշնակցութեան ծրագրային եւ ընկերվարութեան հաւատամքէն կը բխի։ Յանուն հաւասարութեան պայքարող Դաշնակցութիւնը պէտք է օրինակ ծառայէ բոլորին։ Կանանց ներառումը կուսակցութեան ղեկավար մարմինին մէջ, կը խթանէր նաեւ անոնց անդամակցութիւնը եւ գործօն մասնակցութիւնը կուսակցական աշխատանքներուն եւ կրնար նոր շունչ բերել կազմակերպութեան։ Առնուազն Արեւմտեանը այս իմաստով օրինակելի է եւ վերջին տարիներուն Կ.Կ.-ի մաս կազմած են իգական սեռի ներկայացուցիչներ։

Առաջարկելով որ Մարիօ Նալպանտեան փոխարինուի Խաչիկ Տէր Ղուկասեանով, պատգամաւորները յստակ կեցուածք կը ցուցաբերէին այն երեւոյթին մասին, որ մարմիններու անդամակցութիւնը պէտք է ժամանակահատուածով մը սահմանափակել։ Դաշնակցութեան կանոնագիրը նման սահմանափակումի մասին չի խօսիր։ Բայց թէ ժողովրդավարօրէն եւ թէ մարդկայնօրէն, չնորոգուող ղեկավարութիւնը ժամանակի ընթացքին կուսակցութիւնը կը տանի լճացման։ Դաշնակցական մարմիններու անդամակցութիւնը կրնայ վերածուիլ մենաշնորհներու եւ այդ ախտագին երեւոյթէն բխած բոլոր յոռի բարքերով եւ երեւոյթներով։ Բիւրոյի կազմը նոր քատրերով համալրուելով, նոր որակ եւ նոր մօտեցումներ պիտի բերէր կազմակերպութեան եւ կուսակցութիւնը նորոգուող ոգիով պիտի շարունակէր իր քաղաքական գործունէութիւնը։ Այս համոզումով ալ, 2023ին, Արեւմտեանի 56րդ Շրջանային Ժողովը իբրեւ նախաքայլ, կանոնագիրի փոփոխութիւն կատարեց, ուր կը նշուի թէ Դաշնակցական շարքայինը երկու անընդմէջ շրջան կրնայ մարմինի անդամ ընտրուիլ։ 31րդ Ընդհանուր Ժողովի որոշ պատգամաւորներու մօտեցումն ալ նոյնն էր եւ նպատակ ունէր կուսակցութիւնը բարեկարգել եւ երիտասարդացնել։

Հրանդ Մարգարեանի կողմէ առաջադրուած Մկրտիչ Մկրտիչեանի անունը եւս այդ պատգամաւորական նոյն խմբակին եւ մանաւանդ Լիբանանի պատգամաւորներուն կողմէ ընդունելի չէր։ Այստեղ եւս կանոնագրային որեւէ դրոյթ չկայ, ուր կ՛ըսուի թէ շրջանի պատգամաւորները իրենք կ՛որոշեն իրենց շրջանի Բիւրոյի ընտրելի անդամին անունը։ Առանց մտնելու կազմակերպական «խոհանոց»ին մէջ, անհրաժեշտ է ընդգծել, որ Բիւրօն որպէս բարձրագոյն մարմին, աւելի հեղինակաւոր կը դառնայ երբ ունենայ ներկայացուցչական բնոյթ։ Մանաւանդ որ նշեալ թեկնածուն նախապէս քանի մը անգամ մաս կազմած է Բիւրոյին եւ հետեւաբար կարելի էր զայն փոխարինել աւելի ընդունելի թեկնածուով մը։ Մկրտիչ Մկրտիչեան մինչեւ այսօր ալ կը շարունակէ մնալ Բիւրոյի անդամ, որ ըստ կարգ մը կուսակցականներու, նոյնիսկ իր

գործակիցներէն ոմանց, որ ատելութեամբ եւ քինախնդրութեամբ լեցուած կը գործէ իր անուան շուրջ խնդիր առաջացուցած կուսակցականներու նկատմամբ։

Հրանդ Մարգարեանի կողմէ այս առաջարկներուն մերժումը պատճառ չէր կրնար ըլլալ որ Արեւմտեանի շրջանը հրաժարի կուսակցութիւնը բարեկարգելու իր այս առաջարկներէն։ 2015ին (32րդ) եւ 2019ին (33րդ) Ընդհ, Ժողովներուն այս առաջարկները Արեւմտեանի պատգամաւորներուն կողմէ կը ներկայացուին, որպէս սկզբունքային կէտեր Դաշնակցութիւնը աւելի ժողովրդավար դարձնելու։

Այսպէս, 2011ին գումարուած Դաշնակցութեան 31րդ Ընդհանուր Ժողովը կարեւոր անկիւնադարձ մը կը դառնայ Արեւմտեանի տագնապին համար։ Թէեւ բանակցութիւններու ձախողումէն ետք Արեւմտեանի պատգամաւորները կը քուէարկեն Հրանդ Մարգարեանի Բիւրոյի ցանկին, բայց խզումը արդէն բացայայտ դարձած էր։

Վիգէն Յովսէփեանի Բիւրոյէն քաշուելէն կարճ ժամանակ մը ետք, Արեւմտեանի Շրջանային Ժողովը զինք կ՛ընտրէ Կեդրոնական Կոմիտէի ներկայացուցիչ, այս ձեւով «վստահութեան քուէ» տալով գաղափարական, քաղաքական եւ կազմակերպչական բարեկարգումներու այն առաջարկներուն, որոնք դրուած էին շրջանի պատգամաւորներուն կողմէ 31րդ Ընդհանուր Ժողովին։ Դեկտեմբեր 2014ին, կը մահանայ Վահան Յովհաննիսեան, որով Բիւրոյի ներկայացուցիչը՝ Հրանդ Մարգարեան, իր ամբողջական հակակշիռը կը հաստատէ թէ Բիւրոյի եւ թէ առհասարակ կուսակցութեան վրայ։

Հրանդ Մարգարեանի մենատիրական իշխանութիւնը կուսակցութեան վրայ հաշտ աչքով չէր դիտուեր։ 2013ին, Լիբանանի եւ Արեւմտեանի Կ.Կ.-ները Ընդհանուր Ժողովի առաջարկ կը ներկայացնեն։ Հաւանական է որ անոնց միջեւ համաղրում եղած է նախօրօք։ Այս առաջարկին թիրախը Հրանդ Մարգարեանն էր եւ իր վարած ձախաւեր եւ կասկածելի քաղաքականութիւնը, մասնաւորաբար Հայաստանի մէջ, ուր Դաշնակցութիւնը վերամիացած էր նախագահ Սերժ Սարգսեանի քոալիսիոն կառավարութեան։ Իսկ նոյն այդ օրերուն, ամէն կողմէ սկսած էր ահազանգ հնչել Հայաստանի իշխանութիւններուն կատարած թալանին եւ վարչակարգէն ներս տիրող փտածութեան մասին, որոնց հետեւանքով երկիրէն արտագաղթը կը շարունակուէր մտահոգիչ թիւերով։ Իսկ Արցախի հարցով Ատրպէյճանի հետ բանակցութիւնները մշուշոտ էին եւ յոռետեսութիւն կը տիրէր։

Արեւմտեանէն եւ Լիբանանէն եկած արտակարգ Ընդհանուր Ժողովի առաջարկը նոր վիհ մը կը բանար Հրանդ Մարգարեանի Բիւրոյին եւ Արեւմտեանի միջեւ։ Այս երկու Կ.Կոմիտէութիւնները սփիւռքեան կառոյցի ամէնէն կարեւոր շրջաններէն են, մէկը՝ Միջին Արեւելքի իսկ երկրորդը՝ արեւմտեան աշխարհի։ Բիւրոյի ներկայացուցիչը 2014ի սկզբնաւորութեան կ՛ուղեւորուի Լիբանան, ներկայ ըլլալու Շրջանային Ժողովին, որու աւարտին, առանց հիմնաւոր բացատրութեան եւ ի հեճուկս ներկայ պատգամաւորներուն մեծամասնութեան կողմնորոշումին, կը նշանակէ իրեն «հնազանդ» Կ.Կ. մը։ Շրջանի ընտրական խաղաթուղթերը ամբողջութեամբ խառնուած էին։ Յաջորդ տարի, 32րդ Ընդհանուր Ժողովին, Լիբանանի պատգամաւորները, ինչպէս եւ Արեւմտեանի, չեն քուէարկեր Հրանդ Մարգարեանի ընտրութեան։ Այս Ընդհանուր Ժողովին ան միայն մէկ ձայնի առաւելութեամբ կ՛ընտրուի Բիւրօ։ Ընտրութեան այս պատկերը խիստ մտահոգիչ կը դառնայ անոր համար։ Դաշնակցութեան Բիւրօն իր ձեռքին մէջ առած, ան կը սկսի կուսակցութիւնը «կառուցել» իր ճաշակին համաձայն։

2015ին, Լիբանանի մէջ տեղի ունենալիք Շրջանային Ժողովին առիթով ան դարձեալ կը մեկնի Լիբանան եւ նոր Կ.Կ. ընտրութիւններուն գծով բացայայտ կերպով աշխատանք կը տանի։ Պատգամաւորներուն վրայ կը գործադրուին բարոյական ճնշումներ, կը կատարուին խոստումներ եւ ի վերջոյ շատ չնչին տարբերութեամբ, ան կը յաջողի իրեն «հնազանդ» Բիւրոյական Կ.Կ. առաջացնել, որ կը գոյատեւէ մինչեւ այսօր։

Հայաստանի մէջ պատահող իրադարձութիւնները անարձագանք չէին կրնար մնալ սփիւռքի դաշնակցականներուն մօտ։ Կուսակցութիւնը տուրք տալով իշխանութիւններուն անտարբեր մնացած էր ժողովուրդի նոյնիսկ ընկերային պահանջներու բողոքի ելոյթներուն։ 2013ին Երեւանի երթուղայիններու թանկացման բողոքի ցոյցերուն եւ 2015ին ելեկտրականութեան թանկացման դէմ եղող ժողովրդային հաւաքներուն, Դաշնակցութիւնը ոչ միայն չմասնակցեցաւ այլեւ քննադատեց այդ բողոքները, հակառակ որ անոնք որեւէ քաղաքական ուժի առաջնորդութեամբ չկատարուեցան։ Իսկ 2016ի Ապրիլեան քառօրեայ պատերազմէն եւ Սասնայ Ծռերու գործողութենէն ետք դժգոհութեան ալիքը կը սկսի մեծնալ կուսակցութեան վարած քաղաքականութեան հանդէպ։ Բիւրօն իր իշխանութիւնը անսասան պահելու համար կը դիմէ սեղմումներու եւ կարգապահական քայլերու։ Դաշնակցական մամուլին մէջ կ՛արգիլուի այլակարծութիւնը։ Դաշնակցութեան քաղաքական վարքագիծը չբաժնող կամ անուղղակիօրէն քննադատող յօդուածագիր կուսակցականներ կամ կը մեկուսացուին կամ կը հեռացուին։ Այս ժամանակաշրջանին կը հեռացուին «Դրօշակ»ի երկար տարիներու խմբագիր Նազարէթ Պէրպէրեան, Բիւրոյի նախկին անդամ եւ «Ասպարէզ» օրաթերթի խմբագիր Աբօ Պօղիկեան, Հայ Դատի մարտիկ Անդրանիկ Պօղոսեան եւայլն։ Նուազ «վտանգաւոր» շարքայիններ պարզապէս կուսակցականօրէն կը պատժուին։ Նոյնիսկ ընկերային ցանցերու վրայ գրառումներու համար

ընկերներ կը պատժուին կամ կը հեռացուին: Մինչեւ 2018 թուականի սկզբնաւորութիւնը, Բիւրօն յաջողած էր լռեցնել զինք քննադատողները եւ իր իշխանութեան սպառնալիք հանդիսացողներէն շատերը: Կը մնար գլխաւոր ամրոցը՝ Արեւմտեանը:

Բիւրօն աւելի զգուշաւոր էր Արեւմտեանի նկատմամբ եւ կտրուկ քայլերու չդիմեց այնտեղ, հակառակ այն փաստին որ շրջանը իր վերահսկողութենէն դուրս կը թուէր ըլլալ եւ իր ունեցած կարելիութիւններով կրնար կազմակերպական վտանգ հանդիսանալ իրեն համար: Արեւմտեանը թուաքանակով սփիւռքի ամենէն մեծ եւ կազմակերպուած գաղութն է, միաժամանակ նիւթական ամենէն մեծ կարելիութիւններ ունեցողն է: Առաւել, բոլոր երեւոյթները ցոյց կու տան որ գաղութը պիտի շարունակէ քանակական աճ արձանագրել, նկատի ունենալով Միջին Արեւելքի քաղաքական եւ տնտեսական անկայուն իրավիճակը եւ ատոր հետեւանքով գաղթը դէպի արեւմուտք, ինչպէս նաեւ Հայաստանի եւ առհասարակ յետխորհրդային երկիրներու պարզած ոչ-նախանձելի վիճակը եւ այդ երկիրներէն գաղթը դէպի ԱՄՆ: Այս հանգամանքները նկատի առած, կարելի է ըսել թէ Արեւմտեան Ամերիկայի շրջանը ի վիճակի է Դաշնակցութեան կառոյցին մէջ առաջնորդողի դիրք գրաւել եւ հետագային առանցքը դառնալ կուսակցութեան քաղաքական-գաղափարական ուղղութեան եւ գործունէութեան: Չափազանցութիւն ըրած չենք ըլլար եթէ ըսենք որ Արեւմտեանի շրջանը այսօր սփիւռքի սիրտն է: Գաղութի համայնքային կեանքին մէջ Կ.Կ.ն ունի առանցքային դերակատարութիւն: Կ.Կ.-ի կազմակերպած Դաշնակցութեան տօնակատարութեան ներկայ կ՚ըլլան 3000 հայորդիներ: 2015ին Հայկական Ցեղասպանութեան 100 ամեակի քայլարշաւը, որուն կազմակերպման մէջ հիմնական դերակատար եղած էր Արեւմտեանի Կ.Կ.-ն, մասնակցած են 160.000 հայորդիներ: Այս թիւերը կը խօսին այն մասին որ Դաշնակցութիւնը հեղինակութիւն է Արեւմտեանի մէջ եւ Կ.Կ.ն առանցքային դերակատար դարձած է գաղութին մէջ:

Արեւմտեան Ամերիկայի շրջանի կուսակցականներուն հետ մեր զրոյցները եւ Կ.Կ.-ի շրջաբերականները ուղղուած իր անդամներուն, կը հաստատեն որ Հ.Յ.Դ. Բիւրոյի կողմէ շրջանը թիրախաւորելու քաղաքականութիւնը կը սկսի 2015ին գումարուած 32րդ Ընդհանուր Ժողովէն սկսեալ: Այսինքն՝ այն օրէն երբ Արեւմտեանի պատգամաւորները մերժեցին քուէարկել յօգուտ Հրանդ Մարգարեանին: Նախապէս Լիբանան Կ.Կ. նշանակելով, ան «հպատակեցուցած» էր շրջանը: Նոյնը կարելի չէր ընել Արեւմտեանի պարագային: Շրջանի կազմակերպական ներքին իրավիճակը չէր նմաներ լիբանանեան կառոյցին: Լիբանանի շրջանը աւելի աւանդապահ է եւ կազմակերպական առումով՝ աւելի փխրուն: Այնտեղ կային տարբեր հոսանքներ եւ խմբաւորումներ: Այդ հակադիր հոսանքները Հրանդ Մարգարեան օգտագործեց 2014ին եւ 2015ին Լիբանան իր «առաքելութիւնը» յաջողցնելու համար: Արեւմտեանը աւելի համախումբ էր եւ ներքին ճեղքեր գրեթէ չկային, որոնց կրնար ապաւինիլ Բիւրօն: Կային որոշ թիւով կուսակցականներ, որոնք ընդդիմադիր էին, բայց կազմակերպական ուժ չէին ներկայացներ: Կար նաեւ երկիրի (Միացեալ Նահանգներու) ներքին օրէնքներու արգելքը: Այս հանգամանքները հաշուի առնելով, Բիւրօն կը սկսի շրջանը իր աքցանին մէջ առնելու մեղմ քաղաքականութիւն վարել: Առաջին հերթին, ան իր շուրջ կը սկսի հաւաքել եւ միաւորել շրջանի «դժգոհ» կամ «ընդդիմադիր» կուսակցականները, որոնցմէ շատերը կը սկսին անտեղի կերպով արժեւորուիլ: Անոնց ԵՍ-ը քաջալերելու համար կը հրաւիրուին խորհրդաժողովներու եւ նոյնիսկ Ընդհանուր Ժողովներու: Այս քայլերուն զուգահեռ, շրջանի վաստակաւոր կուսակցականներու հանդէպ կը սկսի ժխտական վերաբերմունք: Գոյութիւն ունեցող տարակարծութեան էութիւնը աղաւաղելու համար աշխատանք կը տարուի հարցը անձնականացնելու: Բիւրոյի՝ իմա Հրանդ Մարգարեանի հարուածին առաջին ծանրութիւնը կ՚ուղղուի Վիգէն Յովսէփեանին: Շրջանի ամենէն հեղինակաւոր եւ հանրածանօթ դէմքը ըլլալով, ան կը դառնայ գլխաւոր թիրախը: Բազմաթիւ պիտակաւորումներ կը սկսին տրուիլ անոր, կուսակցականօրէն խռովարար անուանումէն մինչեւ օտարերկրեայ ցանցերու ծառայող: Բիւրօն համոզուած էր որ Յովսէփեանի չէզոքացումով աւելի պիտի դիւրանայ շրջանը վերահսկելու գործընթացը: Կազմակերպական խնդիրներու հրապարակայնացումը կը սկսի այս հանգրուանին Հրանդ Մարգարեանի Բիւրոյի հովանաւորութեամբ: Նոյն այս ժամանակաշրջանին, անբացատրելիօրէն Հայաստանեան իշխանամէտ թերթերուն մէջ լուրեր եւ յօդուածներ կը սկսին տպուիլ Արեւմտեանի մասին, որոնք կը ծառայէին Արեւմտեանի շրջանը եւ կարգ մը անհատականութիւններ վարկաբեկելու: Դաշնակցութեան գործակից նախազահ Սերժ Սարգսեանի հովանաւորութիւնը վայելող մամուլը կը գրէ Հրանդ-Վիգէն հակադրութիւններու մասին եւ վերջինիս մասին կարգ մը պիտակաւորումներ կու գան այդ մամլոյ հրապարակումներէն: Լաւապէս սերտուած եւ մշակուած այս քայլերը նպատակ ունէին շրջանի կուսակցականներուն մօտ ենթահող պատրաստել յառաջիկայի համար կազմակերպական նոր իրավիճակներ ստեղծելու: Հակառակ Բիւրոյի կողմէ վարուող հալածական այս քաղաքականութեան, շրջանի Կ.Կոմիտէները եւ կուսակցականները կը շարունակեն իրենց բնականոն գործունէութիւնը: Անոնք իրենց ժողովներու ընթացքին կառուցային տրամաբանութեան ծիրէն ներս կ՚արձանագրեն իրենց բողոքները եւ քննադատութիւնները Բիւրոյի քաղաքական եւ կազմակերպական որոշումներուն դէմ, միշտ մնալով կազմակերպական կարգապահութեան հասկացութեան մէջ:

2018 Փետրուար 23ին Արեւմտեանի Լեռնավայր կոմիտէութիւնը կը կազմակերպէ «Ժողովրդային Ըմբոստութիւններ» նիւթով Կլոր Սեղան մը, զեկուցավարներ ունենալով դոկտ. Ստեփան Աստուրեան, դոկտ.

Ռազմիկ Շիրինեան, դոկտ. Արա Խանճեան եւ համադրող դոկտ. Կարօ Մոմճեան։ Այս զրոյցի ընթացքին հնչեցուած հիմնական միտքը եւ եզրակացութիւնը կ՛ըլլայ այն որ Հայաստանի մէջ հասունցած է ժողովրդային ըմբոստութեան նախապայմաններն ու մթնոլորտը։ Այս Կլոր Սեղանը իրականութեան մէջ արտայայտիչն էր Արեւմտեանի Դաշնակցութեան այն տեսակէտին, որ Հայաստանի մէջ Դաշնակցութիւնը վերջ տայ պալատական խաղերուն, վերադառնայ իր ակունքներուն եւ ինք նախաձեռնէ իշխանափոխութեան։

Բ ՄԱՍ

ԻՆՉՊԷՍ ԶԱՐԳԱՑԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Կազմակերպականօրէն այս իրավիճակը կը պարզէր Դաշնակցութիւնը, երբ 2018ին գարնան Հայաստանի մէջ տեղի կ՛ունենայ ժողովրդային թաւշեայ յեղափոխութիւնը։ Իշխող քաղաքական ուժը՝ Հանրապետական կուսակցութիւնը եւ իր առաջնորդ Սերժ Սարգսեան, ժողովրդային ճնշման տակ իշխանութիւնը կը յանձնեն Նիկոլ Փաշինեանին։ Դաշնակցութիւնը դաշնակից ըլլալով Սերժ Սարգսեանին, ինք եւս կը կորսնցնէ իշխանական լծակները եւ առաջին հանգրուանին մաս կազմելով հանդերձ նոր վարչապետ՝Նիկոլ Փաշինեանի գլխաւորած առաջին կառավարութեան, կը դառնայ ընդդիմադիր։ Դաշնակցութիւն-Փաշինեան գործակցութիւնը երկար չի տեւեր։ Հոկտեմբերին՝ խորհրդարանի նիստի աւարտին, վարչապետը Դաշնակցական նախարարներ կ՛արձակէ պաշտօնէ։ Մինչ այդ, Սեպտեմբեր 23ին, Երեւանի աւագանիի ընտրութիւններուն Դաշնակցութիւնը չի յաջողիր անցնիլ հինգ առ հարիւրի շեմը։ Ան կը հաւաքէ միմիայն 5882 ձայն (քուէարկողներու 1.62 առ հարիւր) եւ մաս չի կազմեր մայրաքաղաքի աւագանիին։ Երեք ամիս ետք. 2018ի Դեկտեմբերին տեղի կ՛ունենան Հայաստանի երեսփոխանական արտահերթ ընտրութիւնները։ Նախկին դաշնակից Հանրապետական կուսակցութեան աջակցութենէն եւ իշխանութեան լծակներէն զրկուած Դաշնակցութիւնը ամօթալի պարտութիւն կը կրէ (կուսակցութիւնը հաւաքեց 3.88 առ հարիւր ձայն կամ 48816 քուէ)։ 1999ի խորհրդարանական ընտրութիւններէն ետք առաջին անգամ էր որ Դաշնակցութիւնը կը կորսնցնէր խորհրդարանին մէջ պատգամաւորական իր ներկայացուցչութիւնը։ Այս բոլոր թիւերը ցոյց կու տան որ Դաշնակցութեան վարկանիշը մեծ չափերով անկում ապրած է յաչս Հայաստանի ժողովուրդին։

Իսկ ինչ տեղի կ՛ունենար Արեւմտեան ափերուն։ Ժողովրդային յեղափոխութիւնը, որ սկսաւ Ապրիլին, բազմաթիւ երկիրներու դաշնակցականներու մօտ նոր զարթօնքի մը ազդանշանը յայտարարեց։ Արեւմտեանի դաշնակցականներն ալ իրենց հերթին նախանձախնդիր ըլլալով ժողովուրդին հետ եւ ժողովուրդին համար Դաշնակցութեան սկզբունքին, ժողովրդային այս ըմբոստութեան հանդէպ անտարբեր չմնացին։ Ինչպէս Հայաստանի եւ հայութեան մեծամասնութիւնը, Արեւմտեանի դաշնակցականներն ալ առնուազն առաջին հանգրուանին, ժողովրդային շարժման մէջ տեսան յոյսի նշոյլ մը, ձերբազատելու Հայաստանի մէջ փտածութեան եւ թալանի մէջ թաթախուած իշխանութիւններէն եւ աւելի արդար ու զարգացող պետութիւն հիմնելու կարելիութիւն մը եւ երկրին մէջ արմատական փոփոխութիւններու դրական հանգրուանի մը սկիզբը։ Իսկ քանի մը ամիս ետք, 21 Օգոստոս 2018ին, Նիկոլ Փաշինեանի իշխանութեան առաջին հարիւր օրերուն ի նպաստ կազմակերպուած հաւաքի մը ընթացքին, Արեւմտեանի Կ.Կ.-ի անունով Քարմէն Օհանեան կը յայտարարէ. «Յեղափոխութիւնը պէ՛տք է յաջողի, եւ այս դժուարին պարտականութիւնը միայն Հայաստանի կառավարութեան ուսերին պետք չէ բարդուած լինի, այլ՝ ամէն մի հայի ու հայկական կազմակերպութեան համագործակցութեամբ, ընդհանուր կարելիութիւնների օգտագործմամբ եւ մեր հաւաքական ուժերի ընդհանուր զօրաշարժով է դա հնարաւոր։ Յեղափոխութեան յաջողման գործում՝ Սփիւռքում դերակատար ենք մենք բոլորս։ Համագործակցաբար, մենք մեր բոլոր լծակները գործի մղելով՝ պիտի դառնանք այն հզօր բազուկը, որ կը զօրացնէ մեր հայրենիքը»։

Հայաստանի նոր իշխանութիւններու հանդէպ Արեւմտեանի քաղաքական դրական դիրքորոշումը այդքան ալ հաճելի չէր ՀՅԴ Բիւրոյին։ Թէեւ Դաշնակցութիւնը սկզբնական օրերուն մաս կը կազմէր Փաշինեանի կառավարութեան, բայց անոր դէմ ամէնէն բիրտ կերպով քարոզչական պայքար կը տարուէր, մանաւանդ ընկերային ցանցերուն վրայ, վարչապետին մեղադրելով հակադաշնակցականութեան մէջ։ Այս հանգամանքը Բիւրոն սկսաւ օգտագործել Արեւմտեանին դէմ, երբեմն թաքուն երբեմն բացայայտ կերպով. զայն մեղադրելով Փաշինեանի կողմնակից։ Նոյնիսկ յեղափոխութենէն առաջ տեղի ունեցած վերոյիշեալ Կլոր Սեղանի հանդիպումը կը շահագործուի, որպէս ժողովրդային յեղափոխութեան նախապատրաստական ենթահող կամ քարոզչութիւն, հակառակ այն իրողութեան որ Բիւրօ-Արեւմտեան հակադրութիւնը սկսած էր շուրջ տասը տարի առաջ եւ ոչ մէկ առնչութիւն ունէր հայաստանեան ներքին խմորումներուն հետ։

Հայաստանի մէջ պատահած քաղաքական գործընթացները եւ անոր հետեւանքով կուսակցութեան վարկանիշի անկումը մէկ կողմէ, միւս կողմէ Լիբանանի 2018 Մայիսին տեղի ունեցած երեսփոխանական ընտրութիւնները, որու ընթացքին հայ քուէարկողներուն միայն 55 առ հարիւրը իր ձայնը տուած էր Դաշնակցութեան, քաղաքականօրէն պարտութիւններ էին եւ ժողովրդային մակարդակի վրայ հեղինակազրկում։ Միւս կողմէ, Հրանդ Մարգարեանի Բիւրօն կուսակցութենէն ներս ստեղծած էր մենատիրութիւն, որուն վերահսկողութենէն դուրս կը մնար միմիայն Արեւմտեանը։ Այս պայմաններուն մէջ, Բիւրոյի ներկայացուցիչը

Ընդհանուր Ժողովի նախօրէին ունէր ժողովականներու քուէներուն մեծամասնութիւնը եւ Դաշնակցութիւնը գումարեց իր 33րդ Ընդհանուր Ժողովը 18-24 Յունուար 2019ին Ստեփանակերտի մէջ։

Հ.Յ.Դ. 33րդ Ընդհանուր Ժողովը նոր անկիւնադարձ մը կ՛ըլլայ Բիւրօ-Արեւմտեան Ամերիկա յարաբերութիւններուն գծով։ Առաջին հերթին, Բիւրօն Ընդհանուր Ժողովի հրաւիրած էր Արեւմտեանի շրջանէն Ստեփան Պօյաճեան եւ Վաչէ Թովմասեան, որոնք կազմակերպականօրէն շրջանին մէջ կը ներկայացնէին ընդդիմադիր փոքրամասնութիւնը։ Նոյն այդ հրաւիրեալներուն կողմէ շրջանին մասին ներկայացուցած զեկուցումը, Դաշնակցութեան կազմակերպական կանոններուն հակասող ընթացքով մը, որպէս հիմք կ՛ընդունուի ժողովականներուն կողմէ, որ Արեւմտեանի շրջանին մէջ «կազմակերպական խնդիրներ» կան։ Մինչդեռ Արեւմտեանի Շրջանային Ժողովի բանաձեւը կ՛անտեսուի։ Այս երեւոյթը կը խօսի այն մասին, որ նախքան Ընդհանուր Ժողովը, արդէն իսկ Արեւմտեանի համար նախատեսուած ծրագիր մը կար։ Ժողովի ընթացքին շրջանը ներկայացնող երեք պատգամաւորներու դէմ շինծու եւ անհեթեթ հիմնաւորումներով դատեր կը բացուին։ Այս դատերու բնոյթը եւ անոնց աւարտը դուրս է Դաշնակցական բարոյական ամէն հասկացութենէ։ Այս քայլով, Բիւրոյի այդ օրերու ներկայացուցիչ Հրանդ Մարգարեան կը փորձէր նուաստացնել Արեւմտեանի պատգամաւորները եւ զանոնք կարգապահական տնօրինումի ենթարկելով վերահսկողութեան տակ առնել շրջանը։ Բացուած դատերուն բնոյթը այնքան անհիմն էին որ հնարաւոր չըլլար կարգապահական տնօրինումներ սահմանել։ Սակայն Հրանդ Մարգարեան որոշած է Արեւմտեանի ընկերները ամէն գնով ստորացնել եւ վրէժխնդիր ըլլալ։ Դաշնակցականօրէն չլսուած եւ չտեսնուած մեղայագիրներ ստորագրել կու տան Վիգէն Յովսէփեանին։ Ան այդ մեղայագիրը կը ստորագրէ համոզուած ըլլալով որ Արեւմտեանի հարցը պիտի փակուի, ներկուսակցական մթնոլորտը պիտի բարելաւնայ եւ Բիւրօ-Արեւմտեան կապերուն մէջ նոր էջ մը պիտի բացուի։ Այս բոլորը բաւարար չէին շրջանին տիրութիւն ընելու համար։ Դատական յանձնախումբը, գոհացնելու համար մարգարեանական քաղաքականութիւնը, անհասկնալիօրէն Ժողովի աւարտին, Բիւրոյի ընտրութեան օրակարգէն անմիջապէս առաջ, կը ներկայացնէ բանաձեւ մը, որ կը վաւերացուի ժողովականներուն կողմէ։ Այդ բանաձեւը պարտականութիւն կու տար նորընտիր Բիւրոյին մօտէն հետեւիլ Արեւմտեանի կազմակերպական կեանքին եւ այդ գծով քայլեր առնել։ Նշեալ բանաձեւը թեւեր տուաւ նորընտիր Բիւրոյին եւ յանգեցաւ 27 Դեկտեմբեր 2020ին Կ.Կ. նշանակելու անոր որոշումին։ Ընդհանուր Ժողովի այս բանաձեւով Հրանդ Մարգարեան, որ ժողովի նախօրէին յայտարարած էր թէ նոր Բիւրոյի մաս պիտի չկազմէ, այրող շագանակները կը փորձէր դուրս հանել նոր ներկայացուցիչին՝ Յակոբ Տէր Խաչատուրեանի ձեռքով։

Բայց արդեօ՞ք Արեւմտեանի մէջ կային կազմակերպական հարցեր եւ ապառողջ մթնոլորտ, ինչպէս 33րդ Ընդհանուր Ժողովը լսելով Վաչէ Թովմասեանի եւ Ստեփան Պօյաճեանի զեկուցումները, տրամադրուեցաւ եւ Բիւրոյին յատուկ յանձնարարական տուաւ շրջանին հարցերուն մօտէն հետեւելու եւ քայլեր առնելու։ Յետադարձ ակնարկ մը նետելով Արեւմտեանի կազմակերպական կեանքին վրայ, կը նկատենք որ Արեւմտեանի հանդէպ կատարուող մեղադրանքը՝ թէ կազմակերպականօրէն շրջանը ապառողջ վիճակի մէջ է, արդար չէր եւ շինծու էր։ Յամենայնդէպս, եթէ նոյնիսկ կային չբաւարարուած ԵՄ-եր եւ անձնական նկրտումներ, շրջանը բիւրոյական կոշտ միջամտութեան ենթահող չէր պարզեր։ Կազմակերպական ժխտական բազմաթիւ երեւոյթներ, որոնք առկայ էին կուսակցութեան այլ շրջաններու կառոյցներուն մէջ (որոնք ցայսօր առկայ են), Արեւմտեանի մէջ կամ նուազագոյն չափով էին կամ առհասարակ չկային։ Այսպէս՝ վերջին 20 տարիներուն 49 կուսակցականներ մաս կազմած են ընտրուած Կեդրոնական Կոմիտէներուն։ Այս մէկը կը նշանակէ թէ մենաշնորհային եւ մենատիրական երեւոյթը, որ նաեւ խորթ է Դաշնակցութեան համար, առհասարակ գոյութիւն չունէր։ Իսկ այս երեւոյթը բացորոշ կերպով մեր առջեւ կ՛ուրուագծուի հայաստանեան կառոյցի պարագային, ուր վերջին 25 տարիներուն նոյն դէմքերը երեւցած են հրապարակին վրայ։ Նոյնպէս վերջին տասը տարիներուն շրջանէն հեռացուած են 15 կուսակցականներ, որոնցմէ 5-ը հետագային վերընդունուած են։ Հեռացուողներէն երեքը բարոյական յանցանքի համար հեռացուած են։ Իսկ 15-էն տասն հեռացուած են կոմիտէներու առաջարկով։ Այս թիւերը եթէ համեմատենք այլ շրջաններու կարգապահական տնօրինումներուն հետ, պիտի հասկնանք որ Արեւմտեանի շրջանին մէջ Կ.Կ-ները ունեցած են կուսակցական հանդուրժողականութիւն եւ ընկերական համերաշխութիւնը եղած է տիրապետող, ինչ որ կազմակերպական-ընկերական կեանքին վրայ ազդած է դրականօրէն։ Սակայն, այս բոլոր խնդիրները խորքային քննարկման չեն ենթարկուիր Ընդհանուր Ժողովին կողմէ, այլ ամբողջ ուշադրութիւնը կը կեդրոնացուի Արեւմտեանի վրայ, զայն Բիւրոյին ենթարկելու յատակ մտադրութեամբ։ Այս տրամադրութիւններով եւ տխրահռչակ բանաձեւով Ընդհանուր Ժողովը կը ցրուի, սպասելով նոր Բիւրոյի առնելիք քայլերուն։

2019ի Սեպտեմբերին, Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան կ՛այցելէ Լոս Անճելըս։ Բիւրոյի կողմէ թելադրանք կ՛ուղղուի Կ.Կ.-ին յաւուր պատշաճի ընդունիլ վարչապետին եւ մեծաթիւ ներկայութիւն ըլլալ անոր համար կազմակերպուած ժողովրդային հաւաքին։ Այս այցելութիւնը կը պատահէր այն ժամանակ, երբ Դաշնակցութիւնը Հայաստանի մէջ դարձած էր «արմատական» ընդդիմութիւն, իսկ Դաշնակցական մամուլը եւ ընկերային ցանցերուն վրայ դաշնակցականներ կը քննադատէին վարչապետը որպէս հակադաշնակցական։ Բիւրոյի այդ թելադրանքին կը հակասէ դաշնակցական մամուլի տեղեկատուութիւնը։ Yerkir.am-ի մէջ լոյս տեսած

մէկ գրութիւն մը զուգահեռներ կ՛անցկացնէ եւ փաստերը կ՛աղաւաղէ Լոս Անճելըսի մէջ վարչապետին համար կազմակերպուած ժողովրդային հաւաքին եւ Իշխան Սաղաթէլեանի Պէյրութ այցելութեան առիթով կազմակերպուած ժողովրդային հաւաքին միջեւ: «Սեպտեմբերի 22-ին Լոս Անջելեսում հանրահաւաքի կազմակերպման համար ՀՀ իշխանութիւնները «ներդրել են բոլոր ռեսուրսները», այնինչ Պէյրութում կայացած հաւաքը «նախաձեռնել էր ՀՅԴ Լիբանանի Հանրային կապերի մարմինը: Պէյրութում ՀՅԴ-ի կողմից կազմակերպուած միջոցառմանը մասնակցել է 8,000 լիբանանահայ այն դէպքում, որ Պէյրութի հայ համայնքի թիվը 30,000 է (սխալ թիւ է: հեղ.): Այսինքն, փառատօնին մասնակցել է Պէյրութի հայ բնակչութեան 27%: Քալիֆորնիայում բնակւում է 1,000,000 հայ, իսկ Փաշինեանի հրաւիրած հաւաքին մասնակցել է ընդամէնը 10,000 ամերիկահայ՝ 1%-ը: Պատմութեան համար պէտք է արձանագրել Բիւրոյի թելադրանքով Լոս Անճելըսի հաւաքին մասնակցած են կուսակցականներ, Բիւրոյի եւ Կ.Կ.-ի անդամներ եւայլն: Փաստերու այս խեղաթիւրումը Արեւմտեանի Կ.Կ.-ի աշխատանքն ու հեղինակութիւնը նսեմացնելու հերթական քարոզչական աշխատանքն էր, որ տարուած է Բիւրոյի հայաստանեան մամուլով:

2019ի 33րդ Ընդհանուր Ժողովին կողմէ ընտրուած Բիւրօն, Ընդհանուր ժողովի բանաձեւով «զինուած», ձեռնամուխ կը դառնայ Արեւմտեանի հարցերու «կարգաւորման»: Մարտ 2020ին, Բիւրօն Արեւմտեանի 54րդ Շրջանային Ժողովի կողմէ ընտրուած Կ.Կ-ի կազմին վրայ կը նշանակէ չորս նորեկ անդամներ: Բիւրոյի կողմէ առնուած այս քայլը եւս աննախընթաց էր եւ կանոնագրային հիմք եւ բացատրութիւն չունէր: Այս որոշումին նպատակը շրջանին մէջ բիւրոյական ազդեցութիւնը զօրացնել եւ հող պատրաստել էր յաջորդ Շրջանային Ժողովին բիւրոյական Կ.Կ-ի ընտրութեան յաջողութեան համար: ՀՅԴ կանոնագիրի համաձայն, շրջանի Կ.Կ.-ի անդամներուն թիւը կը ճշդէ Շրջանային Ժողովը, իսկ ընտրուած մարմինը իր գործունէութեան ընթացքին յաւելեալ անդամներու կարիք ունենալու պարագային կը դիմէ Բիւրոյին եւ անուններ կ՛առաջարկէ: Բիւրօն արդէն խախտած էր Դաշնակցութեան կանոնագիրը տակաւին 2020ի Մարտ ամսին: Արեւմտեանի Կ.Կ.-ն միաձայնութեամբ կը բողոքէ այս որոշումին դէմ, սակայն անօգուտ: Միաժամանակ Բիւրօն կը ձեռնարկէ շրջանի կուսակցականներուն բնակութեան վայրերու հասցէներու (ZIP CODE) ճշդման աշխատանքին: Այս աշխատանքը լարուած մթնոլորտ մը կը ստեղծէ շրջանին մէջ: Կուսակցականներ կը սկսին զիրար լրտեսել եւ տեղեկութիւններ փոխանցել Բիւրոյին: Հակառակ այս ոչ-դաշնակցականավայել մթնոլորտի առաջացման, Արեւմտեանի Կ.Կ.ն ամբողջականօրէն կը գործակցի Բիւրոյին հետ, աշխատանքը իրագործելու եւ աւարտելու: Բիւրոյի կողմէ նման աշխատանքի ձեռնարկելը նաեւ հեղինազրկում եւ նուաստացում էր է Կ.Կ-ին եւ կանոնագրային իմաստով կը հակադրուէր ապակեդրոնացեալ դրութեան հասկացութեան: Այս քայլով Բիւրօն կը փորձէր շրջաններու կոմիտէութիւններու մէջ իր ազդեցութիւնը զօրացնել: Բիւրօն երկրորդ անգամ ըլլալով խախտած էր Դաշնակցութեան կանոնագիրը եւ պարզ էր որ կուսակցականօրէն պայքար կը տանէր իրեն ենթակայ պատգամաւորներու ընտրութեան ենթահող պատրաստելու:

Այսպիսի լարուած պայմաններու եւ մթնոլորտի մէջ էր որ Արեւմտեանի 55-րդ Շրջանային ժողովը պէտք է գումարուէր 2020ին, 30 Ապրիլէն 3 Մայիս ժամանակահատուածին: Այդ օրերուն, ինչպէս բոլոր երկիրներուն մէջ, ԱՄՆ-ի մէջ եւս տարածուած էր Քովիտ համավարակը եւ պետութեան կողմէ արգիլուած էր հաւաքներ կազմակերպել: Այս իրողութենէն մեկնած, Կ.Կ.ն Բիւրոյի գիտակցութեամբ եւ հաւանութեամբ, կը ստիպուի յետաձգել ժողովը, մինչեւ որ կարելի պիտի ըլլար պետական պատկան մարմիններէն ստանալ համապատասխան ցուցմունքներ եւ թոյլտուութիւն, համաճարակի օրերուն ժողով գումարելու համար:

Օգոստոս 2020ին, Բիւրոյի հետ համախորհուրդ, Կ.Կ. կ՛որոշէ Շրջանային Ժողովը գումարել 3-6 Դեկտեմբեր 2020-ին: Այս որոշումին Բիւրօն համաձայնութիւն յայտնելով հանդերձ, կ՛ազդարարէ որ Շրջանային Ժողովը չգումարելու պարագային, Բիւրօն ստիպուած պիտի ըլլայ «քայլերու դիմել»: Այս ազդարարութիւնը ցարդ կը մնայ անհասկնալի: Ի՞նչ քայլերու ակնարկած էր Բիւրօն Շրջանային Ժողովէն ամիսներ առաջ:

2020 Սեպտեմբեր 27ին կը սկսի Արցախի 44օրեայ պատերազմը: Արեւմտեանի շրջանը զօրաշարժի կ՛ենթարկէ գաղութը, քաղաքական, տնտեսական եւ քարոզչական օժանդակութիւն հասցնելու հայրենիք: 425,000 ամ. տոլար կը տրամադրուի պատերազմի կարիքներուն համար: Հոկտեմբեր 11ին, Արցախի պատերազմին զօրակցութեան համար Լոս Անճելըսի մէջ կը կազմակերպուի Յաղթանակի Երթը, որուն իր գործօն մասնակցութիւնը կը բերէ Կ.Կ.-ն եւ որուն կը մասնակցին շուրջ 100,000 հայորդիներ: Իսկ Տակաւին տարի մը առաջ, 2019ին Լիբանանի մէջ ծայր առած տնտեսական պայմաններու վատթարացման պատճառով, Արեւմտեանը Լիբանան ղրկած էր 165 000 ամերիկեան տոլարի օժանդակութիւն, ապա Բիւրոյի յորդորով եւ ընդառաջելով Արամ Ա Վեհափառի դիմումին, PAC-ի անունով կազմակերպած էր միջ-համայնքային հանգանակութիւնը, որուն հասոյթը՝ մէկ միլիոն երեք հարիւր հազար ամերիկեան տոլար, նոյնպէս ղրկուած էր Լիբանան, գաղութին եւ այնտեղ գործող կառոյցներուն օժանդակելու: Կազմակերպականօրէն, Հոկտեմբեր ամսուն կոմիտէութիւնները արդէն իսկ որոշած էին իրենց ընկերական ընդհանուր ժողովներու թուականները՝ զանոնք յարմարցնելով «Քովիտ»ի պատճառով պատկան մարմիններու առողջապահական ցուցմունքներուն: Անակնկալօրէն Բիւրօն կը հրահանգէ դադրեցնել ժողովներու գումարումը ցնոր տնօրինութիւն, հիմնաւորելով՝ «Արցախեան պատերազմը եւ ԵԱՀԿի Մինսքի խումբի համանախագահներու ժողովը Ժընեւի մէջ»: Արցախեան

44օրեայ պատերազմը կարելի է հասկնալ ժողովներու յետաձգման իբրեւ պատճառ կամ պատրուակ, թէեւ ոչ-արդարացուցիչ: Սակայն, Մինսքի համանախագահութեան ժողովի գումարումը կապը Շրջանային Ժողովին հետ, ուղղակի ծիծաղելի կը դարձնէ Բիւրոյի այս որոշումը: Մեր հարցումին՝ թէ նմանօրինակ ժողովները ինչ կապ կրնան ունենալ Արեւմտեանի Շրջանային Ժողովի գումարման կամ առհասարակ Դաշնակցութեան ներկազմակերպական կեանքին հետ, չկրցանք պատասխան ստանալ նոյնիսկ օրին Բիւրոյի հետ գործակցող շարքայիններէ, եւ ուրեմն կը մնայ բացարձակապէս անհասկնալի:

Արցախեան 44օրեայ պատերազմը աւարտեցաւ Նոյեմբեր 9ի տխրահռչակ յայտարարութեամբ եւ հայկական կողմին ամբողջական պարտութեամբ: Պատերազմը եւ անոր աւարտը խոր հիասթափութիւն կը պատճառեցին համայն հայութեան: Հինգշաբթի, 12 Նոյեմբերին, Արեւմտեանի Կ.Կ.-էն կազմուած պատուիրակութիւն մը հանդիպում կ՛ունենայ Լոս Անճելըսի մօտ Հայաստանի ընդհանուր հիւպատոս, դեսպան Արմէն Բայբուրդեանի եհտ եւ կը պահանջէ վարչապետին հրաժարականը: «Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի ստորագրած համաձայնագիրը, որ վերջ դրաւ Արցախի եւ Հայաստանի դէմ անողոք պատերազմին, պարտուողական էր եւ նուաստացուցիչ, եւ որ հաստատօրէն կը մերժուի ժողովուրդին կողմէ: Այսպիսի փաստաթուղթ մը մեծագոյն դաւաճանութիւն է մեր ազգին նկատմամբ», կ՛ըսուի Կ.Կ.-ի յայտարարութեան մէջ:

Իսկ Դեկտեմբեր 3ին նախատեսուած Շրջանային Ժողովի գումարման պատրաստութեան համար մնացած էր շատ քիչ ժամանակ: Հակառակ այս սեղմ ժամկէտին եւ երկիրին մէջ Քովիտի հետեւանքով առաջացած դժուարութիւններուն, Կ.Կ.-ն կը թելադրէ կոմիտէներուն մինչեւ Դեկտեմբեր մէկ գումարել շրջաններու ընկերական ընդհանուր ժողովները եւ ընտրել պատգամաւորները, առ ի պատրաստութիւն Շրջանային Ժողովի գումարման: Արեւմտեանի 18 կոմիտէութիւններէն տասներերքը (երկու երրորդ մեծամասնութիւն, որ Հ.Յ.Դ. կանոնագրով ճշդուած անհրաժեշտ թիւն է Շրջ. Ժողովի գումարման համար), կը գումարեն իրենց ժողովները եւ կ՛ընտրեն 41 պատգամաւորներ: Մնացեալ հինգ կոմիտէութիւնները խափանարար (սապոթաժ) ընթացք կը բռնեն: Խափանարար այս ընթացքին նպատակն էր վիժեցնել Շրջանային Ժողովի գումարման համար գոյանալիք անհրաժեշտ մեծամասնութիւնը: Դէպքերու հետագայ զարգացումները եւ ընթացքը, ինչպէս նաեւ կարգ մը շարքայիններու, որոնց հետ զրոյց ունեցանք, կը հիմնաւորեն այն կասկածը, թէ ընկերական ընդհանուր ժողովներու այդ խափանումը կատարուած էր Բիւրոյի հետ համակարգուած կերպով եւ թերեւս անոր թելադրանքով: Արեւմտեանի շրջանը Դեկտեմբեր 1ին երկու երրորդ կոմիտէութիւններու պատգամաւորներով (41 պատգամաւոր), կանոնագրային հիմունքներով պատրաստ էր Շրջանային Ժողով գումարելու:

Դեկտեմբեր 2-ին, Բիւրոն Կ.Կ.-ին կը փոխանցէ Դեկտեմբեր 3ին նախատեսուած Շրջանային Ժողովի գումարումը կասեցնելու որոշումը: Ընթացաւարտ Կ.Կ.-ին համար այս որոշումը անակնկալ էր: Կ.Կ. հետեւողականօրէն կը փորձէ Բիւրոյի ներկայացուցիչին եւ Բիւրոյի այլ անդամներու հետ կապ հաստատել, պարզելու համար Բիւրոյի որոշումին տուն տուող պատճառները եւ առաջքը առնելու հետագայ բարդութիւններուն Բիւրօն անպատասխան կը ձգէ թէ հեռաձայնային կապերը եւ հեռախօսային հաղորդագրութիւնները: Կ.Կ.-ի ներկայացուցիչ՝ Քարմէն Օհաննեանի եւ Կ.Կ.-ի անդամ Աւետիք Իզմիրլեանի կողմէ մնայուն կերպով եւ օրերու վրայ երկարող անձնական հեռաձայնային կապ հաստատելու փորձերը Բիւրոյի ներկայացուցիչ Յակոբ Տէր Խաչատուրեանի հետ, կը մնան անարձագանք: Կ.Կ.-ն թիւ 52-709 նամակով կը դիմէ Բիւրոյին, որուն մէջ ան կը մատնանշէ բոլոր այն դժուարութիւնները, որոնք կարելի եղած էր դիմագրաւել կոմիտէութիւններու ընկերական ընդհանուր ժողովներու գումարման յաջողութեան համար եւ կ՛առաջարկէ մնացեալ հինգ շրջաններուն յաւելեալ առիթ մը եւս տալ, որպէսզի գումարուելիք Շրջանային Ժողովին ներկայացուած ըլլան բոլոր կոմիտէութիւնները եւ միասնաբար քննարկեն շրջանը յուզող հարցերը եւ համապատասխան լուծումներ գտնեն: Բիւրօն այս նամակը եւս կը ձգէ անպատասխան:

Ընտրուած պատգամաւորներու կողմնորոշումը ճանչնալով, Բիւրօն հասկցած էր որ հակակշիռ պիտի չունենայ գումարուելիք Շրջանային Ժողովին վրայ եւ իրեն ի նպաստ Կ.Կ. ընտրելու յոյսերը ի դերեւ ելած են: Աւելի քան երեք շաբաթ տեւած լռութենէ ետք, Բիւրօն կը դիմէ աննախընթաց եւ անբացատրելի քայլի մը՝ մամուլով (ֆէյսպուքեան էջով) կը յայտարարէ նոր Կ.Կ.-ի նշանակումը: Բիւրօն ի հեճուկս շրջանի ընկերներու մեծամասնութեան կամքին, Կ.Կ. կը նշանակէ հետեւեալները. Ռոստոմ Այնթապլեան, Քնար Գիթապճեան, Կէվ Իսքաճեան, Հրայր Կարապետեան, Միզանուշ Մելքոնեան, Մելքոն Մելքոնեան, Մխիթար Մուրատեան, Վիգէն Պապիկեան, Ստեփան Պոյաճեան, Վիգէն Սոսիկեան եւ Սթիւ Տատայեան

Ի՞նչն էր անբացատրելին եւ աննախընթացը Բիւրոյի այս որոշումին:

Հ.Յ.Դ. կանոնագիրով, գերադաս մարմին մը կրնայ նշանակել ստորադաս մարմին: Ինչպէս նշուեցաւ, անցեալին յաճախ պատահած են նմանօրինակ դէպքեր, երբ Բիւրօններ այլ շրջաններու մէջ նշանակած են Կ.Կ. կամ Կ.Կոմիտէներ: Այս իմաստով հակականոնագրային ոչ մէկ քայլ կայ: Բայց առհասարակ նշանակումներ կատարուած են ժողովներու աւարտին: Պատահած է նաեւ որ գերադաս մարմիններ կազմակերպական

թերացումներու թէ այլ պատճառներով լուծեն ստորադաս մարմինը եւ առանց ժողովի գումարման (զանց առնելով նաեւ անոր նախապատրաստական աշխատանքները) նշանակեն իրենցմէ ստորադաս մարմին։ Արեւմտեանի Կ.Կ.-ն Շրջանային Ժողովի նախապատրաստական աշխատանքներուն սկսած էր Բիւրոյի գիտակցութեամբ եւ անոր հաւանութեամբ։ Այսինքն Կ.Կ.-ն որպէս մարմին թերացում չունէր եւ չէր լուծուած։ Աւելին, Շրջանային Ժողովի նախապատրաստական աշխատանքները, հակառակ համավարակի պայմաններուն, կարելի եղած էր իրագործել, որ ցուցանիշ է կազմակերպական բնականոն ընթացքի։ Շրջանը նաեւ կանոնագրով ճշդուած պայմանները կ՛ամբողջացնէր ժողով գումարելու համար։ Այստեղ նաեւ հարց կը ծագի որ Բիւրօն ինչու համամիտ չգտնուեցաւ ժողով չգումարած կոմիտէութիւններուն երկրորդ առիթ մը եւս տալու Կ.Կ.-ի գրաւոր առաջարկին։ Այս մասին, աւելի ուշ իր շարքերուն Բիւրօն սխալ տեղեկութիւն տարածեց, յայտնելով թէ երկու երրորդ մեծամասնութիւն չէ գոյացած Շրջանային Ժողովի գումարման համար, որպէսզի Կ.Կ. նշանակելու իր քայլը համարուի կանոնագրային։ Բիւրօն հանրութեան մէջ եւս ապատեղեկատուութիւն տարածեց։ ՀՅԴ Բիւրոյի անդամ՝ Կիրօ Մանոյեան 12 Մարտ 2021ին, «Ազատութիւն»ի հետ իր զրոյցին ընթացքին բացայայտօրէն կը խեղաթիւրէ իրականութիւնը, արձագանգելով Բիւրոյի հասցէին հնչող մեղադրանքներուն, երբ կ՛ըսէ, թէ արեւմտեան Ամերիկայի դաշնակցականներու ժողովը հակականոնագրային եղած է . – «Կանոնագրով պահանջուած պայմանները չէր լրացրել, եւ դրա համար էլ պէտք չէր, որ գումարուեր։ Իսկ մնացածը կազմակերպութեան կանոններով ճշդուած աշխատելաձեւ է, որ տարբեր իրավիճակներում կուսակցութիւնը շարժուելու հնարաւորութիւն կ'ունենայ։ Եւ դա այնպէս չէ, որ այս նշանակովի մարմինը առյաւէտ նշանակուած պիտի մնայ։ Փորձելու է այս քովիտի պայմաններում ընտրութիւններ կազմակերպել եւ այդ ընտրութիւններն իրենց արդիւնքը կու տան»։ Իսկ Բիւրոյի անդամներէն Արսէն Համբարձումեան, 21 Մարտ 2021ին «Հրապարակ» թերթին տուած իր հարցազրոյցին մէջ, ոչ միայն փաստերը կ՛աղաւաղէ, այլեւ Բիւրոյի կատարած սխալները կը բարդէ Արեւմտեանի ուսերուն. «ԱՄՆ Արեւմտեան շրջանի կառոյցում երկար տարիներ կուսակցական պատասխանատու պաշտօններ վարած մի խումբ, հիմնականում փառատենչութիւնով տարուած, իրենց մի շարք համախոհներով ու որոշ այլ մոլորեալներով, ՀՅԴ կազմակերպական կանոնների թիւր ու կամայական մեկնաբանութիւններով խախտել են իրենց դաշնակցականի երդումը… «Այս խումբն ունեցել է խիստ հակակարգապահական ընթացք. ի շարս այլ հակականոնագրային քայլերի՝ «գումարել» է ապօրինի «ժողով» եւ «ընտրել» ապօրինի «մարմին», որ ապօրինի կերպով հանդէս է գալիս «ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի Կենտրոնական Կոմիտէ» անունով, կուսակցութեան պաշտօնաթերթ «Ասպարէզ»-ը իր վերահսկողութեան տակ է պահում, զաւթել է կուսակցապատկան անշարժ ու շարժական գոյքեր ու դրամատնային հաշիները»…

Նոյն Կիրօ Մանոյեանը, Արսէն Համբարձումեանը եւ Բիւրօն սակայն ոչինչ կ՛ըսեն 2021 Յուլիսին նշանակեալ Կ.Կ.-ի կազմակերպած Շրջանային Ժողովի մասին, որուն գումարման նախապատրաստական ժողովներուն մասնակցած են 250-300 կուսակցականներ, որ ամբողջութեամբ կը հակասէ ՀՅԴ կանոնագիրին։ Բիւրոյի երկու անդամները նաեւ ոչ մէկ խօսք ունին Արեւմտեանի Կ.Կ.-ի թիւ 52-706 նամակին գծով, որ կ՛առաջարկէր ժողով չգումարած շրջաններուն երկրորդ առիթ մը տալու։ Անոնք միայն հրապարակայնօրէն նախանձախնդիր կը ներկայանան Դաշնակցութեան կանոնագիրը յարգելու։ Անգամ մը եւս կ'օգտագործուին «Ազատութիւն» եւ «Հրապարակ» լրատուամիջոնները, որոնց միջոցով Արեւմտեանի դէմ քարոզչութիւնը կը շարունակուի։

Դաշնակցութեան կանոնագիրը յստակօրէն կը նշէ որ անյաղթահարելի պայմաններու բերումով եթէ հնարաւոր չէ Շրջանային Ժողով գումարել. Բիւրօն իրաւասու է Կ.Կ.-ի գործունէութեան ժամանակաշրջանը երկարաձգել, մինչեւ ստեղծուին բարենպաստ պայմաններ։ Կանոնագիրի այս դրոյթը բարոյական պարտաւորութեան տակ կը դնէ Դաշնակցական մարմինները, որ նախանձախնդիր ըլլան, հաշուետու ժողովներու գումարման։ Պատահած է որ Շրջանային Ժողովներ յետաձգուին նոյնիսկ տարիով եւ այս տրամաբանութիւնը գործած է Լիբանանի կառոյցի պարագային, քաղաքացիական պատերազմի տարիներուն։ Դաշնակցութիւնը ժողովրդավար կուսակցութիւն է եւ Բիւրօն իր այս քայլով կը զրկէր հազարէ աւելի դաշնակցականներ, որոնք իրենց կամքը արտայայտած էին ընտրելով Շրջանային Ժողովի պատգամաւորներ։

Արեւմտեանի պարագան նաեւ կը տարբերի կարգ մը այլ շրջաններէ։ ԱՄՆ-ի դաշնակցային օրէնքները (F.A.R.A - Foreign Agent Registration Act), չարտօներ որ ոչ հասութաբեր կազմակերպութիւններն ու միութիւնները դուրսէն ղեկավարուին։ Այսինքն այդ կազմակերպութիւններուն պատասխանատու մարմինները պէտք է ընտրովի ըլլան։ Այսօրինակ օրէնք գոյութիւն ունի նաեւ Հայաստանի մէջ։ Կ.Կ. նշանակելով, Բիւրօն կը հակասէր ամերիկեան օրէնքներուն եւ որեւէ ժամանակ, Ամերիկայի Դաշնակցային օրէնքներու համաձայն, նշանակուած Կ.Կ.-ն կրնար օրէնքէ դուրս յայտարարուիլ եւ ամբողջ կազնակերպութեան գոյութիւնը խնդրոյ առարկայ դառնալ։ Այս գծով յիշեցնենք որ մեր զրոյցներուն ընթացքին ի յայտ եկաւ, որ 2013ին ԱՄՆ-ի Արդարադատութեան Նախարարութեան կողմէ քննութիւն մը բացուած է Արեւմտեանի շրջանի գործունէութեան գծով, ըստ որուն պէտք էր ճշդուէր թէ արդեօ՞ք Արեւմտեան Ամերիկայի կառոյցը, հակառակ ԱՄՆ-ի օրէնքներուն, կը ղեկավարուի օտարերկրեայ (իմա ՀՀ-ի մէջ հաստատուած) մարմինի մը կողմէ։ Այդ օրերուն Կ.Կ.-ի փաստաբանները Արդարադատութեան Նախարարութեան ներկայացուցած են Հ.Յ.Դ. ներքին կանոնագիր, ուր յստակօրէն կը

յիշուի Դաշնակցութեան ապակեդրոնացեալ կառոյց ըլլալու փաստը, շեշտելով թէ Արեւմտեանը կը պատկանի Դաշնակցութեան կազմակերպութեան, որուն գաղափարախօսութեան կը հետեւի եւ այդ կառոյցին պատասխանատու մարմինը Հ.Յ.Դ. Բիւրօն է: Ան իր հերթին համադրող մարմին է եւ ունի բարոյական հեղինակութիւն: Իսկ Արեւմտեան Ամերիկայի Դաշնակցական կառոյցը կը գործէ երկրի օրէնքներուն համաձայն: Յունիս 2013-ին, Կ.Կ.-ին ղրկուած նամակով մը, Նախարարութիւնը կը տեղեկացնէ թէ առայժմ բաւարարուած է հետաքննութեան արդիւնքէն եւ հարցը փակուած կը համարէ: Այս հետաքննութիւններուն եւ քննարկումներուն մասնակից եղած է այդ օրերու Բիւրոյի անդամ Յակոբ Տէր Խաչատուրեան: Արխիւներուն մէջ գոյութիւն ունեցող e-նամակները կը հաստատեն որ Բիւրօն ընդգրկուած եղած է այս աշխատանքներուն:

Բիւրոյի այս քայլը խախտում էր Դաշնակցութեան կանոնագիրին հիմքը հանդիսացող ապակեդրոնացեալ դրութեան սկզբունքին: Այս սկզբունքը անցեալին եւ միշտ Դաշնակցութեան յաջողութեան գրաւականը հանդիսացած է եւ այդ սկզբունքին ոգիին անսալը Դաշնակցութեան գերագոյն մարմինին համար պէտք էր դառնար հիմնական ուղղութիւն: Այս ծիրէն ներս Բիւրօն անտեսած էր կարեւոր հանգամանք մը եւս: Բազմաթիւ երկիրներու մէջ գործելով, նոյն կազմակերպական սկզբունքներով, Բիւրօն նաեւ պարտաւոր էր նկատի առնել իւրաքանչիւր երկիրի քաղաքական, քաղաքակրթական եւ ընկերա-հոգեբանական պայմանները: ԱՄՆ-ն հանդիսանալով ժողովրդավար եւ ժողովրդավարութեան ջատագով երկիր, կարելի չէ ժողովրդավարութիւնը՝ այսինքն ընտրութեան գործընթացը կասեցնել: ԱՄՆ-ի մէջ Դաշնակցականին համար անհասկնալի է մարմին նշանակելու դրոյթը, նոյնիսկ եթէ ան գոյութիւն ունի Հ.Յ.Դ. կանոնագիրին մէջ: Նման երկիրի մը մէջ, ուր ժողովրդավարական ընտրութիւնները հիմքն են ձեւաւորուող բոլոր տեսակի մարմիններուն կամ իշխանութիւններուն, անհասկնալի է նշանակում հասկացութիւնը, այնտեղ հասակ առած Դաշնակցականին համար: Բիւրօն պարտաւոր էր հաշուի առնել նաեւ այս հանգամանքը եւ նրբութիւնը:

Գ ՄԱՍ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆԻ 55ՐԴ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

ԵՒ

ԱՆՈՐ ՅԱՋՈՐԴԱԾ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կ.Կ. նշանակելու Բիւրոյի այս քայլը ընդվզում կ՛առաջացնէ շրջանի պատգամաւորներուն մօտ։ Համախորհուրդ կ՛որոշուի յաջորդ օրն իսկ, 28 Դեկտեմբեր 2020ին, գումարել Արեւմտեանի 55րդ Շրջանային Ժողովը, որուն միակ օրակարգը կ՛ըլլայ նոր Կ.Կ.-ի ընտրութիւն։ 55րդ Շրջանային Ժողովին Կ.Կ. կ՛ընտրուին, Քարմէն Օհաննեան, Յարութ Մկրտիչեան, Գօգօ Թօփալեան, Արթօ Քէօլէեան, Լեւոն Կիրակոսեան, Սագօ Պէրպէրեան, Կարօ Իսքէնճեան, Ալիք Ուրֆալեան, Թորոս Քէչէճեան, Շահէն Տէրտէրեան եւ Վահան Պզտիկեան։ Ժողովը նաեւ միաձայնութեամբ կ՛որդեգրէ մէկ բանաձեւ, որ կը պահանջէր Նիկոլ Փաշինեանի հրաժարականը։ Հետաքրքրականը այն է, որ ըստ այս ժողովի արձանագրութիւններուն, Փաշինեանի հրաժարականի առաջարկը ներկայացուած է Վիգէն Յովսէփեանի կողմէ, որուն բիւրոյականները միշտ ալ մեղադրած են որպէս «Փաշինեանական»։ Առաջարկը միաձայնութեամբ կ՛որդեգրուի Շրջանային Ժողովի մասնակիցներուն կողմէ։

Արեւմտեանի պատգամաւորներու առած այս քայլը նոյնպէս հակականոնագրային էր։ Որպէս Դաշնակցականներ, անոնք պարտաւոր էին առաջին հերթին ընդունիլ Բիւրոյի որոշումը եւ ապա դիրքորոշուիլ։ Արդեօ՞ք կարելի պիտի չըլլար կազմակերպական նոր իրավիճակ մը ստեղծել եւ նոր Շրջանային Ժողով պահանջել։ Այս քննարկումը կրնար բազմաթիւ մեկնաբանութիւններու եւ կարծիքներու դուռ բանալ եւ ներկազմակերպական վիճակը կրնար աւելի վատթարանալ։ Փաստը այն է որ Շրջանային Ժողով գումարելով, պատգամաւորները մերժեցին ենթարկուիլ Բիւրոյի որոշումին եւ ամբողջ կուսակցութիւնը յայտնուեցաւ կազմակերպականօրէն նոր իրականութեան մը առջեւ։

Այս ընտրութեամբ Արեւմտեանի շրջանը եւ առհասարակ Դաշնակցութիւնը կազմակերպական տագնապի աննախընթաց նոր փուլ մը կը թեւակոխէր։ Փաստօրէն, Բիւրոյի որոշումով եւ Շրջանային Ժողովի գումարումով նոյն շրջանին մէջ կը գոյանար երկու Կ. Կոմիտէ։

Շրջանային Ժողովի գումարումը եւ նոր Կ.Կ.-ի ընտրութիւնը հակականոնագրային քայլ եւ անջատողական շարժում համարելով, Բիւրօն այդ ժողովի գումարումը եւ անոր կողմէ Կ.Կ.-ի ընտրութիւնը կը յայտարարէ անօրինական, կանոնագիրի խախտում եւ գերադաս մարմինի որոշումներուն դէմ ըմբոստացում եւ կը դիմէ կարգապահական տնօրինումներու։ Ժամանակի ընթացքին շուրջ 100 շարքայիններ (ընտրեալ թէ նախկին Կ.Կ.-ի անդամներ, շրջանի վաստակաւոր եւ հեղինակաւոր կուսակցականներ եւայլն) կը հեռացուին կամ կ՛արտաքսուին Դաշնակցութեան շարքերէն։ Արեւմտեանի պաշտօնաթերթ «Ասպարէզ»ը համախոհ ըլլալով Արեւմտեանի Կ.Կ.-ին, կը յայտարարուի «բռնագրաւուած» եւ ոչ-դաշնակցական թերթ։ Անոր գլխաւոր խմբագիրը՝ Արա Խաչատուրեան, նոյնպէս կ՛արտաքսուի։ Իսկ ամբողջ Դաշնակցութեան կառոյցը կարգապահական հասկացողութենէ մեկնած, կը մերժէ ճանչնալ ընտրուած Կ.Կոմիտէն եւ հաղորդակցիլ անոր հետ։ Միաժամանակ, ի հակառակ դաշնակցական աւանդութիւններուն, տարբեր երկիրներու մէջ լոյս տեսնող Դաշնակցական թերթերը կը սկսին հրատարակել նշանակեալ Կ.Կ.-ի յայտարարութիւնները։ Այս քայլով, Բիւրօն եւ Դաշնակցութեան Կ.Կ.-երը կը փորձէին հեղինակութիւն եւ օրինականութիւն տալ նշանակեալ Կ.Կ.-ին։ Ոչ մէկ ժամանակ նշանակեալ Կ.Կ. մը այսքան չէ ծանուցուած ոչ Դաշնակցական եւ ոչ ալ հայկական մամուլին մէջ։ Նշանակեալ Կ.Կ.-ի յայտարարութիւնները կը սկսին լոյս տեսնել նաեւ հայաստանեան որոշ թերթերու մէջ, որոնք կը ֆինանսաւորուին նախկին իշխանաւորներու կողմէ, որոնք երկար տարիներ քաղաքական դաշնակիցներ եղած են Հ.Յ.Դ. Բիւրոյին։ Այս ձեւով, Բիւրօն կը փորձէր ամբողջութեամբ մեկուսացնել ընտրուած Կ.Կ.-ն եւ ստեղծել այն պատրանքը թէ Արեւմտեանի միակ օրինաւոր Կ.Կ.-ն նշանակեալ մարմինն է։ Դաշնակցութեան Բիւրօն կ՛անգիտանար որ Դաշնակցական մարմիններուն բարոյական հանգամանք եւ օրինական հեղինակութիւն տուողը ոչ դաշնակցական եւ ոչ ալ հայաստանեան վճարովի մամուլն է, այլ Դաշնակցական շարքայիններն են, որոնց ընտրելու իրաւունքը խախտուած էր Արեւմտեանը մեկուսացնելու այս ճիգին մէջ։ Նշանակեալ Կ.Կ. զրկուած ըլլալով իր խօսքը տարածելու հարթակի գոյութենէ («Ասպարէզ»ը կը վերահսկուի Արեւմտեանի Կ.Կ.-ի կողմէ), կը ստեղծուի համացանցային թերթ մը, «Օրակարգ« անունով, որ կը դառնայ Բիւրոյական Կ.Կ.-ի պաշտօնաթերթը։

Իր առած կարգապահական քայլերուն զուգահեռ, 14 Յունուար 2021ին, Բիւրօն կը հրաւիրէ Արեւմտեանի կուսակցականները զեկուցական հանդիպումի, Կ.Կ. նշանակելու իր քայլը արդարացնելու եւ բացատրելու: Շրջանի կուսակցականներուն մեծամասնութիւնը կը մերժէ ներկայ գտնուիլ այս հանդիպումին: Թուական առումով այս հանդիպման ձախողումը կը յուշէ որ Շրջանային Ժողով գումարելու որոշումը կը վայելէր շրջանի կուսակցականներուն մեծամասնութեան համամտութիւնը: Շրջանի անդամներուն այս կեցուածքը 2015էն սկսեալ Արեւմտեանի նկատմամբ Բիւրոյի վարած քաղաքականութեան դրսեւորումն էր, որ Բիւրօն մինչեւ վերջ ալ չէ ուզած հասկնալ, տուրք տալով անձնական-անհատական կիրքերու եւ փառասիրութիւններու: Ինչպէս նշեցինք, շրջանին ըմբոստացումը հակադարձութիւն էր անոր նկատմամբ եղած հալածական մթնոլորտին, անոր նկատմամբ տրուած որոշումներուն եւ ուրեմն կանխօրօք ծրագրուած չէր: Այս պատճառով ալ Բիւրոյի կողմէ նշանակուած Կ.Կ.-ի մերժումը չէր միտեր անջատուիլ Դաշնակցութեան կառոյցէն եւ առանձին գործել:

Ամբողջատիրական այս ձգտումը, որ բացայայտօրէն կ՛երեւի Բիւրոյի գործունէութեան մէջ եւ որուն հիմքերը ամրացուեցան վերջին քսան տարիներուն: Բիւրոյի նախկին ներկայացուցիչ՝ Հրանդ Մարգարեան յաջողած էր պառակտում առաջացնել Արեւմտեանի եւ ամբողջ կուսակցութեան միջեւ: Նոր ներկայացուցիչ՝ Յակոբ Տէր Խաչատուրեան անձնական փառասիրութեան համար զոհած էր Դաշնակցութեան միասնութիւնը: Իսկ Դաշնակցութեան պառակտումէն եւ տկարացումէն ովքե՞ր կրնային ուրախանալ կամ օգտուիլ...

Աւաասիկ կազմակերպական այս պառակտումով Դաշնակցութիւնը աւելի տկարացած պիտի շարունակէր իր քաղաքական գործունէութիւնը Հայաստանի եւ սփիւռքի մէջ 2021էն սկսեալ:

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դեկտեմբեր 28ին ընտրուած Կ.Կ., հակառակ Բիւրոյի կողմէ իր անդամներուն նկատմամբ կատարուած կարգապահական տնօրինումներուն ինչպէս նաեւ Կ.Կ.-ին եւ այլ կուսակցականներու դէմ տարուող վարկաբեկման արշաւին, կը նախաձեռնէ Բիւրոյի հետ բանակցութիւններու, ծագած տագնապը բարւօք ձեւով լուծելու: Բանակցութիւնները դիւրին պիտի չըլլային: Մէկ կողմէ նժարի վրայ էր Բիւրոյի վարկը եւ հեղինակութիւնը, միւս կողմէ Արեւմտեանը հիմք ընդունած էր կանոնագրով ճշդուած ժողովրդավարութիւնը եւ ապակեդրոնացումը: Երկու կողմերն ալ պիտի փորձէին ընդունելի դարձնել իրենց պայմանները: Բիւրօն, որպէս Դաշնակցութեան կանոնագիրի մեկնաբան եւ կուսակցութեան բարձրագոյն մարմին, նախանձախնդիր էր որ Կ.Կ. նշանակելու իր որոշումը ամէն գնով յարգուի, որմէ ետք կարելի կ՛ըլլայ քննարկել այլ հարցեր: Արեւմտեանի Կ.Կ.-ն յենելով իր շրջանի ընկերներու մեծամասնութեան աջակցութեան եւ կանոնագիրի եւ երկիրի օրէնքներու առանձնայատկութիւններուն վրայ, կը փորձէ միջին լուծում մը գտնել ծագած տագնապը յաւելեալ բարդացումներէ հեռու պահելու: Բանակցութիւնները կը տեւեն աւելի քան երկուքուկէս տարի: Տարուող բանակցութիւններուն զուգահեռ, կողմերը կը շարունակեն մնալ իրենց կեցուածքին վրայ: Մէկ կողմէ Բիւրօն բանակցելով հանդերձ կը շարունակէ կարգապահական տնօրինումները, որոնց թիւը կը հասնի 100-ի, իսկ Արեւմտեանի Կ.Կ.-ն կը գործէ որպէս Արեւմտեան Ամերիկայի Դաշնակցութեան բարձրագոյն մարմին, իր շուրջ համախմբելով իրեն համախոհ կուսակցականները:

Բանակցութիւններուն զուգահեռ կատարուող իրադարձութիւնները անպայմանօրէն իրենց ազդեցութիւնը ունեցան անոնց մթնոլորտին, շարունակականութեան եւ ի վերջոյ դրական հանգուցալուծումին: Առաջին հանգրուանին Բիւրօն անզիջող էր եւ կարգապահական հասկացութեամբ կը պահանջէր իր որոշումի գործադրութիւնը: Մինչդեռ Արեւմտեանը կը կրկնէր իր հիմնական տեսակէտը, որ պէտք է վերադառնալ 2020 Դեկտեմբերի իրավիճակին եւ ժողովրդավարութեամբ լուծել առկայ տարակարծութիւնները: Բանակցութիւններուն զուգահեռ ընթացող դատական գործընթացները ինչպէս նաեւ Հայաստանի մէջ տեղի ունեցող քաղաքական գործընթացները, ժամանակի ընթացքին մղեցին Բիւրոյին որ սկսի ետդարձ կատարել իր պայմաններէն: Մասնաւորաբար 2023 Յուլիսի Վերաքննիչ Դատարանին կողմէ ի նպաստ Արեւմտեանի Կ.Կ.ին արձակած վճիռը հանգուցալուծման սկիզբ դրաւ: Կարելի է ըսել նաեւ որ Հայաստանի մէջ պատահող քաղաքական դէպքերու զարգացումները, որոնք Դաշնակցութեան ի նպաստ չէին ընթանար, նոյնպէս ազդեցին Բիւրոյի զիջողականութիւն որդեգրելու քաղաքականութեան վրայ:

Բանակցութիւնները Երբեմն ընդհատումներով, սակայն միշտ ալ շարունակուեցան: Արեւմտեանը բանակցութիւններու հիմք դրած էր հետեւեալ կէտերը.

Ա.-Բիւրոյի կամ նշանակուած մարմինին կողմէ տնօրինուած բոլոր պատիժներու բեկանում:

Բ.-Յայտարարել նոր Շրջանային Ժողովի մը գումարումը՝ ժողովրդավարական սկզբունքով, բոլոր ընկերներու մասնակցութեամբ:

Գ.-Բոլոր կալուածներն ու գոյքերը փոխանցել Շրջանային Ժողովին մասնակցած պատգամաւորներու կողմէ օրինապէս ընտրուած Կեդրոնական կոմիտէին:

Շրջանային Ժողովի գումարումէն օրեր ետք, Յունուար 2021-ին Արեւմտեանի Կ.Կ.ի անդամներ Քարմէն Օհաննեան եւ Գօգօ Թօփալեան «Զում»ով հանդիպում կ՛ունենան Բիւրոյի ներկայացուցիչ Յակոբ Տէր Խաչատուրեանի եւ Բիւրոյի անդամ Վիգէն Եազուպեանի հետ: Այս հանդիպումը կ՛աւարտի Բիւրոյի կողմէ տրուած սպառնալիքներով եւ իրաւասութիւններու յանձնման ժամկէտներով:

Քանի մը օր ետք, դարձեալ Յունուար 2021-ին, հանդիպում մը կը կայանայ Կ.Կ.ի անդամներ՝ Քարմէն Օհաննեանի, Գօգօ Թօփալեանի եւ Բիւրոյի անդամներ Վիգէն Եազուպեանի եւ Արամ Գալուստեանի միջեւ: Բիւրոյի կողմէ լիազօրուած բանագնացները կ՛առաջարկեն բոլոր կալուածները եւ անոնց տնօրինման իրաւասութիւնները փոխանցել նշանակուած Կ.Կ.-ին, փոխարէնը Բիւրօն կը խոստանար կարգապահական տնօրինումները վերանայիլ: Արեւմտեանի ընկերներուն կողմէ կ՛առաջարկուի վերադառնալ տագնապը նախորդող ժամանակաշրջան: Լուծման տեսակէտներու այս տարբերութեան հետեւանքով այս հանդիպումը նոյնպէս ապարդիւն կ՛անցնի:

Երկրորդ հանդիպումէն անմիջապէս ետք, Յունուար 2021-ին, Բիւրոյի հրաւէրով շրջանի վաստակաւոր ընկերներ Նշան Փիրումեան, Մարտին Կապուտեան եւ Վահէ Յովակիմեան հանդիպում մը կ՛ունենան Բիւրոյի անդամ Վիգէն Եազուպեանի հետ: Վերոնշեալ երեք Ընկերներուն կողմէ կը ներկայացուի հարցի լուծման ուղեցոյց մը: Բիւրոյի բանագնացը կը խոստանայ առաջարկուած կէտերը ներկայացնել Բիւրոյին: Այս

հանդիպման կը յաջորդեն Արեւմտեանի կարգ մը կուսակցականներու հեռացումներ եւ արտաքսումներ Դաշնակցութեան շարքերէն։

Մարտ 2021-ի սկզնաւորութեան, Բիւրոյի անդամ Վիգէն Եագուպեանի միջնորդութեամբ հեռաձայնային հանդիպում մը կը կայանայ Բիւրոյի ներկայացուցիչ Յակոբ Տէր Խաչատուրեանի եւ Արեւմտեանի Կ.Կ.-ի անդամ Գօգօ Թօփալեանի եւ արեւմտեանի կուսակցականներէն Վիգէն Յովսէփեանի միջեւ։ Բիւրոյի ներկայացուցիչը կը պահանջէ որ անոնք միջնորդ հանդիսանան, որպէսզի ընտրուած Կ.Կ.-ը անմիջապէս բոլոր կալուածները յանձնէ Բիւրոյի կողմէ նշանակուած Կ.Կ.-ին եւ հրապարակայնօրէն հրաժարական ներկայացնէ։ Այս հանդիպման ալ ոչ մէկ հասկացութիւն կը գոյանայ։

Մայիս 2021-ին Բիւրոյի ներկայացուցիչ Յ. Տէր Խաչատուրեանի Լոս Անճելըս այցելութեան առիթով, Արեւմտեանէն խումբ մը կուսակցականներու միջնորդութեամբ եւ յորդորով (խումբը կը ներկայացնէր Շանթ Պապուճեան անունով շարքային մը) Կ.Կ.-ի ներկայացուցիչ Քարմէն Օհանեան գրաւոր դիմում կը կատարէ Բիւրոյի ներկայացուցիչին՝ հանդիպումի առաջարկով։ Հակառակ նախօրօք տրուած հաւաստիացումներուն թէ անպայման հանդիպում տեղի պիտի ունենայ, դիմումը կը մնայ անպատասխան։ Բիւրոյի ներկայացուցիչը յայտնած է միջնորդներուն թէ չուզեր Դաշնակցութենէն «արտաքսուածներու» հետ հանդիպիլ։

2021-ի Յուլիս ամսուան սկիզբը, շրջանի կուսակցականներէն Վիգէն Յովսէփեան, անձնական նախաձեռնութեամբ հեռաձայնային գրաւոր պատգամ կը յղէ Բիւրոյի 5 անդամներու՝ Յ. Տէր Խաչատուրեանին, Ա. Գալուստեանին, Վ. Բաղումեանին, Մ. Փափազեանին եւ մինչ այդ Բիւրոյէն հրաժարած Վ. Եագուպեանին։ Վիգէն Յովսէփեան կ'ահազանգէ թէ իր ունեցած տեղեկութիւններուն համաձայն. դատական հարցերը (որոնք արդէն ընթացք առած էին) շուտով պիտի մտնեն լրջագոյն հանգրուան եւ կը խնդրէ Բիւրոյին անմիջական ուշադրութիւնը այս հարցին վրայ, յաւելեալ բարդացումները կանխելու համար։ Այս խնդրանքը նոյնպէս անարձագանք կը մնայ։

Բանակցութիւններու այս հանգրուանին զուգահեռ, Բիւրոյի նշանակած Կ.Կ.-ն, Յունիս 2021ին, կը կազմակերպէ Շրջանային Ժողով՝ ընտրելու նոր Կ.Կ.։ Շրջանային Ժողովի ամբողջ գործընթացին (ընկերական ընդհանուր ժողովներ եւ Շրջանային Ժողով) կը մասնակցին 250-300 կուսակցականներ։ Փոքրամասնութիւն մը, որ ոչ բարոյական եւ ոչ ալ ներկայացուցչական հեղինակութիւն կու տայ Դաշնակցական մարմինի մը։ Սակաւաթիւ շարքայիններու այս մասնակցութիւնը անգամ մը եւս կու գար հաստատելու թէ 2020 Դեկտեմբեր 28ին Շրջանային Ժողովի կողմէ ընտրուած Կ.Կ.-ն կը վայելէր Արեւմտեանի կուսակցականներու մեծամասնութեան զօրակցութիւնը եւ թէ Դեկտեմբերին Շրջանային Ժողով գումարելու եւ Կ.Կ. ընտրելու որոշումը անհատներու կամ խմբակի մը նախաձեռնած շարժումը չէր, այլ կը կրէր տարերային բնոյթ։ Արեւմտեանի կուսակցականներուն մեծամասնութիւնը չմասնակցելով այս «ընտրութիւններուն» պատգամեցին առ որ անկ է, որ իրենք նոյնպէս տէր եւ պատասխանատու են 55րդ Շրջանային Ժողովի գումարման եւ անոր որոշումներուն։ Այստեղ պէտք է աւելցնել որ 2022ի 34րդ Ընդհանուր Ժողովի մասնակցութեան նախապատրաստական աշխատանքներուն, Բիւրոյական Կ.Կ.-ի կազմակերպած ժողովներուն մասնակցութեան համեմատութիւնը մնաց նոյնը (250-300 շարքային), ինչ որ մեծ հարցական կը ստեղծէ Ընդհանուր Ժողովին անոնց մասնակցութեան շուրջ։ Այս ընտրութիւններէն ետք, Բիւրոյական Կ.Կ.-ն դաշնակցութեան պատմութեան մէջ աննախընթաց շրջաբերականով մը շրջանի կուսակցականները կը հրաւիրէ իրենց հաւատարմութիւնը յայտնելու իրեն։ 34րդ Ընդհանուր Ժողովէն ետք, նոյնանման շրջաբերական կը յղէ նաեւ Բիւրօն։ Այս զոյգ շրջաբերականները Դաշնակցականօրէն անհասկնալի վերաբերմունք են կուսակցականներու նկատմամբ եւ կը յիշեցնեն հաւատաքննութեան դարաշրջանը։

2022 Հոկտեմբեր 26ին, Կլէնտէյլի Պելմոնթի Կեդրոնական Կոմիտէի գրասենեակին մէջ, հանդիպում մը տեղի կ՛ունենայ Կ.Կ-ի կարգ մը անդամներու եւ Հ.Յ.Դ. Բիւրոյի միջեւ։ Հանդիպման ընթացքին Բիւրօն կը ներկայացնէ 9 կէտերէ բաղկացած լուծման իր առաջարկները։ Կեդրոնական Կոմիտէն քաջալերուած բանակցութեանց ձեռնարկելու Բիւրոյի ցուցաբերած կամեցողութենէն, դրականօրէն կը գնահատէ Բիւրոյի շինիչ կեցուածքը։ Այս նոր առաջարկներով Բիւրօն կը հրաժարէր իր նախկին մօտեցումներէն, որոնք միշտ ալ բանակցութիւններու ընթացքին կը ներկայացուէին սպառնալիքներով եւ վերջնագիրներով։

Նոյեմբեր 3ին, Կ.Կ.-ն կը կազմակերպէ զեկուցական ժողով մը, որուն կը մասնակցին կոմիտէութիւններէն աւելի քան 300 հոգի, ինչպէս նաեւ Արեւմտեանի վաստակաւոր կուսակցականներէն շուրջ 50 հոգի։ Այս ժողովին կը քննարկուի Հոկտեմբեր 26-ին Բիւրոյի ներկայացուցած առաջարկները։ Կեդրոնական Կոմիտէն կը փոխանցէ Բիւրոյին, որ 9 կէտերէ բաղկացած առաջարկները կարելի է բանակցութիւններուն համար հիմք ընդունիլ։ Դեկտեմբեր 16-ին Բիւրոյին հետ հանդիպումին՝ Կեդրոնական Կոմիտէն կը շեշտէ խորհրդակցական ժողովին մասնակից կուսակցականներուն նախանձախնդրութիւնը, որ ամէնէն կարեւոր հարցերը, կազմակերպութեան ապակեդրոնացում եւ ժողովրդավարական սկզբունքներ, պէտք է նուիրագործուած ըլլան որեւէ համաձայնութեան մը մէջ, ինչպէս նաեւ չեղարկուին տագնապի հետեւանքով

Արեւմտեանի կուսակցականներու նկատմամբ տնօրինուած կարգապահական որոշումները։ Դեկտեմբեր 16-ի հանդիպումին Բիւրօն կ՛առաջարկէ Կեդրոնական Կոմիտէին յետաձգել կամ ջնջել Յունուար 13-ին մինչ այդ արդէն նախատեսուած Շրջանային Ժողովը։ Կեդրոնական Կոմիտէն յստակ բացատրութիւններ կու տայ Բիւրոյին թէ կարելի չէ Շրջանային Ժողովի գումարումէն հրաժարիլ։ Նախատեսուած Շրջանային Ժողովի գումարման շուրջ տարակարծութիւնները պատճառ կը դառնան որ բանակցութիւնները խզուին։ Բանակցութիւններու այս հանգրուանին, Բիւրոյի առաջարկներուն մէջ կային կէտեր, որոնք բանակցութիւններու առաջին օրէն իսկ Կ.Կ.-ին ներկայացուցած պահանջներն էին։ Այսպէս, Կ.Կ. համամիտ էր ստորագրել փաստաթուղթ մը, որով կը հաստատուէր թէ բոլոր փոխանցումները պէտք է կատարուին Շրջանային Ժողովին կողմէ ընտրուած Կ.Կ.-ին (այս կէտը կանոնագիրով նախատեսուած ընթացիկ գործընթաց մըն է) եւ սկսուած դատական բոլոր գործընթացները սառեցուին։ Սակայն Բիւրօն չէր երաշխաւորեր Բիւրոյական Կ.Կ.-ի առած կարգապահական քայլերը բեկանել։ Բիւրոյի կողմէ Շրջանային Ժողովի ջնջումի պահանջը ծուղակ մըն էր։ Առաջին հերթին կազմակերպական ընթացիկ կեանքի խախտում էր, իսկ, երկրորդ պիտի հակասէր ԱՄՆ-ի դատարանի որոշումին, որով նաեւ կասկածի տակ պիտի դրուէր 2020ի Դեկտեմբերին ընտրուած Կ.Կ.-ի իրաւացիութիւնը։ Շրջանային Ժողով չգումարելու պարագային, Կ.Կ.-ն թէ կազմակերպականօրէն եւ թէ ամերիկեան օրէնքներով պիտի դառնար ոչ-օրինական եւ կուսակցութիւնը պիտի յայտնուէր շատ աւելի մեծ տագնապի մը մէջ։ Այս մտահոգութիւններուն եւ կազմակերպական կեանքը ընթացիկ հունի մէջ պահելու մտասեւեռումով, Արեւմտեանի Կ.Կ.-ն կը կազմակերպէ 56րդ Շրջանային Ժողովը, որ տեղի կ՛ունենայ 13-15 Յունուար 2023ին։ Այս ժողովը հանգամանալից կերպով կը քննարկէ շրջանի հարցերը։ Նորընտիր Կ.Կ.-ն իր տարածած յայտարարութեան մէջ իր յանձնառութիւնը կը յայտնէ շարունակելու բանակցութիւնները Բիւրոյին հետ, միաւորուելու Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքին, հակառակ այն իրողութեան, ինչպէս կը նշէ ան յայտարարութեան մէջ, որ բանակցութիւնները «նուրբ եւ դիւրաբեկ» գործընթաց մըն են, ուր նուիրագործուած պէտք է ըլլան Հ.Յ.Դ.-ի հիմնական սկզբունքները, կազմակերպութեան վերաշխուժացման եւ վերաթարմացման համար։ Ժողովին Կ.Կ-ի անդամ կ՛ընտրուին Քարմէն Օհանեան, Արթօ Քէօլեան, Յարութ Մկրտիչեան, Վահան Պզտիկեան, Շահէն Տէրտէրեան, Կարօ Իսփիէնճեան, Մանուկ Չուխաճեան, Թորոս Քէչէճեան, Լեւոն Կիրակոսեան, Հրայր Գութնուլեան եւ Թամար Ուրիշեան։

Բանակցութիւններու այս անելանելի վիճակը կը շարունակուի մինչեւ Հ.Յ.Դ. 34րդ Ընդհանուր Ժողով, որ գումարուեցաւ Մարտ 2023ին Հայաստանի մէջ։

Մինչ այս բանակցութիւնները կը կատարուէին, անդին սկսած էին նաեւ դատական գործընթացները։ Դատարանի պահանջով, 2023 Մայիս 19-ին կողմերու միջեւ Mediation տեղի պիտի ունենար, ուր կողմերը պէտք է փորձէին մերձեցումի եզրեր գտնել։ Այդ հանդիպման յաջորդած է մէկ այլ հանդիպում եւ նաեւ կողմնակի այլ հանդիպումներ, բայց բոլորը եղած են ապարդիւն խօսակցութիւններու շարք մը։ Այս հանդիպումներուն նշանակեալ Կ.Կ.-ն կը ժխտէ նախօրօք Բիւրոյի հետ ձեռք բերուած համաձայնութեան որոշ կէտեր, այսպիսով բանակցութիւններու յաջողութեան կամ ձախողութեան ամբողջական պատասխանատուութիւնը բեռցնելով Բիւրոյին վրայ։

ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐ

Տարուող բանակցութիւններուն զուգահեռ, Դեկտեմբեր 28էն սկսեալ իրարու կը հակադրուէին Արեւմտեանի Կ.Կ.-ն եւ Բիւրոյական Կ.Կ.-ը։ Այս հակադրութիւնը առաջին իսկ օրէն դուրս եկաւ զուտ կազմակերպական բնոյթ ունենալու հանգամանքէն եւ դարձաւ հրապարակային եւ հասարակութեան սեփականութիւնը։ Կարճ ժամանակ ետք, արդէն հարցը հասաւ ԱՄՆ-ի պետական մարմիններուն, իրար դէմ բացուած դատերով։

Դատական քաշքշուքները ամէնօրեայ մաշեցնող մթնոլորտ եւ հոգեվիճակներ ստեղծեցին թէ կազմակերպութեան անդամներուն քով եւ թէ առհասարակ գաղութին մէջ։

28 Մայիս 2021-ին, Բիւրոյական Կ.Կ.-ի կողմէ, Այտա Տիմէճեան, Ստեփան Պոյաճեան եւ Խաչիկ Թագեան Քալիֆորնիոյ Բարձրագոյն Դատարանին մէջ դատ բացին՝ ARF Dashnaktsutyun, Western USA եւ Կեդրոնական Կոմիտէի անհատներու դէմ, պահանջելով որ դատարանը անվաւեր յայտարարէ Դեկտեմբեր 2020-ի Շրջանային Ժողովը եւ Կեդրոնական Կոմիտէի ընտրութիւնը։ Բողոքի թղթածրարին մէջ բողոքարկողները դատարանին ներկայացուցած էին Հ.Յ.Դ. Կանոնագիրը, ներքին ատենագրութիւններ, շրջաբերականներ, նամակներ, արձանագրութիւններ։ Այս ձեւով Դաշնակցութեան արխիւները ամերիկեան դատարանին սեփականութիւնը դարձան։ 18 Յունուար 2022-ին, Քալիֆորնիոյ Գերագոյն Դատարանը հաստատեց որ Դեկտեմբեր 2020ի Շրջանային Ժողովը օրինական էր։ Դատարանի հիմնաւորումը այն էր որ հայցուորները կը փորձէին տապալել կազմակերպութեան ժողովրդավարական գործընթացը եւ ժողովրդավարօրէն ընտրուած Կեդրոնական Կոմիտէն՝ փոխարինել դուրսէն նշանակուած մարմինով։ Այս որոշումը իրաւական հիմք կու տար ընտրուած Կեդրոնական Կոմիտէին որպէս կազմակերպութեան միակ օրինական գործադիր մարմին։ Բողոքարկողները դատարան ներկայացուցած էին ներքին այն կանոնագիրը, որ 2013ին ներյայացուած էր ԱՄՆ-ի արդարադատութեան (F.A.R.A - Foreign Agent Registration Act), որուն համաձայն Դաշնակցութիւնը ապակեդրոնացեալ կազմակերպութիւն է եւ չի ղեկավարուիր դուրսէն։ Դատարանի վճիռը ծանր կացութեան առջեւ դրաւ Բիւրօն եւ Բիւրոյական Կ.Կ.-ն Արեւմտեանի մէջ անօրինական մարմին դարձաւ։ Այս ձախողութիւնը բացատրելու եւ արդարացնելու ինչպէս նաեւ դատարանին վճիռը մեկնաբանելու համար կը կազմակերպուի ԶՈՒՄ-ով ժողով մը։ Այս հանդիպումին կը կատարուին բազմաթիւ անճիշդ եւ օրէնքին հակասող հաստատումներ՝ մինչեւ իսկ կը քննադատուի դատաւորը, զայն մեղադրելով որ «ճնշումներու» տակ նման վճիռ արձակած է։ Նոյն այս հանդիպման քննադատութեան թիրախ կը դառնայ նաեւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. Կաթողիկոսը։

Այս դատը կորսնցնելէ ետք, հայցուորները ընկերային ցանցերու վրայ կը տարածեն լուրեր, թէ «կեղծ» կանոնագիր մը ներկայացուած է դատարանին, որ հիմք հանդիսացած է դատաւորի այդ անարդար վճիռին եւ վերաքննութեան հայցով կը դիմեն Քալիֆորնիոյ Վերաքննիչ Ատեանին՝ մերժելով դատական ատեանի որոշումը։ Վերաքննիչ Ատեանին մօտ բացուած դատին վճիռը կ՚արձակուի 2023 Յուլիսին։ Վերաքննիչ Ատեանը իր համաձայնութեամբ կը հաստատէ Դատարանի որոշումը եւ այսպիսով Կ.Կ.-ն ամբողջովին շահած կ՚ըլլայ վերաքննութեան հայցի դատը։ Վերջնականապէս կը հաստատուի 28 Դեկտեմբեր 2020-ին գումարուած Շրջանային Ժողովի օրինաւորութիւնը եւ այդ ժողովէն ընտրուած Կեդրոնական Կոմիտէն կը հանդիսանայ Հ.Յ.Դ. -Դաշնակցութիւն Արեւմտեան Ամերիկայի շրջանին մէջ ընդունուած միակ օրինաւոր Կեդրոնական Կոմիտէ։ Այստեղ ուշագրաւ է դատական որոշումին մէջ արտայայտուած միտքը, որով ամերիկեան դատարանը ուղղակիօրէն մեղադրանք կը հնչեցնէ Հ.Յ.Դ. Բիւրոյին դէմ։

Վերաքննիչ դատարանի որոշումին մէջ կ՚ըսուի հետեւեալը.

«Բիւրոյի վարքագիծը Հ.Յ.Դ.-Դաշնակցութիւն Արեւմտեան Ամերիկայի Կանոնագիրի խախտում է եւ սպառնալիք՝ կազմակերպութեան անկախութեան։ Ինչպէս Կեդրոնական Կոմիտէի ատենապետը վկայեց՝ Բիւրոյի որոշումը իրարանցում եւ շփոթ յառաջացուց Հ.Յ.Դ.-Դաշնակցութիւն Արեւմտեան Միացեալ Նահանգներու շրջանին մէջ, որովհետեւ շարքային անդամներու համար յստակ չէր թէ որ մարմինը՝ Կեդրոնական Կոմիտէն թէ Բիւրոն կը ղեկավարէր կազմակերպութիւնը։ Բիւրոյի վարքագիծին եւ Հ.Յ.Դ.-Դաշնակցութիւն Արեւմտեան Միացեալ Նահանգներու շարքերուն մէջ անոր պատճառած խառնաշփոթին լոյսին տակ, ամբողջութեամբ տրամաբանական էր Կեդրոնական Կոմիտէի տեսակէտը՝ որ անհրաժեշտ է Շրջանային Ժողով գումարել կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ՝ ընտրելու համար նոր եւ օրինաւոր Կեդրոնական Կոմիտէ։ Նոյնպէս տրամաբանական է Կեդրոնական Կոմիտէի այն տեսակէտը, Հ.Յ.Դ.-Դաշնակցութիւն Արեւմտեան Միացեալ Նահանգներու մասնաճիւղերը (կոմիտէութիւնները) պատրաստ են կարճ ժամանակի մը մէջ ներկայ գտնուելու Շրջանային Ժողովին, երբ արդէն մասնաճիւղերու մեծամասնութիւնը ընտրած է իր պատգամաւորները։ Հետեւաբար, Դատարանը իր ողջամիտ լիազօրութիւններու ծիրին մէջ ճիշդ վարուեցաւ, երբ

Շրջանային Ժողով գումարելու մէկ օրուան ժամանակամիջոցը գտաւ արդար եւ տրամաբանական, ինչպէս սահմանուած է թիւ 7511 պարբերութեան (g) ենթագլուխին տակ»:

Վերաքննիչ դատարանի այս որոշումը ծանր հարուած մըն էր Բիւրոյին եւ Բիւրոյական Կ.Կ.-ին: **«ամբողջութեամբ տրամաբանական էր Կեդրոնական Կոմիտէի տեսակէտը՝ որ անհրաժեշտ է Շրջանային Ժողով գումարել կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ՝ ընտրելու համար նոր եւ օրինաւոր Կեդրոնական Կոմիտէ»**: Այսինքն ԱՄՆ-ի դատարանին եւ հետեւաբար պետութեան համար օրինաւոր Կ.Կ.-ն պէտք է ըլլայ ընտրովի եւ ոչ նշանակովի: Թէեւ այդ մասին Բիւրօն զիտէր 2013էն ի վեր:

26 Օգոստոս 2022ին, Բիւրոյական Կ.Կ.-ն երկրորդ դատ մը եւս կը կորսնցնէ: Դատը բացուած էր «ACF Կլէնտէյլ եւ ACF Նորթ Հոլիվուտ ընդդէմ Հայ Մշակութային Հիմնարկութիւն» անունով: Այս դատի պարազային անոր նպատակն էր հրաման ստանալ դատարանէն՝ քննելու Հայ Մշակութային Հիմնարկութեան հաշուետոմարները եւ արխիւները: Դատարանը կը մերժէ այդ խնդրագիրը, որովհետեւ այդ պահանջը կատարուած էր Հ.Յ.Դաշնակցութեան Արեւմտեան Միացեալ Նահանգներու շրջանը եւ Հայ Մշակութային Հիմնարկութիւնը անիրաւօրէն ձեռք ձգելու նպատակով: Դատարանը նաեւ կը հաստատէ որ ACF Կլէնտէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը անօրինական է եւ իրաւական հիմք կամ հեղինակութիւն չունի մասնաճիւղի անունով դատ բանալու: Այս որոշումէն ետք. Հայ Մշակութային Հիմնարկութեան տարեկան ժողովը եւ վարչութեան ընտրութիւնը տեղի կ՛ունենայ նախատեսուած թուականին՝ 7 Սեպտեմբեր 2022ին: Բիւրոյական Կ.Կ.-ն դիմած էր դատարան, փորձելով կասեցնել ժողովի գումարումը եւ ընտրութեան կայացումը: Նոյն այս դատական գործընթացի ծիրէն ներս, աւելի ուշ, Հայ Մշակութային Հիմնարկութեան (ACF) ընտրութիւններուն վերաբերող դատական գործը բացած էին ոչ օրինաւոր մասնաճիւղեր՝ թէ իրենք մաս կը կազմեն ACF-ի Կլէնտէյլի, Լա Քրէսէնթայի, Սան Ֆրանսիսքոյի եւ Արեւմտեան Սան Ֆերնանտօ հովիտի մասնաճիւղերուն: Դատարանը կը մերժէ անոնց հայցը՝ վաւերացնելու անօրինական ACF-ի Նոյեմբեր 2022ին Պըրպէնքի մէջ կատարած ընտրութեան արդիւնքները, զայն համարելով ACF-ի կանոնագիրին հակասող: Դատարանը կը վճռէ նաեւ որ Հայ Մշակութային Հիմնարկութեան (ACF) նոր ընտրութիւն պէտք է տեղի ունենայ՝ Նոյեմբեր 2022ի ընտրութեան փոխարէն, որովհետեւ անորոշութիւններ կան թէ որ կազմերը կը հանդիսանան Հայ Մշակութային Հիմնարկութեան օրինաւոր մասնաճիւղերը այս չորս շրջաններուն մէջ: Դատական որոշումին համաձայն, երբ որոշուի թէ որոնք են օրինաւոր մասնաճիւղերը, այդ չորս մասնաճիւղերը պէտք է կատարեն պատգամաւորներու նոր ընտրութիւններ, ապա՝ նախքան Նոյեմբեր 2023 պէտք է տեղի ունենայ ACF-ի տարեկան նոր ժողով մը՝ ընտրելու համար ACF-ի վարչութիւնը: Մինչ այդ, չվիճարկուած մասնաճիւղերու պատգամաւորները կը մնան նոյնը:

Իր հերթին Արեւմտեանի Կ.Կ.-ն դատական հայց ներկայացուց Դաշնակցային Դատարանին մէջ 9 Յուլիս 9 2021-ին: Ըստ ամերիկեան օրէնքներուն Կ.Կ. պարտաւոր է հսկել իր ոչ-շահութաբեր հաշիւներու ապահովութեան վրայ:

Դաշնակցային հայցը կը պահանջէր.

Ա.-վերադարձնել աւելի քան 600,000 տոլարի գումարը, որ գողցուած է ACF-ի Լա Քրասենթայի, Օրէնճ Քաունթիի եւ Սան Ֆրանսիսքոյի Կ.Կ.-ի տեղական հաշիւներէն, խախտելով CIVIL RICO-ի կանոնները եւ որոնք փոխանցուած են նոր ու կեղծ կառոյցներու, որոնք նոյնիսկ ոչ շահութաբեր կազմակերպութեան կարգավիճակ չունին:

Բ.-վերադարձնել նշանակեալ Կ.Կ. կողմէ իւրացուած ընկերային ցանցերու էջերը, անդամակցութեան ցանկերը, Trademark-երը եւ գոյքերը:

Գ.-Դատական որոշումով արգիլել նշանակեալ Կ.Կ.-ին շարունակել ներկայացնել Դաշնակցութիւն կազմակերպութիւնը:

Այս հայցը նաեւ կը պահանջէր փոխ-հատուցում իրաւաբանական վճարումներուն եւ դատական ծախսերուն համար: Բիւրոյակ Կ.Կ.ը յատուկ դիմումով մը կը փորձէ համոզել դատարանը, որ Կ.Կ.-ի հայցը չեղարկուի, սակայն դատաւորը անհերքելի փաստերու լոյսին տակ կ՛որոշէ շարունակել դատական գործը:

25 Հոկտեմբեր 2021-ին, ԱՄՆ-ի Դաշնակցային Դատարանը կը մերժէ Բիւրոյական կեդրոնական կոմիտէի խնդրանքը՝ անվաւեր հռչակելու իրենց դէմ ներկայացուցած հայցերը, որոնք կ'ընդգրկեն շարք մը օրինախախտումներ՝ ներառեալ Դաշնակցութեան անուան պաշտօնական արձանագրութեան (Trademark) ապօրէն չարաշահում եւ աւելի քան 600,000 տոլար գումարի անօրէն իւրացում: Դաշնակցային Դատարանը նաեւ կը մերժէ Բիւրոյական կեդրոնական կոմիտէի խնդրանքը՝ սառեցնելու Կ.Կ.-ի յարուցած դատական վերոնշեալ գործին ընթացքը, մինչեւ Նահանգային Դատարանին մէջ Կ.Կ-ի դէմ իրենց կողմէ բացուած դատի վերջնական լուծումը:

24 Նոյեմբեր 2021ին, Դաշնակցային Դատարանը կը մերժէ պաշտպանեալներու խնդրանքը՝ որ անվաւեր ճանաչուի եւ լուծարուի իրենց դէմ RICO օրէնքի հիմքով բացուած քաղաքացիական հայցերու դատական գործը, իրաւական հիմքերէ զուրկ համարելով այս գծով պաշտպանեալներուն ներկայացուցած հակաճառութիւնը: ARF Dashnaktsutyun, Western USA-ը եւ Հայ Մշակութային Հիմնարկութիւնը (ACF) Դաշնակցային Դատարանին մէջ դատ բացած էին անօրէն ընկերութիւններուն (corporations) դէմ, 27 Դեկտեմբեր 2020ին, Բիւրոյի կողմէ նշանակուած Կեդրոնական Կոմիտէի, ինչպէս նաեւ Յուլիս 2021ին Բիւրոյի կողմէ նշանակուած Կ.Կ.-ի կազմակերպած Շրջանային Ժողովէն ընտրուած Բիւրոյական Կեդրոնական Կոմիտէի անդամներուն դէմ: Քաղաքացիական RICO օրէնքին հիման վրայ բացուած դատական գործի մեղադրական պնդումները առընչութիւն ունէին Հայ Մշակութային Հիմնարկութեան հաշիւներէն անօրէն կերպով գումարներ իւրացնելու, ընկերութիւններու պաշտօնապէս արձանագրուած անունները անօրէն կերպով շահագործելու հետ:

Արեւմտեանի աւագ կուսակցականներէն Վարդգէս Անիւեան մահացած էր 2013-ին եւ իր ունեցուածքին մէկ բաժինը կտակած էր Կեդրոնական Կոմիտէին: Ժամանակին հնարաւոր չէ եղած կտակի գումարի բաժանումը կատարել: 2021 ապրիլին, այս հարցով զբաղող Կ.Կ.-ի իրաւաբանը, կը նկատէ որ Դաշնակցութեան անունը զաղտնաբար փոխուած է որպէս կտակառու եւ փոխարինուած է նոր կազմակերպութեան մը անունը, որ Բիւրոյական Կ.Կ.-ի կողմէ ստեղծուած կազմակերպութիւն էր: Կ.Կ.-ն կը դիմէ դատարան կասեցնելու համար Վարդգէս Անիւեանի կտակի բաժանումը՝ մինչեւ պարզուին իրականութիւնները: ԱՄՆ-ի տեղական օրէնքներուն համաձայն, որեւէ ոչ-շահութաբեր ընկերակցութիւն օրէնքի առջեւ պատասխանատու եւ պարտաւոր է հսկելու իրեն պատկանող գումարներուն եւ ինչքերուն: Այս դատը հետագային վճռուեցաւ ի նպաստ Արեւմտեանի Կ.Կ.-ին:

Արեւմտեանի Կ.Կ.-ին դէմ Անդրանիկ Չարչաֆչեանի, Անուշ Չալեանի եւ Կարէն Եղբայրեանի կողմէ բացուած դատական գործի դատավարութիւնը տեղի կ՛ունենայ 5 եւ 6 Յուլիս 2023ին Լոս Անճելըսի Գերագոյն Դատարանին մէջ: Դատարանը կը լսէ Տարօն Տէր Խաչատուրեանի, Յովիկ Սալիպայի, Վրոյր Ֆրանքեանի, Մելքոն Մելքոնեանի եւ Վահէ Պոզոյեանի վկայութիւնները: Դատարանի աշխատանքային ժամանակացոյցին համաձայն դատը դադար կ՛առնէ վերսկսելու համար 25 Սեպտեմբեր 2023ին:

Բիւրոյական Կ.Կ.-ի, անդամներուն կամ անոր զօրակցողներուն կողմէ ամերիկեան դատարաններու մէջ Արեւմտեանի Կ.Կ.-ի դէմ յարուցուած դատական գործընթացները չէին կրնար կատարուիլ առանց Բիւրոյի գիտակցութեան: Ամերիկեան դատարաններու ծախսալից գործընթացը նկատի առնելով, կարելի չէ հաւատալ թէ Արեւմտեանի Կ.Կ.-ին դէմ բացուած դատերը անհատներու նախաձեռնութիւններ էին: Այս մասին կը վկայէ նաեւ Բիւրոյի ներկայացուցիչին պատասխանը, 2021 Մայիսին Կլէնտէյլի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ սրահին մէջ Դաշնակցական շարքայիններու տուած այն հարցին թէ Արեւմտեանի հարցերը ինչպիսի աւարտ պիտի ունենան. «դժբախտաբար անոնք ամերիկեան դատարաններու մէջ պիտի ճշդուին»:

ՀՅԴ 34ՐԴ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

2020 Դեկտեմբերին ծայր առած կազմակերպական տագնապը կը յամենար արդէն աւելի քան երկու տարի է։ Կազմակերպական այս ոչ նախանձելի իրավիճակին առընթեր Հայաստանի մէջ քաղաքական դէպքերը կը զարգանային Դաշնակցութեան որդեգրած ուղեգիծին հակառակ ուղղութեամբ։

Արցախեան 44օրեայ պատերազմի պարտութենէն ետք, Հայաստանի թէ սփիւռքի մէջ օրըստօրէ կ՛աճի Նիկոլ Փաշինեանի հրաժարականի պահանջը։ Մինչ այդ Դաշնակցութիւնը դաշնակցելով 17 քաղաքական այլ ուժերու հետ, ստեղծուած էր «Հայրենիքի Փրկութեան Շարժումը», որ փողոցային պայքարով կը փորձէր տապալել Հայաստանի իշխանութիւնը։

Ստեղծուած քաղաքական ճգնաժամին ի տես, Ապրիլ 25 2020ին Հայաստանի վարչապետը կը յայտարարէ իր հրաժարականը եւ երեսփոխանական արտահերթ ընտրութիւններու թուական կը ճշդուի 20 Յունիս 2021։

Այս ընտրութիւններուն Դաշնակցութիւնը կ՛որոշէ մաս կազմել «Հայաստան» դաշինքին, զոր կը գլխաւորէր Հայաստանի երկրորդ նախագահ՝ Ռոպերթ Քոչարեան։ Այս դաշինքին մաս կազմեց նաեւ նորաստեղծ «Վերածնուող Հայաստան» կուսակցութիւնը։ Քոչարեանի հետ դաշինքը կուսակցականներու մեծ շերտի մը կողմէ հաշտ աչքով չդիտուեցաւ։ Ընտրութիւններուն Դաշինքը երկրորդ մեծագոյն պլոքը դարձաւ խորհրդարանին մէջ եւ շուրջ տասը դաշնակցականներ դարձան երեսփոխան, սակայն «Դաշնակցութեան Ֆրակցիա» անունը չյայտնուեցաւ խորհրդարանին մէջ։

Աւելի ուշ, այս դաշինքը ընդդիմադիր այլ ուժերու հետ, 2022 Մայիսին երկրորդ անգամ ըլլալով դիմեց փողոցային պայքարով Հայաստանի իշխանութիւններու տապալման։ «Դիմադրութիւն» անուան տակ գործող այս շարժման առաջնորդ եւ մղիչ ուժը եղաւ Դաշնակցութիւնը։ Սակայն այս շարժումը եւս ժողովրդային ընդունելութեան չարժանացաւ եւ ժամանակի ընթացքին մարեցաւ։ Թէ «Հայրենիքի Փրկութեան Շարժում»ը եւ թէ «Դիմադրութիւն» շարժումները աւելի հեղինակազրկեցին Դաշնակցութեան վարկը։ 2022ի ամրան, Հայաստանի տարբեր մարզերու եւ քաղաքներու մէջ տեղի ունեցած համայնքային ընտրութիւններուն, կուսակցութիւնը ոչ մէկ նշանակալից արդիւնք արձանագրեց։ Դաշնակցութիւնը Հայաստանի մէջ այլեւս ժողովրդային յենարան չունէր։

Քաղաքական եւ կազմակերպական աննպաստ այս պայմաններուն մէջ, բոլոր լուսարձակները կեդրոնացած էին 2023ի Մարտ ամսուն նախատեսուած Հ.Յ.Դ. Ընդհանուր Ժողովին վրայ։ Արեւմտեանի տագնապը կուսակցութիւնը դրած էր կազմակերպականօրէն աննախընթաց եւ բարդ իրականութեան առջեւ։ Ընդհանուր Ժողովէն կ՛ակնկալուէր պատշաճ ձեւով քննարկել կազմակերպական այս տագնապը եւ կուսակցութիւնը դուրս բերել ոչ-բաղձալի իրավիճակէն։ Կազմակերպականօրէն մերժուած եւ մեկուսացուած Արեւմտեանի Կ.Կ.-ն չկրցաւ մասնակցիլ Հայաստանի մէջ կայանալիք Հ.Յ.Դ. 34րդ Ընդհանուր Ժողովին։ Այսուհանդերձ Կ.Կ.-ն շրջաբերականով կը տեղեկացնէ իր ընկերներուն գումարուելիք ժողովի մասին եւ իբրեւ նախանձախնդիր Արեւմտեանի հարցերու լուծման, կը յորդորէ որ ընկերները անհատական նամակներով դիմեն նշեալ ժողովին, շրջանին մէջ յամեցող հարցի լուծման իրենց պատկերացումները տալու։ Կ.Կ.-ի այս թելադրանքին կ՛ընդառաջեն մեծ թիւով ընկերներ, որոնք բացատրական նամակներ կը յղեն Ընդհ. ժողովին։

Իր հերթին, Կ.Կ.-ն ծաւալուն բացատրական-նամակ մը կը յղէ Ընդհանուր Ժողովին, ներկայացնելով եւ բացատրելով Արեւմտեանի հարցերուն էութիւնը, անոնց զարգացման հոլովոյթը եւ վերջապէս լուծման իր պատկերացումները եւ առաջարկները։

Թէ որքանով Հ.Յ.Դ. 34րդ Ընդհանուր Ժողովը հանգամանալից կերպով քննարկեց Արեւմտեանի տագնապը, այդ կ՛երեւի անոր կողմէ Արեւմտեանին տրուած վերջնագիրէն։ Հիմնուելով Բիւրոյի եւ Բիւրոյական Կ.Կ.-ի միակողմանի տեղեկութիւններուն վրայ եւ անոնց ներկայացուցած զեկուցումներուն վրայ, Ժողովը Արեւմտեանի Կ.Կ.-ին կը յղէ վերջնագիր, որուն մէջ ան կը պահանջէր.

1-Կ՛ընդունինք Հ.Յ.Դ. կազմակերպական կանոնները իբրեւ մեր միակ կանոնագիրը։

2-Հ.Յ.Դ.-ին կը վերադարձնէք կուսակցութեան պատկանող բոլոր հաստատութիւնները, կալուածներն ու նիւթական հաշիւները եւ բոլոր պետական դատերը անմիջապէս կը կասեցնէք։

3-Վերոյիշեալ պայմանները գոհացնելու պարագային, Ընդհանուր Ժողովը կը վերանայի ՀՅԴ Բիւրոյի ձեր հանդէպ տնօրինած պատիժները։

Եւ քանիչորս ժամ ժամանակ կը տրուէր Արեւմտեանին պատասխանելու Ընդհանուր Ժողովի վերջնագիրին։

Ակներեւ է որ այս պայմանները յար եւ նման էին մինչ այդ Բիւրոյի պայմաններուն։ Ոչ մէկ ակնարկութիւն կայ հարցի էութեան, Դաշնակցականներու կանոնագրային իրաւունքի խախտման մասին եւ Բիւրոյի կողմէ կանոնագիրը կամայականօրէն ոտնահարելու մասին։ Արեւմտեանի Կ.Կ.-ն բացատրական-պատասխան յղելով վերոնշեալ ժողովի դիւանին, կը հաստատէ իր պատկանելիութիւնը Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքին, միեւնոյն ժամանակ փոխանցելով թէ պատրաստ է բոլոր գոյքերը, կալուածները եւ հաշիւները փոխանցել Արեւմտեանի Շրջանային Ժողովէն ընտրուած Կ.Կ.-ին, առաջարկելով հարցի ամբողջական եւ համապարփակ քննարկում, լուծումներ գտնելու առկայ տագնապին։ Կ.Կ.-ի այս պատասխանը եւս իր հերթին կը պատուհանէր նոյն միտքերը, որոնք ներկայացուած էին Բիւրոյի հետ իր բանակցութիւններու ընթացքին։ Կողմերը կը մնան իրենց տեսակէտներուն վրայ եւ հարցի լուծման իրենց պատկերացումներէն զիջում չեն արձանագրեր եւ Հ.Յ.Դ. 34րդ Ընդհանուր Ժողովը անկարողութեան կը մատնուի տագնապը շրջանցելու։

ԱՄԷՆՕՐԵԱՅ ՊԱՅՔԱՐ

ԵՒ

ՀԱՆԳՈՒՑԱԼՈՒԾՈՒՄ

Կազմակերպական այս տագնապը չմնաց զուտ կազմակերպական հարց։ Ան իր դրսեւորումները ունեցաւ թէ Արեւմտեանի շրջանի գաղութէն եւ թէ առհասարակ հայ կեանքէն ներս, ուր գոյութիւն ունի Դաշնակցական կառոյց։ Տագնապի ամբողջ տեւողութեան (Դեկտեմբեր 2020 – Սեպտեմբեր 2023) երկուստեք տարուող հակաքարոզչութիւնը յաւելեալ շիկացումի տարաւ մթնոլորտը։ Անհանդուրժողականութիւնը եւ իրարամերժութիւնը հասան այն աստիճանի որ նոյնիսկ անձնական յարաբերութիւնները եւ ընկերական մտերմութիւնները խաթարուեցան։ Շրջանին մէջ պատահած իւրաքանչիւր դէպք կամ ձեռնարկ ծառայեց միւս կողմը վարկաբեկելու աշխատանքին։ Նոյնիսկ ընկերային ցանցերը օգտագործուեցան նսեմացնելու Դաշնակցական մարմիններ եւ անհատներ։ Այս մթնոլորտը ամէնօրեայ մաշումի պայքարի մը վերածուեցան, որուն մէջ ներքաշուեցան եւ օգտագործուեցան նոյնիսկ Արեւմտեանի Հ.Ե.Դ. եւ պատանեկան միութիւնները, ՀՕՄ-ը, Համազգայինը, Հ.Մ.Ը.Մ-ը եւայլն։

Արեւմտեանի Կ.Կ.-ն ողջամտութիւնը ունեցաւ հեռու պահելու երիտասարդական եւ պատանեկան միութիւնները կազմակերպական այս տագնապէն եւ կազմակերպական ապառողջ մթնոլորտէն։ Հակառակ այն իրողութեան որ այս երկու միաւորները կը հետեւէին Բիւրոյական Կ.Կ.-ին, Արեւմտեանի Դաշնակցութեան ակումբները, որոնք կը գտնուէին Կ.Կ.-ի վերահսկողութեան տակ, իրենց դռները բաց պահեցին անոնց առջեւ։ Բիւրոյականներու կողմէ անտեղի կիրք եւ ատելութիւն սրսկուեցաւ նորահաս սերունդին, որ մասնակից դարձաւ կուսակցական եւ ազգային մարմիններու եւ անհատ դաշնակցականներու ու ազգայիններու վարկաբեկման քարոզարշաւի աշխատանքներուն։ Յաճախ շինծու հարցեր եւ խնդիրներ ստեղծուեցան մթնոլորտը թէժացնելու եւ աւելորդ կիրքեր հրահրելու, իսկ երբեմն թիւրիմացութիւններն ու իրավիճակները անհարկի կերպով շահագործուեցան ատելութիւն սերմանելու։ Այստեղ նշուած դէպքերը քանի մը օրինակներ են որոնք բաւարար չափով կ՚արտացոլացնեն պատկերը այն մթնոլորտին եւ միջավայրին, որ ապրեցաւ ԱՄՆ-ի գաղութը եւ մանաւանդ Դաշնակցութեան կառոյցը 2020 Դեկտեմբերէն 2023 Սեպտեմբեր։

Փետրուար 2021-ին, տեղի կ՚ունենան Արեւմտեանի կոմիտէներու ընտրութիւնները։ Ամսուն 26-ին, «Աhարոնեան» (Կլէնտէյլ) կոմիտէութեան ընտրութիւններու ընթացքին, այլ շրջաններէ հաւաքուած խումբ մը անհատ դաշնակցականներ, ներառեալ Բիւրոյի կողմէ նշանակուած Կ.Կ.-ի անդամներ, լուտանքներով եւ փողոցային վարքագիծով կը փորձեն խանգարել Դաշնակցութեան կանոնագիրով նախատեսուած շրջանի ընդհանուր ժողովի գումարումը եւ նոր կոմիտէի ընտրութիւնը։ Անոնք նոյնիսկ կը փորձեն ֆիզիքական ընդհարում հրահրել։ Ժողովականներու զսպուածութիւնը եւ ոստիկանութեան միջամտութիւնը առիթ չեն տար աւելորդ լարուածութեան։ Ժողովը կը տեղափոխուի Կ.Կ.-ի շէնք եւ կարելի կ՚ըլլայ այնտեղ գումարել ընդհանուր ժողով եւ ընտրել նոր կոմիտէ։

Արեւմտեանի Կ.Կ.-ի դէմ տարուող այս պայքարը դուրս եկաւ նոյնիսկ ԱՄՆ-ի սահմաններէն։ Արեւմտեանի Կ.Կ.-ի դէմ արշաւին համար օգտագործուեցաւ մինչեւ անգամ նախկին քաղաքական բանտարկեալ Համբիկ Սասունեան, որ Հայաստանի մէջ տարբեր առիթներով Դաշնակցականի ոչ-վայել արտայայտութիւններ եւ հայհոյանքներ հնչեցուց Կ.Կ.-ի եւ շրջանի Դաշնակցականներու հասցէին։

2021 Ապրիլին, Կ.Կ.-էն պատուիրակութիւն մը կը մեկնի Հայաստան, Արցախեան 44օրեայ պատերազմի ընթացքին նահատակուած զինուորներու ընտանիքներուն նիւթական օժանդակութիւն տրամադրելու։ Այս այցելութեան ընթացքին, փորձ կը կատարուի այցելութիւնը ամէն գնով ձախողեցնելու եւ առաքելութեան նպատակը նսեմացնելու։ Հայաստանեան կառոյցի անդամներ կը համոզեն նահատակներու ընտանիքներուն, տրամադրուած օժանդակութիւնը մերժելու կամ ետ վերադարձնելու։ Այդ ընտանիքներէն շատեր ետ կը վերադարձնեն տրուած օժանդակութիւնը, սակայն յետոյ զղջումով կը ներկայանան պատուիրակութեան անդամներուն, պատմելով եղելութիւնը։ Պատուիրակութեան անդամներուն սպառնալիքներ կը կատարուին։ Բարեբախտաբար առանց կարեւորութիւն տալու սպառնալիքներուն, անոնք կը շարունակեն եւ աւարտին կը հասցնեն իրենց աշխատանքը։ Պատմութեան համար պէտք է արձանագրել, որ ի պատիւ այդ պատուիրակութեան անդամներուն, անոնք ունեցան բաւարար լայնախոհութիւնը պետական մարմիններուն չդիմելու, իրենց դէմ կատարուած սպառնալիքներուն համար։

26 Յունիս 2022ին, Ռոստոմ եւ Շիրակեան կոմիտէութիւններու տարածքին տեղի կ'ունենան Հ.Ե.Դ.ի ձեռնարկներ, տեղւոյն կոմիտէներու ամբողջական զօրակցութեամբ եւ օժանդակութեամբ։ Շիրակեան կոմիտէի պարագային տեղի կ'ունենայ Հ.Ե.Դ. ուխտի ժողովը, իսկ Ռոստոմ կոմիտէի պարագային՝ Հ.Ե.Դ. ուխտերու միջեւ ոտնագնդակի մրցաշարք։ Շիրակեան կոմիտէի որոշումով նախօրոք արգիլուած էր Հ.Ե.Դ. Կեդրոնական Վարչութեան (ԿՎ) մէկ անդամի մը մուտքը կեդրոնէն ներս, անոր խնդրայարոյց պահուածքին պատճառով, որուն համար ալ ան երկար ամիսներ սառեցուած էր նոյնինքն ԿՎ-էն որուն ինք անդամ էր։ Իսկ Կ.Վ.-եան մէկ անդամը, որ մերժած էր գործակցիլ Ռոստոմ կոմիտէին հետ, կոմիտէն ապահովական նկատառումներով կը մերժէ անոր ներկայ գտնուիլ տեղի ունենալիք ձեռնարկին։ Զոյգ այս պատահարները կ՛օգտագործուին Բիւրոյական Կ.Կոմիտէին կողմէ ապատեղեկատուութիւն տարածելով եւ երիտասարդները ապակողմնորոշելով։ Երիտասարդականի պատասխանատուներու կողմէ, նման կեցուածքներ աւելի յաճախակի կը դառնան, ինչ որ իր վատ անդրադարձը կ՛ունենայ երիտասարդականի անդամներու Դաշնակցական կազմաւորումին վրայ։

2023 Մարտ 21ին Կ.Կ.-էն պատուիրակութիւն մը հանդիպում կ՛ունենայ Լոս Անճելըսի մէջ Հայաստանի հիւպատոսի տեղակալ Նազելի Համբարձումեանի հետ։ Իսկ նոյն ամսուան 31ին՝ Ուաշինկթընի մէջ հանդիպում մը կը կայանայ Հայաստանի դեսպան Լիլիթ Մակունցի հետ։ Այս հանդիպումները բուռն կերպով կը քննադատուին Բիւրոյական Կ.Կ.-ի եւ անոր հետեւորդներուն կողմէ եւ ընկերային ցանցերու վրայ ցեխարձակումներ եւ զրպարտութիւններ կը հնչեցնեն ԱՄՆ-ի Կ.Կ.-ի հասցէին։ Այս մասին Բիւրոյական Կ.Կ.-ը կը հրապարակէ նաեւ հաղորդագրութիւն մը։

2023 Ապրիլին՝ Խթման գիշերը եւ Զատկուան օրը, Կլէնտէյլի Սուրբ Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ Հ.Ե.Դ.-ի կողմէ առանց արտօնութեան թռուցիկներ կը բաժնուին։ Տարիներու սովորութեան համաձայն համայնքային ՈՐԵԻԷ կազմակերպութիւն (ներառեալ կոմիտէները, Կ.Կ.-ի յանձնախումբերը, Հ.Ե.Դ.-ը եւ ուրիշներ) պարտաւոր եղած են յարգալից ըլլալ թռուցիկներ բաժնելու կամ ապրանքներ վաճառելու վայրին՝ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան իրաւասութիւններուն հանդէպ։ Այս ձեռնարկին համար Էնսինոյի կանգառը օգտագործելու համար պէտք եղած արտօնութիւնը խնդրուած եւ առնուած էր մինչդեռ Կլէնտէյի եկեղեցիէն արտօնութիւն չէր խնդրուած եւ հետեւաբար կայանատեղիի պահակները չեն արտօնած թռուցիկներու ցրումը։ Այս դէպքին առիթով ՀԵԴ-ի անդամները մեծ աղմուկ բարձրացուցին, մեղադրելով Կ.Կ.-ն թէ արգելք է Հայկական Ցեղասպանութեան մասին թռուցիկներու ցրումին։ Հայկական Ցեղասպանութեան սգատօնը եւս շինծու կերպով զոհ կը դառնար կազմակերպութեան ներքին վէճերուն։ Պարզ զուգադիպութեամբ մը, այս դէպքին յաջորդ օրը՝ Երկուշաբթի երեկոյեան, «հանրային փորումի» մը ընթացքին, հայ երիտասարդներ եւ Հ.Ե.Դ-ի անդամներ դուրս կը դրուին Պըրպէնքի Հայ կեդրոնէն, որովհետեւ անոնք «կրնային խնդրայարոյց դառնալ»։ Երկուշաբթի օր, երիտասարդներ ձեռնարկէն վռնտելու այս արարքը նպատակ ունէր ծածկել Հայաստանի ներկայ կացութեան հետ առընչութիւն ունեցող մտահոգութիւններուն անդրադարձող հարցումներուն պատասխանելու իրենց անկարողութիւնը։ Այս բոլորը տեղի կ՛ունենան, ինչպէս ծանուցուած էր, «հանրային փորում»ի ընթացքին։

Այս դէպքերուն զուգահեռ ամէնօրեայ հակաքարոզչութիւն կը տարուի մասնաւորաբար ընկերային ցանցերու վրայ։ Կեղծ (fake) էջերով անդադար վարկաբեկիչ տեղեկութիւններ եւ սուտեր կը տարածուին։ Կողմերը իրար կ՚ամբաստանեն այս հակաքարոզչութեան մէջ։

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին եւս անմասն չի մնար այս թոհուբոհէն։ 2023 Ապրիլին, Հ.Յ.Դ. 132ամեակի տօնակատարութեան ընթացքին, Բիւրոյական Կ.Կ.-ն պարտք կը դնէ թեմի առաջնորդին խօսք առնել եւ գովաբանել Բիւրոյական Կ.Կ.-ն։ Այս իրողութիւնը աննախընթաց էր Դաշնակցութեան պատմութեան մէջ։ Առհասարակ, Դաշնակցութեան ձեռնարկներուն հայ կղերականներու ներկայութիւնը բարոյական իմաստ ունի եւ լաւագոյն պարագային անոնք ձեռնարկներու աւարտին «Պահպանիչ» աղօթքով փակած են ձեռնարկը։ Այս զրգռիչ ոճը յարիր չէր Դաշնակցութեան բարոյական յատկանիշներուն եւ քաղաքական իր դաւանանքին։ Այս արարքով Բիւրոյական Կ.Կ.-ն կը միտէր հեղինակութիւն ձեռք բերել, աջակից ունենալով հայ կղերականութիւնը։

Նմանօրինակ դէպքեր միմիայն փաստեցին Դաշնակցութեան վարկին։ Գիտակցուած կամ ոչ, այս արարքները հեռու էին Դաշնակցականօրէն գործելու եւ այդ աշխատանքին գաղափարակ հունաւորում տալու ամէն սկզբունքէ։

Գաղութին մէջ տիրող անհանդուրժական այս մթնոլորտին զուգահեռ, Արեւմտեանի Կ.Կ.-ն ձեռնարկեց իր գործունէութեան ծիրը ընդլայնելու աշխատանքին։ 2021ի Ապրիլի Հայաստան կատարած Կ.Կ.-ի պատուիրակութեան շուրջ մէկ տարի ետք, երկրորդ պատուիրակութիւն մը գործուղուեցաւ Հայաստան։ Այս պատուիրակութեան նպատակներէն էր բարեսիրական ներդրումներ կատարել Հայաստանի մէջ։ Մշակուեցան եւ գործադրուեցան Թալինի գիւղերուն մէջ մշակութային օճախներու վերանորոգման աշխատանքներ կատարել։ Արեւմտեանի «Լեռնավայր» եւ «Ա. Շիրակեան» կոմիտէութիւններու կազմակերպութեամբ կը կատարուին դրամահաւաքի ձեռնարկներ եւ Հայ Մշակութային Հիմնադրամի անունով կը տրամադրուին այդ ծրագիրներու իրագործման։ 2022ի ամրան, հիմնովին կը վերանորոգուի Թալինի Զովասար գիւղի դպրոցը։ Նոյն տարուան

աշնան կը սկսի Կաթնաղբիւր գիւղի զբօսավայր-պուրակի շինութիւնը, որ կ՛աւարտի 2023ին։ Միաժամանակ կը վերանորոգուի Բազմաբերդ գիւղի դպրոցին թատերասրահը, որ իբրեւ մշակութային օճախ կը ծառայէ նաեւ շրջակայ քանի մը գիւղերուն համար։

ՀԱՆԳՈՒՑԱԼՈՒԾՈՒՄ

Հ.Յ.Դ. 34րդ Ընդհանուր Ժողովի աւարտէն ետք, նորընտիր Բիւրոյի կազմէն Խաժակ Մկրտիչեան կը մեկնի ԱՄՆ, նոր բանակցութիւններ վարելու Կ.Կ.-ին հետ: Բիւրոյի այս նախաձեռնութիւնը ունէր բազմաթիւ պատճառներ: Բիւրոյական Կ.Կ.-ն ինքզինք չէր կրցած հաստատել որպէս Դաշնակցական մարմին նոյնիսկ կուսակցական շրջանակին մէջ: Անոր գումարած երկու Շրջանային Ժողովներու մասնակցութեան պատկերը չէր գերազանցած 300 շարքայիններ: Քալիֆորնիոյ վերաքննիչ Դատարանի որոշումով, 55րդ Շրջանային Ժողովին ընտրուած Կ.Կ.-ն Արեւմտեանի միակ օրինաւոր Կ.Կ.-ն էր: Այս որոշումը գործելու անհնարինութիւն պիտի ստեղծէր Բիւրոյական Կ.Կ.-ին: Որոշ տեղեկութիւններու համաձայն, զրկուելով Արեւմտեանի նիւթական մատակարարումէն, կուսակցութիւնը մատնուած էր նիւթական մեծ դժուարութիւններու: Իսկ արտաքին ճակատի վրայ, Հայաստանի մէջ, Դաշնակցութիւնը խորհրդարանէն դուրս գրեթէ լուսանցքայնացուած էր: Լիբանանի երեսփոխանական ընտրութիւններու արդիւնքներուն համաձայն, կուսակցութեան վարկանիշը աւելի անկում արձանագրած էր: Այս պատճառով ալ բանակցութեան սեղանին շուրջ Բիւրոյի դիրքերը տկարացած էին: Մինչդեռ Արեւմտեանը, հակառակ իր մեկուսացումին, գոնէ իր շրջանին մէջ կը շարունակէր գործել ընթացիկ ձեւով: Վերջին երկուքուկէս տարիներու ընթացքին կատարուած ձեռնարկներու յաջողութիւնը, այդ ձեռնարկներու ներկայութեան պատկերը, կատարուող նուիրատուութիւնները կը վկայեն որ ան կը վայելէր գաղութի մեծամասնութեան աջակցութիւնը:

Բիւրոյի անդամ Խաժակ Մկրտիչեանի ձեռնարկած բանակցութիւնները եւս կը կատարուին քանի մը հանգրուաններով: Ի վերջոյ, Սեպտեմբեր 15ին բանակցութիւնները կը հանգուցալուծուին եւ տագնապը կը մտնէ լուծման փուլ: Այդ համաձայնութեան հիմնական կէտերը կը հանդիսանան.

Ա.–Գործող եւ նշանակեալ Կ.Կ.-ներու լուծարում եւ երկու կողմերէն ընդունելի Կ.Կ.-ի մը կազմութիւնը, որ պիտի գործէ մէկ տարի ժամկէտով, որմէ ետք պիտի գումարուի Արեւմտեանի Շրջանային Ժողով, նոր Կ.Կ. ընտրելու:

Բ.–Երկու կողմերէն դատական գործերէ հրաժարում:

Գ.–Տագնապին հետ առընչութիւն ունեցող կարգապահական բոլոր տնօրինումներու չեղարկում:

Այս համաձայնութեան հիման վրայ կը կազմուի երկու կողմերէն ընդունելի Կ.Կ. մը, որ օրինական հանգամանք կը ստանայ նաեւ ամերիկեան դատարանին կողմէ: Իսկ ՀՅԴ Բիւրօն Հոկտեմբեր 19ին հաղորդագրութեամբ մը յայտարարեց Արեւմտեանի տագնապի հանգուցալուծումը:

6 Նոյեմբեր 2023ին, Բիւրօն տարածեց Մամլոյ Հաղորդագրութիւն մը, որուն մէջ կը յայտնէ թէ 2 եւ 3 Նոյեմբերին Կիպրոսի մէջ տեղի ունեցած է խորհրդաժողով մը, որուն մասնակցած են Դաշնակցութեան կառոյցի մարմիններու ներկայացուցիչները եւ հրաւիրեալ ընկերներ: Ժողովը յատկացուած էր քննարկելու՝ «Ատրպէյճանի կողմէ ցեղասպանական յարձակումներու հետեւանքով Արցախի Հանրապետութեան բռնի հայաթափումի լոյսին տակ Հայաստանի ու հայութեան առջեւ ծառացած մեծ մարտահրաւէրները» կ՛ըսուի հաղորդագրութեան մէջ: Այս խորհրդաժողովին ժողովականները հարց դրած են թէ կուսակցութիւնը կազմակերպականօրէն յայտնուած է ճգնաժամի մէջ եւ առաջարկած են արտակարգ Ընդհանուր Ժողով: Կը նախատեսուի 2024ի աշնան գումարուի Դաշնակցութեան արտակարգ 35րդ Ընդհանուր Ժողովը:

Ժողովականներու կողմէ կուսակցութենէն ներս ճգնաժամի մը գոյութեան անդրադարձը կարեւոր քայլ մըն էր եւ յոյս կը ներշնչէ որ կազմակերպութիւնը կրնայ դուրս գալ լճացումէն, որուն մէջ յայտնուած է աւելի քան տասնամեակէ մը ի վեր, իր վարած սխալ քաղաքականութեան հետեւանքով: Այս ճգնաժամի մասին զգուշացուցած էին 2011ին պատգամաւորները, որոնց բարեկարգչական առաջարկները Հրանդ Մարգարեանի կողմէ մերժուած էին: Այս ճգնաժամի մասին ահազանգած էր Արեւմտեանի Կ.Կ.-ն, երբ Բիւրօն կասեցուցած էր 55րդ Շրջանային Ժողովի գումարումը: Բիւրոյի եւ Արեւմտեանի միջեւ ծագած տագնապը եւս այս ահազանգուող կազմակերպական ճգնաժամի մէկ դրսեւորումն էր: Դաշնակցութեան ղեկավարութիւնը իշխանական դիրքերու զինովութեամբ փորձեց լուծել հարցերը եւ այսօր ամբողջ կառոյցը, նոյնինքն մարմիններու ներկայացուցիչներու եւ Բիւրոյի հաստատումով կը գտնուի ճգնաժամի մէջ, որմէ դուրս գալու ուղիները պէտք է փնտռել կուսակցութեան արդիականացմամբ, քարացած աւանդականութենէն եւ յեղափոխաշունչ ճառերէն դուրս:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս քանի մը առիթներով շեշտեցինք, Արեւմտեանի այս ըմբոստացումը կազմակերպականօրէն աննախընթաց էր։ Անոր արձագանքները ոչ միայն հրապարակայնացան Դաշնակցական եւ ոչ Դաշնակցական մամուլին մէջ, այլեւ կուսակցութիւնը յայտնուեցաւ անելի մը առջեւ եւ ի վերջոյ Բիւրօն ընդունելով իր որոշումին սխալականութիւնը, ետդարձ կատարեց Դեկտեմբեր 27ի Կեդրոնական Կոմիտէ նշանակելու իր յայտարարութիւն-որոշումէն։ Բիւրոյի կողմէ այս ետդարձը ինքնին ապացոյց է որ շարժումը յաջողեցաւ ինքզինք պարտադրել եւ կրնայ Դաշնակցութեան կանոնագիրին սկզբունքներուն վերադարձի ազդանշանը տալ։ Այս առումով ալ շարժումը պէտք է նկատել յաջողած կամ առնուազն իր նպատակները իրագործած։ Որովհետեւ շարժումը առաջին օրէն անզատողական տրամադրութիւն չցուցաբերեց եւ ինք եղաւ բանակցութիւններու նախաձեռնողը, որպէսզի կանոնագրային այն սկզբունքները՝ ապակեդրոնացում եւ ժողովրդավարութիւն, որոնք նուիրագործելու համար ելաւ ճամբայ, նաեւ դառնայ այն խարիսխը, որուն վրայ պիտի կառուցուէր ամէն տեսակի համաձայնութիւն։

Շարժումը յաջողեցա՞ւ։ Անկասկած։ Անոր գաղափարական-կազմակերպական եւ քաղաքական սկզբունքները բնական շարունակութիւնն են 2011ի 31րդ Ընդհանուր Ժողովի բարեկարգչական առաջարկներուն, որոնք ներկայացուած էին Արեւմտեանի եւ անոր համախոհ կարգ մը այլ շրջաններու պատգամաւորներուն կողմէ։ Առաջարկներ, որոնք յաջորդ Ընդհանուր Ժողովներուն ալ ներկայացուեցան Արեւմտեանի կողմէ։ Տասնամեակ մը ետք միայն, Բիւրօն հաստատեց որ կուսակցութիւնը բարեկարգումի անհրաժեշտութիւն ունի եւ երկար տարիներ անտեսած է այդ կարեւոր քայլին երթալ։ եւ այդ բարեկարգման պատկերացումներն ու առաջարկները, ըստ էութեան, խորքային պատճառն էին Արեւմտեանի ըմբոստացման։ Դեռ երկար ժամանակ անոր յետցնցումները զգալի պիտի ըլլան կազմակերպութեան մէջ, որուն առաջին ցուցանիշը 2023 Հոկտեմբերին Կիպրոսի մէջ տեղի ունեցած ռայոնական ժողովն էր։ Այս իմաստով ալ, պատմութեան համար պէտք է արձանագրել որ շարժումը իր առաքելութիւնը կատարած եղաւ։

Արդէն քանի մը ամիս անցած է հաշտեցման համաձայնութենէն, սակայն Արեւմտեանի մէջ կիրքերը ամբողջութեամբ չեն հանդարտած։ Բիւրօն վերսկսած է իր միջամտութիւնները կատարել շրջանին մէջ, հետապնդելով միեւնոյն քաղաքականութիւնը՝ վերահսկելի դարձնել Արեւմտեանը։ Այս աշխատութեան պատրաստութեան ընթացքին արդէն կը լսենք որ Բիւրօն ամբողջութեամբ չի յարգեր իր իսկ ստորագրած համաձայնագիրը, պատրուակներ առաջ քաշելով։ Դաշնակցական մարմինի մը անյարիր ընթացք է իր ստորագրութենէն ետդարձ կատարելը։ Որքանով կը յաջողի Բիւրօն այս անգամ, ժամանակը կու տայ պատասխանը։ Բայց բիւրոյական այս քաղաքականութիւնը, որ յանգեցուց 2020 Դեկտեմբերի ըմբոստացման, այս անգամ կրնայ աւելի մեծ աւերներ գործել թէ կազմակերպութեան եւ թէ գաղութին մէջ։ Կ՛ակնկալենք որ Հ.Յ.Դ. Բիւրօն ունենայ այնքան խոհեմութիւն եւ Դաշնակցական մեծահոգութիւն, Արեւմտեանի հարցերուն չմիջամտելու, նոր եւ անախորժ այլ բարդութիւններ կանխելու եւ Դաշնակցութեան հեղինակութիւնը վերականգնելու։

ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՄԷՋ

Այս եւ հետագայ էջերուն մէջ, ժամանակագրական կարգով ընթերցողին կը ներկայացուին ՀՅԴ 34րդ ԸԺ-ի, Բիւրոյի, Արեւմտեանի Կ.Կ.-ի, Բիւրոյական Կ.Կ.-ի, յայտարարութիւնները, կոչերը: Դաշնակցական թէ հայկական մամուլին մէջ եւ ընկերային ցանցերու վրայ լոյս տեսած յօդուածներ, հարցազրոյցներ կամ հարցազրոյցներէ հատուածներ, որոնք կ՛առընչուին այս շարժման հետ:

Ժողովուրդին Մարտահրաւէրը

Մօտ ապագային, պիտի գումարուի ՀՅ Դաշնակցութեան Ընդհանուր Ժողովը: Կուսակցութեան կանոնագիրով հաստատուած չորս տարին անգամ մը գումարուող այս ժողովը հիմնականօրէն կոչուած է գնահատելու իր բարձրագոյն մարմինի՝ Բիւրոյի նախորդ տարիներու գործունէութիւնը, ճշդելու՝ կուսակցութեան յառաջիկայ տարիներու գործունէութեան ուղեգիծերը տարբեր բնագաւառներու մէջ եւ ընտրելու նոր Բիւրոյի կազմը:

Հայաստանի խորհրդարանական ընտրութիւններով մեկնարկած նոր ժամանակներու առաջին ժողովը պիտի ըլլայ ասիկա: Ենթադրելի է, հետեւաբար, որ իշխանական նոր ուժերու ձեւաւորումով, բայց մանաւանդ քաղաքական նոր գործօնի՝ ժողովուրդի վճռորոշ դերակատարութեամբ յատկանշուող այս նոր ժամանակներու տինամիզմը իր ներգործող ազդեցութիւնը պիտի ունենայ այս ժողովին վրայ: Այլ խօսքով, Հայաստանի մէջ քաղաքական նոր իրականութիւն մը կայ եւ բնական է ենթադրել որ այս Ընդհանուր Ժողովը անկեղծ հաշուառումը ընէ անոր:

Նոր ժամանակներու իրատես գնահատումի թելաթրական պատգամն է ասիկա, որուն արձագանգները ամէնէն առաջ կը լսենք մեր ժողովուրդէն եւ յատկապէս անոր այն հատուածէն որ Դաշնակցութիւնը ազգային եւ գաղափարական արժէք կը համարէ եւ անոր խօսքին ու գործին նկատմամբ տակաւին մեծ յոյսեր կը կապէ: Բնաւ պէտք չէ կասկածիլ, որ մեր ժողովուրդը իրական ակնկալութիւններով պիտի հետեւի այս ժողովին, իսկ անկէ բխած ամէն որոշում կամ ընտրութիւն ըստ այնմ, առաջին հերթին, իր գնահատականի պրիսմակէն պիտի անցընէ վստահաբար:

Մայիսեան իրադարձութիւններու արդիւնքով ժողովուրդի գործօնին քաղաքական դաշտ մտնելու հանգամանքներով կարելի է միայն բացատրել այս շահագրգռութիւնը:

Հայաստանի քաղաքացին իր քուէի ձայնով այսուհետեւ քաղաքական ուժ ու ազդակ է երկրին մէջ եւ, իբրեւ այդպիսին, բնականօրէն չի կրնար անտարբեր ըլլալ իր շրջապատի քաղաքական իրադարձութիւններուն:

Փոխադարձաբար եւ նոյն տրամաբանութեան հետեւողութեամբ, ժամանակը եկած պէտք է համարել, որ երկրին մէջ գործող քաղաքական ուժերը անդրադառնան, որ այսուհետեւ իրենց քաղաքական որոշումներն ու ընտրութիւնները միայն կուսակցական եւ համակիր շրջանակներու ներքին «սպառում»ին չեն ծառայեր, այլեւ աւելի լայն ընկալում ունին, քաղաքականօրէն հանրային հասարակական տրամադրութիւններ ու կարծիքներ գոյացնելու հնչեղութիւն ունին եւ որոնց հետեւանքով իրենց քաղաքական հեղինակութիւնը խնդրոյ առարկայ կը դարձնեն ժողովուրդին մօտ:

Հանրութեան եւ քաղաքական ուժերու միջեւ փոխադարձ ներգործութեան կշռոյթով գործելու այս եղանակը քաղաքական նոր մշակոյթ մըն է Հայաստանի համար եւ որուն ստեղծման վարկանիշը անկասկած կ՛երթայ Մայիսեան ժողովրդային շարժման:

Քաղաքական այս նոր պայմաններու խաղի կանոններով աշխատելու դժուար կացութեան առջեւ է այսօր Դաշնակցութիւնը: «Մեր ժողովուրդ»ով սկսող ու վերջացող հռետորաբանութիւնները եթէ վայրկեան մը մէկդի դնենք, պիտի խոստովանինք, որ Դաշնակցութեան համար այս փոխներգործութեան ձեւաչափով գործելը բոլորովին նորութիւն է: Հետեւաբար, իբրեւ կուսակցութիւն, քաղաքական նոր մշակոյթ մը իւրացնելու խնդիրը ունինք մեր առջեւ, եթէ կ՛ուզենք քաղաքական առաջնահերթութիւն դարձնել մեր շուրջ բոլորուած զանգուածէն

(համակիր կոչուի անիկա թէ կայուն ընտրազանգուած) անդինին հասնելու եւ զայն ներգրաւելու մտադրութիւնը: Եթէ այս մշակոյթի իւրացումը առարկայականօրէն կարելի չէր Սփիւռքի մէջ, ապա նոյնը կարելի չէ ըսել Հայաստանի պարագային:

Սփիւռքի դրուածքն է այնպէս որ ժողովուրդը իբրեւ քաղաքական գործօն կուսակցութիւններու վրայ ազդելու քաղաքական լծակներ ու միջոցներ չէ ունեցած: Այս պարզ իրականութենէն զարգացած է գործելու քաղաքական կենցաղ մը (յաճախ գերինքնավստահութեան ու անսխալականութեան յատկանիշերով)՝ ժողովուրդին առանց հաշուետու ըլլալու հանգամանքները նկատի ունենալու:

Սփիւռքեան պայմաններն ու միջավայրը, ինչպէս նաեւ աւանդական քաղաքական մտայնութեանց եւ նախապաշարումներու սահմանագիծերը մեծապէս նպաստած են առանց ժողովուրդի գործօնի հաշուառումին, առանց անոր հաշուետուութեան գործելու այս քաղաքական մշակոյթի ստեղծման: Սփիւռքեան այս միջավայրի ընձեռած «ապահովութեամբ» գործող քաղաքական բոլոր ուժերը ժողովուրդի վստահութեան քուէի փորձաքարին զարնուելու տագնապը կամ մտահոգութիւնը ընդհանրապէս չեն ունեցած: Այս ուժերուն համար ժողովուրդի իրենց հատուածին՝ իրենց կուսակցական ու համակիր անմիջական շրջանակին գոյատեւումը եղած է իրենց ամէնէն մեծ մտահոգութիւնը:

Ընդհանուր գնահատումով կարելի է ըսել, որ Հայաստանի մէջ սփիւռքեան քաղաքական մշակոյթի այս նոյն մտայնութեամբ գործելու փորձութեան մատնուեցանք անցնող երկու տասնամեակներուն, այս պարագային, սակայն, տեղւոյն քաղաքական միջավայրի ընձեռած «ապահովութեամբ»: Մէկ կողմէ «մեր դէմ խաղ չկայ»ի մտայնութեամբ մենաշնորհային իշխանական պայմանները, որոնք քաղաքականօրէն անդամալուծած էին ժողովուրդը եւ չէզոքացուցած՝ անոր քաղաքական գործօնի ազդեցութիւնը, իսկ միւս կողմէ, այս միեւնոյն պայմաններուն արդիւնքով քաղաքական ծրագիրներու ու գաղափարախօսութիւններու միջեւ մրցակցութեան բացակայութիւնը, անփութօրէն դիրքորոշուելու ու քաղաքական գործի ընտրութիւններ կատարելու շռայլութիւնը մատուցեցին: Շուրջ քսան տարիներու վրայ շարունակաբար գերիշխող քաղաքական այս մթնոլորտին մէջ ժողովուրդի գործօնը հաշուի չառնելու աշխատելաձեւը հետզհետէ դարձաւ բնական, թէեւ հոսանքն ի վեր թիավարելու ճանապարհը ընտրելու կարելիութիւնը միշտ ունեցած ենք: Ժամանակի ընթացքին ժողովուրդի գնահատականէն անկախաբար, քաղաքական կէտեր արձանագրելը աւելի կարեւոր թուեցաւ: Նոր Սահմանադրութեան օրինակը ուշագրաւ է այս իմաստով: Ներկայիս գործող Սահմանադրութեան ընդունումը քաղաքական կարեւոր իրագործում համարեցինք եւ, հասկնալիօրէն, զայն քաղաքական դրամագլուխ կուտակելու քարոզարշաւին ծառայեցուցինք: Ի հարկէ, տարբեր նիւթ է այս սահմանադրութեան բարեմասնութիւններուն կամ խոցելի երեսներուն մասին քննարկումը: Նոյնքան կարեւոր նիւթ էր, սակայն, եւ որուն ընդհանրապէս չանդրադարձանք, թէ ինչպէս ընդունուեցաւ այս սահմանադրութիւնը: Անընդունելիօրէն անտարբեր էինք սահմանադրութեան հանրաքուէի ընթացքին տեղի ունեցած համատարած կեղծիքներուն ու չարաշահումներու փաստին նկատմամբ:

Անհանգստութիւն ու տագնապ չապրեցանք այն իրողութեան դիմաց որ այս սահմանադրութեան ընդունումը մեր ժողովուրդի կամքի արտայայտութիւնը չէր: Ըստ էութեան ոչ մէկ խօսք, ոչ մէկ անդրադարձ կամ մտատանջութիւն մեր կողմէ, որ այս նոր սահմանադրութիւնը ժողովուրդի վստահութեան քուէին չարժանացաւ:

Տարիներու ընթացքին հաշտուեցանք նաեւ ժողովուրդի կամքը չարտայայտող եւ անոր վստահութեան քուէին չարժանացած խոր-հրդարանական ընտրութիւններու իրականութեան հետ: Իննիսունականներուն մեր բարձրացուցած բողոքի ու դատապարտումի ալիքները, այդպէս, ժամանակի ընթացքին անհետացան, հակառակ անոր որ ըստ էութեան ոչինչ փոխուած էր դէպի լաւը: Մեր քաղաքական ծրագիրներու ու գաղափարական մրցակցութիւններու մասին պնդումները երեւան եկան ընտրութենէ ընտրութիւն եւ ապա անհետացան:

Ժողովուրդի գործօնի բացակայութեան պայմաններուն մէջ, մենաշնորհեալ քաղաքական մթնոլորտը աւելի ներգործող ազդեցութիւն ունեցաւ մեր վրայ: Հետեւանքը եղաւ այն, որ հետզհետէ սկսանք շրջանցել ընդհանրապէս դէպի ժողովուրդ արեւելումով մտածելու ու գործելու մեր գաղափարական շարժումի ուղին: Աւելի դիպուկ ձեւով դնելու համար՝ մեր ժողովուրդի ներուժին հաւատալով ու վստահելով գործելու ու տրամաբանելու քաղաքական մշակոյթէն հեռացանք, որուն արդիւնքով ժամանակի ընթացքին նեղցուցինք մեր քաղաքական մտահորիզոնը՝ (նախարար ու պատգամաւոր ունենալը համարեցինք քաղաքական իրագործում), դարձանք աւելի ինքնամփոփ ու ներհայեաց, մեր քաղաքական գործի տրամաբանութիւնը խարսխելով գերազանցապէս ներքին հաշուարկներու վրայ: Եւ այս բոլորը՝ քաջ գիտնալով որ Դաշնակցութիւնը իր ամբողջ պատմութեան ընթաքին մղած ազգային ազատագրական պայքարի յաջողութեան ամբողջ գրաւը դրած է մեր ժողովուրդին վրայ:

Քաղաքական հաշիններու ու մեր «գրաւ»ի գաղափարական հաւատամքին միջեւ այս ակնյայտ հակասութիւնները հարթելու ժամանակն է այսօր:

Հասարակական քաղաքական կեանքի մէջ կուսակցութիւնները կը գործեն հիմնուելով ուժի երկու յենարաններու վրայ. կամ իշխանութեան կամ ժողովուրդին. երրորդը չկայ: Պարզ է բոլորին, թէ մենք ի՛նչ ընտրութիւն կատարած էինք մինչեւ մայիսեան շարժումը: «Ժողովուրդին համար», «Արցախի համար» կատարուած այս ընտրութիւնը վերջին հաշուով ժողովուրդը ընկալեց իբրեւ ընտրութիւն՝ առանց «համար»ներու: Նեխած համակարգին յենելով զայն բարեփոխելու «պալատական յեղափոխութեան» մեր տեսութիւնները փաստօրէն արձագանգ չգտան մեր ժողովուրդին մօտ: Իսկ զօրաւոր ու ապահով Արցախը իր ռազմավարական թիկունքին՝ Հայաստանի Հանրապետութեան զօրութեան սկզբունքով պայմանաւորած մեր ժողովուրդին համար, այդ թիկունքը իր բնակչութենէն պարպելու, ամէն տեսակի փտածութեան մէջ զայն տնտեսապէս արիւնաքամ ընելու նախորդ իշխանութիւններու վարքագիծին մեր համակերպումը, ոչ համոզիչ դարձուցին մեր արցախեան դիրքորոշումը:

Մեր ժողովուրդին հետ հաշուի նստելու մարտահրաւէրը ունինք մենք այսօր: Ի հարկէ, ընդհանուր ժողովը կրնայ այս իրականութենէն անկախաբար իր գործը կատարել: Բոլոր պարագաներուն ալ, այսուհետեւ, վերջին խօսքը միշտ ժողովուրդին կը մնայ:

Արման Պաղտոյեան
Ասպարէզ
21 Դեկտեմբեր 2019

Արեւմտեան Ամերիկայի ՀՅԴի Ղեկավարները Ընդհանուր Հիւպատոսին Յայտնեցին Որ Փաշինեան Պէտք Է Հրաժարի

Հինգշաբթի, 12 Նոյեմբերին, ՀՅ Դաշնակցութեան ղեկավարներէն կազմուած պատուիրակութիւնը Լոս Անճելըսի մօտ Հայաստանի ընդհանուր հիւպատոս, դեսպան Արմէն Բայբուրդեանին յայտնեց, որ վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի ստորագրած համաձայնագիրը, որ վերջ դրաւ Արցախի եւ Հայաստանի դէմ անողոք պատերազմին, պարտուողական էր եւ նուաստացուցիչ, եւ որ հաստատօրէն կը մերժուի ժողովուրդին կողմէ:

«Այսպիսի փաստաթուղթ մը մեծագոյն դաւաճանութիւն է մեր ազգին նկատմամբ», ըսին ՀՅԴի ղեկավարները:

Հիւպատոսարանին մէջ Բայբուրդեանի հետ հանդիպելով, ՀՅԴ Բիւրոյի անդամ դոկտ. Վիգէն Եագուպեան եւ ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական կոմիտէի համաատենապետներ Աւետիք Իզմիրլեան ու տոքթ. Քարմէն Օհանեան յստակօրէն փոխանցեցին ՀՅ Դաշնակցութեան եւ անոր յարակից կազմակերպութիւններուն համատարած դժգոհութիւնը համաձայնագիրին մանրամասնութիւններուն նկատմամբ:

ՀՅԴի ղեկավարները յայտնեցին, որ Հայաստանի կառավարութիւնը՝ վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի գլխաւորութեամբ, միայնակ կը կրէ նշեալ համաձայնութեան ստորագրումով յառաջացած տագնապին պատասխանատուութիւնը:

Անոնք նաեւ յայտնեցին իրենց յուսախաբութիւնը եւ ընդվզումը՝ աւելցնելով, որ իրենք կը միանան Փաշինեանի հրաժարականի պահանջով Երեւանի մէջ դժգոհութեան հաւաքներ կազմակերպող հազարաւորներուն:

Ընդգծելով յառաջիկային մեզի սպասող բարդ վիճակները՝ ՀՅԴի ղեկավարները հաստատեցին, որ պէտք է հնարաւորութիւն ստեղծել փոխելու մեզ փակուղի տանող այս ճամբան: Մեր պետութիւնը պէտք ունի ազգը փրկութեան տանող՝ նոր պայմաններու համարժէք կարողութիւններու տէր բանակցողներու: Իրենք կը հաւատան, որ ազգային ընդվզումի շարժումը կոչուած է լուծելու այդ նպատակին համար բարդագոյն խնդիրները եւ մարտահրաւէրները:

Անոնք նաեւ պահանջեցին անյապաղ ազատ արձակել Չորեքշաբթի, 11 եւ Հինգշաբթի, 12 Նոյեմբերին ապօրէն կերպով ձերբակալուած ընդդիմադիր կուսակցութիւններու անդամները եւ ղեկավարները:

Դեսպան Բայբուրդեան խոստացաւ մտահոգութիւնները փոխանցել Երեւանի պատասխանատուներուն:

Հորիզոն Շաբաթաթերթ
Ազդակ Օրաթերթ
16 Նոյեմբեր 2020

Յայտարարութիւն

Հիմք ընդունելով թագավարակի հետ կապուած Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներում սաստկացող պայմանները և այդ պատճառով ժողովներ գումարելու պետական սահմանափակումները, Հ.Յ.Դ. Կազմակերպական կանոնների համապատասխան կարգով 2020 թ. դեկտեմբերի 27-ին ճշտուել է Հ.Յ.Դ. Արևմտեան Ամերիկայի Կենտրոնական Կոմիտէի նոր կազմ:

Նոր կազմի անդամներն են.
Ընկ. Ռոստոմ Այնթապլեան
Ընկհ. Քնար Գիթապճեան
Ընկ. Կէվ Իսքաճեան
Ընկ. Հրայր Կարապետեան
Ընկհ. Միզանուշ Մելքոնեան
Ընկ. Մելքոն Մելքոնեան
Ընկ. Մխիթար Մուրատեան
Ընկ. Վիգէն Պապիկեան
Ընկ. Ստեփան Պոյաճեան
Ընկ. Վիգէն Սոսիկեան
Ընկ. Սթիւ Տատայեան

Համոզուած ենք, որ Արևմտեան Ամերիկայի շրջանն ունի մեծ կարողականութիւն՝ կուսակցական, գաղութային և համազգային մակարդակներում դրսևորելու համար, յատկապէս ներկայիս, երբ մեր հայրենիքն ու ազգը դիմագրաւում են լրջագոյն մարտահրաւէրներ:

Հ.Յ.Դ. ԲԻՒՐՕ
27 դեկտեմբեր, 2020 թ.
ARF WESTERN USA
Facebook Page

ԲԱՐԻ ԼՈՅՍ

Բարի լոյս՝ արեւմուտքէն ծագող արեւին սեւեռած հայ ժողովուրդի գաղափարի ուխտաւորներուն, որոշապէս եւ մանաւա՜նդ աշխարհասփիւռ դաշնակցականներուն, որոնք ակամայ «հանդիսատես»ը դարձած են **«Հ.Յ.Դ. ԲԻՒՐՕ»** անունն ու հանգամանքը իւրացուցածներուն համացանցով բեմադրած փանջունիական «քաջագործութիւններուն»…

Այո՛, վերջին շաբաթներուն Դաշնակցութեան բիւրոյական վերնախաւը սկսած է սուր ճօճել Հ.Յ.Դ. Արեւմտեան Շրջանի ողջ կազմակերպութեան գլխուն՝ խայտառակ «խաչակրութիւն» մը հրահրելով իր «կամքին» ու «որոշումներուն» դէմ դաշնակցականօրէն ծառացող հաւատաւորներուն եւ ցենզաւորներուն դէմ – եւ ոչ միայն Արեւմտեան Շրջանին մէջ:

Բարի լոյս՝ թէեւ ապշահար ու սահմռկած, այդուհանդերձ իրենց **ՈՂՋԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆԸ** անսասան պահող հայ ժողովուրդի նուիրեալ դրօշակիրներուն – դաշնակցական, համակիր թէ անկուսակցական -, որոնք անձկութեանբ կը հետեւին Դաշնակցութեան **ԻՆՔՆԱՄԱՔՐՄԱՆ եւ ՎԵՐԱՇԽՈՒԺԱՑՄԱՆ** պայքարին լծուած ու Հ.Յ.Դ. **ԻՆՔՆԱՀԱՍՏԱՏՄԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ԱՄՐՈՑԸ** կազմակերպականօրէն **ՎՃՌԱԿԱՄ** պահող Արեւմտեան

Շրջանի **ԳԱՂԱՓԱՐԻ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒՆ՝** յանուն հայ քաղաքական մտքի **ՈՒՂԻՆ ՀԱՐԹԵԼՈՒ** անկաշկանդ ԵՐԹԻՆ:

Եւ որքա՜ն իրաւացի է համացանցի վրայ վաստակաւոր դաշնակցականի մը կողմէ այս առիթով հրապարակուած այն գրառումը, թէ՝ այո՛, ԱՐԵՒը կրնայ եւ ծագիլ **ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԷՆ**:

Որքան ալ հեղձուցիչ ըլլայ Քորոնա Համավարակին պարտադրած ընկերային ինքնամեկուսացման մղձաւանջային անձկութիւնը, այդուհանդերձ՝ հայ մարդը աշխարհի չորս ծագերէն իր հայեացքը կ՚ուղղէ արեւմուտքէն ծագող արեւին, որուն ճշգրիտ եւ դիպուկ լուսաբանութիւնը կը կատարէ օրեր առաջ համացանցով տարածուած հետագայ անստորագիր բացատրականը…

Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանի խնդիրները աւելի բարդանալու ընթացքին մէջ են, որովհետեւ Բիւրօն որոշած է հիմնայատակ ջլատել զայն: Տրամաբանութիւնը այն է, որ եթէ կարելի չէ շրջանը կատարելապէս իր ինքնուրոյնութենէն պարպել ու կամակատար դարձնել, ապա ուրեմն պէտք է զայն քանդել:

Անշուշտ Շրջանի նուիրեալ եւ մաքուր դաշնակցականները չեն արտօներ, որ Արեւմտեան Ա.Մ.Ն.ի կազմակերպութիւնն ալ վերածուի դրածոյ ու դաշնակցական գաղափարախօսութենէ պարպուած կառոյցի, եւ չեն արտօներ, որ Շրջանի տէրը դառնան մարդիկ, որոնք ազահութենէ եւ հոգեբանական անբաւարարուածութենէ մղուած՝ պատրաստ են ամէն բան քանդելու: Վկայ՝ Հայաստանի եւ Արցախի մէջ մեր անկումը:

Չգիտցողներուն համար հոս պատմենք, թէ ի՞նչ պատահեցաւ, ինչպէ՞ս, եւ որո՞նք էին պատասխանատուները այս ամէն ինչի:

Խօսինք բաց եւ անուններով:

Այն օրէն որ Վիգէն Յովսէփեանը մերժեց համակերպիլ Հրանտ Մարգարեանի ընթացքին, որ Դաշնակցութիւնը կցորդը դարձուցած էր հայաստանեան օլիկարքներու եւ KGBին, Մարգարեանը որոշեց ճզմել ոչ թէ միայն զինք ու իր ընկերները, այլ նաեւ բոլոր այն Կեդրոնական Կոմիտէները, որոնք խնդիր ունեցած էին իր կործանիչ ուղիին հետ:

Սկիզբ առաւ ընթացք մը Լիբանանի, Իրանի, Արեւելեան Ամերիկայի եւ այլ այլախոհ շրջաններու մէջ՝ ընկեր-ընկերոջ դէմ հանելու, տեղւոյն ղեկավարութեան դէմ դաւեր նիւթելու, Կ.Կ.ներ նշանակելու, մինչեւ որ բոլոր շրջաններու մէջ կամակատար (կամ՝ առնուազն համակերպող) մարմիններ տեղադրուեցան:

Արեւմտեան Ամերիկան աւելի մեծ պատառ էր Հրանտ Մարգարեանին համար, որ մինչ այդ միլիոնաւոր տոլարներով օգտուած էր Արեւմտեանի «բարիքներ»էն ու այդ գումարները աւելցնելով Տոտի Կակոներէ, Միշիկ Մինասեաններէ ստացածներուն վրայ, քաֆէներ եւ պիզնէսներ տեղադրած էր իրեն եւ իր ընտանիքին համար: Ան նաեւ կոպէկներ ռոճիկ բաժնելով իր չորս կողմը գտնուող խեղճուկներուն, անոնց հաւատարմութիւնը գնած: Բայց ագահութիւնը չափ չի ճանչնար, ու այդպէս ալ Հրանտ Մարգարեանը ինչպէս Պուրճ Համուտէն մինչեւ Ջուղայի հարստութիւնները եւ Արեւմտեանի գումարները դրաւ սուտ աշխատանքներու մէջ, որոնք այսօր ոչինչ տուած են Դաշնակցութեան:

Մինչեւ օրս ալ հանելուկ է, թէ ինչո՞ւ եւ ի՞նչ ներքին համաձայնութեան շնորհիւ է, որ Փաշինեանի իշխանութիւնը Մարգարեանի իւրացումի ճիգերը մէջտեղ չի հաներ:

Արեւմտեանի գործը սկսաւ անհատ ընկերներ նսեմացնելու եւ պատժելու փորձով, անոնց հասցէին երեխայական պիտակներ փակցնելով, սակայն շուտով պարզ դարձաւ, որ հարցը միայն անձերու խնդիր չէ, այլ Շրջանի ընկերներու 80 տոկոսի հարց, որ գաղափարի, սկզբունքի եւ դաշնակցականի արժանապատւութեան հարց ունին: Իսկ մնացած 20 տոկոսին պարագային, ուր դարձեալ Բիւրոյէն դժգոհութիւններ կան, կան ընկերներ՝ որոնք զուտ անձնական հարցերով (պաշտօնի նկրտումներ, անձնական նախանձ եւայլն), անոնք նախնտրեցին գործակցիլ Բիւրոյին հետ, որպէսզի իրենց տեղական խնդիրները լուծեն:

Տարիներու ընթացքին, Արեւմտեան Ամերիկայի Կ.Կ.ներու անդամներ ընտրուած են ընկերներ, որոնք ինքնուրոյն ըլլալու համարձակութիւնը ունեցած են, եւ մերժած են պոռոտախօսութեան ետին պահուըտիլ: Անոնք

հաւատացած են, թէ Դաշնակցութիւնը ներուժն ու կարողականութիւնը ունի հայաստանեան եւ հայկական միջավայրի մէջ աւելի յարգուած եւ հեղինակաւոր ներկայութիւն ըլլալու: Բան մը որ Քոչարեաններու, Սերժերու, Նիկոլներու, Ծառուկեաններու պոչը ըլլալով կարելի չէ յաջողցնել: Եւ քանի որ Արեւմտեանի տղաքը խիզախութիւնը ունեցած են Բիւրոներու մօտ կամ Ընդհանուր Ժողովներու մէջ բարձրացնել նման խնդիրներ, Հրանտ Մարգարեանի եւ իր մարդոց կողմէ որոշում առնուած է «կոտրել» Արեւմտեան Ամերիկայի խնդրայարոյց շրջանը եւ տիրանալ անոր կալուածներուն, ինչքերուն: Ասոնց տրամաբանութիւնը այն է, որ եթէ կարելի չէ հպատակ դարձնել Արեւմտեան Ամերիկան, ուրեմն պէտք է քանդել զայն ու նորը կառուցել: Այս մարդիկ ո՛չ մէկ յարգանք ունեցած են այն հազարաւոր ընկերներու ճիգին եւ թափած քրտինքին հանդէպ, որոնք տասնամեակներու վրայ հաստատած են այս հզօր եւ հպարտութիւն ներշնչող համայնքը:

Արեւմտեանի ընկերները շատ ու միշտ քննարկած են այս խնդիրները: Անոնք քաջ գիտակցած են, թէ մեծ խաղը ո՛րն է, եւ թէ նպատակը վերջիվերջոյ Շրջանը լռեցնել է ու անոր նիւթական կարելութիւններուն վրայ ձեռք դնել է՝ օգտագործելով շրջանին մէջ գոյութիւն ունեցող ընկերներու նախանձները, միամտութիւնները, կոյր ձեւանալու ունակութիւնները: Սակայն միշտ ալ եզրակացուցած են, որ կուսակցութեան եւ գաղութի շահերը կը պահանջեն առճակատման չերթալ Բիւրոյի հետ, ու հարցերը չհրապարակայնացնել: Յոյսը միշտ այն եղած է, թէ օրերն ու իրականութիւնը կը փոխուին, եւ Դաշնակցութիւնը կը վերադառնայ իր ճիշտ ուղղութեան:

Վերջին Ընդհանուր Ժողովին, երբ Հրանտ Մարգարեանը այն սուտը պիտի բեմադրէր, թէ Բիւրոյէն կը հեռանայ (բայց իրականութեան մէջ պիտի մնար Բիւրոյի տէ ֆակտօ ղեկավարը), պայման դրաւ Յակոբ ՏէրԽաչատունեանին ու Վիգէն Եաքուպեանին, որ Արեւմտեանի հարցը պէտք է վերջնականապէս լուծուի:

Այսինքն՝ տարիներ շարունակ իր չհամարձակածը, կը պարտադրէր որ նոր ընտրուածները իրականացնեն:

Տէր-Խաչատուրեանը, որ իր կեանքի երազը պիտի իրականացնէր Բիւրոյի ներկայացուցիչ դառնալու, եւ Եագուպեանը՝ որ քանի տեսակ քոմպրոմաթ ունէր իր եւ իր եղբօրը վրայ (տեսնել Glendale Hills) եւ որ ատելութիւն մը ունէր իր իսկ ընկերներուն հանդէպ՝ ընդունեցին պայմանը: Սակայն ասոնք գործի դրին «մեղմ» ծրագիր մը կամաց-կամաց քանդելու շրջանային ղեկավարութիւնը, թակարդներ լարելով եւ յուսալով, որ այս վերջինները կը սայթաքին ու առիթը կը ստեղծուի աւելի կոշտ, բայց արդարացուելիք միջամտութեան:

Արեւմտեանի տղաքը հասկցած էին ծրագիրը, ու ամէն քայլափոխի յարգեցին կանոնագրի տառն ու ոգին՝ առիթ չտալով մութ ծրագիրներուն:

Համբերութիւնը հատած – եւ երբ աշխարհը կլանուած էր Քովիտի համաճարակով, իսկ հայ ազգը Արցախով ու Հայաստանով – տօնական օրերու մթնոլորտին մէջ Բիւրօն վաքանկ զնաց ու փաստացի ԼՏՊ-ականներ (որոնք օրին հազիւ ճողոպրած էին արտաքսուելէ որպէս գործակալներ) Հրայր Կարապետեանին, Ստեփան Պօյաջեանին եւ Զարեհ Աճեմեանին ԿԿ նշանակելով՝ փորձեց զաւթումը իրականացնել:

Ենթադրութիւնը եւ հաշուարկը այն էր, թէ հատ ու կտոր բողոքներէ ետք, Շրջանը դարձեալ կը մարսէ իրեն հասցուած ապտակը: Բայց այս անգամ համբերութեան բաժակը յորդեցաւ եւ ընկերները ոտքի կանգնեցան: Բարեբախտաբար, նորանշանակներէն Սթիվ Տէտէյեանը արդէն հասկցած է դաւադրութիւնը ու հրաժարած, եւ յուսալի է, որ ուրիշներ ալ մաքրեն իրենց անունները եւ դուրս գան մարմնէն:

Այսպէս, նշանակումէն երկու օր ետք, Շրջանի ջախջախիչ մեծամասնութեան կամքը իրագործելով, ժողովրդավարականօրէն ընտրուած 100է աւելի պատգամաւորներ եւ հրաւիրեալներ Շրջանային Ժողով գումարեցին եւ ընտրեցին օրինական Կեդրոնական Կոմիտէ, որպէսզի ղեկավարէ շրջանը:

Բիւրօն, փոխանակ հասկնայ զալիք աւերը եւ անմիջապէս օրինական Շրջանային Ժողով հրաւիրէ, որպէսզի ընկերները իրենց ընտրեալ Կ.Կ.ը յառաջացնեն, հիմա անցած է աջ ու ձախ վերջնագիր տալու, սպառնալու, պատժելու, այսպիսով աւելի խորացնելով խնդիրը:

Այսօր ընկերներու ջախջախիչ մեծամասնութիւնը եւ համակիրներ կանգնած են ընտրուած Կ.Կ.ի կողքին, մինչ նշանակուածները անհեթեթ եւ ջղագրգիռ շարժումներ կ՚ընեն: Ընտրուած ԿԿի բոլոր ճիգերն ու հանգուցալուծման փորձերը ի թերեւ անցած են, ու վիճակը անվերադարձ ծանրացած:

Վերջին 2-3 Ընդհանուր Ժողովներու ընթացքին Արեւմտեան Ամերիկայի շրջանը «սատանայ»ի աթոռին նստեցնելու ճիգերը մայուն եղած են: Հետեւաբար, անտրամաբանական էր ընդունիլ Բիւրոյի նշանակումը, սպասելով յաջորդ Ընդհանուր Ժողովին: Պարզ է որ Հրանտ Մարգարեանի բեմադրելիք ժողովը ի՞նչ կեցուածք պիտի ունենայ: Մանաւանդ որ մինչեւ տարի մը ետք, շատ ուշ պիտի ըլլայ շրջանի մէջ որեւէ բան վերականգնելու կամ նշանակուած զաւթման աւերները շտկելու:

Ուստի՝ Շրջանի պահանջքը կը մնայ.

-Նշանակուած ղեկավարութիւն կարելի չէ ընդունիլ:

-30 օրուան մէջ կազմակերպել Շրջանային Ժողով, ու կանոնագրի համաձայն ընտրել Կեդրոնական Կոմիտէ:

-Պատիժներ կամ երեխայական սպառնալիքները մէկ կողմ դնել:

Նազարէթ Պէրպէրեան
Ֆէյսպուքեան գրառում
27 Յունուար 2021

ԱԶԴ

Մեր Հայրենիքի այս դժուարին օրերուն, ներքին-կազմակերպական տագնապալի օրեր կ՛ապրի նաեւ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքին անդամ՝ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Արեւմտեան շրջանի կառոյցը: Երկար տարիներ կուսակցական պատասխանատու պաշտօններ վարած խմբակ մը, հիմնականին մէջ՝ փառատենչութենէ տարուած, իրենց կարգ մը համախոհներով եւ որոշ այլ մոլորեալներով, Հ.Յ.Դ. Կազմակերպական կանոններու թիւր եւ կամայական մեկնաբանութիւններով խախտած են իրենց դաշնակցականի երդումը՝ «միշտ հաւատարիմ մնալ Հ.Յ.Դաշնակցութեան Ծրագրին, Կանոնագրին եւ որոշումներուն»: Այս խմբակը ունեցած է խիստ հակակարգապահական ընթացք. ի շարս այլ հակականոնագրային քայլերու՝ «գումարած» է ապօրինի «ժողով» և «ընտրած»՝ ապօրինի «մարմին» որ ապօրինի կերպով հանդէս կու գայ «Հ.Յ.Դ. Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական Կոմիտէ» անունով, կուսակցութեան պաշտօնաթերթ «Ասպարէզ»-ը իր վերահսկողութեան տակ կը պահէ ու զաւթած է կուսակցապատկան անշարժ և շարժական գոյքեր և դրամատնային հաշիւները:

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Բիւրոն ձեռնարկած է քայլերու՝ շրջանին մէջ հաստատելու կազմակերպական կարգն ու անդորրը: Հ.Յ.Դ. Կազմակերպական Կանոններուն համաձայն, կատարուած են կարգապահական տնօրինումներ, որոնց արտաքսումներու բաժինը կը հրատարակուի Հ.Յ.Դ. պաշտօնաթերթ «Դրօշակ»-ին մէջ:

Կը գործէ օրինական Կեդրոնական Կոմիտէ, որ Արեւմտեան Ամերիկայի մէջ Հ.Յ. Դաշնակցութեան անունով հանդէս գալու շրջանային միակ օրինական եւ իրաւասու մարմինն է: Կեդրոնական Կոմիտէի ներկայացուցիչն է ընկ. Ռոստոմ Այնթապլեանը (Հեռ. +1650 303 9280):

Հ.Յ.Դ. 130-ամեայ պատմութեան ընթացքին նման երեւոյթներ աննախընթաց չեն: Վստահ ենք, ինչպէս անցեալին՝ ներկայիս եւս կուսակցութիւնը կը յաղթահարէ այս տագնապն ալ եւ անոր Արեւմտեան Ամերիկայի շրջանը շուտով կը վերագտնէ իր աշխոյժ դերը Դաշնակցութեան հայրենանուէր գործունէութեան եւ հայութեան ծառայութեան առաքելութեան ոլորտներէն ներս:

Հ.Յ.Դ. ԲԻՒՐՕ
8 Մարտ, 2021թ.

Արտաքսում Հ.Յ.Դ. շարքերից

Հ.Յ.Դ. Բիւրօն Արեւմտեան Ամերիկայի տագնապի ստեղծման մէջ ծանր հակակարգապահական յանցանքների համար կուսակցութեան շարքերից արտաքսել է Հ.Յ.Դ. Արևմտեան Ամերիկայի կազմակերպական շրջանի անդամներ՝ Աւետիք Իզմիրլեանին, Քարմէն Օհանեանին, Լևոն Կիրակոսեանին և Կարօ Խաբէնձեանին։ Նրանք մաս չեն կազմում Հ.Յ.Դաշնակցութեան և չեն ներկայացնում Հ.Յ.Դաշնակցութեան որևէ մարմին։

Հ.Յ.Դ. ԲԻՒՐՕ
8 Մարտ, 2021 թ.

Հ.Յ.Դ Բիւրոյի Անունով Քանդել Կը փորձէն Նոյնինքն Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը

–Երբ յանցանքի վրայ բռնուած գողը տանտիրոջ… գող կ՚անուանէ

Բարի լոյս՝ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան մէջ Հայաստանի ու հայութեան գաղափարական «մարտունակ ողնասիւն»ը արժեւորող ու անեղծ պահպանող հայ քաղաքական մտքի բոլոր հաւատաւորներուն։

Արար մը եւս իր աւարտին հասաւ Հ.Յ.Դ. Արեւմտեան Ամերիկայի կազմակերպութիւնը քանդելու նորօրեայ բիւրոյական մոլագարութեան մէջ։

Յակոբ Տէր-Խաչատուրեանի եւ անոր խամաճիկի թելերը ըստ կամս շարժող Հրանդ Մարգարեանի տասնամեայ երազը ի վերջոյ իրականացաւ, երբ Հ.Յ.Դ. Բիւրոյի անունով Դաշնակցութենէն հեռացուած կամ արտաքսուած վաստակաւոր դաշնակցականներու ծաւալուն ցուցակը օրեր առաջ ամբողջացաւ՝ Հ.Յ.Դ. Բիւրոյի երկարամեայ նախկին անդամ Վիգէն Արշաւիրի Յովսէփեանի ալ կամայականօրէն հեռացուելով։

Բարի լոյս՝ տասնամեակներու ծառայութիւն ունեցող դաշնակցական բոլոր ընկերներուն, որոնք նոյնիսկ կուսակցական սրբապղծութեանց վերջին 20-25 տարիներու բոլոր դրսեւորումներէն ետք, դեռ չեն ուզեր իրենց աչքերը բանալ եւ տեսնել, որ մեր Գաղափարական Օճախը օր-ցերեկով կը քանդուի Հ.Յ.Դ. Բիւրոյի անունն ու դիրքը յափշտակած ու սեփականաշնորհած պատեհապաշտ ցեցերու դաւադրութեամբ՝ չարաշահելով կարգապահութեան եւ օրինապահութեան նկատմամբ դաշնակցականներու տածած արմատաւոր պաշտամունքը։

Եթէ ծայր աստիճան ողբերգական չըլլար Բիւրոյական Դաշնակցութեան հեղինակազրկման խայտառակ վիճակը, որ կը կրծէ ու կը վատնէ ամէնէն առողջ բջիջները **Հ.Յ.Դ. ԱՒԱՆԴԻՆ**՝ հայ ժողովուրդի ազգային-ազատագրական պայքարի յեղափոխական մաքրամաքուր **ԱՒԻՇԸ** չորցնելու եւ ջլատելու մոլուցքով, վստահաբար հայոց հայրենիքի օրհասական այս պահուն ոչ ոք սիրտ ու ժամանակ պիտի ունենար մխելու Դաշնակցութեան **ԲԻՒՐՈՅԱԿԱՆ ՆՄԱՆԱԿԻՆ** խեղկատակութեան վրայ։

Բարի լոյս՝ մանաւա՛նդ դաշնակցականի իրենց երդումին ամբողջապէս տէր կանգնող աշխարհասփիւռ բոլոր ընկերներուն, որոնք արդար ցասումով բողոքի ու դատապարտանքի ձայն կը բարձրացնեն իրենց ժողովներուն եւ համացանցային գրառումներուն մէջ՝ ամօթանք տալով «Հ.Յ.Դ. ԲԻՒՐՕ» ստորագրութեամբ հրապարակուած 8 Մարտ 2021ի «ԱԶԴ»ին, ուր սեւով ճերմակի վրայ բիւրոյականները կը դրսեւորեն Հ.Յ.Դ. Արեւմտեան Ամերիկայի կազմակերպութեան, այլեւ գաղութի ազգային ողջ կառոյցի ինչքերուն, կալուածներուն եւ դրամատնային հաշիւներուն տիրանալու ընչաքաղցութիւն՝ նման ոտնձգութեանց դէմ պատուար կանգնող շրջանի Հ.Յ.Դ. ընտրովի մարմիններուն դէմ ուղղելով այն սուտ ամբաստանութիւնը, թէ՝

–«Հ.Յ.Դ. Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական Կոմիտէ» անունով գործող «խմբակը զաւթած է կուսակցապատկան անշարժ և շարժական գոյքերը եւ դրամատնային հաշիւները» – Տես Հ.Յ.Դ. Բիւրոյի խնդրոյ առարկայ ստապատիր ազդը՝ droshak.am :

Ինչպէս որ ժողովրդային ծանօթ ասոյթը կ՚ըսէ՝

–Տուն կողոպտելու ատեն յանցանքի վրայ բռնուած գողը տանտիրոջ գող կը հանէ՝ իր օձիքը… ազատելու համար։

Ո՞ւր պիտի յանգի այսօրինակ բարոյական անկումը նման բիւրոյականներու, որոնք ճշմարտութիւնը գիտնալով հանդերձ սուտ կը խօսին՝ ուրանալով որ Հայաստանի տարածքին եւ յետ-խորհրդային տարածաշրջանի հայկական ոստաններուն մէջ, առաւելաբար Հ.Յ.Դ. Արեւմտեան Շրջանի այս նոյն մարմիններուն եւ պատասխանատու ընկերներուն ջանքերով կառուցուեցան եւ հիմնուեցան Հ.Յ.Դ. հայաստանեան կառոյցին անունին արձանագրուած կեդրոններն ու ակումբները եւ…

Բարի լոյս՝ բոլոր Արթուն Պահակներուն, որոնք հայրենի ոստաններէն սկսեալ մինչեւ Սփիւռքի հեռաւոր հայօճախները, անխնայ կը մերկացնեն գաղափարական թշուառութիւնն ու ընչաքաղց պատեհապաշտութիւնը նորօրեայ այս փանջունիներուն՝ թումբ կանգնելով Դաշնակցութիւնը սեփական ժողովուրդին դէմ թշնամացնելու անոնց արջի ծառայութեան…

Մանաւանդ որ Հ.Յ.Դ. Արեւմտեան Ամերիկայի կազմակերպական շրջանին անկարգապահութեան **«ՄԵՂՔ»**ը տարիներէ ի վեր եղած է այն, որ մերժած է մաս կազմել Սերժ Սարգսեանի օրինակով իշխանաւորի մը ի պատիւ տրուած՝ փող ու թմբուկով մեծարանքի ընդունելութեան, ի հեճուկս Հայաստանի մէջ ատենի իշխանութեանց փոխանցուած բիւրոյական հաւաստիացումներուն… կայսեր արժանին մատուցելու վերաբերեալ։

Բարի լոյս՝ Դաշնակցութեան Ուղին անդեղեւ շարունակողներուն։

Նազարէթ Պէրպէրեան
Ֆէյսպուքեան գրառում
10 Մարտ 2021

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական կոմիտէն ափսոսանքով ծանօթացաւ ՀՅԴ Բիւրոյի կողմէ մեր կազմակերպական կեանքի մանրամասնութիւններու աննախընթաց հրապարակումին, եւ անոր վերաբերող մոլորեցնող անճշդութիւններու արձանագրութեան։ Ի տես մեր ազգին դիմագրաւած գոյութենական մարտահրաւէրներուն, մենք կ՛ակնկալէինք, որ Բիւրոն աշխարհատարած մեր կառոյցները գործի լծէ մեր հայրենիքին նեցուկ կանգնելու նպատակին, սակայն անիկա ընտրած է ներքին ճեղքեր բանալու ուղին, հարուած մը հասցնելով մեր կուսակցութեան կայունութեան։

Մեր կազմակերպական ներքին տարակարծութիւնները վերահսկողութենէ դուրս բերելու յաջորդական քայլերը, որքան ալ անհասկնալի եւ անընդունելի, օղակներ ըլլան վերջին տարիներու այն արշաւին, որ նպատակ ունի ճնշել Արեւմտեան Ամերիկայի դաշնակցականներու ազատ արտայայտութիւնը, ու կը միտի պատժել Շրջանը իր այն կեցուածքներուն համար, որոնք ներքին կարգով եւ ժողովներու ընթացքին, միշտ ալ գերադասած են պահպանել Դաշնակցութիւնը՝ իբրեւ ինքնուրոյն, արտաքին ազդեցութիւններէ անկախ եւ ազգային-գաղափարական դիմագիծով ուժ։

Մեր կազմակերպական շրջանին հասցուող վերջին եւ հերթական հարուածը եկաւ, երբ ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական կոմիտէութիւնը կը պատրաստուէր գումարելու իր 55րդ Շրջանային ժողովը, որ ի շարս այլ քննարկումներու նաեւ պիտի ընտրէր զինք ղեկավարող Կեդրոնական կոմիտէ։

Մեզի համար անհասկնալի, եւ կանոնագրային հասկացողութիւններու մէջ չտեղաւորուող քայլով մը, ՀՅԴ Բիւրոն կասեցուց ժողովը եւ նշանակեց Կեդրոնական կոմիտէ, այսպիսով խախտելով շարքայիններուն՝ ընտրելու իրաւունքը ու ոտնակոխելով ժողովրդավարութեան հիմնական արժէքը, որուն կրողը եղած է ու պէտք է ըլլայ Դաշնակցութիւնը։ Այս իսկ պատճառով եւ ի հեճուկս Բիւրոյի՝ արգելակելու փորձերուն, եւ այլ ելք չգտնելով, Շրջանի կազմակերպական միաւորներու պատգամաւորները կազմակերպական կարգ ու կանոնը յարգելով, գումարեցին Շրջանային ժողով, եւ ընտրեցին կեդրոնական կոմիտէ։ Այս քայլը կը վայելէ ոչ միայն ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի, այլ նաեւ նման քայլերու թիրախ դարձած այլ շրջաններու դաշնակցականներու լայն զանգուածին աջակցութիւնը։

ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի շրջանը եղած է դաշնակցական ընտանիքի ամէնէն կենսունակ շրջաններէն մէկը, ազգային արժէքներու իր անզիջող կեցուածքով, համայնքային եւ համազգային իր ծառայութիւններով, որոնց վկան է համայն հայութիւնը, նաեւ մասնաւորապէս մեր համայնքի լայն խաւը: Նոյնինքն տասնամեակներով այդ ծառայութեան լծուած ղեկավարներուն կ՛ակնարկէ Բիւրոն իր յերիւրածոյ յայտարարութեանց մէջ, երբ զանոնք «խմբակ» կ՛որակէ, աժան նուաստացուցիչներով վիրաւորելով նաեւ մեր շրջանի շարքայիններն ու համակիրները, որոնց վստահութիւնն ու յարգանքը վայելած են սեւացման ենթարկուող նշեալ ընկերները:

ՀՅԴ Բիւրոն ընտրած է անընդունելի եւ մեր կողմէ մերժուած կարգապահական տնօրինումներու ճամբով իր կամքը պարտադրել շարքայիններուն վրայ: Ցաւակ է, որ ներկայ ղեկավարութիւնը կը նախընտրէ սպառնալիքի եւ բռնադատելու ընտրանքը, անտեսելով երկխօսութիւնն ու բանավէճը:

Հակառակ այս բոլորին, օրինական կարգով ընտրուած Կեդրոնական կոմիտէն մինչեւ վերջին օրերս համագործակցութեան իր լայնախոհութիւնը ցուցաբերեց այս անյարմար վիճակէն դուրս գալու համար, սակայն ափսոսանքով անակնկալի եկաւ՝ տեսնելով սրումի տանող վերոնշեալ ցաւալի յայտարարութիւնը:

Պարտաւոր կը զգանք հաստատելու, թէ ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական նոմիտէն՝ իբրեւ օրինական շարունակութիւնը մեր կազմակերպական կարգին, բնական եւ միակ երաշխաւորն է իր ինչքերուն, ինչպէս նաեւ զօրակցող բոլոր այն ոչ-շահաբեր կառոյցներուն, որոնք կը գործեն միմիայն տեղական օրէնքներուն համապատասխան եւ որոնք համայնքին ու հայրենիքին կը տրամադրեն անվերապահ ծառայութիւն:

Ուստի, անհեթեթ, քանդիչ եւ խիստ դատապարտելի կը գտնենք Բիւրոյի այն յերիւրանքները, ըստ որոնց իբր թէ կալուածներ ու հաշիւներ «զաւթուած» են, որովհետեւ բոլոր ոչ-շահութաբեր հասարակական կազմակերպութիւնները, որոնք կը գործեն այս համայնքէն ներս, ամէն բանէ առաջ կը վերահսկուին Միացեալ Նահանգներու դաշնակցային եւ Քալիֆորնիոյ օրէնքներուն ներքոյ: Անոնց հաշիւները կը տնօրինուին անկախ հաշուապահական հաստատութիւններու կողմէ, որոնք հերթական քննութիւններ կատարելով, անոնց արդիւնքները կը հաղորդեն Ներքին եկամուտի սպասարկութեան (IRS), երկրին օրէնքներուն համաձայն : Այս բոլորը գրեթէ անկարելի կը դարձնեն, որ որեւէ անհատ կամ խմբակ «զաւթէ» որեւէ գումար կամ հիմնարկ: Վստահ ենք եւ կ՛ակնկալենք, որ կուսակցութեան բոլոր շրջաններուն մէջ թափանցիկութեան այս սկզբունքները կը յարգուին:

ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի պատմութեան այս հանգրուանին, անհրաժեշտ կը գտնենք անգամ մը եւս արժեւորելու եւ հաստատելու Դաշնակցութեան կազմակերպական ու բարոյական նկարագիրը: Աւելի քան 130 տարուան կեանքի իր պատմական հոլովոյթին մէջ, Դաշնակցութիւնը բնական հետեւողութեամբ իւրացուցած է ապակեդրոնացման գործելաձեւը ու համարկած է այդ գործելաձեւը կազմակերպական իր դիմագիծին հետ, այդ դիմագիծը բնորոշող գաղափարական հիմնական արժէքներուն հետ, ինչպէս՝ ժողովրդավարութիւն, ընկերվարութիւն, յեղափոխութիւն ու հայրենասիրութիւն, որոնք իւրայատուկ նկարագիր եւ արժէք տուած են Դաշնակցութեան: Հետեւաբար, կազմակերպական մեր նկարագիրի անխուսափելի տուեալներէն է ապակեդրոնացման սկզբունքը, որ մեր գործունէութեան հիմնական գրաւականը եղած է: ՀՅԴ Կանոնագիրի առաջին էջերէն իսկ կը հաստատուի անոր կազմակերպական ապակեդրոնացումի եւ գաղափարական-բարոյական կեդրոնացումի զուգընթաց կարեւորութիւնը: Անոնք եղած են ցարդ եւ կը մնան մեր կուսակցական կառոյցի եւ գործելակերպի հիմնական սկզբունքները:

Կեդրոնական կոմիտէս կոչ կ՛ուղղէ իր բոլոր ընկերներուն, աշխարհացրիւ դաշնակցականներուն, եւ մեր ազգանուէր հայրենակիցներուն, միասնաբար բարձր պահելու Դաշնակցութեան բարոյական արժէքները, կազմակերպական նկարագիրը, ինչպէս նաեւ Դաշնակցութեան եզակի դերակատարութիւնը, զոր ունեցած է եւ պիտի շարունակէ ունենալ յանուն ազգի եւ հայրենիքի:

ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական Կոմիտէ
11 Մարտ 2021

Բիւրոն Փորձում է Կիրառել «Եթէ Իմը Չէ, Ուրեմն Թող Քանդուի» Մարտավարութիւնը

Հարցազրոյց Նազարէթ Պէրպէրեանի հետ

Պարոն Պէրպէրեան, անակնկալ էր արդեօք կուսակցութիւնից ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի կազմակերպական շրջանի անդամների Աւետիք Իզմիրլեանի, Քարմէն Օհանեանի, Լեւոն Կիրակոսեանի եւ Կարօ Խրբէնձեանի արտաքսումը:

Իրականում ոչ թէ 4-ն են, այլ 12-ը: Սա արդէն երեք շաբաթուայ պատմութիւն ունի: Այն օրուանից, երբ այսպէս կոչուած Բիւրօն շրջանի մէջ պահանջեց ընտրուած Կենտրոնական կոմիտէին հրաժարական ներկայացնել եւ իր իրաւասութեան տակ գտնուող բոլոր ինչքերը յանձնել իր կողմից նշանակուած մի նոր կենտրոնական կոմիտէի: Սակայն այդ շրջանի կուսակցական կառոյցը իր 2/3-ով մերժեց ընդունել այդ նոր նշանակուած կենտրոնական կոմիտէն, իսկ 1/3-ը, որը կոմիտէութեան մէջ 1-2 հետեւորդներ ունի, փորձում է ներկայանալ, օրինակ, թեմի առաջնորդ Թորգոմ սրբազանին, ասելով, որ սրանից յետոյ մեզ հետ պէտք է գործ ունենաս, մենք ենք Դաշնակցութիւնը, մենք խօսում ենք Բիւրոյի անունից: Մի անհեթեթ, խեղկատակ վիճակ է: Եթէ ողբերգական չլինէր այս ամէնը, կարելի էր Պարոնեանի կամ Լեռ կամսարի շնչով հումորի ենթարկել:

Շատ տխուր է, որ Դաշնակցութեան ամէնակարգապահ շրջանը, որ Արեւմտեան Ամերիկայի շրջանն է, փորձում են քանդել: Դեռեւս 2009 թուականից սկսած կայ այս խնդիրը, երբ հայ-թուրքական արձանագրութիւնների խնդիրն էր օրակարգում: Այդ ժամանակ ՀՅԴ Բիւրոյի ներկայացուցիչ Հրանդ Մարգարեանի կողմից խոստացուել էր Սերժ Սարգսեանի, նաեւ Ռոբերտ Քոչարեանի հանդէպ ՀՅԴ դիրքորոշումը յստակեցնել: Երբ 2011 թուականին Սերժ Սարգսեանը պաշտօնական այցելութեամբ գնաց Արեւմտեան Ամերիկա, եւ ի պատիւ իրեն, հայկական շրջանակների մէջ շքեղ ընդունելութիւն սարքեց, այդ ժամանակ ՀՅԴ Արեւմտեան շրջանի կենտրոնական կոմիտէն ասաց, որ այդ տեսակ մարդու հետ ոչ միայն ընդունելութեան չի գնայ, այլեւ կը մերժի, որ որեւէ ընդունելութեան արժանանայ իր ժողովրդին խաբած, կեղեքած մարդը: Այդ օրուանից այս խնդիրները գոյութիւն ունեն, եւ հասել է այնտեղ, որ Բիւրօն փորձում է կիրառել «եթէ իմը չէ, ուրեմն թող քանդուի» մարտավարութիւնը: Քանի որ Բիւրօն չի կարողանում իրենը դարձնել Կենտրոնական կոմիտէն, փորձում է իր սեփական կոմիտէն ստեղծել: Հիմա երկու կենտրոնական կոմիտէ կայ, մէկը նշանակուած է Բիւրոյի կողմից, միւսը ընտրուած՝ տեղի կուսակցական ընկերների կողմից: Մի շրջան, որտեղ բիւրոյականները մեծամասնութիւն չունեն, այդտեղ փորձել են նորմալ ընտրութիւն կազմակերպել, սակայն տարբեր շրջաններից 40-50 հոգով յարձակուել են կենտրոնի վրայ, որտեղ ժողովը էր գումարուել: Իրարանցում է եղել, օրինական կոմիտէն դիմել է Կենտրոնական կոմիտէին, վերջինս էլ ոստիկանութիւն է դիմել: Ոստիկանները եկել են յարձակուողներին դուրս են քշել շէնքից, ոմանց էլ տարել են հարցաքննութեան: Դեռեւս 2011-ից այս շրջանում մեծ հեղինակութիւն է վայելում նախկինում բիւրոյի անդամ եղած Վիգէն Յովսէփեանը: Նրան երկու օր առաջ պաշտօնապէս հեռացրել են ՀՅԴ-ից, որովհետեւ ընտրուած Կենտրոնական կոմիտէի կողքին է կանգնել: Ի վերջոյ, ընտրուած կենտրոնական կոմիտէի բոլոր անդամներին հեռացրել են կուսակցութիւնից:

Վերջին տարիներին կարծես Դաշնակցութիւնը նման գործելաոճ է որդեգրել:

Դեռ 1990 թուականին, երբ ՀՅԴ-ի վերընձիւղում եղաւ հայրենիքում, երբ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանը իր կողքը վերցրեց Վազգէն Մանուկեանին ու Վազգէն Սարգսեանին, այդ օրուանից մենք այս պրոբլեմը ունենք: Այսինքն Դաշնակցութիւնը Հայաստան վերադարձաւ «դէպի երկիր» կարգախօսը պարզելով, խորքում ստեղծելու համար ոտքի տեղ, դրսի սին պրոբլեմներով Հայաստանում Դաշնակցութիւն սարքելու համար: Բայց սովետական կարգերի տակ ապրած հայը այնքան կուսակցութիւն երեւոյթի վերաբերեալ խորը պատկերացում եւ կենսափորձ ունի, որ հեգնանքով մօտեցաւ, մտածելով՝ այս ինչ են փորձում բերել մեր ժողովրդին, կուսակցական մշակոյթից զզուած ժողովրդին ի՞նչ նոր կուսակցութիւն են փորձում վաճառել: Արդիւնքում ստեղծուեց «Դաշնակցութիւն» անունով տարօրինակ մի կենդանի, եւ այդ օրուանից մենք ունենք այս պրոբլեմը:

Հայաստանում ՀՅԴ-ի առաջին հիմնադիրների մէջ գլխաւոր դէմքը Մեխակ Գաբրիէլեանն էր, ով արդեն 28 տարի է, որ ոչ միայն հեռացուել է ՀՅԴ-ից, այլեւ միացել է այլ շարժումների, դաշինքների: Այսօր ՀՅԴ-ի կենսագրութեան մէջ Մեխակ Գաբրիէլեանը չկայ, բայց այդ ժամանակուայ դաշնակցութեան սերունդը, որ փորձեց վերստեղծել ՀՅԴ-ն հայրենիքի մէջ, այդ սերունդը տեսաւ, որ խաղ չկայ խորհրդային ԿԳԲ-ի կողմից պատրաստուած նոր երիտասարդ ուժերի հետ: Արդիւնքում ձեւափոխուած Դաշնակցութիւն հիմնուեց: Հայաստանի ժողովուրդը Դաշնակցութեանը մերժել է ամենասկզբից: Պատահական չէ, որ 1991-ին նախագահական ընտրութիւններում ՀՅԴ թեկնածու Սօս Սարգսեանը առաւելագոյնը 4 տոկոս քուէ ստացաւ: Այդ

ժամանակ ամենաժողովրդավարական ընտրութիւններից մէկը տեղի ունեցաւ, երբ շարժման ալիքն ուժեղ էր: Լեւոն Տէր-Պետրոսեանը շարժման ալիքի վրայ կարիք չունէր քուէները կեղծել: Ժողովուրդն իր կողքին էր, պետական կադրերը Սովետից զզուած փնտռում էին, այսպէս կոչած, հայկական ԿԳԲ-ի ստեղծած պետական կառոյցը: Այդ կառոյցին սերտաճեց Լեւոնը, իր շրջապատը, որտեղ կարեւոր դերակատարներ էին այդ ժամանակ ՀՀՇ-ի հիմնադիր ժողովին մասնակցող Սերժ Սարգսեանն ու Ռոբերտ Քոչարեանը: 1989-ի դեկտեմբերի 1-ից սրանք Լեւոնի կողքին Ղարաբաղ կոմիտէի կողքին էին, ՀՀՇ անդամներ էին: Այդ ժամանակ արդէն Իգոր Մուրատեանին թոյլ չէին տալիս մօտենալ շարժմանը, ասում էին՝ ԿԳԲ-ի գործակալ է: Յետոյ պարզուեց, որ իրենք են ԿԳԲ-ի գործակալներ, որ 30 տարի խաղացին Հայաստանի ճակատագրի հետ: Ուզում եմ ասել, որ Դաշնակցութեան կենսագրութիւնը առանց Հայաստանի մէջ ժողովրդային շարժման ներքին վերափոխութեան, ձեւախեղման չի կարելի հասկանալ: ՀՅԴ-ն օդից ընկած մի կենդանի չէր: Մեխակ Գաբրիէլեանի կողքին այդ ժամանակ կանգնած էր խուլիգան Ռոլանդ Շառոյեանը, որի հետ ես ընկերութիւն էլ եմ արել տարիներով:

Ի վերջոյ, այս լուտանքի, թշնամանքի մթնոլորտը սպանում է որեւէ արժէք: Չորս-հինգ հոգով արտաքսուեցին… արեւմտահայերի մօտ հեռացումը համեմատաբար մեղմ է, արտաքսումը ծանրագոյն պատիժն է, այսինքն՝ Դաշնակցութիւնն արտաքսում է դաւաճաններին, եւ երբեք չենք ունեցել արտաքսման դէպք:

Արեւմտեան Ամերիկայի մէջ մենք մաքսիմում պետականաստեղծ ազգային կառոյցներ ենք ստեղծել, այս բոլորով հանդերձ՝ Բիւրոյի անունը օգտագործելով, Դաշանակցութեան համայնքը մոնոպոլիզացնում են: Եւ ով ընդդիմանում է, հեռացնում են: Վահան Յովհաննիսեանն ասում էր՝ դուրս մնացածները Դաշնակցութիւնը պահելու հնարաւորութիւն եւ մարդուժ ունեն, քան ներսում մնացածները, եւ այսօրուայ պատկերը հենց Վահան Յովհաննիսեանի ներկայացրած պատկերն է: Իրենց նպատակը կառոյցը քանդելն է: Իրականում վերջին արտաքսուածները մարդիկ են, որոնց անձնական փողերով Հայաստանի մէջ թէ Գերագոյն մարմնի, թէ Բիւրոյի շէնքերը նորոգումն ու արդիականացումն է տեղի ունեցել: Իրենց նպատակը փողերը վերցնել եւ Սերժին ու Ռոբերտին հասցնելն է, իրենք Հայաստանում կան, քանի որ Ռոբերտն եւ Սերժը կան Հայաստանում: Հայաստանի ողբերգութիւնն անկախութիւնից ի վեր այն է, որ ստուերային տնտեսութիւնը քաղաքական ուժի յենարանն է, եւ այդ տնտեսութիւնը շարունակում է գոյատեւել ռուսական դրամագլխի կողմից: Եւ պէտք է փորձել գտնել ելքը:

Lragir.am
11 Մարտ 2021

ՀՅԴ – Պառակտում կամ Մա՞հ

Յեղափոխական շրջանին, դաշնակցութեան ֆետայիներու կարգախօսն էր «Ազատութիւն կամ Մահ»: Անոնց անմոռանալի զոհաբերութիւններէն 100 տարի անց, ՀՅԴ-ն, ափսոս, ինքզինք կը գտնէ շատ աւելի աննախանցելի այլնտրանքի մը առջեւ, «Պառակտում կամ Մահ»: Ինչի՞ մասին է խօսքը: Ի՞նչ «պառակտում». Ի՞նչ «մահ»:

Սկսինք պառակտումէն: Ան կը հիմնուի երկու լրացուցիչ հոլովոյթներու վրայ: Մէկ կողմէ, ան կը մարմնաւորուի Արեւմտեան Ամերիկայի մէջ ծայր առած տագնապով, որ զիրար կը հակադրէ շրջանի Կեդրոնական Կոմիտէն եւ ՀՅԴ Բիւրօն: 1930-ական թուականներէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, ՀՅԴ-ն իր ներքին խնդիրները հանրութեան սեփականութիւնը կը դարձնէ: Բիւրօն կ՛ուզէ պարտադրել իր կամքը եւ իր նպատակին հասնելու համար ի գործ կը դնէ ամէնէն ստորին միջոցները, նոյնիսկ ոտնակոխելով Դաշնակցութեան կանոնագիրը եւ աւանդութիւնները: Բիւրօն կը բեկանէ իր Քալիֆորնիոյ մասնաճիւղի իրաւական որոշումները, կ՛արտաքսէ ըմբոստ տարրերը, կ՛անցնի մաքրագործումներու, դիմելով անարգ հնարքներու մրոտելու համար այլախոհ ընկերներու անունը, կը նշանակէ նոր Կեդրոնական Կոմիտէ, ցոյց տալու համար թէ իր հակակշռին տակ կը պահէ շրջանը, մինչ պարզապէս սրելով տագնապը, նոյնիսկ իր հետեւորդներուն մղելով ծեծկռտուքով խօսք հասկցնելու գայթակղութեան: Ողորմելի եւ արտառոց երեւոյթ: Արդիւնքն այն է, որ այսօր Քալիֆորնիոյ մէջ, ՀՅԴ-ն կը յենի պատմական խողովակին (canal historique) վրայ (ընտրեալ բայց այլախոհ կեդրոնական կոմիտէն), որուն կը խանգարէ պաշտօնական խողովակը (նշանակուած բայց ժողովրդականութենէ զուրկ կեդրոնական կոմիտէն): Տագնապը միայն դիւանակալական (bureaucratique) չէ, այլ նաեւ քաղաքական եւ Ֆինանսական: Քաղաքական, որովհետեւ պատմական խողովակի անդամները կը քննադատեն կուսակցութեան ռազմավարութիւնը Հայաստանէն ներս, հարց տալով թէ ի՞նչ է իմաստը կառչած մնալու նման ռազմավարութենէ մը, որ կը հեղինակազրկէ ՀՅԴ-ն եւ զայն կը տանի պարտութենէ պարտութիւն: Ֆինանսական, որովհետեւ Արեւմտեան Ամերիկան միակ շրջանն է, որ տակաւին կարողութիւնը ունի

ֆինանսաւորելու Դաշնակցութեան համաշխարհային գործունէութիւնը: Ձեռք դնել Արեւմտեան Ամերիկայի շրջանին վրայ, կը նշանակէ ձեռք դնել բազմաթիւ միլիոն տոլարներու վրայ: Արդ, Հայաստանի մէջ, արտախորհրդանական ընդիմութեան դիրքերուն անցնելէ ի վեր, ՀՅԴ-ն զրկուած է ֆինանսական աղբիւրներէ եւ լծակներէ եւ չունի միջոցները իրականացնելու իր առջեւ դրած խնդիրները: Հետեւաբար, նիւթական աղբիւրներու կարիքը, Երեւանեան կառոյցին կը մղէ, Բիւրոյի վրայ ճնշումներու միջոցաւ, ձեռք դնելու «Դաշնակցութեան Դրամատան» վրայ, պատրաստուելու համար գալիք արտահերթ խորհրդանական ընտրութիւններուն: Հոս նաեւ ծայր կ՛առնէ պառակտման երկրորդ հոլովոյթը, որովհետեւ արտահերթ ընտրութիւններու հեռանկարով, համաձայնութիւն մը կը թուի առաջ գալ, որմով ՀՅԴ-ն կը միտի աջակցիլ Ռոպէրթ Քոչարեանին: Ան ուրեմն կը պատրաստուի լքել Վազգէն Մանուկեանին, միանալու համար նախկին նախագահին: Առաջին անգամը չէ որ ՀՅԴ-ն լքած կ՛ըլլայ նախկին վարչապետին: Արդէն իսկ 1998-ին, երբ Ռոպէրթ Քոչարեանը նպաստեց Հրանդ Մարգարեանի եւ Վահան Յովհաննէսեանի բանտէն արձակման, ՀՅԴ-ն, որ մինչ այդ ձեռք ձեռքի կը գործէր Վազգէն Մանուկեանի հետ (որը, առ ի յիշեցում, ՀՅԴ-ի թեկնածուն էր 1996-ի նախագահական ընտրութիւններուն), որոշեց մաս կազմել Քոչարեանի վարչակազմին, եւ Վահան Յովհաննէսեանը դարձաւ նախագահի խորհրդական: Այդ շրջանին, Վազգէն Մանուկեանը յորդորած էր Հրանդ Մարգարեանին եւ Վահան Յովհաննէսեանին թոյլ չտալ որ ՀՅԴ-ն միանայ Քոչարեանի վարչակազմին, որովհետեւ հայկական պետութեան շահերուն համար կարեւոր կը նկատէր, որ ՀՅԴ-ն մնայ անկախ այլընտրանք, սակայն ի զուր: «Փաստարան Հրանդը» եւ «Ջիլովիքի Վահանը» միացան Քոչարեանին, առաջինը՝ որպէս ղեկավար Դաշնակցութեան, զորս կը դատապարտէր լռութեան ի դէմս ռեժիմի սայթաքումներուն, իսկ երկրորդը՝ որպէս նախագահական վարչակազմի անդամ եւ երկուսով ՀՅԴ Բիւրոյի գլխուն: Այս երկու հոլովոյթներու շաղկապմամբ, պառակտումը հետզհետէ դարձաւ անխուսափելի: Այսօր, Քոչարեան-ՀՅԴ համագործակցութեան պարագային՛ նախկին նախագահի գլխաւորած ցանկը կարող է անցնի 5%-ի շեմը եւ մտնէ խորհրդարան, անշուշտ եթէ արդարադատութիւնը չմիջամտէ արգիլելով անոր թեկնածութիւնը: ՀՅԴ-ն կրնայ անշուշտ ըսել որ իր մորթը փրկեց եւ այս խաղէն իր օգուտը քաղեց, սակայն ան կը կորսնցնէ իր ինքնուրոյն քաղաքական դիրքորոշումը եւ կը ստիպուի դաշնակիցը ըլլալ Քոչարեանական պատգամաւորներուն: Որոշ ընկերներու հարցադրման թէ նման դաշինք արդեօք չի՞ հակասեր վերջին Ընդհանուր Ժողովի այն որոշումին, ըստ որու, ՀՅԴ-ն յետայսու երբեք պիտի չմասնակցի կառավարական դաշինքի մը փոքրամասնութեան դիրքերէ, կուսակցական գործավարները կրնան բացատրել, որ ընդիմութեան դաշինքի մէջ ըլլալը եւ կառավարական դաշինքի մէջ ըլլալը տարբեր բաներ են: Նման արդարացում կրնայ բաւարարել ոմանց եւ անցնիլ կովկասեան լեռներէն անկողմ, սակայն տարբեր երկիրներու Շրջանային Ժողովներու բովին մէջ, ան հաւանաբար կորսնցնէ իր ուժը եւ նոյնիսկ դառնայ աղբիւր դժգոհութիւններու, զայրոյթի եւ պառակտման, Արեւմտեան Ամերիկայի ՀՅԴ-ն վերածելով ըմբոստութեան ամրոցի, որուն հետզհետէ կը միանան այլ շրջաններ, որոնք դէմ են Քոչարեանի հետ դաշինքին: Այսպիսով, Դաշնակցութիւնը կը բաժնուի Քոչարեանական եւ հակա-Քոչարեանական թեւերու: Անտանելի հեռանկար:

Գանք մահուան: Եթէ Բիւրոն, 2021-ի արտահերթ ընտրութիւններու հեռանկարով, կարողանայ Հայաստանի Գերագոյն Մարմնին պարտադրել անկախ դիրքորոշում (արգիլուած չէ տակաւին երազել), «Ոչ Քոչարեան, ոչ Սերժ, այլ Դաշնակցութիւնը առանձին» կարգախօսով, այդ պարագային մեծ է հաւանականութիւնը որ նման անկախ դիրքորոշումով, ՀՅԴ-ն իր մահկանացուն կնքէ Հայաստանի քաղաքական բեմէն ներս: Որդեգրել նման անկախ ուղի կրնայ ըլլալ իր մեղքերը քաւելու առիթ, սակայն արդէն շատ ուշ է: Ռոպէրթի եւ Սերժի հետ գործակցութեան աւերները շատ մեծ են կարենալու համար այլընտրանք մարմնաւորել: Որեւէ ետդարձ, նոյնիսկ երրորդ ուղի առաջադրելու փորձ («Ոչ Նիկոլը, ոչ ալ Ռոպէրթ-Սերժ զոյգը») պիտի հնչեցնէ ՀՅԴ-ի վախճանը Հայաստանի մէջ: Թերեւս այդ է լռելեայն մաղթանքը Բիւրոյի կարգ մը անդամներուն, որոնք յոգնած Երեւանեան թեւի բեռը քարշ տալէ, գոնէ այս ձեւով կը կարողանան դարձնել Հրանդ Մարգարեանի էջը: Վստահաբար այդ չէ մաղթանքը Հրանդ Մարգարեանի, որ կը շարունակէ քաշել Դաշնակցութեան Հայաստանեան քաղաքականութեան թելերը եւ տակաւին ունի մեծ ազդեցութուն Բիւրոյի վրայ: Նման երրորդ ուղիի հեռանկարի մը պարագային, տագնապը այս անգամ կրնայ ծագիլ Հրանդի խմբակէն ներս իսկ, մէկ կողմէ ինքն իր անկումով մտահոգ Հայաստանեան կառոյցի եւ միւս կողմէ տկարացած եւ երկփեղկուած Բիւրոյի միջեւ: Այսպիսով վերջ կը դրուի ՀՅԴ-ի 31 ամեայ գոյութեան Հայաստանի մէջ եւ ՀՅԴ-ն կը «սփիւռքայնանայ», զրկուած իր Հայաստանեան թեւէն: Աներեւակայելի:

Պառակտման եւ մահուան միջեւ կա՞յ արդեօք յոյսի նշոյլ: Ամէն ինչ կախեալ է Երեւանի մէջ դէպքերու հոլովոյթէն, եւ քաղաքական վերնախաւի կարողութենէն, յաղթահարելու այն մեծագոյն ճգնաժամը, որ կը սպառնայ Հայաստանին, եթէ ոչ վերջին 30 տարիներու ողջ ընթացքին, այլ գոնէ 2020-ի ռազմական պարտութենէն ի վեր: Միւս կողմէ, դուրս գալու համար այն ներքին տագնապէն որ կը հիւծէ կուսակցութիւնը եւ հոգիները, արդեօ՞ք ժամանակը չէ վերադառնալու Քրիստափոր Միքայելեանի հիմնական գաղափարներուն եւ ստեղծելու Հայ Յեղափոխականների Դաշնակցութեան 21-րդ դարու յարմարուած տարբերակ մը, որը կրնայ ծառայել իբրեւ ազատ հարթակ բոլոր անոնց համար որ կը ձգտին հայութեան եւ հայկական պետականութեան լաւին, ըլլալ ասպարէզ մը երկխօսութեան եւ հայրենիքի զարգացման նուիրուած գործունէութեան, եւ դառնալ վայր մը

ազատութեան, ձեռբազատուած կաշկանդումներու եւ պատիժներու յոռի բարքերէն։ Միմիայն բանականութիւն, ողջախոհութիւն, եւ ծառայութիւն պետականութեան շահերուն։

Կայծ Մինասեան
Մեր Ուղին
13 Մարտ 2021

Կոնֆլիկտ
ՀՅԴ Բիւրոյի Եւ ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի Կենտրոնական Կոմիտէի Միջեւ

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Արեւմտեան Ամերիկայի կենտրոնական կոմիտէի ու ՀՅԴ Բիւրոյի միջեւ տեւական ժամանակ կոնֆլիկտ կայ։ Խնդիրը սկսուել է անցեալ տարեվերջից, երբ Բիւրոն որոշել է Արեւմտեան Ամերիկայի կենտրոնական կոմիտէն ձեւաւորել ոչ թէ ընտրութիւնների, այլ Բիւրոյի նշանակումների միջոցով։ Մարտի 8-ին ՀՅԴ Բիւրոն նոյնիսկ որոշեց Արեւմտեան Ամերիկայի կենտրոնական կոմիտէի մի շարք յայտնի ՀՅԴ-ականների արտաքսել կուսակցութիւնից։

Ըստ Բիւրոյի հաղորդագրութեան՝ «կուսակցական պատասխանատու պաշտօններ ստանձնած մի խմբակ, փառատենչութեամբ տարուած, որոշ այլ մոլորեալների հետ ՀՅԴ կազմակերպական կանոնները թիւր ու կամայական են ներկայացրել՝ խախտելով դաշնակցականի երդումը։ ՀՅԴ Բիւրոն արեւմտեան թեւի կենտրոնական կոմիտէի անդամներին մեղադրել է ապօրինի ժողով գումարելու ու ապօրինի ընտրուած մարմիններ ձեւաւորելու համար։ Յայտարարութիւնից նաեւ պարզ է դառնում, որ Արեւմտեան Ամերիկայի կենտրոնական կոմիտէն ու ՀՅԴ-ից վտարուածներն արտաքսուելուն զուգահեռ, լինելով ՀՅԴ պաշտօնական ներկայացուցիչներ, շարունակում են տնօրինել կուսակցական բանկային հաշիւները, շարժական ու անշարժ գոյքերը, նաեւ վերահսկողութիւն ունեն «Ասպարէզ» օրաթերթի նկատմամբ։

Արտաքսուածների ցանկում են Արեւմտեան Ամերիկայի կենտրոնական կոմիտէի անդամներ Աւետիք Իզմիրլեանը, Քարմէն Օհանեանը, Լեւոն Կիրակոսեանն ու Կարօ Իսպէնճեանը։ Մարտի 11-ին Արեւմտեան Ամերիկայի կենտրոնական կոմիտէն ՀՅԴ Բիւրոյի իրականացրած քայլերին պատասխան յայտարարութեամբ հանդէս եկաւ՝ նշելով, որ ՀՅԴ Բիւրոն նպատակ ունի ճնշել Արեւմտեան Ամերիկայի կենտրոնական կոմիտէի ազատ ձեւաւորումը՝ պարտադրելով ոչ թէ ընտրելու միջոցով ձեւաւորուած կոմիտէ, այլ նշանակուած։ «Անհասկանալի եւ կանոնագրին հակասող քայլով ՀՅԴ Բիւրոն կասեցրեց Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանային ժողովը եւ նշանակեց Կենտրոնական կոմիտէ՝ խախտելով շարքայինների՝ ընտրելու իրաւունքը եւ ոտնակոխելով ժողովրդավարութեան հիմնական արժէքը, որի կրողը եղել է ու պէտք է լինի Դաշնակցութիւնը։ Այս իսկ պատճառով եւ ի հեճուկս Բիւրոյի՝ արգելակելու փորձերի եւ այլ ելք չգտնելով՝ Շրջանի կազմակերպական միաւորների պատգամաւորները կազմակերպական կարգ ու կանոնը յարգելով՝ գումարեցին Շրջանային ժողով եւ ընտրեցին Կենտրոնական կոմիտէ։ Այս քայլը վայելում է ոչ միայն ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի, այլ նաեւ նման քայլերի թիրախ դարձած այլ շրջանների դաշնակցականների լայն զանգուածի աջակցութիւնը»,ասուած էր Արեւմտեան Ամերիկայի կենտրոնական կոմիտէի յայտարարութիւնում։

Բանկային հաշուի, շարժական ու անշարժ գոյքի՝ Բիւրոյի բարձրացրած հարցին ի պատասխան, կենտրոնական կոմիտէն այն որպես «զաւթում» ներկայացնելը որակել է որպէս անհեթեթ ու դատապարտելի յերիւրանք, իսկ կենտրոնական կոմիտէի կազմաւորումը ոչ թէ ընտրութիւնների, այլ նշանակման միջոցով՝ անթոյլատրելի։

Ներկայում Արեւմտեան Ամերիկայում գործում է երկու կենտրոնական կոմիտէ, որոնցից մէկն ընտրուած է, իսկ երկրորդը, որ հիմնուել է դեկտեմբերին, նշանակուած Բիւրոյի կողմից։ Ընտրուած կենտրոնական կոմիտէն շարունակում է տնօրինել մեծ ֆինանսներ եւ դրանք ուղղել ԱՄՆ-ում հայկական կրթամշակութային հաստատութիւններին ու ծրագրերին։

Սողոմոն Թեհլիրեանի կողմից Թալէաթ փաշայի սպանութեան 100-ամեակի առթիւ Ֆրէզնոյում Թեհլիրեանի յուշարձանի մօտ երկու կոմիտէներն էլ ծաղիկ էին խոնարհել ու միջոցառում ունեցել։ Ընտրուած կոմիտէի միջոցառումն աւելի մեծաքանակ էր։

2019-ին վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի՝ ԱՄՆ կատարած այցի ընթացքում հանդիպում էր կայացել նաեւ Արեւմտեան Ամերիկայի կենտրոնական կոմիտէի ներկայացուցիչների հետ, այդ թւում՝ նրանց, ովքեր Բիւրոյի որոշմամբ արտաքսուել են։

Մկրտիչ Կարապետեան
1Lurer.am
20 Մարտ 2021

Մտածումներ ՀՅԴ Կանոնագիրին Մասին

Հետաքրքրական է, որ ՀՅԴ կանոնագիրը կարծէք թէ կանխատեսած էր COVID-19ի համաճարակին ստեղծած կազմակերպական դժուարութիւնները, ինչպէս օրինակ՝ մեծ թիւով անդամներ քով քովի բերելու եւ ժողով գումարելու դժուարութիւնը:

Այսպիսի վիճակներ կանխատեսելով՝ ՀՅԴ Կանոնագիրը կ՛ըսէ, որ երբ անյաղթահարելի պայմաններու բերումով, ինչպէս օրինակ՝ պատերազմ, յեղաշրջում, քաղաքացիական պատերազմ, բնական աղէտներ, համաճարակ, եւայլն, կարելի չ՛ըլլայ շրջանային ժողով կազմակերպել եւ գումարել՝ նոր Կեդրոնական կոմիտէ մը ընտրելու համար կարելի է «...Շրջանային ժողով մը յետաձգել, նոյնիսկ անորոշ ժամանակով»: Նման պարագաներու, ընթացաւարտ Կեդրոնական կոմիտէն կը շարունակէ գործել եւ իր կազմին մէջ յառաջացած բացերը լեցնել՝ Բիւրոյի հաւանութեամբ (տես կանոնագիրի «Շրջանային Ժողով» գլուխը):

Այս կը նշանակէ, թէ նման պայմաններու մէջ գտնուող կազմակերպական շրջանի մը համար Կեդրոնական կոմիտէի մը երկու տարուան ժամանակաշրջանի աւարտէն ետք, երբ կարելի չըլլայ գումարել շրջանային ժողով, գործող Կեդրոնական կոմիտէն կը շարունակէ գործել անորոշ ժամանակով, օրինակ յաւելեալ ինը ամիսով, մէկ տարիով կամ աւելի, մինչեւ որ պայմանները բնականոն դառնան եւ կարելի ըլլայ գումարել շրջանային ժողով եւ ընտրել նոր կեդրոնական կոմիտէ:

Կուսակցական դիրքի չարաշահումները, ինչպէս նաեւ անարդար եւ կամայական որոշումները կամ կազմակերական տնօրինումները կանխելու նպատակով՝ ՀՅԴ Կանոնագիրը յստակ նախապայման կը դնէ, որ որեւէ կազմակերպական տնօրինում պէտք հիմնաւորուած ըլլայ կանոնագրային համապատասխան յօդուածով մը: Ասիկա նման է ժողովրդավար պետութիւններու դատական համակարգիերուն մէջ գործող դրութեան, ուր մեղադրուող անձը պէտք է գիտնայ, թէ օրէնքի ճիշդ ո՛ր յօդուածի խախտումով ամբաստանուած է: Օրէնքի կիրարկման այս ձեւով է որ միայն պետութիւնները եւ քաղաքական կազմակերպութիւնները կ՛իւրացնեն օրէնքի գերակայութեան սկզբունքը, որեւէ չարաշահումի առաջքը առնելու համար:

Որքան ալ կարգապահութիւնը կարեւոր եւ անհրաժեշտ համարուի կազմակերպական կեանքին մէջ, կազմակերպութեան մը անդամներուն անսակարկ նուիրումը եւ անոնցմէ պահանջուած հնազանդութիւն եւ հաւատարմութիւնը պէտք չէ չարաշահուի որեւէ ձեւով: Չի բացառուիր, որ կազմակերպական կեանքի մէջ մարմիններ անարդար որոշումներ տան կամ կարգապահական տնօրինումներ կատարեն ընկերներու կամ այլ ստորադաս մարիններու նկատմամբ: Նման պարագաներու, որոշումներուն ենթարկուիլը ապա բողոքելը ընդունուած ընթացակարգն է: Բոլորովին այլ է սակայն պարագան, երբ մարմիններ տարբեր նկատառումներէ ելլելով՝ նման անարդար տնօրինումներ կատարելու երեւոյթը յաճախակի կը դարձնեն: Երբ յաճախակի կը դառնան նման երեւոյթներ, բնականաբար կարելի է ակնկալել, որ կարգապահութիւնն ալ ինչ որ տեղ սկսի խախտիլ: Յաճախակի անարդարութիւնները, նոյնիսկ բանակային խստապահանջ պայմաններու մէջ, անկարգապահութեան կ՛առաջնորդեն:

Արա Խանճեան
Ասպարէզ
3 Ապրիլ 2021

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Սիրելի հայրենակիցներ,

Ծանր ու վտանգաւոր կացութեան մէջ է Հայաստանը: Վտանգուած է պետութեան գոյութիւնը, որովհետեւ տիրող վարչախումբը, անցնող մօտաւորապէս 3 տարիներուն ընթացքին, կարծէք միտումնաւոր

կերպով, օրէ օր տկարացուց Հայաստանի Հանրապետութեան պետական կառոյցները։ Իսկ պատերազմի օրերուն, նոյն այդ վարչախումբին ու անոր ղեկավար ՆիկոլՓաշինեանի ապաշնորհ ու դաւաճանական կառավարման իբրեւ արդիւնք, մենք ունեցանք շատ ծանր կորուստներ, թէ՛ մարդկային եւ թէ՛ հողային։ Ունեցանք տասնեակ հազարաւոր նահատակներ ու վիրաւորներ, կորսնցուցինք մեր հայրենիքին մօտաւորապէս 25 տոկոսը, գրեթէ Լիբանանի չափ հողատարածք։

Այս կացութեան մէջ, երկրին ու պետութեան ճակատագրով մտահոգ խումբ մը քաղաքական ուժեր, ներառեալ Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը, կը փորձեն փրկել այն ինչ որ կարելի է դեռ փրկել։ Այս ճիգերուն մէջ առանցքային է Դաշնակցութեան դերակատարութիւնը, իբրեւ պետութեան կործանման գործընթացին դիմադրող ուժ։

Ու ճիշդ այս օրերուն, երբ Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը ու յատկապէս անոր Հայաստանի կազմակերպութիւնը ամբողջ ուժով լծուած է հայրենիքի փրկութեան առաջնահերթ գործին, հարուած կը ստանայ Արեւմտեան Ամերիկայի մէջ մենատիրական ու անջատողական ձգտումներով խմբաւորումէ մը։

Հ.Յ.Դ. Բիւրոյին կողմէ 8 Մարտ 2021ին հրապարակուած «Ազդ»ը լայնօրէն կը բացատրէր այս երեւոյթը։ Իսկ մեր կազմակերպական կառոյցն ու Կազմակերպական Կանոնները մեզ օժտած են մեր մէջ ծագած անհասկացողութիւնները լուծելու շատ յստակ ու իրենց արդիւնաւէտութիւնը փաստած մեքանիզմներով։ 130 տարուան մեր կենսունակութիւնը աւոր լաւագոյն փաստն է։ Չենք ուզեր մտնել յաւելեալ մանրամասնութիւններու մէջ։

Սակայն կ՛ուզենք որ մէկ բան յստակ ըլլայ թէ՛ մեր ժողովուրդին, եւ թէ՛ Հայաստանի ու հայութեան ճակատագրով շահագրգռուած թշնամի թէ բարեկամ ուժերուն ու առ այս կը յայտարարենք,

1.-Մենք քաջ կը գիտակցինք, որ անցեալը կը կրկնուի։ Այն իմաստով, որ ամէն անգամ երբ վտանգուած է Հայաստանի ազգային ապահովութիւնը, կամ անկլինադարձային հանգամանքներ ստեղծուած են հայ ազգին համար, Դաշնակցութիւնը կը հարուածուի ճիշդ ա՛յդ պահուն, որպէսզի անան չկարենայ լիարժէքօրէն կատարել դիմադրողի ու պաշտպանի իր դերը, որովհետեւ ան միշտ հետամուտ եղած է մեր ազգին ու հայրենիքին բովանդակ շահերուն։ Այդպէս եղաւ Արցախեան ազատագրական պայքարի օրերուն, երբ հալածանք շղթայազերծուեցաւ Դաշնակցութեան դէմ, Լ.Տ. Պետրոսեանի վարչախումբին կողմէ, այդպէս եղաւ ՊՊԾի գունդի գրաւման օրերուն՝ Հ.Յ. Դաշնակցութեան դէմ քարոզչական արշաւով, այդպէս եղաւ 3 տարի առաջ, Նիկոլ Փաշինեանի գլխաւորած իշխանափոխութեան օրերուն, դարձեալ նպատակ ունենալով տկարացնելու Դաշնակցութիւնը, որպէսզի ի վիճակի չ՛ըլլար հետագային դիմադրելու այդ նոյն վարչախումբի պարտուողական քայլերուն։

2.-Այսօր հարուածը կ՛ուղղուի Հ.Յ.Դ. Արեւմտեան Ամերիկայի կազմակերպութեան, որովհետեւ Սփիւռքի մէջ ան ամենամեծ կարողականութեամբ օժտուած միաւորն է, որ ի վիճակի է լուրջ դեր խաղալու հայրենիքի փրկութեան ճիգերուն մէջ։

3.-Իր ծրագրային-գաղափարական սկզբունքներով եւ քաղաքական առաջադրանքներով, Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը կը մնայ Հայաստանի ու հայութեան բովանդակ շահերու պաշտպան դիրքերու վրայ ու ո՛չ մէկ պարագայի ընկրկած է։ Այսօր եւս, Արեւմտեան Ամերիկայի մէջ թէ ամէնուր, մենք ամուր կը կենանք մեր այս կեցուածքին վրայ։

Ո՛չ մէկ օտար ուժ, ո՛չ մէկ օտար ազդեցութիւն կրնան մեզ շեղեցնել մեր ազգային դերակատարութենէն, Հայաստանի թէ Սփիւռքի մէջ։

4.-Ամենակարեւորը՝ սթափելու կոչ կ՛ուղղենք բոլոր անոնց, որոնք կամայ թէ ակամայ մաս կազմած են մեզ տկարացնելու միտող վերոնշեալ փորձերուն, որ անդրադառնան իրենց սխալ ընթացքին, անդրադառնան, որ Դաշնակցութեան տկարացումէն միակ շահաւորը մեր ազգի ու հայրենիքի թշնամիներն են (Պաքուն եւ Անգարան), ու անյապաղ հրաժարին իրենց սխալ ընթացքէն։

Կը վստահեցնենք բոլորին, որ մենք իբրեւ Հ.Յ. Դաշնակցութեան Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդր.Կոմիտէ, կը մնանք հաստատակամ ու անզիջող՝ հայրենիքի ու պետականութեան պաշտպանի մեր դիրքերուն վրայ։

Հ.Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԲԻՒՐՈՅԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ
Ապրիլ 5, 2021

Մինչ Անոնք Կը Խաղան

Մեր օրերու աշխարհը «շուռ» եկած է։ Բոլոր արժէքահամակարգերը գլխիվայր դարձած ըլլալ կը թուին։ Դիմատետրը, Ինսթակրամը, Թուիթըրը թեւեր տուած են անոնց, որոնք սովորական աշխարհի մը մէջ, գլուխնին կախ, տունէն աշխատատեղի, աշխատատեղիէն տուն պիտի քալէին, առանց նոյնիսկ հետաքրքրուած ըլլալու հայաշխարհով։

Խորհրդային Միութեան օրերու մարտավարական խաղերը (tactics) հասած են մինչեւ Սփիւռք։ Ժամանակին դաշնակցականները որակուած էին «իմպերիալիզմ»ի ծառայող, «պուրժուա պահպանողական» ուժեր։ Այսօր, այդ նոյն ուժերը սկսած են պիտակաւորել անոնք, որոնք իրենցմէ տարբեր կարծիք ունին։ Ամէնէն ցայտուն օրինակը՝ «դաւաճան» պիտակն է. կամ՝ «թուրք»։

Գրեթէ ընդունելի նկատուած է Հայաստանի Հանրապետութիւնը ներկայացնող դեսպանը նեղելը (harassment), ետեւէն քալելով եւ «դաւաճան», «դաւաճան» կոչելով զինք։ Ընդունելի է նաեւ զինի թափելը վրան։ Եւ վա՜յ որ մէկը համարձակի դիտողութիւն ընել այդ մասին.... ա՛ն ալ «մեղսակից», «դաւաճան» կը դառնայ։ Հապա ի՞նչ... այնքա՛ն դիւրին դարձած է այս օրերուս անարգ վերաբերում ունենալը որեւէ պաշտօնական ներկայացուցիչի հանդէպ, ա՛լ ուր մնաց՝ յարգուած անձնաւորութեանց կամ՝ բարեկամի։ «Դաւաճա՛ն» կ՛ըսէք եւ եթէ մէկը համարձակի բան մը ըսել՝ կը պատճառաբանէք, որ... «հողատու»ն կը պաշտպանէ, որ Արցախը մերը չէ այլեւս, որ... ի՛նչ լաւ էր նախկիններուն օրով։

Եթէ պատահի, որ փորձէք դիմադարձել եւ փաստեր բերել, իրենց դրոյթները (thesis) խնդրոյ առարկայ դարձնելով, այն ատեն այս մարդիկը կը դառնան պատմաբան, քաղաքագէտ, փորձագէտ. երբեմն, իրենց ամբողջ կեանքին մէջ հայութեան համար ոչինչ ըրած անձեր կը սկսին ամբարտաւան վարուելակերպ ցուցաբերել ուրիշներու հանդէպ, երբ անոնց գիտցածին քառորդին քառորդը չեն գիտեր, կամ՝ անոնց ըրածին քառորդին քառորդը չեն ըրած։ Ահա ձեզի վերջին օրինակը խեղկատակութեան։

Սերժ Թանգեան. արժէքաւոր արուեստագէտ մը, որ միլիոնաւոր երիտասարդներու ծանօթացուցած է Հայոց Ցեղասպանութիւնը, ամէ՛ն առիթի նեցուկ կեցած է Հայ Դատի յանձնախումբի աշխատանքներուն. Արցախեան վերջին պատերազմին սկզբնական օրերուն երկու հարիւր յիսուն հազար տոլար նուիրած է պատերազմին կարիքները հոգալու համար, իսկ անոր ընթացքին՝ մէկ միլիոն տոլարէ աւելի։ Իր ունեցած ազդեցութեան շնորհիւ, տակաւին որքա՛ն այլ ձեւերով սատարած է հայրենիքին եւ հայրենի պետականութեան. նեցուկ կեցած է նաե՛ւ Համազգայինի մշակութային ընկերակցութեան։ Բայց այս բոլորը, ինչպէս կ՛երեւի, դիմատետրեան մշակոյթի այս օրերուն՝ ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնեն։ Արցախի ՀՅԴ Երիտասարդական միութիւնը «դաւաճանական խունդայի անդամ» կ՛որակէ Սերժ Թանգեանը, իսկ այլ երիտասարդներ «գործի կ՛անցնին» եւ խնդալով, գրգռելով՝ «հայրենասիրութիւն» կը խաղան, «դաւաճան»ի կողքին «լուզըր» մակդիրն ալ շնորհելով երաժիշտին...

Ուրիշներ իրենք իրենց իրաւասութիւն կու տան հայ ոստիկանը «թո՛ւրք» անուանելու եւ ամբողջ ոստիկանութիւնը, իշխանութիւնը ֆաշական նկատելու։ Դժբախտաբար կամ բարեբախտաբար՝ Սփիւռքի զանազան երկիրներու մէջ ապրող հայերը տեսած են ֆրանսացի կամ ամերիկացի ոստիկաններու ի գործ դրած բրտութիւնը ցոյցերու ընթացքին եւ կը հաստատեն, որ բաղդատած այլ երկիրներու՝ Հայաստանի ոստիկանութիւնը շա՜տ աւելի մեղմ ու համբերող կեցուածք ցուցաբերեց երբ ժողովուրդը վրան կու գար... Վստահաբար գտնուեցան կոշտ ոստիկաններ ալ, բայց ֆաշիզմով դատապարտել զանոնք, նուազագոյնը՝ ժպիտ կը բերէ դէմքին։ Եւ ո՞ւր էին բրտութիւն դատապարտող այս մարդիկը, երբ Լ. Տէր Պետրոսեանի, Ռ. Քոչարեանի կամ Ս. Սարգիսեանի ոստիկանները արիւնլուայ կ՛ընէին տասնեակ ու տասնեակ ցուցարարներ։

Իսկ ֆաշիզմը ի՛նչ է իսկապէս։ Նայեցէ՛ք ձեր շուրջը եւ բացէ՛ք թերթերը. համայնավարութեան ամբողջատիրական օրերուն պէս միա՛յն մէկ կարծիք կը տեսնէք. վարդապետութիւնը (indoctrination) ողողած է բոլորը. խմբագիր, յօդուածագիր, ուսուցիչ, հոգաբարձու... ով որ կ՛ուզէք «պատրա՛ստ»ի կեցած է պէտք եղած ատենը «թո՛ւրք» հնչեցնելու։ «Մտաւորական» դասն ալ հրաւիրուած է հրապարակ. «օ՛ն, «գործիչ»ներ՝ ամէն օր գրեցէ՛ք. ամէ՛ն օր «հողատո՛ւ», «դաւաճա՛ն» հոլովեցէ՛ք, մինչեւ որ դուք ալ յոգնիք ու յոգնեցնէք»։ Վահէ Օշականը ողջ ըլլար՝ «աս ի՞նչ տեսակ մտաւորական էք» պիտի ըսէր ու թերեւս քիչ մը կարմրէին թութակներուն այտերը։ Թերեւս անդրադառնային, որ մտաւորական չե՛ն, որովհետեւ ԱՁԱՏ չեն ու կը հետեւին վերէն պարտադրուած ամբոխային տրամաբանութեան։ Եթէ պատահի, որ մտաւորական մը նախընտրէ լուռ մնալ՝ ահա՜՝ դատապարտելի՛ արարք։ Ամօ՛թ իրեն. ինչո՞ւ կը լռէ...

Կը տեսնէ՞ք ինչպէս կ՛աշխատի ամբողջատիրական համակարգը. ինչպէս կ՛աշխատի ֆաշիզմը: Մէ՛ջն էք. անոր համար չէ՛ք տեսներ: Եւ այնքա՛ն մէջն էք ու այնքա՛ն բեւեռային, որ հազի՛ւ կարդաք այս տողերը՝ պիտի ըսէք. «հապա դո՞ւք. դուք ալ Արեւմուտքի վարդապետութեան, NGO-ներու գերին էք»: Մէջտեղը վայր մը չկայ դժբախտաբար, ուր ուղեղալուացքէն ազատած միտքեր կարենան հանդարտ խօսիլ ու տրամաբանել, առանց վիրաւորելու դիմացինը:

Եւ ըսել, որ կա՛ն ճշմարիտ հայրենասէրներ այս զանգուածին մէջ. կա՛ն հաւատաւո՛ր, մաքո՛ւր, սրտցաւ հայեր, բայց ի՞նչ օգուտ, երբ յաճախ զգացական պոռթկումներով կը շարժին:

Խե՛ղճ, պառակտուա՛ծ հայ ժողովուրդ. ամբողջ հարիւր տարի կերտածդ կրցան երեսուն տարուան մէջ տապալել, որովհետեւ չ՛անդրադարձար, որ կամա՛ցկամա՛ց կը սողոսկին էութենէդ ներս. կը խօսին հայրենասիրութեան լեզուով, բայց ա՛յլ նպատակներու համար: Մեծ պետութիւնները կը գործածեն քեզ իրե՛նց շահերուն համար… իսկ դո՞ւն… դուն կը դառնաս քո՛ւ պետութեանդ դէմ…:

Դո՛ւն՝ հայ ժողովուրդին միասնականութեան կոչեր ընող հայութիւն, ո՛չ կրնաս միանալ, ո՛չ կրնաս հայրենիք ու պետութիւն կերտել, երբ բռնուած ես մտածումը արգիլող ճիրաններուն մէջ ու ծառան ես ուրիշներու քմահաճոյքին: Տխուր չէ՞ քեզ տեսնել ցուցարարի դիրքին մէջ քո՛ւ պետութեանդ դեսպանատուներուն դիմաց, երբ կրնայիր Արցախի դրօշը թուրքերուն, ազերիներուն կամ ռուսերուն դիմաց պարզել…

«Զարթի՛ր, Լաօ»ն շա՛տ աղուոր երգ է, բայց երբ «Զարթիր»ը դարձած է «Զարթնիր» եւ ոչ ոք հարց կու տայ, թէ այդ «ն»ն ի՞նչ գործ ունի հոն՝ ամէն բան ա՛լ աւելի յստակ կը դառնայ:

Թութակները կը կրկնեն նոյն սխալը, նոյն ձեւով, առանց հարցադրելու…

Զարթի՛ր, Լաօ. աչքերդ բա՛ց եւ մինչ «անոնք» կը խաղան՝ դուն կարդա՛ գիրք ու պատմութիւն. սորվէ՛ յարգել պետութեան ներկայացուցիչներդ, նոյնիսկ եթէ համաձայն չես իրենց որդեգրած գիծին. սորվէ՛ յարգել արժէքներդ եւ միացի՛ր – եթէ կրնաս, եթէ կ'ուզեսժողովուրդիդ, որպէսզի միասի՛ն կերտէք հայրենիք, միասի՛ն պայքարիք բուն թշնամիին դէմ:

Ու գիտցի՛ր Լաօ, որ երբ քուկինդ «թուրք» կամ «դաւաճան» կ՛անուանես՝ միա՛յն թուրքին ու ազերիին կը ծառայես:

Զարթի՛ր, Լաօ:

Անի Աստուրեան
Ասպարէզ
21 Յունիս 2021

Քրիստափոր Եւ Չարենց

Հայ քաղաքական միտքին մէջ տեղ ունի, անկասկած, Քրիստափոր Միքայէլեանի յարատեւ պայքարի պատգամը: Ասիկա յեղափոխական պատգամ է, որ բնական արտայայտութիւն գտած է ազատագրական պայքարի մեր պատմութեան մէջ: Տեղ ունի նաեւ Եղիշէ Չարենցի միասնականութեան պատգամը (Ո՛վ հայ ժողովուրդ, քո միակ փրկութիւնը քու հաւաքական ուժի մէջ է): Երկու պատգամներն ալ իրենց այժմէականութիւնը ունին այսօր, քաղաքական մեր ներկայ իրականութեան հետ կապուած, անկասկած:

Դժբախտաբար սակայն, հանգիստ խիղճով չեմ ըներ այս հաստատումները: Անոնք, որքան ալ այժմէական հնչեն, հին պատգամներ են մեր պատմութեան եւ ճակատագիրին հետ կապուած: Այսօր, տակաւին ստիպուած կ՛ըլլանք գործածել այդ պատգամները, քաղաքական մեր ներկայ իրականութեան անդրադառնալու համար:

Սակայն, այդ պատգամները կը յիշենք ու կը գործածենք իրարմէ անջատ, առանց կարենալ զանոնք իրարու շաղկապող ուժգին եզր մը գտնելու: Այսինքն, առանց կարենալ միասնական ուժը եւ յարատեւ պայքարը

իրարու շղթայող ազգային մարտավարական զարգացման ուղղութեամբ յառաջանալու:

Ասիկա հաւանաբար ներկայ մեր քաղաքական միտքի թերաճ զարգացումին հետեւանքն է: Ըսել կ՛ուզեմ, տակաւին այս հին պատգամներու պատահական գործածութեան կը հետեւինք միայն, առանց կարենալ քաղաքական մեր գիտակցութեան մէջ պայքարի ուժգին եւ տոկուն գետին մը գտնելու:

Ընդունինք, որ յարատեւ պայքարը ամէն բանէ առաջ բռնակալութեան դէմ ազատագրական պայքարի կոչ եղած է եւ երբեք չէ սահմանափակուած բողոք արտայայտող հաւաքներով: Անիկա պայքար է բռնակալութեան դէմ եւ, բնական է, որ բոլոր յեղափոխական եւ հաւաքական ուժին հաւատացողները մասնակից եղած են այդ պայքարին: Իսկ Չարենցի միասնականութեան պատգամին մէջ գոյութիւն ունի ազգային եւ կազմակերպական արժէքներու ժողովրդավար, ինչպէս նաեւ ընկերվար միտքը: Այդ պատգամին մէջ տարօրինակ չէ, որ գոյութիւն ունենայ տարակարծութիւն կամ անհասկացողութիւն, բայց երբեք՝ ատելութեան հասնող մերժողականութիւն:

Երկու պատգամներն ալ գաղափարական խորք ունին մեզի համար. մէկը՝ յեղափոխականութիւնն է (ազատագրական պայքարը), իսկ միւսը՝ ընկերվարութիւնը (հաւաքական ուժը): Երկուքն ալ ազգային մեր պատկանելիութեան հետ կապուած եւ այդ պատկանելիութեան նկարագիր տուող հիմնական տուեալներ եղած են:

Ընդունինք նաեւ, որ իշխանութիւն տապալելու ներկայ զանգուածային բողոքները տակաւին չունին ժողովուրդի անհրաժեշտ միասնականութիւնը եւ, հետեւաբար, այդ բողոքի արտայայտութիւնները իրենց ներկայ կացութեան մէջ, որքան ալ վճռական ինչեն, տակաւին գոհացուցիչ պատկերը չեն տար Չարենցի «հաւաքական ուժ»ի եւ Քրիստափորի «յարատեւ պայքար»ի խորքին:

Պատմական եւ քաղաքական քննարկումները անհրաժեշտ են հասկնալու համար մեր ներկայ վիճակը: Առնուազն, մէկ բան յստակ է այսօր: Յստակ ու ակնյայտ է մեր մէջ քաղաքական թէ ընկերային պառակտումը թէ՛ ազգային, թէ՛ կազմակերպական ու նաեւ անհատական մակարդակներու վրայ: Բնական պառակտում մը չէ ասիկա, այլ կառուցուած է մեզմով, մեր քաղաքական դիրքորոշումներով, վերջին տասնամեակներու մեր տնտեսական շահարկումներով թէ շահագործումներով, մեր ազգային դիւանագիտական, կուսակցական եւ անհատական կեանքին մէջ կուտակուած գիտակից կամ անգիտակից շեղումներով: Հետեւաբար, եթէ պետականութեան կառուցման եւ քաղաքական զարգացման գիտակցութիւնն է մեր առաջնորդը, ապա դժուար պէտք չէ ըլլայ ապակառուցել այս պառակտումը եւ նոր ուղղութիւն մը տալ հայ ժողովուրդի ազգային քաղաքական կեանքին՝ պետականութեան կառուցման եւ քաղաքական զարգացման պատգամներով:

Ռազմիկ Շիրինեան
Ասպարէզ
21 Յունիս 2021

Յայտարարութիւն

Վերջերս հրապարակուած յայտարարութիւն մը եւ անոր հետեւող գրառումներ՝ տեղադրուած ընկերային ցանցերու վրայ, կը տարածեն ապատեղեկատուութիւն մը՝ յայտնելով, թէ Արեւմտեան Միացեալ Նահանգներու Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը ընթացիկ շաբաթավերջին գումարած է Շրջանային ժողով մը՝ քննելու համար այս շրջանը յուզող հարցերը եւ ընտրելու ղեկավար մարմին մը: Այս մէկը, անշուշտ, կեղծ ու անօրինական շրջանային ժողով մըն է, որ կը գումարուի որոշ անհատներու կողմէ, որոնք իբրեւ թէ ՀՅ Դաշնակցութեան Արեւմտեան Միացեալ Նահանգներու շրջանը կը ներկայացնեն:

Այս շաբաթավերջին, իրենց անձնական եւ անօրէն «շրջանային ժողով»ը գումարած այս խմբակը ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի օրինաւոր եւ ժողովրդավարական ընթացակարգը խափանել ուզող ճիգերու անուղղակի արդիւնքով յառաջացաւ, երբ ՀՅԴ Բիւրօն անցեալ Դեկտեմբերին, կամայականօրէն որոշեց կասեցնել որոշուած Շրջանային ժողովի գումարումը, ապա նշանակեց նոր մարմին մը՝ զայն կոչելով «Կեդրոնական կոմիտէ»:

Ներքին շրջաբերականներու միջոցով եւ ընկերային ցանցերու վրայ, անցեալ Դեկտեմբերէն ի վեր, անօրինական այս մարմինը եւ անոր հետեւորդները ծրագրուած ձեւով՝ այստեղ եւ արտասահմանի մէջ, քարոզչական արշաւի ձեռնարկեցին, անցեալի եւ ներկայի կուսակցական ղեկավարներ զրպարտելու եւ վարկաբեկելու միջոցներով, մեր համայնքը տարհամոզելու համար: Անոնք կուսակցական ընկերներու, ինչպէս նաեւ համայնքային կազմակերպութիւններու ղեկավարներու վրայ բանեցուցին բռնութեան եւ վախի միջոցներ: Օրինակ՝ եղան բռնութեան դիմելու փորձեր՝ ստիպելով, որ կոմիտէութիւններ չկարենան շարունակել իրենց կազմակերպական աշխատանքը: Դիմեցին նաեւ այլ անընդունելի միջոցներու, որոնց մասին այս հանգրուանին չենք ուզեր խօսիլ:

Այս բոլորին վրայ պէտք է աւելցնել այս խմբակին փորձը՝ «մաքրագործելու» ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի շրջանի շարքերը՝ հեռացնելով, արտաքսելով կամ կախակայելով առաւել քան հարիւր գործօն եւ վաստակ ունեցող ընկերներ: Այս քայլը նպատակ ունէր արգիլել անոնց մասնակցութիւնը կոմիտէութիւններու ընտրութիւններուն, որպէսզի կարելի ըլլայ ձեռք ձգել շրջաններու ղեկավարութիւնը: Ինչ խօսք, որ այս պատժական տնօրինումները կը մնան ձեւական եւ անիմաստ, որովհետեւ անօրինական այս մարմինը ոչ մէկ իրաւասութիւն ունի այստեղ:

Այսօր, նոյն այս անհատները իրենց, այսպէս կոչուած, շրջանային ժողովը կը փորձեն ներկայացնել՝ իբրեւ «ժողովրդավարութեան եւ թափանցիկութեան» ամրոց, անգամ մը եւս ապակողմնորոշելով մեր համայնքը, միաժամանակ պարտկելու համար իրենց անուղղայ միջոցները, որոնք ոչ միայն խորթ են մեր կուսակցութեան պատմութեան եւ աւանդութիւններուն, այլ յստակօրէն կը խախտեն մեր ժողովրդավարական սկզբունքները եւ ԱՄՆի օրէնքները: Այսպէս կոչուած շրջանային ժողովի աւարտով պարզուեցաւ նաեւ որ մասնակիցները ինչպիսի արհամարհական վերաբերմունք ունեցած են կուսակցութեան կանոնագրին հանդէպ, մերժելով ընկերուհիներու պատշաճ թիւով մասնակցութիւնը ղեկավար մարմիններու մէջ:

Ցաւ կը զգանք, որ պարտադրաբար շեղած ենք մեր կազմակերպական աւանդութիւններէն՝ Դաշնակցութեան ներքին հարցերը բերելով հանրային բեմահարթակ: Սակայն, մեր համայնքի անդամներու մտաւոր եւ բանական ունակութիւնները ապատեղեկատուութեան հետեւողական միջոցներով արհամարհելու ճիգերուն ի տես՝ մենք, անգամ մը եւս, ստիպուած կը զգանք շեշտելու, որ անցեալ Դեկտեմբերին տեղի ունեցած 55րդ Շրջանային ժողովին, օրինաւոր կերպով ընտրուած Կեդրոնական կոմիտէն բնականոն ձեւով կը շարունակէ իր աշխատանքները՝ մեր ազգային ծրագիրներու եւ օրակարգերու իրականացման նպատակով:

Այս իրականութիւնը ժխտող որեւէ խօսք կամ յայտարարութիւն պարզապէս արտայայտութիւնն է խմբակի մը, որ ոչ մէկ իրաւասութիւն ունի խօսելու Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Արեւմտեան Միացեալ Նահանգներու շրջանին անունով:

ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական կոմիտէն իր նախաձեռնութիւններուն եւ տարած աշխատանքներուն միջոցով, միշտ ալ ապացուցած է, որ կը շարունակէ իր առաջնորդող առաքելութիւնը մեր գաղութի, Հայաստանի եւ Արցախի հզօրացման ի խնդիր, համախմբելով մեր համայնքը այս նշանաբանին տակ, որպէսզի կարելի ըլլայ միասնական ուժերով յաղթահարել մեր ազգին առջեւ ցցուած մարտահրաւէրները:

ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական Կոմիտէ
19 Յուլիս 2021

Արմէնփրէսի Անդրադարձը Բիւրոյական Կ.Կ.ի Կազմակերպած «55րդ Շրջանային Ժողով»ին

Սոյն թուականի Յուլիսի 15-18-ը տեղի է ունեցել Հ.Յ. Դաշնակցութեան Արեւմտեան Ամերիկայի 55-րդ շրջանային ժողովը, «Արմէնփրէս»-ին այս մասին տեղեկացրեցին ՀՅԴ գրասենեակից:

Ժողովին իր մասնակցութիւնն է բերել շրջանի 18 կոմիտէութիւնների 16-ը, մասնակցել են նաեւ «Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան» արեւմտեան շրջանի եւ ՀՅԴ «Շանթ» ուսանողական միութեան **130** պատգամաւոր, ՀՅԴ Բիւրոյի ներկայացուցիչներ եւ այլ շրջաններից հրաւիրեալներ:

Ժողովը հանգամանօրէն քննել է շրջանի եւ շրջանաւարտ Կենտրոնական Կոմիտէի գործունէութիւնը եւ տուել համապատասխան գնահատական:

Միաժամանակ, մանրամասն անդրադարձ է կատարուել առաջիկայ տարուայ գործունէութեանը, յատկապէս՝ կազմակերպական, քաղաքական եւ գաղութային բնագաւառներում, կատարուել են մատնանշումներ եւ ճշտուել է յաջորդ երկու տարիների գործունէութեան ընթացքը: Շրջանային ժողովը վերահաստատել է Հայաստանի եւ Արցախի ժողովրդին զօրակցելու իր հաստատակամ կամքը եւ շրջանի հաւատարմութիւնը ՀՅԴ ընտանիքին:

Ժողովը ընտրել է նաեւ նոր Կենտրոնական Կոմիտէ հետեւեալ կազմով. Զարեհ Աճեմեան, Զանգու Արմէնեան, Հարմիկ Բաղդասարեան, Խաչիկ Թազեան, Լեւոն Պարոնեան, Լաուրա Յակոբեան, Տարօն Տէր-Խաչատուրեան, Ստեփան Պօյաճեան, Վիգէն Պապիկեան, Յովիկ Սալիբա, Զօհրապ Քահուէճեան, Մայք Քէլէշեան, Քրիս Քէօսեան:

Արմէնփրէս
20 Յուլիս 2021

Վերականգնե՛լ Դաշնակցութեան Գաղափարական Հնցը

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական կոմիտէն 9-10 Հոկտեմբեր 2021ին, Մոնթեպելլոյի Հայ կեդրոնին մէջ կազմակերպեց կուսակցական խորհրդաժողով մը, որուն մասնակցեցան աւելի քան 150 անդամներ: Ժողովականները կը ներկայացնէին կուսակցական բոլոր միաւորները, անխտիր: Մասնակցեցան նաեւ վերջին տասնամեակներուն շրջանիս մէջ գործող հասարակական եւ համայնքային կազմակերպութիւններու մէջ պատասխանատու պաշտօններ վարած կուսակցականներ:

Ժողովը, մանրամասնօրէն քննելէ ետք հայրենիքի մէջ տիրող ճգնաժամային յետ-պատերազմեան եւ ներկուսակցական հարցերը՝ հրապարակեց հետեւեալ յայտարարութիւնը.

«Համազգային տագնապի օրեր կ՚ապրի այսօր հայութիւնը, դիմագրաւելով վերջին տասնամեակներուն յարաբերակցութեամբ աննախընթաց մարտահրաւէրներ, որոնք կը սպառնան հայրենի հողին, վերելքի կարողականութեան եւ ժողովուրդի միասնութեան:

«Քաղաքական իր հեղինակութիւնն ու հմայքը կորսնցուցած՝ տագնապալի օրեր կ՚ապրի նաեւ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը: Անցած տասնամեակներուն, Հայաստանի քրէաօլիկարգիկ իշխանութիւններուն հետ համակերպելու կուսակցութեան քաղաքական վարքագիծը Դաշնակցութիւնը հասցուց գաղափարական եւ քաղաքական հարազատ ինքնութեան կորուստի վտանգին: Ժողովուրդէն ծնած եւ ժողովուրդին ծառայելու կոչուած Դաշնակցութիւնը կ՚օտարանայ՝ յաչս հայրենի մեր ժողովուրդին, որուն մօտ կուսակցութեան վայելած վստահութեան վարկանիշը ինկած է՝ հասնելով նուազագոյն աստիճանի: Այս մէկը անարդար է ՀՅԴի 130ամեայ ծառայութեան եւ աւանդին, ու անոր դրօշին տակ զոհաբերութիւն ցուցաբերած նուիրեալներու յիշատակին նկատմամբ:

«Դաշնակցութեան մէջ տիրող ապագաղափարականացումի հեղձուցիչ մթնոլորտը բնականաբար իր բացասական անդրադարձները կ՚ունենայ նաեւ կուսակցութեան կազմակերպական կեանքին վրայ: Կուսակցական ժողովները կը վերածուին ծիսակատարութիւններու՝ հետզհետէ զրկուելով պատասխանատուութեան կանչելու եւ հաշուառու ըլլալու իրենց դերերէն: Ղեկավարութեան վրայ գտնուողներ կը գործեն ըստ իրենց անձնական ու քաղաքական նպատակայարմարութիւններուն, եւ ոտնակոխելով կուսակցութեան կանոնագրային սկզբունքները՝ կամայական տնօրինումներով կը հարուածեն կազմակերպական մեր միասնութիւնը: Այս նոյն վարքագիծով, քաղաքական քննարկումի կամ տարակարծութիւններու հանդէպ անհանդուրժողութիւն կը ցուցաբերուի, եւ ի զուր կը փորձուի անդամալուծել դաշնակցական միտքը, ճնշել ու գաղափարական կուռ նկարագիրէ զրկել դաշնակցական մամուլը:

«Կուսակցութեան համար ստեղծուած պատմական ծանրակշիռ այս պահուն, ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի այս խորհրդաժողովը կը մերժէ կուսակցութիւնը իր հունէն հանելու եւ պառակտելու արտաքին թէ ներքին ամէն փորձ, եւ կը հաստատէ, որ իբրեւ ազգային, ընկերվարական, գերազանցապէս ժողովրդավար կուսակցութիւն՝ պիտի շարունակէ գործել իր ինքնուրոյն գաղափարախօսութեան եւ արժեհամակարգին

ամբողջական նուիրումով ու տեղական օրէնքներուն համաձայն, որպէսզի իր առաքելութիւնը չկաղայ որեւէ այլ կառոյցի կողմէ:

«Այսօր, հայ ազգին համար ամէն ժամանակէ աւելի կենսական է առողջ, վերանորոգ եւ նպատակաւլաց ՀՅ Դաշնակցութիւն:

«Հայ ազգի ամբողջական ազատագրութիւնը, արտաքին թշնամիներու դէմ կռուելով, թէ ներքին շահագործումներու դէմ դնելով՝ այլընտրանք չունի: Մեր ժողովուրդը ներքին ցեցերէն ազատագրելու եւ ընկերային արդարութեան հետամուտ ըլլալու կոչումով առաջնորդուող Դաշնակցութեան համար ընդունելի չէ ի՛ր իսկ գաղափարախօսութեան եւ ազգային հայեցակարգին հակադրուող ուժերու հետ որեւէ զինակցութիւն: Յա՛տկապէս անընդունելի է գործակցութիւնը քաղաքական ուժերու հետ, որոնք կասկածի տակ կը դնեն մեր պետականութեան անկախութիւնը բացարձակ արժէք համարելու հանգամանքը:

«Վերջին երեսուն տարիներուն, մեր հայրենիքի անցած դժուար ճանապարհին, եւ մանաւանդ անցեալ տարուան աղիտալի պատերազմի դառն փորձառութեան լոյսին տակ, այլեւս անառարկելի հրամայական է ժողովրդավարութեան հաստատումը մեր հայրենիքի մէջ՝ իբրեւ միակ երաշխիքը անկախ եւ ինքնիշխան պետականութեան գոյատեւման:

«Հայրենիքի թէ Սփիւռքի մէջ, հայ ժողովուրդը խոր մտահոգութեամբ կը դիտէ 44օրեայ պատերազմին ընթացքին, ու մանաւանդ սահմանային վերջին իրադարձութիւններուն գծով պարզուող անորոշ քաղաքականութիւնը: Այս բոլորի պատճառները, ըլլա՛ն իշխանական անփորձութիւն, քաղաքական ապիկարութիւն, թէ՝ մտածուած ուղեգիծի ձախողութիւն՝ անընդունելի են ու դատապարտելի: Եթէ Հայաստանի Հանրապետութեան իշխանութիւնները չկարենան շատ արագ սթափիլ եւ ցոյց տալ յաւելեալ կազմակերպուածութիւն եւ վճռակամութիւն թշնամիին եւ մեծապետական խաղերուն դէմ, մենք ազգովին շատ սուղ գին պիտի վճարենք, աւելին քան մինչեւ այս պահս գրաւուած հողերը եւ հազարաւոր զինուորներու կեանքերը:

«Հայ ազգի ամբողջական ուժերով պէտք է աշխատիլ՝ ամրապնդելու պետական հիմնարկութիւնները եւ բանակը, առողջացնել արդարադատութեան համակարգը եւ հաստատել օրէնքի բացարձակ գերակայութիւնը: Հայաստանի մերօրեայ իշխանութիւնները եւս պէտք է հասկնան, թէ ազգի տարբեր հատուածներուն հետ գործակցելու եւ, յա՛տկապէս Սփիւռքի հսկայ ներուժը Հայաստանի պետականութեան հզօրացման ծառայեցնելու ծանր պատասխանատուութիւնը ունին: Այսօր, ամէն ժամանակէ աւելի, անհրաժեշտ է մէկդի դնել հատուածական շահերը եւ ազգի ուժերը համախմբել մեր պետականութեան շուրջ: Հաստատապէս, պիտի չյաջողինք մեր ազգային իրաւունքներուն վերատիրանալ, եթէ չենք ամրապնդած մեր պետականութեան հիմնասիւները եւ նուիրականացուցած անոր արժէքները: Անցնող տասնամեակներուն, այս ծիրին մէջ համազգային թերացումը մեր պարտութեան հիմնական պատճառներէն մէկն է:

«Կը հաստատենք եւ լիարժէք վստահութեամբ կը յայտարարենք որ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը պիտի վերադառնայ իր գաղափարախօսութեան ակունքներուն եւ իր երբեմնի բարձունքին: Իր Ծրագիրի գաղափարական թռիչքի վեհութեամբ, վերանորոգուած կանոնագրութեամբ եւ անսակարկ յանձնառութեամբ՝ Դաշնակցութիւնը անգամ մը եւս իր ներուժն ու ծառայութիւնը ի սպաս պիտի դնէ Հայաստանի հզօրացման եւ Արցախի դատին՝ ի հարկին այլընտրանքային այլ ուղիներ բանալով եւ հայապատկան հողերը իր իրաւական տիրոջ՝ հայ ազգին վերադարձնելու յանձնառութեամբ:

«Ահա՛ այսպիսի տեսլականով եւ առաջադրանքով հայ ժողովուրդին, եւ ի՛ մասնաւորի աշխարհացրիւ դաշնակցական ընկերներուն կը ներկայանան այսօր Արեւմտեան Ամերիկայի մէջ գործող դաշնակցական ողջամիտ մարմինները եւ անդամները: Կը յորդորենք կուսակցական մեր ընկերներուն, որ հեռու մնան անհեթեթ ու անտեղի շահարկումներու ճամբով մեր միասնութիւնը հարուածող քայլերէ:

«Կոչ կ՛ընենք աշխարհի բոլոր դաշնակցական մարմիններուն եւ ընկերներուն՝ սատար կանգնելու Արեւմտեան Ամերիկայի ՀՅ Դաշնակցութեան այս ընտանիքին՝ վերականգնելու համար Դաշնակցութեան գաղափարական հունը»:

Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական Կոմիտէ
Ասպարէզ

15 Հոկտեմբեր 2021

Դաշնակցութիւնը կազմակերպութեան է վերածուել. Բիւրօն երեխայական մօտեցումներով կը սպառի կուսակցութեան վարկը

Առաջին Լրատուականի Հարցազրոյցը Նազարէթ Պերպէրեանի Հետ

-Օրերս ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի կենտրոնական կոմիտէն խորհրդաժողով է գումարել, ընդունել յայտարարութիւն, որտեղ ասւում է, որ ՀՅԴ-ն կորցրել է իր քաղաքական հեղինակութիւնն ու տագնապալի օրեր է ապրում, որ ՀՅԴ վարկանիշը Հայաստանում ընկել է՝ հասնելով նուազագոյն աստիճանի: Նրանք կոչ են արել աշխարհի բոլոր դաշնակցական մարմիններին՝ սատար կանգնելու Արեւմտեան Ամերիկայի ՀՅԴ այս ընտանիքին՝ վերականգնելու համար Դաշնակցութեան գաղափարական հնոցը եւ որ թոյլ չեն տայ որեւէ մէկին պառակտել իրենց կառոյցը: Ինչպէ՞ս էք գնահատում այս յայտարարութիւնը, ինչո՞ւ են անհանգիստ ԱՄՆ-ի դաշնակցականները:

-Այս մասին ես շատ եմ խօսել, սա շարունակուող պրոցես է: Մենք խօսել ենք սրա մասին այն ժամանակից, երբ Բիւրօն միջամտեց եւ ամէն ինչ արեց, որ շրջանում իրեն ցանկալի կենտրոնական կոմիտէ ընտրուի: Բիւրօն նշանակեց Կենտրոնական կոմիտէ, որը չընդունուեց: Այսօր Ամերիկայի Արեւմտեան շրջանում կայ երկու կենտրոնական կոմիտէութիւն: Կազմակերպական երկու շրջան կայ նոյն Արեւմտեան զօտու մէջ: Այդ պրոցեսն է, որ գնում է. Նոյնիսկ «Ասպարէզը», որ այսքան տարուայ պաշտօնաթերթն է Արեւմտեան շրջանի ՀՅԴ-ի, Բիւրօն յայտարարում է, որ դա կուսակցութեան հետ կապ չունեցող թերթ է: Այսպիսի ծիծաղելի, երեխայական վիճակ է: Բիւրօն այսպիսի երեխայական մօտեցումներով կը սպառի կուսակցութեան վարկը: Անշուշտ բիւրօներով չէ պայմանաւորուած ՀՅԴ-ի վարկը մեր ժողովրդի մօտ, դաշնակցականները պահում են իրենց կուսակցութեան արժէքը, գաղափարական բնոյթն ու նշանակութիւնը, բայց արդէն կապ չունեն կազմակերպութեան հետ, հանդիսատեսի պէս հետեւում են: Այնտեղ, որտեղ ունեն պաշտօնապէս գրանցում, եւ իրենց հովանու տակ ունեն տասնամեակներով ստեղծուած թերթեր, ակումբներ, դպրոցներ, որոնք իրենց ուղեկից կառոյցներին են պատկանում, այդտեղ իր ուզած մարդկանց են բերում տնօրէն, ուսուցիչ, խմբագիր: Նրանք փորձում են հայաստանեան ֆորմուլան կիրառել նաեւ Սփիւռքում եւ հաւանաբար նաեւ յաջողեն, որովհետեւ մարդիկ արդէն զզուել են այդ իրավիճակից:

-Ամէն դէպքում վերափոխուելու, վերակազմաւորուելու շանս ունի՞ Դաշնակցութիւնը, այսինքն՝ այլ մօտեցում ցուցաբերելով փրկել կառոյցը:

-Ոչ, չեմ կարծում, թէ կարող են: Հիմա ըստ ՀՅԴ կառոյցի, ըստ կանոնադրութեան, մինչեւ Յունուար-փետրուար պէտք է նոր Ընդհանուր ժողով գումարուի եւ նոր Բիւրօ ընտրուի: Դա նախատեսուածն է, բայց կառոյցի մէջ կազմակերպական իրավիճակ չեն թողել մարդիկ, որ Ընդհանուր ժողով գումարուի այն իմաստով, որ տարբեր տեսակէտներ, տարբեր մօտեցումներ կողք կողքի գալով մեր ազգի, մեր երկրի առջեւ ծառացած խնդիրներին դիմագրաւելու վերաբերեալ գաղափարների բախում առաջացնեն, տեսակէտների համադրում տեղի ունենայ: Նման բաների համար ժամանակն անցել է, գնացքը գնացել է: Մնացածը գաղափարական իմաստով աղբակոյտ է: Այսինքն՝ չկան այդ մտաւորականները, որ մեր ժողովրդի, հայրենիքի, պետականութեան առջեւ ծառացած մեծ հարցերի լուծման ուղին գտնեն: 65 թուականից այս կողմ մեր պահանջատիրական շարժման ամբողջ թափը, անցած ուղին վերարժեւորելու, վերաքննելու, հաշուեյարդարի ենթարկելու սոյն հրամայականին կը դիմագրաւի մեր ժողովուրդն ամբողջութեամբ: Սա ազգի խնդիրն է, ամբողջ հայ քաղաքական միտքը ամլացած է, չգիտեն՝ որ ուղղութեամբ պէտք է «նաւը» տանել: Համակարգն է ՀՅԴ-ն կորցրել, չունի համակարգ, ունի անձեր, բայց նրանցով օրակարգ չի կարող կազմուել: 1920-ական թուականներին, երբ Բիւրոյի ներկայացուցիչ Արշակ Ջամալեանը եւս հեռացուեց ՀՅԴ-ից, մինչեւ 31-ի Ընդհանուր Ժողովը ամբողջ կուսակցութիւնը իր ղեկավարներով, իր մտաւորականների հետ Ջամալեանի դէմ վայրիվերումների մէջ մտաւ այն աստիճան, որ 28 թուականի Ընդհանուր ժողովի ժամանակ կարողացաւ յայտարարել, որ կուսակցութիւնը բոլշեւիզմի՝ դէպի սփիւռք ներթափանցման խնդիրներով էր զբաղւում, Ջամալեանին դարձրել էին մամուլի քննարկման, բամբասանքի նիւթ, օրակարգ: Բանուգործ թողած Ջամալեան էին քննարկում: Հիմա էլ զբաղուած են Նիկոլ եւ Քոչարյան եւ այլ անձանց քննարկելով, մինչդեռ Ռուսաստանը Արցախը արդէն վերցրեց իր կազմած ծրագրերով: Եւ հիմա նորից օրակարգ չկայ, Արեւմտեան շրջանում Դաշնակցութիւնը երկու կազմակերպութեան է վերածուել, իսկ Հայաստանում Իշխան Սաղաթէլեանով եւ Հրանդ Մարգարեանով Դաշնակցութիւնը իր պատմական երթը պէտք է առաջ տանի՞… այս խեղկատակութեանը արժանի չէ մեր ազգը, հետեւաբար, նոր օրակարգ փնտռէք, սրանք փուչիկ բաներ են, սկսել են մարդկանց փուչիկով զբաղեցնել: Եւ հիմա անընդհատ անջատողական ռազմավարութիւնը կործանման է տանում:

20 Հոկտեմբեր 2021

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան 34-րդ ընդհանուր ժողովը այսուհետեւ կը հաստատէ, թէ Միացեալ Նահանգներու Արեւմտեան Շրջանէն ներս գործող միակ դաշնակցական մարմինը կը հանդիսանայ Հ. Յ.Դ. Կեդրոնական Կոմիտէն , որ երկու տարուայ ժամկէտով ընտրուած է Յուլիս 18, 2021-ին, Հ.Յ.Դ. արեւմտեան Ա.Մ.Ն.-ի 55-րդ Շրջանային ժողովին կողմէ եւ միայն ան է, որ իրաւասութիւն ունի հանդէս գալու Հ.Յ. Դաշնակցութեան անունով եւ գործածելու անոր դրօշը, զինանշանն ու քայլերգը։

Հ.Յ.Դ. Արեւմտեան Ա.Մ.Ն.-ի Կեդրոնական Կոմիտէի անդամներն են.-

Զարեհ Աճէմեան, Զանգու Արմէնեան, Հարմիկ Բաղտասարեան, Խաչիկ Թազեան, Լեւոն Պարոնեան, Լաուրա Յակոբեան, Տարօն Տէր Խաչատուրեան, Ստեփան Պոյաճեան, Վիգէն Պապիկեան, Յովիկ Սալիպա Զօհրապ Քահուէճեան, Մայք Քէլէշեան, Քրիս Քէօսեան։

Հ.Յ.Դ. 34-րդ Ընդհանուր Ժողով
8 Մարտ, 2022

Թեհլիրեանի Նորոգուած Յուշարձանին Բացումը Եւ ՀՅԴ Օրուան Տօնակատարութիւն Ֆրեզնոյի Մէջ

ՖՐԵԶՆՕ.- Հարաւային Քալիֆորնիայէն եւ Ծովածոցէն խումբ մը հայորդիներ 19-20 Մարտի շաբաթավերջը Ֆրեզնօ այցելեցին՝ իրենց յարգանքի տուրքը մատուցելու համար 101 տարի առաջ ցեղասպան Թալէաթը ահաբեկած Սողոմոն Թեհլիրեանի նորոգուած յուշարձանին բացումին եւ ՀՅԴ Օրուան տօնակատարութեան մասնակցելու համար։

Այցելուները ՀՅԴ Ֆրեզնոյի «Թեհլիրեան» կոմիտէի հերթապահ Ռաֆֆի Շիրտմեանի բնակարանին մէջ հիւրընկալուեցան Շաբաթ երեկոյեան, իսկ ՀՅԴ-ի հիմնադրութեան 131ամեակին նուիրուած տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Կիրակի օր։

Նախ, «Կարօ եւ Ալիս Կիւրեղեան» Հայ կեդրոնին մէջ տեղի ունեցաւ նորագիրներու երդման արարողութիւնը, կնքնահայրութեամբ Ռոզի Պետրոսեանի։

Այնուհետեւ, «Արարատ» գերեզմանատան մէջ գտնուող Թեհլիրեանի յուշարձանին շուքին տակ տեղի ունեցած տօնակատարութեան բացումը կատարեցին ՀՄԸՄի Ֆրեզնոյի «Սասուն» մասնաճիւղի սկաուտները՝ դրօշակի հանդիսաւոր արարողութեամբ, որմէ ետք տեղի ունեցաւ նորոգուած յուշարձանին պաշտօնական բացումը։

Հանդիսավար Սեւակ Ճիէրեան ողջունեց ներկաները եւ հրաւիրեց Սուրբ Երրորդութիւն Մայր եկեղեցւոյ հովիւ Աշոտ վրդ. Խաչատուրեանը, որպէսզի կատարէ ձեռնարկի բացման աղօթքը։

Ֆրեզնոյի ՀԵԴի «Գէորգ Չաւուշ» ուխտէն Լենա Օհանեան ներկայացուց երիտասարդութեան խօսքը, իսկ ՀՅԴ Ֆրեզնոյի «Թեհլիրեան» կոմիտէի հերթապահ Ռաֆֆի Շիրտմեան խօսեցաւ Թեհլիրեանի եւ անոր յուշարձանին կարեւորութեան, ինչպէս նաեւ բացատրութիւններ տուաւ յուշարձանին նորոգութեան աշխատանքներուն մասին։

Ֆրեզնոյի մօտ Հայաստանի պատուոյ հիւպատոս Պերճ Աբգարեան եւս ելոյթ ունեցաւ, իսկ օրուան գլխաւոր բանախօսն էր ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական կոմիտէի անդամ Յարութ Մկրտիչեան, որուն պատգամը կու տանք ստորեւ.

«Այսօր հաւաքուած ենք այստեղ՝ հայ ժողովուրդի վրիժառու մարտիկին՝ Սողոմոն Թեհլիրեանի, գերեզմանին շուրջ, որպէսզի նշենք Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան օրը: Այս վայրի ընտրութիւնը, անշուշտ, բնաւ պատահական չէր: Դաշնակցութեան օրուան առիթով բեմերէն կամ մամուլով բազմիցս յայտարարուած միտք է, որ մեզի, կուսակցականներուս համար, Դաշնակցութեան օրը մեր ժողովուրդին՝ մեր համակիրներուն, հաշուետուութեամբ ներկայանալու, անոնց հաշիւ տալու օրն է: Սակաւ խօսուած է սակայն այն մասին, որ Դաշնակցութեան Օրը նաեւ, եւ մանաւանդ, մեր աւելի քան հարիւրամեայ քաղաքական եւ գաղափարական ժառանգութիւնը կենսունակ եւ վառ պահելու յանձնառութեան վերանորոգման տօնախմբութիւնն է: Յաջորդական սերունդներու արիւնով, քրտինքով, տքնաջան աշխատանքով եւ անձնուրաց հերոսներու սխրանքներու օրինակով ստեղծուած քաղաքական եւ գաղափարական հարստութիւն մըն է այս ժառանգութիւնը, որուն տէր կանգնելու յանձնառութիւնը, այսօրուան նման, կը վերանորոգենք ամէն տարի: Եւ ահա մեզի հասած քաղաքական եւ գաղափարական այս ժառանգութեան մէջ իր արժանաւոր տեղը ունի նաեւ Սողոմոն Թեհլիրեան՝ մարդը եւ գործը:

«Բայց ինչպէ՞ս գոյացաւ այս ժառանգութիւնը, ինչպէ՞ս մէջտեղ եկաւ:

«Թրքական լուծին տակ աւելի քան վեց հարիւր տարուան ստրկութիւնը հայ ժողովուրդէն խլեր էր ամէն բան. հայրենիք, պետութիւն, ազգային գիտակցութիւն, մշակոյթ, բարուք եւ արժանապատիւ կեանք եւ զարգացում: Տարանջատուած երեք կայսրութիւններու մէջ, մեր ազգային հաւաքական գիտակցութիւնը մթագնած եւ աղաւաղուած էր՝ դարերու ընթացքին տեղի տալով պարսկահայի, ռուսահայի կամ թրքահայի տեղայնական, երբեմն նոյնիսկ՝ իրարամերժ մտայնութեանց եւ հոգեբանութեանց առջեւ:

«Ազգովին տարանջատ ապրելու բարդութիւններուն վրայ կ՚աւելնար թրքահայոց տառապալի գոյավիճակը Օսմանեան կայսրութեան մէջ: Հայը իր հազարամեայ օրրանին մէջ ջարդելու, հալածելու, կողոպտելու, իր ինչքերէն զրկելու եւ անպատուելու երեւոյթները դարձած էին ամէնօրեայ իրականութիւն:

«Այս տխուր եւ ցաւալի իրականութեան մէջ հրաշք մը միայն կրնար փրկել մեր ժողովուրդը: Իսկ այդ հրաշքը եկաւ ազգասիրութեամբ տոգորուած խումբ մը ազատատենչ հայորդիներու կերպարանքով: Ստրկացած հայու կեանքը յեղափոխելու գաղափարը յղացած գաղափարի այս մարտիկներն էին, որոնք կարճ ժամանակի մէջ իրենց շուրջ համախմբեցին մեր ազգին նուիրեալները, շարժումին տուին գաղափարական նկարագիր եւ զայն կոչեցին Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւն:

«Ազգային ազատագրական պայքարի այս շարժումով սկսաւ Դաշնակցութեան ազգակերտման եւ հայրենակերտման երթը, հայու հոգիին եւ մտքին մէջ տեղաւորելով ազատ, անկախ Հայաստանի գաղափարը, վերստեղծելով հայութեան ազգային քաղաքական դիմագիծը եւ, վերջապէս, վերականգնելով հայոց պետականութիւնը:

«Հայաստանի անկախութեան տապալումէն ետք, իր ժողովուրդին հետ տարագիր դարձած Դաշնակցութիւնը, հայապահպանման մտասեւեռումով, Սփիւռքի մէջ նախաձեռնեց մեր գաղթօճախները կազմակերպելու եւ կառուցելու գործին, սակայն երբե՛ք չհրաժարելով հայ ժողովուրդի արդար դատի հետապնդման գործունէութենէն:

«Դաշնակցութեան պատմական երթի տարաբնոյթ հանգրուաններու ամբողջութենէն մեզի մնացած քաղաքական գործի եւ մտքի, ազգային գիտակցութեան, գաղափարական արժեհամակարգերու, յեղափոխական տիպարներով փոխանցուած շունչի ժառանգութիւնն է, որուն տէր կը կանգնինք այսօր: Կուսակցութիւնը հիմնադրելու ազգային եւ գաղափարական մտքի խմորումներու օրերէն սկսած, մինչեւ ֆէտայական խումբերու կազմութիւնը, զինեալ պայքարի եւ ապստամբութիւններու կազմակերպումը, մինչեւ կամաւորական խումբերու կազմութիւնը, մինչեւ Սարդարապատով անկախ պետականութեան ստեղծումը, եւ ապա, սփիւռքեան դժուարին պայմաններուն մէջ մեր ազգային քաղաքական վերականգնումի գոյապայքարը եւ մինչեւ իսկ Հայ Դատի հետապնդման բողոքի եւ ցուցական քայլերու խիզախ արարքները, 131ամեայ մեր երթի համայնապատկերը կը կազմեն: Այս երթի իւրաքանչիւր վայրէջքին կամ վերելքին մէջ, իւրաքանչիւր անկիւնադարձին կամ շրջադարձին մէջ քաղաքական իմաստութիւն մը, խորհուրդ մը կայ, քաղաքական եւ յեղափոխական գործի փորձառութիւն մը կայ, գաղափարական հիմնարժէք մը, բարոյական դաս մը, ազգային գիտակցութեան նուաճում մը կայ եւ յարատեւ պայքարի ընդունակ ժամանակի ընթացքին կոփուած կամք մը կայ:

«Ահա այս հարստութիւնն է, որուն ոչ միայն տէր կանգնելու պարտաւորութիւնը ունինք բոլորս այսօր, այլ զայն մեր անկախ հայրենիքի բարգաւաճման եւ մեր պետականութեան հզօրացման ծառայեցնելու մեծ

պատասխանատուութիւնը։

«Ժամանակին, Հայ Դատի սահմանումով կը հասկցուէր նաեւ անկախ Հայաստանի վերականգնումը. այսօր ունինք այդ անկախ Հայաստանը, սակայն անցնող երեսուն տարիներուն չունեցանք մեր անկախ պետականութիւնը հզօրացնելու քաղաքական միտքը եւ կամքը ունեցող քաղաքական ղեկավարութիւնը։ Այսօր այլեւս դժգոհ չենք, որ անկախ Հայաստան չունինք, ինչպէս որ էինք ժամանակին, այլ դժգոհ ենք, որ զայն ղեկավարող հայրենասէր այրեր չունեցանք, չունինք։ Դժգոհ ենք, որ չունեցանք, չունինք, Ժողովուրդը յարգող, համեստօրէն եւ անկեղծօրէն ժողովուրդին սպասարկող, անոր ցաւը զգացող եւ զայն մեղմելու մտատանջութիւնը ապրող գաղափարական ղեկավարութիւնը։

«Մտահոգ ենք, որ մենք մեր անճարակութեամբ հարցերը բարդեցինք այնքան, որ ոմանք համարձակութիւնն անգամ ունենան Հայաստանի պետականութեան անկախութեան պահպանումին մասին կասկածներ յայտնելու։

«Դժգոհ ենք եւ մտահոգ, որ 30 տարուան ընթացքին իրերայաջորդ կառավարութիւնները չկրցան ստեղծել համայն հայութիւնը Հայաստանի մէջ համախմբելու առողջ կռուաններ, որովհետեւ հիները բռնակալներ եւ հարստահարողներ էին իսկ նորերը՝ ապիկարներ։

«Այսօր նոյնիսկ չունինք ազդու եւ կառուցողական ընդդիմութիւն, այլ ունինք աթոռամոլներու խմբակներ, որոնք հայրենիքին շահերը մէկ կողմ նետած՝ կեղծ հայրենասիրութեամբ իրենց կորսնցուցած աթոռներուն վերատիրանալու մոլուցքով կ՚ապրին։

«Դժգոհ ենք, որովհետեւ մեր նահատակներուն արիւնով ազատագրուած հողերը անգամ մը եւս խլուած են մեզմէ։ Դժգոհ ենք, որ 30 տարուան ընթացքին բանակի փողերը կողոպտած մարդիկ այսօր նորէն քաղաքական բեմի վրայ են։ Դժգոհ ենք, որ չունինք այսօր այն կառավարութիւնը, որ վստահութիւն պիտի ներշնչէր մեզի։ Մտահոգ ենք Հայաստանի ղեկավարութեան անփորձութենէն, յատկապէս հայ-թրքական բանակցութիւններուն կապակցաբար։

«Այս բոլորի խորապատկերին վրայ, այսօր բոլորս մեր քաղաքական գնահատականները վերանայելու հրամայականին առջեւ կը գտնուինք։ Չենք կրնար շարունակել այն ձեւով, որ գործեցինք եւ խօսեցանք անցնող տասնամեակներուն։

«Գաղտնիք չէ, եւ ճիշդ է, որ այսօր Դաշնակցութիւնը կը դիմագրաւէ կազմակերպական հարցեր։ Այդ հարցերը սակայն, որեւէ ձեւով պատճառ պիտի չդառնան, որ մենք մեր երթը չշարունակենք։ Որովհետեւ, վստահ ենք, որ բոլոր հարցերը պիտի լուծուին ճշմարտութեան յաղթանակով։ Որովհետեւ վստահ ենք ու կը հաւատանք, որ սուտերու շղարշով ծածկուած բոլոր հռետորական եւ ամբարտաւան խօսքերը այլեւս չեն կրնար իրականութիւնները սխալ ձեւով ներկայացնել հանրութեան։

«Մենք՝ իբրեւ ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի կառոյց, հարազատ մնալով «ժողովուրդին հետ ժողովուրդին համար» մեր նշանաբանին, պիտի շարունակենք իսկական Դաշնակցական գործը, միշտ հաւատարիմ մեր քաղաքական եւ գաղափարական ժառանգութեան։ Պիտի վերադարձնենք Դաշնակցութիւնը իր ակունքներուն՝ հո՛ն ուր ան կը պատկանի։ Պիտի գործենք մեր հիմնադիրներուն դաւանած աւանդով եւ պայքարինք բոլոր անոնց դէմ, ըլլան անոնք ներքին թէ արտաքին գործակալներ, որոնք կը փորձեն Դաշնակցութիւնը ջլատել։ Պիտի պայքարինք բոլոր յոռի երեւոյթներուն դէմ, որոնք կը վտանգեն մեր գաղութին միասնականութիւնը։ Պիտի պայքարինք հայրենիքի մէջ բոլոր շահագործող ցեցերուն դէմ, որոնք կը կեղեքեն մեր ժողովուրդը։ Պիտի պայքարինք բոլոր անոնց դէմ, որոնք կը դաւաճանեն մեր հին թէ նոր նահատակներուն արիւնով կերտուած հայրենիքին։ Պիտի օժանդակենք բոլոր այն ուժերուն, հայրենիքէն ներս թէ դուրս, որոնք կը պայքարին այս բոլորին դէմ։ Եւ ուրեմն, վստահ ենք որ միասնաբար պիտի յաղթահարենք մեր դէմ ցցուած բոլոր մարտահրաւէրները։

«Կեցցէ՛ Հայ ժողովուրդը
«Կեցցէ՛ Հայաստան աշխարհը
«Կեցցէ՛ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը»

Ասպարէզ
23 Մարտ 2022

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Արդէն մէկուկէս տարի է որ կազմակերպական տագնապի մէջ է Արեւմտեան Ամերիկայի Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան ընտանիքը:

Տագնապը իր ներկայ փուլը մտաւ մեր կառոյցին դէմ տարիներու վրայ երկարող անհասկնալի եւ անարդար վերաբերմունքի նոր մագլցումով մը, երբ օրուան ՀՅԴ Բիւրոն խախտեց մեր կազմակերպութեան Կանոնագիրը, աւանդութիւնները, ու մեր ժողովրդավարական եւ ապակեդրոնացման սկզբունքները, փորձ կատարեց տապալել մեր շրջանի անդամներուն սեփական քուէի եւ իր ղեկավարութիւնը ընտրելու իրաւունքները՝ պարտադրելով նշանակեալ Կեդրոնական կոմիտէ մը: Պառակտիչ ճիգ մը՝ որովհետեւ անիկա գործի կը դրուէր մեր ազգին եւ հայրենիքին համար այնպիսի զգայուն ու օրհասական պահու մը, երբ բոլոր ժամանակներէ աւելի մեր թշնամիներուն թիրախ դարձած Հայրենիքը կարիքը ունէր մեր միասնութեան, եւ ուժերու բոլոր լարումով հայրենանուէր գործունէութեան:

Մեր դէմ կիրառուող քայլերուն հետ միասին, դժբախտաբար, մեր ներքին անհամաձայնութիւնները հրապարակ բերուեցան, եւ ընկերային ցանցերու թէ այլ հարթակներու վրայ տարիներու ծառայութիւն ունեցող մեր նուիրեալներու եւ ազգայիններու հասցէին լկտի ու ամօթալի ցեխարձակումներ հովանաւորուեցան, եւ աւելին, զուգորդուեցան մեր դէմ յարուցուած դատական գործերով: Սակայն Քալիֆորնիոյ Բարձրագոյն դատարանը Յունուար 2022ին իր արժանի պատասխանը տուաւ կազմակերպութեան ղեկավարութիւնը զաւթելու փորձերուն՝ ամբողջականօրէն եւ կտրականապէս հաստատելով, թէ օրինաւոր կերպով ընտրուած Կեդրոնական կոմիտէ՛ն է վաւերական ղեկավարութիւնը Արեւմտեան Ամերիկայի տարածքին գործող Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան, եւ որ միայն անոր կը պատկանի այս ափերուն վրայ Դաշնակցութեան անունով գործելու իրաւունքը եւ անոր պատկանող կալուածները:

Հիմնուելով վերոյիշեալին վրայ, մեր մտադրութիւնը եւ ամբողջական յանձնառութիւնն է՝ պաշտպանել մեր կուսակցութեան հեղինակութիւնը, օրինականութիւնը եւ անոր ունեցուածքները ըստ տեղական օրէնքներուն եւ այդ օրէնքներու համաձայն՝ մեր օրինական պարտաւորութիւնները, ամէն տեսակի ոտնձգութիւններու դէմ:

Տասնամեակներ շարունակ, մեր կազմակերպութիւնը, իրեն զօրակից ունենալով այս ափերու համայն հայութիւնը՝ անվերապահօրէն գործած է յանուն Ազգի եւ Հայրենիքի, յանուն տարբեր երկիրներու մէջ հաստատուած հայկական համայնքներու բարօրութեան, եւ բնականաբար նաեւ յօգուտ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Արեւմտեան ափի հայ համայնքի շահերուն եւ կարիքներուն: Նոյնիսկ եթէ տարիներու ընթացքին մենք ունեցած ենք մեր ներքին կազմակերպական տարակարծութիւնները՝ մենք միշտ ալ մեր ծառայութիւնը անշեղ կերպով շարունակած ենք՝ իբրեւ Դաշնակցական մեծ ընտանիքի հպարտ մէկ անդամը:

Վերջին շրջանին, մենք համբերութեամբ եւ զսպուածութեամբ յուսացինք, որ մեր կազմակերպական վերոյիշեալ տագնապին արդար լուծում կը գտնուի, սակայն մենք այլեւս շռայլը կը համարենք շարունակել ներգրաւուիլ կողմնակի վէճերու եւ անհեթեթութիւններու մէջ, ինչը վստահաբար կը դանդաղեցնէ մեր նպատակաւալաց երթը: Արդարեւ, մանաւանդ երբ վտանգուած են Մայր Հայաստանը եւ հայկական Արցախը, երբ ամէն ժամանակներէ աւելի երկունքի մէջ են Հայ Դատին վերաբերող հարցեր ու մեր իսկ համայնքին առջեւ ծառացող մարտահրաւէրներ, մենք անիմաստ եւ նոյնիսկ վնասաբեր կը գտնենք մեզի պարտադրուող «ես»երու եւ աթոռակռիւներու դանդաղեցումները:

Առ այդ, կոչ կ՛ուղղենք մեր ազգի զաւակներուն, ինչպէս նաեւ աշխարհացրիւ մեր ողջախոհ եւ նուիրեալ ընկերներուն՝ բոլորուելու մեր յաջորդ հանգրուաններու ընթացքին ծաւալելիք գործունէութեան շուրջ, որ միշտ ու անշեղ կերպով հաւատարիմ պիտի մնայ Դաշնակցութեան իսկական ազգային արժէքներուն եւ գաղափարական առաջադրանքներուն, ու զերծ՝ մեր տեսակին անյարիր պոռոտախօսական ու աժան ելոյթներէ:

Ահա այս ոգիով եւ վճռականութեամբ կը շարունակենք մեր առաքելութիւնը, կը վերահաստատենք մեր նուիրումը Ազգին ու Հայրենիքին, եւ մեր ժողովուրդի զաւակները կը հրաւիրենք մեր հետ ամբողջական եւ անկեղծ գործակցութեան՝ յանուն Անսակարկելիօրէն Անկախ, Գերազանցապէս Ազատ, եւ Ամբողջականօրէն

Միացեալ Հայաստանի, ուր կու գայ միաւորելու համակ ՀԱՅ ԱԶԳԸ՝ հայրենի ժողովրդավար եւ արդար կարգերու ներքոյ:

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան
Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական Կոմիտէ
7 Ապրիլ, 2022

Դաշնակցութեան Հիմնադրութեան 131-ամեակի Նշում Կլենտէյլի Մէջ

3 ապրիլին Կլենտէյլի «Ալեքս» թատրոնին մէջ տեղի ունեցաւ ՀՅԴ օրուան 131-ամեակի ոգեկոչման արարողութիւն, Հայ յեղափոխական դաշնակցութեան Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական կոմիտէին նախաձեռնութեամբ:

Յայտագիրը սկսաւ ՀՄԸՄ-ի սկաուտներուն կողմէ կատարուած դրօշակի արարողութեամբ եւ քայլերգներով: Ցուցադրուեցան ՀՅԴ-ի պատմութենէն դրուագներ՝ կուսակցութեան հիմնադրութեան օրերէն մինչ ներկայ օրերը, յատկապէս լուսարձակի տակ առնելով հայրենի պետականութեան ստեղծման եւ ամրակայման առումով Դաշնակցութեան ունեցած դերակատարութիւնը:

Օրուան հանդիսավարը՝ Տիգրան Սասունեան, ողջունեց ներկաները եւ ընդհանուր կերպով լուսարձակի տակ առաւ Դաշնակցութեան անցեալի եւ ներկայի մարտահրաւէրները՝ հաստատելով, որ ոչ մէկ ուժ կրնայ կասեցնել ՀՅԴ-ի ընթացքը:

Հայ երիտասարդաց դաշնակցութեան Միացեալ Նահանգներու Արեւմտեան շրջանի ներկայացուցիչ Փրենի Ալավերդեան անգլերէնով արտասանեց երիտասարդութեան խօսքը:

ՀՅԴ Արեւմտեան Միացեալ Նահանգներու Կեդրոնական կոմիտէի խօսքը արտասանեց կոմիտէի անդամ Խաչիկ Թազեան: Բացատրելով Հայաստանի ու հայաշխարհի վերջին երկու տարիներու անցուդարձները եւ մեր առջեւ ծառացած մարտահրաւէրները՝ ան ըսաւ. «Այսօր կու գանք հաստատելու, որ Արեւմտեան Ամերիկայի Հայ յեղափոխական դաշնակցութեան շարքերը չեն կրնար զլանալ մաս կազմելու այն պայքարին, որ անգամ մը եւս պարտադրուած է հայ ժողովուրդին: Մենք այսօր կու գանք մարտահրաւէրը ընդունելու եւ հռչակելու վերանորոգ պայքարի վճռակամութիւն, ընդլայնուած դաշտ, արագացուած թափ եւ յաւելեալ կազմակերպուածութիւն: Ժամն է հասած միասնականութեան ու մերժելու բոլոր այն փորձերը եւ դաւադրութիւնները, որոնք կը միտին տկարացնել մեր կամքը, մեր վճռակամութիւնը եւ կարողականութիւնը»:

Տեսաուղերձներով ներկաներուն իրենց պատգամները յղեցին՝ ՀՅԴ Բիւրոյի Երիտասարդական գրասենեակի ներկայացուցիչ Արշակ Մեսրոպեան, ՀՅԴ Արցախի Կեդրոնական կոմիտէի ներկայացուցիչը, ՀՅԴ Գերագոյն մարմինի ներկայացուցիչ Իշխան Սաղաթելեան:

ՀՅԴ-ի նուիրուած տօնակատարութեան հիմնական պատգամաբերն էր Հայաստանի Ազգային ժողովի «Հայաստան» խմբակցութեան դաշնակցական պատգամաւոր Արթուր Խաչատրեան, որ նախ լուսարձակի տակ առաւ ամերիկահայ գաղութի դերակատարութեան եւ կշիռին՝ Հայ դատի աշխատանքներուն, Հայոց ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչման ու դատապարտման, Հայաստանի եւ Արցախի ամրապնդման մէջ, շեշտելով, որ գաղութի կազմաւորման ու գոյատեւման մէջ մեծ եղած է ՀՅԴ-ին դերը:

Ապա Արթուր Խաչատրեան ընդհանուր գիծերու մէջ խօսեցաւ Դաշնակցութեան ծնունդին, անոր հետապնդած նպատակներուն, գաղափարախօսութեան, հայութեան կեանքին մէջ ունեցած վճռորոշ դերակատարութեան, Հայաստանի ու Արցախի մէջ ծաւալած աշխատանքներուն՝ դիտել տալով, որ, նոյնիսկ 44-օրեայ պատերազմէն ետք, երբ յուսահատութիւնը համատարած էր, Դաշնակցութիւնը կոչ ուղղեց ժողովուրդին՝ չհամակերպելու պարտութեան, այլ՝ լծուելու պայքարի: Խաչատրեան մանրամասն կերպով անդրադարձաւ Հայաստանի եւ Արցախի մէջ 44-օրեայ պատերազմին, անկէ ետք եւ ներկայիս ստեղծուած կացութեան, ՀՅԴ-ի կեցուածքներուն, մտահոգութիւններուն եւ յառաջիկայի աշխատանքներու ընդհանուր պատկերին:

«Հայաստանի եւ Արցախի հանրապետութիւնները կանգնած են գոյութենական խնդրի առաջ: Իրենց անհեռատես, ձախող եւ անփառունակ քաղաքականութեան արդիւնքում վտանգուած են հայոց երկու պետականութիւնների գոյութիւնը: Հայաստանի քաղաքական օրակարգում չկայ իշխանութեան հարց, կայ հայոց պետականութեան գոյութեան հարց, Հայաստանի ու Արցախի հանրապետութիւնների փրկութեան հարց», շեշտեց Արթուր Խաչատրեան՝ դիտել տալով, որ Հայաստանի իշխանութիւնները ընդունեցին թրքական պահանջները, իսկ թուրքն ու ազերին մէկ հոգի են երկու մարմիններու մէջ, այդ պատճառով ալ Թուրքիան իր պահանջներուն մէջ կը ներառէ ազրպէյճանականները:

«Առանց նախապայմանների Թուրքիայի հետ սահմանի բացմանը դէմ չենք: Սակայն սահմանների բացումն ու դիւանագիտական յարաբերութիւնների հաստատումը մի բան է, Թուրքիայի հետ յարաբերութիւնների «ամբողջական կարգաւորումը», ինչպէս իրենք են ասում, այլ: Այդ չակերտեալ կարգաւորումը չի կարող լինել մեր պատմական անօտարելի եւ անժամանցելի իրաւունքների հաշուին: Նոյնիսկ եթէ այսօր հայ ժողովուրդը չի կարող վերականգնել իր իրաւունքները, ոչ ոք այս իշխանութիւններին իրաւունք չի տուել դրանցից հրաժարուել, զալիք սերունդներին զրկել մեր իրաւունքների իրացման հնարաւորութիւնից: ® Այսօրուայ իշխանութիւնը փաստօրէն ձեռքերը լուացել է Արցախից, չի իրականացնում Արցախի անվտանգութեան երաշխաւորի իր յանձնառութիւնը: Աւելի՛ն. փորձում է իր պարտականութիւնը դնել այլոց ուսերին:

«Եւ ուրեմն ի՞նչ անել: Ինչպէս վերն արդէն նշել եմ, պարտութիւնը յաւերժացնելու ամենակարճ ճանապարհը պարտութեան հետ համակերպուելն է: Մենք իրաւունք չունենք համակերպուել Արցախի տարածքի զգալի կորստի հետ: Ընդհակառակը, պարտաւոր ենք ամէն ջանք թափել Արցախի խոցուած, վիրաւոր, բայց կանգուն հանրապետութեան հետ յարաբերութիւններն ամրապնդելու համար՝ հաստատելով, վերահաստատելով եւ հզօրացնելով Արցախի հետ քաղաքական, տնտեսական, մշակութային կապերը: Այսօր, աւելի քան երբեւէ, Արցախն ունի մեր բոլորի կարիքը: Պետք է բանակը հզօրացնել, պէտք է աշխուժացնել դիւանագիտական աշխատանքներն Արցախի միջազգային ճանաչման ուղղութեամբ: Այստեղ ես կը ցանկանայի իմ կոչն ուղղել Միացեալ Նահանգների՝ որպէս ԵԱՀԿ Մինսքի խմբի համանախագահ երկրի իշխանութիւններին: «Ես հասկանում եմ, որ այսօր շատ դժուար է վերսկսել Մինսքի Խմբի աշխատանքները: Ազրպէյճանն ամէն կերպ խոչընդոտում է ձեզ, ՌԴ եւ Արեւմուտքի միջեւ սրուած յարաբերութիւնները չեն նպաստում ընդհատուած առաքելութեան վերսկսմանը, սակայն յիշեցնեմ, որ Մինսքի խումբը գոյութիւն ունի եւ պէտք է իրականացնի իր առաքելութիւնը: Պէտք է յստակ գիտակցել, որպէսզի Արցախի հարցի լուծումը լինի յարատեւ եւ կայուն, այն պէտք է լինի արդար: Արդարութիւնն է խնդրի լուծման բանալին: Իսկ արդարութիւնը պահանջում է, որ յարգուի Արցախի ժողովրդի ազատ ինքնորոշուելու եւ սեփական ճակատագիրը տնօրինելու իրաւունքը:

«Սակայն, որպէսզի փոխուի պարտուողական քաղաքականութիւնը, պէտք է փոխուեն պարտուողական քաղաքականութիւն իրականացնողները: Եւս մէկ անգամ եմ շեշտում. սա իշխանութեան համար պայքար չէ, սա ազգի գոյութեան պայքար է: Չլինի Արցախը, չի լինի Հայաստանը, քանի որ որքանով Հայաստանն է Արցախի անվտանգութեան երաշխաւորը, նոյնքան էլ Արցախն է Հայաստանի անվտանգութեան երաշխաւորը: Եթէ չլինեն Հայաստանի ու Արցախի հանրապետութիւնները, քանի՞ սերունդ է անհրաժեշտ, որպէսզի սփիւռքի հայութիւնը կորցնի իր հայկականութիւնը: Ես հասկանում եմ, որ բոլորիս համար ծանր պահ է: Շուշիի ազատագրումը յոյս էր ներշնչել, որ մի օր կ՚ազատագրուեն Վանն ու Կարսը, Մուշն ու Պիթլիսի: Բայց մենք հիասթափուելու իրաւունք չունենք: Մենք պէտք է պաշտպանենք Արցախը, հզօրացնենք հայրենիքը ու կերտենք ԱԶԱՏ, ԱՆԿԱԽ եւ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆ», հաստատեց օրուան պատգամաբերը:

Ձեռնարկին վերջին պաշտօնական խօսքը արտասանեց ՀՅԴ Բիւրոյի անդամ Խաժակ Մկրտիչեան, որ շեշտեց, թէ այսօր ազգովին կը գտնուինք ճակատագրական մեծ վտանգի մը առջեւ, ուր մեր դարաւոր թշնամին կը փորձէ, կը սպառնայ բոլորիս հայրենիքին գոյութեան՝ օգտուելով աշխարհաքաղաքական ու տարածաշրջանային իրերու դասաւորումէն եւ Հայաստանի իշխանութեան պարտուողական քաղաքականութենէն:

«Օրհասական այս պահուն մենք իրաւունք չունինք կքած մնալու 44-օրեայ պատերազմի ներքին ու արտաքին ուժերուն կողմէ մեր ուսերուն բեռցուած պարտութեան տակ եւ պարտաւոր ենք համազգային դիմադրութեամբ կասեցնելու այս զահավէժ ընթացքը, մերժելու մեր ազգի ու հայրենիքի անժամանցելի իրաւունքներու հաշւոյն իբր թէ խաղաղութեան դարաշրջան բանալու զազրախօսութիւնը: Մեզ առաջնորդողը պիտի ըլլայ այս կամ այն աւազակապետի ձեռքով գծուած քարտէսները պատռելու քրիստափորեան կամքը», հաստատեց ան:

Ապա Բիւրոյի անդամը լուսարձակի տակ առաւ 131-ամեայ կուսակցութեան դերակատարութիւնը՝ շեշտելով, թէ անիկա եղաւ առաջինը, որ հնչեցուց ազգին ու հայրենիքին սպառնացող վտանգին մասին, որ՝ իր լոյս անդամ՚ներու արեան զնով առաջինը շտապեց հայրենիքի սահմաններու աննահանջ պաշտպանութեան, որ՝ այսօր եւս պայքարի առաջին գիծերուն վրայ կանգնած՝ համազգային դիմադրութեան կոչ կ՛ուղղէ ազգի զաւակներուն, որպէսզի հաւաքական կամքով ջարդուին Հայաստանի ու հայութեան գլխուն հիւսուած դաւադիր ծրագիրները:

«Կոչ կ՛ուղղեմ ՀՅԴ-ի գաղափարին, գործին, պատմութեան ու առաքելութեան բոլոր հաւատացողներուն՝ Դաշնակցութեան շարքերէն ներս թէ դուրս, դաշնակցականի երդումը տուած կամ չտուած, երիտասարդ թէ երէց, կին թէ տղամարդ, յառա՛ջ, յառաջ դէպի խրամատ, դէպի կամաւորագրութեան խրամատ, դէպի քաղաքական պայքարի խրամատ, դէպի քարոզչական կռիւի խրամատ, դէպի գիտական կարողականութիւնը ներդնելու խրամատ, դէպի նիւթական հնարաւորութիւն ստեղծելու խրամատ:

«Բոլորս համոզուած պիտի ըլլանք, որ անձն ու անձնականը շատ ճղճիմ են հայրենի հողի նոյնիսկ ամենափոքր կորուստին դիմաց:

Ազգովին՝ Հայաստան, Արցախ եւ սփիւռք, այսօր կանգնած ենք մեր ուժերը լարելու հրամայականին առջեւ, կատարելու համար Արցախին ու Հայաստանին տէր կանգնելու մեր առաքելութիւնը», ըսաւ Մկրտիչեան:

Իր խօսքը եզրափակելով՝ ան դիտել տուաւ, որ ՀՅԴ-ի 34-րդ Ընդհանուր ժողովը բոլորիս վրայ պարտք դրած է «ողջ ներուժով, համահայկական կառոյցի կարողականութեամբ եւ նուիրումով» պաշտպանել Հայաստանի եւ Արցախի տարածքային ամբողջականութիւնն ու ինքնիշխանութիւնը, իսկ այս բոլորին համար անհրաժեշտ է անսակարկ պայքար բոլոր ճակատներու վրայ եւ բոլորին մասնակցութեամբ:

Տօնակատարութեան ընթացքին պաշտօնապէս յայտարարուեցաւ հրատարակութեան մասին Կեդրոնական կոմիտէն պաշտօնաթերթ «Օրակարգ»-ին, որուն առաջին թիւի տպագիր օրինակը բաժնուեցաւ ներկաներուն, իսկ թերթը ընդհանրապէս պիտի ըլլայ առցանց եւ երկլեզու:

Յայտագիրին ընթացքին ցուցադրուեցան երիտասարդական եւ պատանեկան միութիւններու աշխատանքները ներկայացնող տեսերիզ: Ուշագրաւ եւ տպաւորիչ էր Համբիկ Սասունեանի պատգամը՝ պատանեկան միութեան բանակումի մասնակիցներուն: Ցուցադրուեցան նաեւ պատկերներն ու անունները վերջին 2 տարիներուն առյաւէտ բաժնուած շրջանի ընկերներուն ու ընկերուհիներուն:

Ձեռնարկի փակումը կատարեց յեղափոխական երգերու մեկնաբան Գառնիկ Սարգսեանը՝ դաշնամուրի ընկերակցութեամբ Արմէն Բաբայեանի, մեկնաբանելով «Ա՛խ, հայրենիք» եւ «Կուկունեանի յիշատակին» երգերը, իսկ՝ «Արիւնոտ դրօշ»:

Ազդակ
7 Ապրիլ 2022

ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական Կոմիտէն Կը Դատապարտէ Ոեւէ Հայու Մուտքի Արգելքը Հայաստան

Մեծապէս յուսախաբ ենք, որ Հայաստանի իշխանութիւնները արգիլեցին Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Բիւրոյի անդամ եւ Ֆրանսայի մէջ Հայկական կազմակերպութիւններու Համակարգող խորհուրդի (CCAF) համանախագահ Մուրատ Փափազեանի մուտքը հայրենիք:

Երեքշաբթի օր, Երեւանի «Զուարթնոց» օդակայանը հասած պահուն իսկ, Փափազեան անմիջապէս ուղեկցուեցաւ դէպի մեկնումի սրահը, ուր իրեն ըսուեցաւ, որ ինք Հայաստանի համար «անբաղձալի անձնաւորութիւն» մըն է:

Այն իրողութիւնը, որ Փափազեանին առիթ չէ ընձեռուած խօսելու եւ ինքնապաշտպանութեան իր իրաւունքը օգտագործելու՝ կասկածի տակ կը դնէ ժողովրդավարութեան եւ օրէնքի իշխանութեան

սկզբունքներուն նկատմամբ՝ Հայաստանի իշխանութիւններու յանձնառութիւնը, ինչ որ մեծապէս վտանգի տակ կը դնէ միջազգային ընտանիքին մօտ Հայաստանի վարկը, յատկապէս երբ անիկա Եւրոպական Միութեան (որուն անդամ է Ֆրանսա) աւելի մերձենալու նպատակներ կը հետապնդէ:

Հայաստանի իշխանութիւններու այս քայլը կը յիշեցնէ յետ-սովետական Հայաստանի անկախութեան շրջանի այն մռայլ օրերը, երբ ատենի իշխանութիւնները հրապարակած էին իրենց իսկ հայրենիքը մտնելու արտօնութիւն չունեցող հայերու սեւ ցանկ մը: Բարեբախտաբար այդօրինակ միջոցառումները վերջ գտան այդ վարչակարգին տապալումով:

Տասնամեակներ շարունակ, հայ ժողովուրդը պայքարեցաւ (եւ երազեց նաեւ) անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան մը համար, զոր իր սեփականութիւնը պիտի համարէր: Ուէէ հայու իր հայրենիքը մտնել արգիլելը բոլորովին կը հակասէ անկախ եւ ինքնիշխան պետութեան մը ամէնէն հիմնական սկզբունքներուն եւ արժէքներուն:
Կը դատապարտենք ոեւէ հայու Հայաստան մտնելու իրաւունքը մերժելու՝ Հայաստանի իշխանութիւններու որոշումը:

ՀՅԴ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ
Ասպարէզ
14 Յուլիս 2022

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի իշխանութիւնը բռնագրաւած իշխանութիւնը նոր «սխրանք» մը աւելցուց իր հայաժխաս իրագործումներուն շարքին, երբ 14 Յուլիսի առաւօտեան կանուխ ժամերուն, առանց բացատրութեան, երկիր մուտքի իրաւունքէն զրկեց Ֆրանսայի հայ գաղութի կազմակերպութիւններու համակարգիչ մարմինի ղեկավարներէն՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բիւրոյի անդամ ընկեր Մուրատ Փափազեանը եւ ստիպեց, որ ան վերադառնայ Փարիզ: Մեր ընկերը Երեւան հասած էր, մասնակցելու համար Բիւրոյի նիստին եւ մասնակցութիւն բերելու հայրենիքի փրկութեան ի խնդիր շարունակուող պայքարին:

Ընկ. Մուրատ Փափազեանի դէմ այս աղաղակող ոտնձգութիւնը մտահոգութեան եւ վրդովմունքի ալիք մը ստեղծեց ո՛չ միայն Դաշնակցութեան ողջ ընտանիքին մէջ, Հայաստանի եւ Սփիւռքի տարածքին, այլ նաեւ՝ ողջ հայութեան, որովհետեւ այս արարքով, Երեւանի վարիչները նորագոյն վկայութիւն մը տուին, թէ ի՛նչ կը հասկնան մարդու իրաւունք, ժողովրդավարութիւն, ընդդիմադիրներու հանդէպ տարրական յարգանք եւ նման անվիճելի արժէքներէ: Այլ խօսքով, վկայեցին, թէ այդ բոլորը իրենց համար կը մնան խօսքի սահմաններուն մէջ, պարզապէս քարոզչութեան, նախ եւ առաջ՝ մեր ժողովուրդը, ապա նաեւ՝ Հայաստանը դուրսէն դիտողները խաբելու միջոց:

Անակնկա՞լ, անսպասելի՞ կամ զարմանալի՞ է նման վերաբերմունք: Բնականաբար ո՛չ: Այս իշխանութիւնը, մասնաւորաբար 44-օրեայ կործանարար պատերազմի փուլէն ասդին, զրեթէ ամէն օր ապացուցած է, թէ ոչ միայն ի՛նք լծուած է Արցախին, Հայաստանին ու հայութեան վնաս ու կորուստներ հասցնող ծրագիրի մը իրականացման, այլ նաեւ պատրաստ է արգելակելու գործը այնպիսի հայորդիներու, որոնք դէմ կը կանգնին պետականութեան կորուստի իրենց ընթացքին, համակարծիք չէ իրեն, աւելի՛ն, լիարժէքօրէն վերականգնած է խորհրդայիններու եւ վերանկախացման առաջին տարիներու պարտուողական, այլեւ բռնատիրական վարքագիծը:

Ընկեր Մուրատ Փափազեանի անձին ու հանգամանքին հանդէպ այս կեցուածքէն անդին, մեզ կը մտահոգէ, ինչպէս միշտ, թշնամիին առջեւ զիջում-զիջում, Արցախն ու Հայաստանը մաս առ մաս կորուստի տանող՝ իշխանաւորներու սնանկ «քաղաքականութիւնը»: Մտահոգ ենք ու մեր ձայնը կը միացնենք դաշնակցական ընտանիքին ու ազնիւ հայերու ձայնին, որովհետեւ այս քայլը կ'առնուի բախտորոշ իրադարձութիւններու խորապատկերին առջեւ: Սա դաժան պատասխան մըն է ո՛չ միայն ընդդիմադիրներու շղթայազերծած պայքարին, որուն նպատակն է արթնութեան մղել հայութիւնն ու կանխարգիլել նորանոր կորուստներ, աշխատիլ կորսուածները վերադարձնելու համար, այլ նոր հարուած է նոյնինքն ժողովրդավարութեան, մարդկային ու քաղաքացիական տարրական իրաւունքներու եւ մանաւանդ՝ մեր Դատին:

Փաստօրէն, ընկ. Մուրատ Փափազեան սոսկական անհատ մը, հայրենասէր ու հայրենանուէր հայորդի մը չէ, այլան տասնամեակներու վաստակ ունի մեր արդար Դատին հետապնդման խրամատներուն մէջ, մասնակից եղած է հակաթուրք իրագործումներու եւ շահած՝ Թուրքիոյ եւ Ազրպէյճանի հակակրանքը: Շեշտենք. ան առանձին չէ իր պայքարին մէջ, այլ պարզապէս մէկ զինուորը՝ մեր ժողովուրդին, անոր իրաւունքներուն, որուն յառաջապահ դրօշակիրն է եղած, կը մնայ Դաշնակցութիւնը: Դաշնակցութեան եւ հայրենապաշտպան հայութեան դէմ այս հարուածը կը հասնի այն օրերուն, երբ Հայաստանի իշխանութիւնները, մոռցած՝ ահաւոր պատերազմին անհատոյց պարտամուրհակները՝ զոհերը, գերիները, հողատարածքներու բռնագրաւումը, հայկական ժառանգութեանց ջնջումն ու այլ արհաւիրքներ, սին ու անյոյս պատրանքներով բարեկամութիւն կ'երազէ Թուրքիոյ ու Ազրպէյճանի հետ, անտեսելով անոնց կողմէ ամէն օր կրկնուող թշնամական ու ոճրային արարքները, Երեւանն ալ նուաճելու սպառնալիքները:

Աւելի՛ն, այն պահուն, երբ հայութիւնը պէտք ունի կորուսեալ միասնութեան վերականգնումին, այս իշխանութեան օրով խորացած երկփեղկումին դարմանումին, այս ու նման քայլեր փաստացի ապացոյցներ են իշխանաւորներու իսկական դիտաւորութեանց:

Վերջապէս, ո՛չ ոքի ուշադրութենէն կը վրիպի, թէ Դաշնակցութեան ճամբով հայութեան ու Հայ Դատին ծառայողի մը դէմ այս կեցուածքը կը դրսեւորուի այն պահուն, երբ Հայ Դատի յանձնախումբը ոգի ի բռին աշխատանքի լծուած է, որպէսզի Միացեալ Նահանգներ (նաեւ այլ երկիրներ) պատժական եւ զսպիչ քայլեր առնեն Թուրքիոյ եւ Ազրպէյճանի դէմ, աշխատանք՝ որուն մէջ աղաղակող անփութութիւն կը ցուցաբերէ Հայաստանի իշխանութիւնը, աշխատանք՝ որ մօտիկ անցեալին եւ այս օրերուն կ'արձանագրէ գոհունակութիւն պատճառող յառաջխաղացքներ: Այս մօտեցումով ալ, ո՛չ ոքի ուշադրութենէն կը վրիպի, պէտք չէ՛ վրիպի, թէ Հայաստանի իշխանութիւնները, իրենց այսպիսի արարքներով, ըստ էութեան լծակից են Թուրքիոյ եւ Ազրպէյճանի, իրողապէս դարձած են անոնց կամակատարը:

Դաշնակցական անհատը, պարզ կուսակցական թէ ղեկավար մարմիններու անդամ, կը գնահատուի իր վաստակով, իր ծառայութեամբ եւ հայութեան ու հայրենիքին մատուցած ծառայութիւններով: Այս մօտեցումով է որ կը դատապարտենք մեր ընկերոջ նկատմամբ ցուցաբերուած անհանդուրժողութիւնը, պահանջելով, որ Երեւանի իշխանաւորը վերջ տայ խորհրդային տարիներէն ի վեր անթեղուած եւ մերթ ընդ մերթ նման դրսեւորումներով արտայայտուող ազգակործան վարքագիծին, որ հաւասարապէս անվաղորդայն կը պահէ իր իշխանութիւնը եւ մեր հայրենիքի անկախ պետականութիւնը:

Այս պահանջը լոկ դաշնակցականի պահանջ չէ, այլ համահայկական հրաման:

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան
Արեւմտեան ԱՄՆի Բիւրոյական Կեդրոնական Կոմիտէ
Յուլիս 15, 2022
Լոս Անճելըս

ԱՐՑԱԽԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ Է ԵՒ ՊԻՏԻ ՄՆԱՅ ԱՅԴՊԻՍԻՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՅԴ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ

Վերջին երկու տարիներուն ընթացքին, Արցախի եւ Հայաստանի հանրապետութիւններուն հանդէպ ատրպէյճանա-թրքական թշնամական քայլերը եւ վայրագութիւնները հասցուցին Հայաստան-Ատրպէյճան բանակցային գործընթացներու, որոնք այս օրերուն կ՚ընթանան միջազգային զանազան ձեւաչափերով:

Հետեւելով բանակցութիւններու այս հանգրուանի մանրամասնութիւններուն եւ անոնցմէ բխող համաձայնութիւններու հաւանական տարբերակներուն՝ Արեւմտեան Ամերիկայի Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը անգամ մը եւս կը հաստատէ, թէ՝

1.Հայաստանի Հանրապետութեան հողային ամբողջականութիւնը եւ անկախութիւնը հայ ազգին համար գերագոյն արժէքներ ըլլալէ բացի, միջազգային օրէնքներով ամրագրուած անվիճելի իրականութիւններ են։ Անոնք սակարկելի չեն եւ չեն կրնար ըլլալ որեւէ տեսակի տրամաբանութեամբ։

2.Ատրպէյճանի հողային ամբողջականութիւնը ճանչնալ՝ չի կրնար նշանակել ընդունիլ Արցախի Հանրապետութիւնը իբրեւ Ատրպէյճանի մաս՝ ինչ ալ թելադրեն ժամանակաւոր, անցողիկ, կամ մարտավարական տարազները։ Իրականութիւնը այն է, որ Արցախը հայկական է եւ պիտի մնայ այդպիսին։

3.Հայ ազգը իր ամբողջ կարողականութեամբ կը զօրակցի արցախահայութեան ինքնորոշման եւ մարդկային այլ իրաւունքներուն, ինչպէս նաեւ անոր ազգային ու հոգեմտաւոր կեանքի անխափան զարգացումին։

4.Իբրեւ հայ ազգի գործօն մէկ մասնիկը՝ մեր կազմակերպութիւնը իր անվերապահ զօրակցութիւնը կը յայտնէ՝ իր ամբողջ քաղաքական ուժը եւ տնտեսական միջոցները ի սպաս դնելով արցախահայութեան իրաւունքներու պաշտպանութեան գործին եւ անոր ընկերային-տնտեսական բարօրութեան։

Մեր յանձնառութիւնը ամբողջական է, եւ այսուհետեւ՝ առաւել համապարփակ։ Առ այս, Հայաստանի Հանրապետութեան իշխանութիւններէն կը պահանջենք յատուկ կեդրոնացումով եւ տրամադրելի բոլոր միջոցներով հասնիլ արցախահայութեան ապահովութեան եւ բարօրութեան՝ զարկ տալով անոր շուրջ աւելի մեծ միջազգային հետաքրքրութիւն եւ զօրակցութիւն ներգրաւելու աշխատանքին, ինչը նաեւ կ՛ենթադրէ վերցնել պատասխանատուութիւն՝ յանուն արցախահայութեան ինքնորոշման իրաւունքի ամբողջական իրականացման։ Այս իմաստով, յոյս ունինք, որ ռազմավարական առաջադրանքները կ՛առաջնորդուին ապագայի համար կազմաւորուող վճռակամութեամբ, ինչ ալ ըլլան այսօրուան միջազգային հանրութեան ճաշակները կամ ներկայ պահու մարտավարական պատշաճեցումները։Վերջապէս, կոչ կ՛ընենք հայ իրականութեան մէջ գործող բոլոր ուժերուն եւ անձնաւորութիւններուն՝ ի Հայաստան մէջ թէ ի սփիւռս աշխարհի, ոչ միայն զօրակցական խօսքերով, այլ կենդանի գործով եւ ծրագիրներով նպաստելու Արցախի անկախութեան հզօրացման՝ Արցախը պահելու համար անառիկ եւ բացարձակապէս հայկական։

ՀՅԴ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ
Ասպարէզ
08 Հոկտեմբեր, 2022

Մամլոյ Հաղորդագրութիւն

Սոյն թուականի Հոկտեմբեր 10ին, Լոս Անճելըսի «Ասպարէզ» օրաթերթին մէջ հրապարակուեցաւ «ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական Կոմիտէ» ստորագրութեամբ յայտարարութիւն մը, որուն հեղինակները վաղուց հեռացուած կամ արտաքսուած են մեր շարքերէն ու ոչ մէկ կապ ունին Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան հետ։

Աւելի քան տարի մը առաջ արդէն հրապարակաւ յայտարարած էինք նաեւ, որ «Ասպարէզ»ը, բռնագրաւուած ըլլալով ապօրինի խմբակի մը կողմէ, ոչ մէկ կապ ունի Հ.Յ.Դաշնակցութեան մամլոյ մեծ ընտանիքին հետ։

Այս կէտը կը յայտնենք բոլոր լրատուամիջոցներու եւ հանրութեան ուշադրութեան, մանաւանդ անոր համար, որ կարգ մը հարթակներ, գիտնալով հանդերձ այս իրողութիւնը, մոլորեցնող լրատուութիւն կը տարածեն։

Հայաստանի ու Արցախի շուրջ վերջին զարգացումներուն նկատմամբ Հ.Յ.Դաշնակցութեան կեցուածքները յստակ են ու դրսեւորուած՝ Բիւրոյի 8 Հոկտեմբեր 2022ին հրապարակած յայտարարութեամբ։

Հ.Յ.Դ. Արեւմտեան ԱՄՆ Բիւրոյական Կեդր. Կոմիտէ
Լոս Անճելըս
13 Հոկտեմբեր 2022

Հայ Մշակութային Հիմնարկութեան Ընդհանուր Ժողովը Վերընտրեց Կազմակերպութեան Վարչութիւնը

Հայ Մշակութային հիմնարկութեան տարեկան Ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ Կիրակի, 20 Նոյեմբերին, Կլենտէյլի Երիտասարդական կեդրոնին մէջ։ Ներկայ էին 18 մասնաճիւղերէ 84 պատգամաւորներ։

Հայ Մշակութային հիմնարկութեան նախագահ Աւետիք Իզմիրլեան ներկայացուց հիմնարկութեան նախորդ տարեշրջանի գործունէութեան զեկուցումը՝ լուսարձակի տակ առնելով «Մէկ ազգ, մէկ դատ, մէկ ապագայ» ընդհանուր նշանաբանին տակ իրականացուած հետեւեալ իրագործումները.

–Հայ Մշակութային հիմնարկութեան մասնաճիւղերուն Հայ կեդրոններու ճամբով շարունակուող համայնքային աշխատանքները, որոնք տեղի ունեցան նոյնիսկ համաճարակի պայմաններուն մէջ, աջակցութեան ձեռք երկարելով համայնքի կարիքաւորներուն.

–44օրեայ պատերազմին ընթացքին զոհուած հայ զինուորներու ընտանիքներուն աջակցութիւն.

–Արցախի մէջ դպրոցի մը վերակառուցումը իրականացնելու նպատակով՝ նիւթական աջակցութիւն Հայ Կրթական հիմնարկութեան.

–Գիւմրիի «Շիրվանեան» Երիտասարդական կեդրոնի գործունէութեան շարունակութիւն, «Մենք ենք Գիւմրին» յանձնախումբի ջանքերով.

–Պէյրութի նաւահանգիստի ահաւոր պայթումէն ետք, օժանդակութիւններու տրամադրում Լիբանանի հայութեան.

–Նիւթական աջակցութիւններ 2020ի պատերազմէն տուժած Արցախի եւ Հայաստանի քաղաքացիներուն.

–Հայ-ամերիկեան թանգարանի ծրագիրին աջակցութիւն՝ իբրեւ անոր հոգաբարձութեան անդամ եւ համազանձապահ.

–Հայ Մշակութային հիմնարկութեան հիմնադրութեան 45ամեակի նշում՝ 28 Օգոստոսին տեղի ունեցած ձեռնարկով, որուն ընթացքին գոյացաւ 1.1 միլիոն տոլար։

Ներկայացուեցաւ նաեւ նիւթական զեկուցումը, իսկ ժողովի աւարտին, քուէներու երկու երրորդով որոշուեցաւ վերընտրել 11 հոգինոց հետեւեալ վարչութիւնը՝ դոկտոր Քարմէն Օհանեան (ատենապետ), Սագօ Պէրպէրեան, Վահան Պզտիկեան, Շահէն Տէրտէրեան, Կարօ Իսփէնճեան, Թորոս Քէչէճեան, Արթօ Քէօլէյեան, իրաւաբան Լեւոն Կիրակոսեան, դոկտ. Յարութ Մկրտիչեան, իրաւաբան Ալիք Ուրֆալեան եւ Գօգօ Թօփալեան։

Այնուհետեւ վարչութիւնը հետեւեալ վերանշանակումները կատարեց՝ Աւետիք Իզմիրլեան (նախագահ), Արթօ Քէօլէյեան (քարտուղար) եւ Գօգօ Թօփալեան (գանձապահ)։

Հայ Մշակութային հիմնարկութեան անունով այլ ընտրութեան մը եւ մարմինի մը մասին այլ լուրեր իրականութեան չեն համապատասխաներ։

Այս առիթով, Հայ Մշակութային հիմնարկութեան վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ իրեն նեցուկ կանգնող նուիրատուներուն, անդամներուն եւ պատուիրակներուն՝ խոստանալով յաջող տարեշրջան մը բոլորել, դիմագրաւելով համայնքին եւ հայութեան դիմաց ծառացած բազմաթիւ մարտահրաւէրները։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ
Ասպարէզ

20 Նոյեմբեր 2022

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՏԵՂ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆ ԱՐՑԱԽԻ ՇՐՋԱՓԱԿՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ

Արցախի 120 հազար բնակչութիւնը Լաչինի միջանցքի փակմամբ մէկ շաբաթից ի վեր գտնւում է Ադրբէջանի կողմից հաստատուած շրջափակման մէջ։ Զրկուած պարէնի պաշարներից, դեղորայքից, ազատ տեղաշարժուելու իրաւունքից՝ արցախահայութիւնը գնտնւում է մարդասիրական լուրջ աղէտի առջեւ։

Ցաւով արձանագրում ենք, որ Ռուսաստանի խաղաղապահների ճիգերը մինչ այժմ ցանկալի արդիւնքներ չեն տուել՝ սանձելու ադրբէջանական կողմի սադրանքներն ու հակահայ գործողութիւնները։ Միջազգային հանրութիւնը պէտք չէ մնայ անտարբեր կամ բաւարարուի դատապարտման պարզ կոչերով, որոնք անտեսւում են Բաքուի իշխանութիւնների կողմից։

Ռուսաստանը, եւրոպական կառոյցներն ու Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները պարտաւոր են օգնութեան հասնել Լեռնային Ղարաբաղում ապրող եւ գործող խաղաղ բնակչութեանը։ Մարդկային իրաւունքների պաշտպանութիւնն առաջնահերթութիւն նկատող երկրները պէտք է դիմեն գործնական քայլերի՝ տարաբնոյթ մարդասիրական օգնութիւն հասցնելու համար ձմեռային եղանակային պայմաններում տառապող ժողովրդին։

Լոս Անջելըսի հայ համայնքը խստագոյնս դատապարտում է Ադրբէջանի վարած հայաթափմանը միտող ցեղասպանական քաղաքականութիւնը։

Մենք պահանջում ենք Սպիտակ տնից, որպէսզի գործնական միջոցներ ձեռք առնի, ներառեալ օդային մարդասիրական կամուրջ հաստատել եւ Ստեփանակերտի օդանաւակայան հասցնել մեծ քանակութեամբ պարէն, դեղորայք, հիւանդանոցային գոյք եւ այլ անհրաժեշտ ապրանքներ՝ ապահովելու արցախահայութեան ֆիզիկական գոյութիւնն իր պատմական հայրենիքում։

Կոչով դիմում ենք Ներկայացուցչական տան եւ սենատի անդամներին, որպէսզի միանան դատապարտման ալիքին, պատժամիջոցներ ձեռնարկեն Ադրբէջանի դէմ եւ գործադրութեան դնեն թիւ 907 բանաձեւը՝ արգելելով բոլոր տեսակի զինուորական օժանդակութիւններն այդ երկրին։

Վերջին այս իրադարձութիւնները, որոնց շարքին նաեւ գազի մատակարարման դադարեցումը, մէկ անգամ եւս փաստում են, որ Լեռնային Ղարաբաղը չի կարող դառնալ Ադրբէջանի մաս։ Միջազգային հանրութիւնը պէտք է հաստատի այս իրողութիւնը՝ ճանաչելով արցախահայութեան ազատ ինքնորոշման իրաւունքը։

ՍԴՀԿ Արեւմտեան Ամերիկայի Վարիչ Մարմին
ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի ԲիւրոյականԿենտրոնական Կոմիտէ
ՌԱԿ Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանային Վարչութիւն
Ամերիկայի Հայկական Համագումար
«Կայծ» Երիտասարդական Միութիւն
Հայ-Ամերիկեան Խորհուրդ
Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութիւն (ՀԵԴ), Արեւմտեան Ամերիկայի Կենտրոնական Վարչութիւն
Հայ Իրաւաբանական Միութիւն
Հայ Իրաւանց խորհուրդ
Հայ Մարմնամարզական Միութիւն
Հայ Օգնութեան Միութիւն, Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանային Վարչութիւն
Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միություն, Արեւմտյան Շրջան
Հիւսիսային Ամերիկայի Հայ Աւետարանական Միութիւն
Պոլսահայ Միութիւն
(Վերոյիշեալ յայտարարութեանը կառոյցների միացումը շարունակւում է)
Politic.am
Հրապարակ
22 – 12 - 2022

Ձայն մը հնչեց Քալիֆորնիայից…

Հրանդն ու Վիգէնը հեծանիւով են: Նրանք ոտնակներն են պտտում: Արագ, շատ արագ են ոտնակները պտտում: Յանկարծ ընկնում են: Յետոյ վեր են կենում, նստում են իրենց հեծանիւները եւ ոտնակներն են պտտում…

Նրանք արագացնում են ընթացքը: Նորից են ընկնում: Նորից են վեր կենում եւ նորից նստում հեծանիւները: Նրանք պտտում են ոտնակները՝ աւելի ու աւելի արագ ու դարձեալ ընկնում են: Եւ այդպէս շարունակ… Մինչեւ այն օրը, երբ Վիգէնը, գետնին ընկած, վեր չի կենում, մինչ Հրանդն արդէն հեծանիւի վրայ է՝ պատրաստ նորից ճանապարհ ընկնել: Եւ Վիգէնը նրան հարցնում է. *«Ի՞նչ իմաստ ունի այս ամէնը, Հրա՛նդ: Մենք անընդհատ ընկնում ենք: Ո՞ւր ենք գնում այսպէս: Կարո՞ղ ենք մի պահ կանգ առնել՝ խորհելու: Մենք չենք կարող մեր անկումը բացատրել միշտ արտաքին պատճառներով՝ թաց մայթ, ուժեղ քամի, կիսաքանդ ճանապարհ եւայլն: Իսկ եթէ մեր հեծանիւները պարզապէս անսարք են: Իսկ եթէ մենք ինքներս ենք թոյլ՝ նուաղած: Կամ ի՞նչ, եթէ մեր ընտրած երթուղին այլեւս ճիշդ երթուղի չէ: Կարո՞ղ ենք հանգիստ մտածել մեր ընկնելու հետեւանքների մասին եւ վերջապէս հասկանալ, թէ ինչ իմաստ պէտք է տանք մեր ուղուն, մեր ռեսուրսներին եւ մեր անձնակազմին»:* Հրանդը ոչինչ չի ուզում լսել, եւ Վիգէնին լսելու եւ շարունակ ընկնելու պատճառների շուրջ խորհրդածելու փոխարէն, նա խլում է Վիգէնից հեծանիւը եւ կոտրում այն: Այնուհետեւ նրանից խլում է գոյութեան բոլոր միջոցները, մեղադրում է գործի դիտաւորեալ վիժեցման՝ խափանարարութեան մէջ, նորից նստում իր երկանիւ փոխադրամիջոցը եւ յետոյ շատ մեծ արագութեամբ ճանապարհ է ընկնում, նորից ընկնում է, նորից նստում իր ժանգոտ հեծանիւը եւ այսպէս շարունակ… Մնացածը Ձեզ արդէն ծանօթ է: Այսպէս կարելի է ամփոփ ներկայացնել այն ճգնաժամը, որը տարիներ շարունակ ծուատում է ՀՅԴ-ն՝ յայտնուելով Դաշնակցութեան Բիւրոյի եւ Քալիֆորնիայի դաշնակցականների միջեւ՝ որպես բանականութեան եւ զգացմունքների միջեւ ընթացող վերափոխուած կռիւ: Այնուամենայնիւ, երկար ժամանակ է, ինչ ՀՅԴ-ի ներսում զգացմունքները ճնշում են բանականութեանը: Ընդ որում, վատագոյնը դեռ առջեւում է, քանի որ քանի դեռ առաւելապաշտները մնում են իշխանութեան ղեկին, ՀՅԴ անուանումը զուգորդուելու է Բանականութեան բացակայութեան հետ…

Դաշնակցութեան էկոհամակարգում՝ բնականօրէն կառուցուած միջավայրում, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները միշտ առանձին թղթապանակի նիւթ են՝ Ամերիկայի դէպքում Բիւրօն միայն մէկ սկզբունք ունի. տնտեսապէս օգուտ ստանալ այն ամէնից, ինչ ստացւում է ամերիկեան դաշնակցական կենտրոնից՝ երբեւէ նրան կարեւոր քաղաքական յենակէտ չդարձնելով ՀՅԴ ներսում:

Այս դիտուածքում *Կուսակցութեան* ղեկավարութիւնը, առանց ակնյայտ պատճառի, որոշեց ամերիկեան դաշնակցական ճիւղը բաժանել երկու մասի կամ երկու «տարածաշրջանի»՝ Արեւմտեան շրջանը կամ Քալիֆորնիան՝ «Կարս» կենտրոնական կոմիտէով (այսուհետ օգտագործելու ենք «Կարս» անուանումը՝ նկատի ունենալով Արեւմտեան Ամերիկայի Դաշնակցութիւնը) եւ Արեւելեան շրջանը կամ Պոստոնը՝ «Շիրակեան» կենտրոնական կոմիտէի գլխաւորութեամբ (այսուհետ օգտագործելու ենք «Շիրակեան» անուանումը՝ նկատի ունենալով Արեւելեան Ամերիկայի ՀՅԴ), ասես գոյութիւն ունէր երկու ամերիկեան դաշնային կառավարութիւն եւ, որ աւելի դժուար էր կառավարել մի քանի հազար մարդու, քան աւելի քան 330 միլիոն բնակիչ ունեցող մի ամբողջ նահանգ: Իրականում այս աննկանոնութեան պատճառը ոչ այլ ինչ է, քան «բաժանի՛ր եւ տիրի՛ր» հին գործելաոճը: Մի խօսքով, կարեւոր էր, որ ԱՄՆ-ում «Կարսն» ու «Շիրակեանը» չմիաւորուէին, որպէսզի յանկարծ այս երկու ճիւղերը վերամիաւորուելուց յետոյ, եթէ ոչ՝ չափազանց հզօր, գոնէ չափազանց ազդեցիկ չլինէին ՀՅԴ գործերում: Այսպէս էր ընթանում ամէն ինչ *Կուսակցութիւնում* դեռ Ռուբէնի ժամանակաշրջանից, որը միշտ էլ թերահաւատօրէն էր վերաբերում Միացեալ Նահանգներին՝ աւելի շատ բրիտանամէտ լինելով: Բայց դա երբեք չի խանգարել Միացեալ Նահանգների կուսակցականներին վրդովուել կամ առարկել Բիւրոյի այս կամ այն ձեռնարկմանը կամ դիրքորոշմանը: Արդարեւ, մի կողմից ՀՅԴ «Կարս» եւ «Շիրակեան» թեւերի եւ միւս կողմից՝ Բիւրոյի յարաբերութիւնները պարբերաբար ցնցումների, լարուածութեան ու պառակտումների էին ենթարկւում: Բաւական է յիշել 1930-ական թուականներին գեներալ Սմբատ Բորոյեանի եւ փաստաբան Մաթէոս Ֆերահեանի ապստամբութիւնը Ռուբէնի դէմ, կամ 1950-ականների վերջում ԱՄՆ-ում Բաբգէն Փափազեանի առաքելութիւնը բարելաւելու յարաբերութիւնները Բիւրոյի հետ՝ միաժամանակ խորացնելով «բաժանի՛ր եւ տիրի՛ր» սկզբունքով ստեղծուած ծուղակը, կամ նոյնիսկ 1970-ականներին թշնամաբար տրամադրուած ամերիկեան դաշնակցականների զայրացած արձագանքը Հայդատական մշակութային յեղափոխութեանն ու ՀՅԴ լիբանանացմանը եւ դրանց հետեւանքով առաջացած զտումներին, կամ 1990-ականների սկզբին «ՀՅԴ վերահիմնադիրների» եւ ՀՅԴ օրգան *«Եռագոյն դրօշակ»* պարբերականի այլախոհութիւնը, որը ղեկավարում էին 1972-ին Վիեննայի XX-րդ Ընդհանուր Ժողովի երկու նախկին պատուիրակ Անդրանիկ Ուրֆալեանը եւ Հրաչ Թուրիկեանը: Վերջապէս, վերջին իրադարձութիւնը, որն ընթացքի մէջ է. 2010-ականների վերջին դանդաղ

ճգնաժամ է սկսուել Բիւրոյի առաւելապաշտների համար, սակայն այժմ այն շատ տարբեր է նախորդ դաշնակցական ցնցումներից։ Ինչի՞ մասին է խօսքը։

Ամէն ինչ սկսուեց Բիւրոյի՝ «Կարսի» ղեկավարութեանն ուղղուած դիտողութիւններով, պարզաբանումներով ու յիշեցումներով *«Ասպարէզում»* կոռուպցիայի դէմ պայքարի բացակայութիւնը դատապարտող հրապարակումից յետոյ, որը կասկածի տակ էր դնում կոալիցիոն կառավարութեան որոշ դիրքորոշումների արդիականութիւնը։ Աւաղ, *«Ասպարէզի»* գլխաւոր խմբագրին յաջողուեց միայն թափանցել Երեւանում իշխանութեան մէջ ՀՅԴ-ի ստեղծած տարածքը, որը նեղ միջանցք է յիշեցնում, որտեղից կարելի է հաւասարակշռութիւն պահպանել, դաշնակցելով մեծամասնութիւնը ներկայացնող կուսակցութիւնների հետ՝ առանց նախագահներ Քոչարեանի եւ Սարգսեանի վարած քաղաքականութեանը հարելու կամ ընդհակառակը՝ հետեւել այս նախագահների քաղաքական ուղղութեանը՝ չհարելով իշխանութեան միւս կուսակցութիւնների դիրքորոշմանը։ Սա այսպէս ասած՝ լարախաղացի դիրքորոշում էր, որը «Կարսը» մեկնաբանում է նախ եւ առաջ որպէս ցանկացած համագործակցութիւնից վեր՝ իշխանութեան նկատմամբ պահանջի սկզբունք, մինչդեռ Բիւրօն գերադասում է դա դիտարկել՝ որպէս նախ իշխանութեան հետ համերաշխութեան պահանջ, ապա ձախերի ներքին կարգաւորումներ։ Մի խօսքով, «Կարսի» տեսանկիւնից՝ պահանջը նախորդում է համերաշխութեանը, մինչդեռ ըստ Բիւրոյի՝ համերաշխութիւնը նախորդում է այդ պահանջին։ «Կարսի» համար ՀՅԴ-ն առաջ է ընկնում իշխանութիւնից, իսկ Բիւրօն նոյնացնում է իշխանութիւնն ու ՀՅԴ-ն…

«Կարսը», ճիշդ է, հիանալի յաղթաթղթեր ունի ձեռքին. Քալիֆորնիան ամէնաբնակեցուած ամերիկեան նահանգն է, որտեղ քաղաքական գործիչները երկրի ամէնայայտնի դէմքերից են։ Խօսքը յատկապէս Ներկայացուցիչների պալատի երկարամեայ նախագահ Նենսի Փելոսիի մասին է։ ԱՄՆ-ի տնտեսական «շնչառութիւնն» ապահովող Քալիֆորնիան ամերիկահայ երեւելի գործարարներ ունի եւ ամէնամեծ հայկական սփիւռքն է Արեւմուտքում (խօսքը Քալիֆորնիայում ապրող 600-700 000 ամերիկահայերի մասին է), քանի որ այն դարձել է դէպի Արեւմուտք գաղթող բոլոր հայերի իջեւանատեղը (Իրան, Լիբանան, Սիրիա, Հայաստան)։ Հետեւաբար, այն ՀՅԴ ամէնամեծ շրջաններից է, արեւելահայ մշակոյթների մի տեսակ կարկատան։ Ընդ որում, գաղթականների թիւը շարունակում է աճել։ Եթէ 1970-ականներին Քալիֆորնիայի շրջանն ունէր մի քանի հարիւր կուսակցական, ապա այսօր ՀՅԴ-ն անցել է 1400 անդամների նշաձողը՝ չհաշուած կից կազմակերպութիւնների անդամների թիւը, ինչն աւելի քան 5000-ից 10000 է։ Սա միակ շրջանն է, որտեղ դաշնակցական օրաթերթը, տուեալ դէպքում «Ասպարէզը», յաւելեալ տպաքանակով է լոյս տեսնում եւ ունի պատկառելի ու ակնյայտօրէն աճող տպաքանակ։ Հայկական դպրոցական խոշոր ցանց եւ ամէնակարեւորը՝ հայագիտութեան համալսարանական ամբիոններ ունեցող, շատ խիտ բնակեցուած Քալիֆորնիան, յիրաւի, հայկական սփիւռքի նոր յենակէտն է (մինչեւ 1945 թուականը Փարիզից եւ 1945-1991 թուականներին Պէյրութից յետոյ)։ Այդ մասին են վկայում ամերիկահայ քաղաքացիների մեծ երթերն ապրիլի 24-ին, մասնաւորապէս ցեղասպանութեան հարիւրամեակի տարելիցին 2015 թուականին, երբ 160.000 մարդ էր մասնակցում Լոս Անջելեսի հսկայ ցոյցին, ինչպէս նաեւ սերտ կապերը, որ գոյութիւն ունեն Քալիֆորնիայի, Հայաստանի եւ Արցախի միջեւ։ Հարկ է յիշել, որ «Կարսը» ՀՅԴ ամէնահզօր ֆինանսական ճիւղն է. միայնակ այն կարող է ֆինանսաւորել ամբողջ դաշնակցական ընտանիքն աշխարհում։ Նրա «դիւանագիտական» թեւը (ՀԱԿ) դաշնակցական ուղեծրում ամէնաակտիւներից է, իսկ «Կարսի» ղեկավարութիւնը յայտնի է իր բաց քաղաքականութեամբ, հանդուրժողականութեամբ եւ այն սակաւաթիւ կարգապահական միջոցներով, որոնք ձեռնարկուել են տասնամեակներ ի վեր, ի տարբերութիւն Բիւրոյի աւազակախմբի ձեռնարկած միջոցների։

Եւ ահա, այս բոլոր հարստութիւններով հանդերձ, «Կարսը» չարամիտ ցանկութեան եւ նախանձի առարկայ է դարձել, եւ դա խաթարում է դաշնակցական կարգը։ Ուստի այն պէտք է թուլացնել կամ գոնէ գտնել նրա բոլոր լծակները, քանի որ այն ուղղակիօրէն չի ղեկավարւում Հրանդ Մարգարեանի կողմից, ով չի կարողանում իր կամակատարներին դնել Քալիֆորնիայի ղեկին։ Այնպէս որ, ինչպէս միշտ, հարկաւոր է կոտրել այն ամէնը, ինչը նա չի վերահսկում քաղաքական, ֆինանսական եւ կազմակերպչական առումով։ Բայց «Կարսը» փակելու այս ցանկութիւնը համահունչ է նաեւ մէկ այլ՝ այս անգամ արդէն ռազմավարական օրակարգի՝ Միացեալ Նահանգների կողմից Հայոց ցեղասպանութեան ճանաչումից առաջ եւ յետոյ՝ 2019 թուականին (Քոնկրէսի կողմից) եւ 2021 թուականին (Սպիտակ տան կողմից), ռուսներն ու իրանցիները թերահաւատօրէն էին նայում Ուաշինկթոնի ձեռնարկած այս հայանպաստ քայլերին եւ դրանցում տեսան ամերիկեան *փափուկ ուժի* (*soft power*) հետքը Հայաստանի վրայ։ *Փափուկ ուժ*, որը Մոսկուան եւ Թեհրանը պէտք է բացարձակապէս զսպեն կամ կասեցնեն, նոյնիսկ ոչնչացնեն։ Այնուամենայնիւ, «Կարս» միաւորումը, որը չափազանց ուժեղ է ՀՅԴ-ում, հետեւաբար Հայաստանում, խափանում է ռուսների եւ իրանցիների շահերը, ովքեր ցանկանում են իրենց ազդեցութեան տակ պահել Հայաստանը եւ իրենց կամքը պարտադրել ՀՅԴ-ին։ Իսկ դրա համար ռուսներն ու իրանցիները յենւում են առաջին հերթին առաւելապաշտների վրայ, ինչպիսիք են Հրանդ Մարգարեանը, Վահան Յովհաննիսեանը, Արմէն Ռուստամեանը, Իշխան Սաղաթէլեանը եւ ուրիշներ։ Այստեղից էլ՝ Բիւրոյի անդադար յարձակումներն ու ճնշումները, նպատակ ունենալով կոտրել «Կարսի» դիմադրութիւնը, այնուհետեւ

հնարաւորութեան դէպքում վերականգնել փլուզուած միաւորումը եւ, ի վերջոյ, նորոգել Քալիֆորնիայի այդ դաշնակցական կառոյցը, բայց արդէն Ռուսաստանի եւ Իրանի քիմքին համապատասխան։

Միայն թէ «Կարսը» դիմադրում է, եւ ամերիկեան իշխանութիւններն էլ այդքան միամիտ չեն, ինչի մասին է վկայում 2002 թուականից ԱՄՆ-ի կողմից Հրանդ Մարգարեանի նկատմամբ մուտքի արգելքը, երբ ԿՀՎ-ի գործակալները նրան նկատեցին իրանական գաղտնի ծառայութիւնների ներկայացուցիչների շրջապատում՝ ԱՄՆ 51-րդ նահանգ համարուող Արաբական Միացեալ Էմիրութիւնների մայրաքաղաք Դուբայի հիւրանոցներից մէկում, մինչդեռ Բիւրօն կարողացաւ 2000 թուականի վերջին կամ 2001 թուականի սկզբին Հրանդի ներկայութեամբ լիագումար նիստ գումարել Քալիֆորնիա քաղաքում։ Ինչպէ՞ս կարելի է անլուրջ վերաբերել Միացեալ Նահանգների անվտանգութեան ծառայութիւնների տեսադաշտում յայտնուելու փաստին, երբ երեւում ես Ուաշինկթոնի թշնամի Իրանի Իսլամական Հանրապետութեան գաղտնի ծառայութիւնների գործակալների կողքին։

«Կարսը» թիրախաւորելն այսպիսով Հրանդ Մարգարեանի անձնական համոզմունքն է, որի գերիշխող ազդեցութիւնը ՀՅԴ այս թեւի վրայ նրան հնարաւորութիւն է տալիս նաեւ «Դաշնակցութեան գանձարանը» ձեռքն առնել, որպէսզի ամբողջովին կախուած չլինի հայկական պետական ապարատի յատկացրած միջոցներից, որոնց մի մասը կառավարւում է ՀՅԴ կողմից՝ 1998 թուականին կառավարութեան կազմում իր ընդգրկումից ի վեր։ Ազատօրէն տնօրինել «Կարսի» գանձերը, ինչպէս նաեւ Հերթապահի համար նախատեսուած գումարը, այն դէպքում, երբ ոչ ոք չգիտի, թէ որտեղից են գալիս եւ ուր են գնում գումարները, նշանակում է թոյլ տալ ընկեր Հրանդին տնօրինել այդ փողերը, ինչպէս Տարտուֆն է անում Մոլիէրի «Տարտուֆ» կատակերգութեան մէջ՝ քիչ թէ շատ գաղտնի ֆինանսական պայմանաւորուածութիւնների միջոցով, որպէսզի ներդրումներ կատարի մասնաւոր գոյք (արձարաններ, խորտկարաններ, հիւրանոցներ) ձեռք բերելու համար եւ այդպիսով կարողանայ ինքնուրոյն ղեկավարել «իշխանական որջերը», եւ որպէսզի աւելի լաւ ազդի վարչակարգի կայացրած որոշումների վրայ, կամ գոնէ, որպէսզի կուսակցական ընկերներին ստիպի հաւատալ, որ իրենց կուսակցութիւնը, որն ինքը դիտում է որպէս իր անձնական պիզնէսը, կարեւոր դերակատարում ունի պետական քաղաքական կեանքում։

Բոլորը խաբուած են ՀՅԴ եւ ՀՀ բացարձակ իշխանութեան միջեւ առկայ վերոնշեալ յանցակցութիւններից, գաղտնի պայմանաւորուածութիւններից, խղճի հետ կնքուած գործարքներից, որտեղ ՀՅԴ-ն քսան տարի է վիթխարի գումարներ էր կորզում այնպիսի ջոջապետերից, ինչպիսիք են Գագիկ Ծառուկեանը՝ «Դոդի Գագօ» մականունով, կամ Միքայէլ Մինասեանը՝ Սերժ Սարգսեանի դուրսպրծուկ փեսան՝ որպէս խոշոր մեղիամիաւորման ղեկավար, եւ այլ նոր մեծահարուստներ հասարակական կեանքի բոլոր ոլորտներից՝ քաղաքականութիւնից մինչեւ պիզնէս, խորհրդային-միջնադարեան ժամանակներից ժառանգած աչքի զարնող ճաշակով եւ գործելաոճով։ Բոլորը խաբուած են, այո, բացի «Կարսից», որի առաջնորդները, տեղական կաշառակերութեան մէջ թաղուած վարչակարգի չարաշահումների ականատեսները լինելով, իրենց ֆինանսական խրախճանքների մէջ ներքաշուած եւ կուսակցական բարեվարքութեան համար քիչ մտահոգուող ՀՅԴ-ին ասացին *«Կանգ ա՛ռ» /«STOP»/* 2020 թուականի դեկտեմբերի 28-ին՝ հրապարակայնօրէն ընդդիմանալով Բիւրոյի կողմից սկզբունքների եւ կանոնադրութեան բոլոր խախտումներին. նախ ներսից՝ երբ Բիւրոյի անդամ, Քալիֆորնիայում հաստատուած Վիգէն Յովսեփեանը սեփական կուսակցութեան թերութիւնները տեսնելով, 2011 թուականին որոշեց դուրս գալ այդ փակ շղթայից, այնուհետեւ դրսից՝ 2020 թուականի դեկտեմբերին, երբ նրանք հրապարակայնօրէն ցուցադրեցին իրենց դժգոհութիւնը ՀՅԴ բարձրագոյն ղեկավարության դէմ։ Եւ ինչպէս Հռոմի պապն է իր աւանդական Urbi et orbi /«Քաղաքին /Հռոմին/ եւ աշխարհին»/ ուղերձով դիմում հաւատացեալներին, «Կարսի» ղեկավարները դիմեցին ՀՅԴ-ին՝ *«Կանգ ա՛ռ, հե՛րիք է»* կոչով։

Նրանք ասացին «Կանգ ա՛ռ» Բանականութեան բացակայութեանը, որը շատ երկար է տիրել ՀՅԴ շարքերում՝ դրանք պարուրելով խեղդամահ անող ինքնասպանութեան անպտուղ եւ վտանգաւոր զգացումով, քանի որ երբ կեղծ խանդավառութիւնը (pathos) տիրում է մտքին ու բանականութեանը (logos)՝ բարոյագիտութիւն (ethos) ստեղծելու նպատակով, ոչ մի իրական, կառուցողական եւ ինքնաճանաչողական բան այլեւս չի մնում։ Նրանք ասացին «Կանգ ա՛ռ» *կուսակցական* առաջնորդների կործանարար երեւակայութեանը, որը ոչնչացնում է մարդու կեանքն ու միտքը, ով դարձել է ոչ հողեղէն մահկանացու՝ առանց շարժիչի եւ վառելիքի մեքենայի մեխանիզմի նման։ «Կանգ ա՛ռ» ասացին դաշնակցական ձրիակերներին, որոնք ՀՅԴ ընդհանուր դրամագլուխն օգտագործում են անձնական նպատակների համար, մինչդեռ այսօր ՀՅԴ-ն ո՛չ կանխիկ գումար ունի, ո՛չ էլ այլ միջոցներ։ Նրանք ասացին «Կանգ ա՛ռ» գաղափարական կենտրոնամէտութեանը, որը ժխտողականութիւն է սերմանում այնպիսի ուղերձով ներշնչուածների մէջ, որն իր մէջ մի ամբողջ աշխարհ է պարփակում, որը, աւաղ, գոյութիւն չունի եւ չի էլ կարող գոյութիւն ունենալ։ Նրանք «Կանգ ա՛ռ» ասացին չափազանցութեան եւ ամբարտաւանութեան հռետորաբանութեանը, որպէսզի ՀՅԴ-ն վերջապէս գտնի Քրիստափորեան

դիալեկտիկայի ուղին։ «Կանգ ա՛ռ» ասացին քոչարեանասարգսեանականութեանը, այն է՝ հնացած ու ախտածին, խելացնոր ու դաժան երկգլխանի հրէշին։ Նրանք ասացին «Կանգ ա՛ռ» այս քաղաքական գլխահակ հետեւորդութեանը, որի իմաստը ՀՅԴ-ն իր իսկ ստուերը կամ աւելի ճիշդ Քոչարեան-Սարգսեան կասկածելի զոյգի աղօտ ուրուապատկերը դարձնելն է, մինչդեռ ՀՅԴ-ն միշտ էլ ընտրել է անկախ կամ երրորդ ճանապարհը։ Նրանք ասացին. «Կանգ ա՛ռ» Բիւրոյի ֆիդայականացմանը եւ քաղաքականութեան ու ռազմական շփոթութեանը, որտեղ զէնքն ու գաղտնիութիւնը պաշտամունքի աստիճանի են հասցուած, երբ այն, ինչ պէտք է գաղտնի լինի, գաղտնի չէ (կոշտ եւ արհեստավարժ գործունէութիւն), եւ այն, ինչ պէտք չէ գաղտնի լինի, գաղտնի է (կաշառակերութիւն եւ անթափանցիկութիւն)։ «Կանգ ա՛ռ» ասացին ՀՅԴ սատանայական գործելաոճին Հայաստանում, որը 30 տարի Էրգրից դուրս գտնուող կուսակցականներին ստիպել է հաւատալ, որ պէտք է ատել ՀՅԴ հակառակորդներին, մինչդեռ նրանք իրենք են սերտ եւ երկարամեայ յարաբերութիւններ պահպանում նրանց հետ, ում պէտք է ատել։ Նրանք «Կանգ ա՛ռ» ասացին դիւրահաւատ կուսակցականների շրջանում Բիւրոյի կողմից տարածուած ստին առ այն, որ իրենք Հայաստանի *«կեղծ»* (*fake)* դաշնակցականների հետեւորդն են։ «Կանգ ա՛ռ» ասացին այն քաղաքական դիմակահանդէսին, որը 30 տարուայ ընտրական պարտութիւնները վերածում է գերագոյն ամբարտաւանութեան՝ աւարտին՝ ինքնաշնորհաւորանքով եւ ինքնարդարացմամբ։ Նրանք ասացին «Կանգ ա՛ռ» առաւելապաշտներին, ովքեր ոտնակներն են պտտում անօդ տարածութեան մէջ, ինչպէս մկներն են սիրում պտտուել անիւի մէջ՝ իրականում չիմանալով, թէ ինչու, եթէ ոչ՝ համոզուած լինելով, որ հասնելու են հորիզոնին, բայց ովքեր շրջադարձով մօտենալու փոխարէն, միայն յետընթաց են անում՝ ստելով։ Նրանք ասացին «Կանգ ա՛ռ» ՀՅԴ-ն ղեկավարող իրական քաղաքական յանցագործի դաժան, արագ գործելաոճին, ով միշտ սպառնացել եւ վախեցրել է իրեն դիմադրողներին՝ 21-րդ դարի «փոքրիկ Ռուբէնի» նման, որը շփոթում է քաղաքականութիւնը եւ գաղափարախօսութիւնը կամ աւելի ճիշդ ժողովրդավարութիւնն ու բռնապետութիւնը։ Նրանք ասացին «Կանգ ա՛ռ» վատի քաղաքականութեանը, որն անոտուզլուխ Դաշնակցութեանը քշում է գնդակահարութեան պատի տակ կամ անդունդի եզրին՝ բաց թողնելով Պատմութեան գնացքը եւ ժողովրդական ցնծութեան հաւաքները։ Նրանք ասացին «Կանգ ա՛ռ» ժողովրդից եւ քաղաքացիներից բացարձակապէս կտրուած աւազակապետական, ջոջապետական իշխանութեանը մասնակցելուն։ Նրանք ասացին «Կանգ ա՛ռ» ՀՅԴ-ում չափազանց երկար իշխող առաւելապաշտութեանը, որը, քայքայելով կուսակցութիւնը, յանգեցրեց ամուր եւ ժողովրդական կուսակցութեան վերափոխմանը յեղյեղուկ կազմաւորման կամ հարուստ պատմութիւն ունեցող կուսակցութիւնից՝ յիշողութեան կորուստ ունեցող կուսակցութեան, կարծես թէ Դաշնակցութեան հսկաների ողջ ժառանգութիւնը երբեք գոյութիւն չէր ունեցել։ Սա է Մոնտեբելոյի 2021 թուականի Հոկտեմբերի 9-ի եւ 10-ի կոչի ողջ իմաստը, երբ «Կարսի» ղեկավարութիւնը բարձր ու յստակ գոչեց, որ չի ցանկանում, որ իրեն տէր կանգնեն դաշնակցական գերեզմանափորները, նրանք ովքեր երեք տասնամեակ ի վեր էժան գնով վաճառում են նրա հարստութիւնը եւ թքում անկեղծ ու նուիրեալ ընկերների բոլոր սերունդների երեսին՝ յընթացս ձեւացնելով, որ նրանք *«պապից աւելի կաթոլիկ են»*, կամ աւելի ճիշդ՝ *«դաշնակցականներից աւելի դաշնակցական են»*, մինչդեռ առաւելապաշտները միայն կուսակցական թնդանօթներ են, որոնք ՀՅԴ-ն շրջում են իրենց իսկ կուսակցական շարքերի՝ դաշնակցականների դէմ… Սա է Մոնտեբելլոյի կոչի ճշմարիտ խրատը, որը, անկասկած, կը դառնայ ՀՅԴ պատմութեան մէջ մի նոր Մանիֆեստ ընդդէմ նրանց բռնակալութեան եւ անարգանքի, ովքեր խլել են այն ադամանդը, որը ոչ այլ ինչ է, քան ՀՅԴ պատմութիւնը։

Բայց կոնկրէտ ի՞նչ տեղի ունեցաւ, որը յանգեցրեց Մոնտեբելոյի կոչին։ Եկէք մի քանի տարի յետ գնանք՝ ապստամբութեան անցած ողջ ճանապարհը վեր հանելու համար, որն, անկասկած, մտաւ ՀՅԴ պատմագրութեան մէջ՝ որպէս մի ամբողջ մոլորուած, հիասթափուած եւ զայրացած սերնդի յոյսի ճիչ։

«Կարսը» կարգապահ միաւորում է, որին շատ երկար ժամանակ նուաստացրել է Հրանտ Մարգարեանը, որն իր բռնապետութիւնն է կառուցել՝ կուսակցականներին՝ աւելի լաւ վերահսկելու համար։ Կենդանավարժի հարկադրական մեթոդներից զզուելով՝ Վիգէն Յովսէփեանը վերջապէս բացեց միւս կուսակցականների աչքերը եւ Ցիւրիխի արձանագրութիւնների դրուագից յետոյ նրանց տեղեկացրեց, որ ինքը հրաժարւում է Բիւրոյի մանդատից 2011 թուականի XXXI-րդ Ընդհանուր Ժողովից յետոյ։ Նա ինքն իրեն ասում էր, որ ի վերջոյ կարելի է նաեւ մտածել ինքնավարութեան սկզբունքը նախ կիրառել սեփական անձի նկատմամբ, որպէսզի այն աւելի պաշտպանուած լինի դաշնակցական իշխանական կենտրոնից դուրս։ Բիւրոյից հեռանալուց մի քանի ամիս անց Վիգէն Յովսէփեանը ստանձնում է «Կարսի» ղեկավարութիւնը եւ ընկերների քուէներով հզօրացած՝ հասկանում է, որ Հրանդ-Վահան զոյգի գլխաւորած Բիւրոյից աւելին պէտք չէ սպասել։ Սակայն Հրանդը կատաղում է, քանի որ նրա նպատակն էր Վիգէնին պահել իր կողքին, որպէսզի նրան աւելի լաւ վերահսկի, բայց ամէնից առաջ նպատակ ունէր հեշտացնել «Կարսի» կառավարումը՝ իր ամերիկացի «ընկերոջը» կիտրոնի պէս սեղմելով մինչեւ ուժասպառ անելը եւ այդպիսով կարգի հրաւիրելով «Կարսը»՝ առանց իր չար դիտաւորութիւնն ի ցոյց դնելու. ստիպել ուրիշներին անել այն, ինչ ծրագրել է, որպէսզի յետոյ յայտնուի որպէս փրկիչ, երկխօսութեան կողմնակից, իմաստուն մարդ, որպէսզի, ի վերջոյ, վայելի «Կարսի» հարստութիւնը՝ միաժամանակ քաղաքականապէս կազմալուծելով այն։ Կատարեալ անյաջողութիւն է Հրանդի համար, ով չի ստանում ամերիկեան ոչ մի պատուիրակի համաձայնութիւնը։ Նրանցից ոչ մէկը համաձայն չէ Բիւրոյի անդամ դառնալ։

«Թագաւորը մերկ է», աւելի ճիշդ՝ «Հերթապահը մերկ է» այն աստիճան, որ իր երկու կնքահայրերի՝ Վահան Յովհաննիսեանի, այնուհետեւ իր աշխատակազմի ղեկավար, խորամանկ Վահիկ Յարութիւնեանի մահը նրան հունից հանում է՝ ստիպելով դուրս նետել ամբողջ դառնութիւնն ու նենգութիւնը: Պայթունը տեղի ունեցաւ XXXII-րդ Ընդհանուր Ժողովում, 2015 թուականին, երբ Հրանդ Մարգարեանն ընտրուեց Բիւրոյի անդամ՝ միայն մէկ ձայնով յաղթահարելով բացարձակ մեծամասնութեան շեմը: Նրա համար, ով աֆրիկացի միապետի պէս թագաւորում է բարոնների կալուածքների վրայ, դա իսկական անարգանք է, բայց նա գիտի, որ դրա պատճառով քիչ էր մնում աշխատանքը կորցնէր: Ամերիկեան եւ լիբանանցի պատուիրակների գլխաւորած ճակատի պատճառով, հազիւ անհրաժեշտ ձայները հաւաքած Հրանդը ցանկանում է ստիպել վիրաւորանքը վճարել նրանց, ովքեր դէմ են այս հին կազմակերպութեան կանոնադրութիւնից եւ սկզբունքներից վեր գտնուող իր բռնապետական իշխանութեանը: Անձնական փոքր բաւարարուածութիւն ունեցաւ, երբ Բիւրոյում ընտրել տուեց երկու ամերիկացիների՝ Խաչիկ Մուրադեանին՝ «Շիրակեանից» եւ Վիգէն Եագուպեանին՝ «Կարսից», որը պատասխանատու էր միաւորման գործունէութիւնը վերահսկելու համար, ինչպէս մէկը կրակի վրայ դրուած կաթի եռալուն կը հետեւէր: Իսկ Լիբանանում Հրանդ Մարգարեանը Շրջանային Ժողովի ժամանակ բացայայտ պայքար տարաւ նրանց դէմ, ովքեր Ընդհանուր Ժողովում իրեն չէին ընտրել: Բիւրոյի հերթապահի միջամտութիւնը Լիբանանի Շրջանային Ժողովում, յանգեցրեց բիւրոյական ԿԿ-ի ընտրութեանը, որը գոյատեւում է մինչեւ օրս: Իսկ Բիւրոյին հակադրուած կողմի դէմ բացայայտ հալածանք սկսուեց, որոշ ընկերներ հեռացուեցին, ուրիշները՝ մեկուսացուեցին: Իրականում, բացառւում է, որ գործընթացը շարունակուի մինչեւ յաջորդ Ընդհանուր Ժողովը, որն անկասկած ճակատագրական կը լինի նրա համար, մանաւանդ որ պատմութիւնն արագ ընթացք է ստանում 2018 թուականի ապրիլեան թաւշեայ յեղափոխութիւնից յետոյ, որը տապալում է իր դաշնակից Սերժ Սարգսեանի ռեժիմը: Հետեւաբար, անհրաժեշտ է հնարաւորինս արագ հաշիւները մաքրել դիմադրողների հետ՝ մինչեւ իր հերթը հասնելը: Այսպիսով, Հրանդը մէկ առ մէկ, ուղղակիօրէն կամ Հայաստանի ՀՅԴ Գերագոյն մարմնի հետ համատեղ ձեռք է բերում Աբօ Պօղիկեանի, Նազարէթ Պերպէրեանի եւ Անդօ Պօղոսեանի հեռացման որոշումը: Մնում է «Կարսի» դէպքը՝ տեսադաշտում երկու անձով, դրանք են Վիգէն Յովսէփեանը եւ ակադեմիկոս Արա Խանճեանը: Վիգէն Յովսէփեանին կանչում են 2016 թուականի ապրիլին՝ ստիպելով նրան հրաժարուել ՀՅԴ-ում իր պաշտօնից, ըստ որում հրամանն արձակւում է 53-րդ Շրջանային ժողովից երեք ամիս առաջ: Որպէս «Կարսի» հեռացող առաջնորդ, վերջինս, այնուամենայնիւ, կարողանում է համոզել իր ընկերներին, որ այս կամ այն կերպ անհրաժեշտ է կասեցնել անպատասխանատու եւ բռնապետական Բիւրոյի գործողութիւնները, եւ իր 53-րդ Շրջանային Ժողովի որոշումներով «Կարսը» կոչ է անում միւս շրջաններին միանալ իրեն, ՀՅԴ կանոնադրութեան համաձայն՝ ստեղծելու «կուսակցական դատարան» ընդդէմ ՀՅԴ ղեկավարութեան: Վերջինս այս միջնորդութիւնը համարում է անընդունելի, հակականոնադրական, մինչդեռ «Կարսն» օգտագործում է միայն կանոնադրության մէջ նշուած բոլոր հնարաւոր պաշտպանական միջոցները: Նուաստացման մէկ այլ ձեւ է, երբ 2 տարի «առանց յանցանքի» պատժին Բիւրօն աւելացնում է նրա նկատմամբ մէկ տարուայ կասեցում՝ մինչեւ 2018 թուականի նոյեմբերը, այսինքն՝ 2019 թուականի Յունուարին տեղի ունեցած XXXIII-րդ Ընդհանուր Ժողովից մէկ կամ երկու ամիս առաջ: Նպատակն ակնյայտ է: Վիգէն Յովսէփեանին ամէն չարիքում մեղադրելը նշանակում է գլխատել խռովութիւնը: Եւ ամէն ինչ վերադառնում է իր բնականոն հունին: Ինչ վերաբերում է Արա Խանճեանին, ապա նա ազատօրէն արտայայտւում է *«Ասպարէզում»* եւ սոցիալական ցանցերում, մասնաւորապէս՝ Facebook-ում՝ իր կասկածները յայտնելով ՀՅԴ գծի անհամապատասխանութեան վերաբերեալ, մասնաւորապէս՝ կապուած՝ կաշառակերութեան դէմ պայքարում կուսակցութեան պասիւութեան եւ Սերժ Սարգսեանի կոռումպացուած ռեժիմի դէմ ժողովրդական բողոքի հանդէպ լռութեան հետ:

Բայց յետոյ, 2018-ի գարնանը տեղի է ունենում աներեւակայելին, եւ երկու ամսուայ ընթացքում թաւշեայ յեղափոխութիւնը մաքրում է իր ճանապարհին ամէն ինչ: Սերժ Սարգսեանի ռեժիմը տապալւում է, նոր վարչապետը յոյսը դնում է հեռացող կոալիցիայի փոքրաթիւ կուսակցութիւնների վրայ, որպէսզի 2018 թուականի մայիսին վարչապետ ընտրուի եւ նոր Հայաստանի համար պայմաններ ստեղծի՝ ժողովրդին աւելի մօտ եւ յանձնառու պետական իշխանութեան վերականգնման համար: ՀՅԴ-ն տատանւում է, կուսակցութեան շարքերը նօսրանում են, մի քանի հարիւր անդամներ լքում են այն Երեւանում, իսկ արտասահմանում ապրողները հմայուած են երիտասարդ սերնդով, որը դուրս է եկել փողոց՝ ապահովելու պետութեան պաշտպանութիւնը այս այլասերուած ռեժիմից: Այնուհետեւ Հրանդ Մարգարեանն իր դերն ունեցաւ՝ թոյլ տալով, որ Բիւրոյի անդամներն իրեն համոզեն կառուցողական մօտեցում ցուցաբերել Նիկոլ Փաշինեանի շրջապատի նկատմամբ: Հանդիպումներ են տեղի ունենում Երեւանում եւ այլուր, իսկ ՀՅԴ-ն ծառայում է նոր վարչակարգին, այսպիսին է Դաշնակցութեան պաշտօնական ուղերձը Երեւանի նոր ուժեղ անձնաւորութեանը: Սակայն Հրանդը չի վերջացրել իր հաշիւները երիտասարդ իշխանութեան հետ: Վատ խաղացող լինելով՝ նա բազմաթիւ սայթաքումներ է ունենում նոր ռեժիմի դէմ, բայց, ի վերջոյ, հենց նա կորցրեց ոտքի տակի հողը 2018 թուականի Հոկտեմբերի 2-ին, երբ իր ընկերներն ու դաշնակցական նախարարները հեռացուեցին Փաշինեանի կառավարութիւնից, եւ վերջինս յայտարարեց արտահերթ խորհրդարանական ընտրութիւնների մասին 2018 թուականի դեկտեմբերի 9-ին:

Մինչ սկսուել են XXXIII-րդ Ընդհանուր Ժողովի նախապատրաստական աշխատանքները, ՀՅԴ-ն մտահոգ եւ անզօր է առերեսւում այս կարեւոր քուէարկութեանը: Մտահոգութիւնը հետեւանք է 2018 թուականի սեպտեմբերի 23-ի Երեւանի աւագանու ընտրութիւններում իրենց թեկնածուի ցոյց տուած աղէտալի արդիւնքի՝ 1,62 տոկոս, այսինքն՝ հազիւ 5000 ձայն, ինչը բոլորն են յիշում: Անզօր Հրանդն ու իր ընկերները վախենում են ամէնավատ ելքից օրէնսդրական ընտրութիւններում՝ հեռանալ Ազգային ժողովից ու հայ քաղաքական կեանքից: Այսպիսով, 2018 թուականի գարնանային «ազատագրումը» կ՚աւարտուի նոր Հայաստանում՝ առանց ՀՅԴ:

2019 թուականի յունուարի 16-ին Հրանդը հասկանում է, որ եկել է իր ժամանակը, երբ նա մեծ աղմուկով բացում է ՀՅԴ XXXIII-րդ Ընդհանուր Ժողովը Ստեփանակերտում՝ ազատագրուած Արցախում՝ հեռու երեւանեան ջղաձգութիւններից: Նա բանակցում է Բիւրոյից հեռացած իր ընկերների հետ յաջորդ ղեկավար կազմից դուրս գալու մասին, սակայն իր հեռանալը պայմանաւորում է «Կարսի» վերջնական ջախջախմամբ, որի առաջնորդներից շատերը հմայուած են թաւշեայ յեղափոխութեան «նրբազեղութեամբ», թէպէտ այնքան էլ միամիտ չեն 2019 թուականի Յունուարի 14-ին երկրորդ անգամ Հայաստանի վարչապետ ընտրուած իրենց առաջնորդի անկանխատեսելիութեան հանդէպ:

Հրանդ Մարգարեանը Բիւրոյի միւս անդամների համաձայնութեամբ պատանդ է վերցնում Ընդհանուր Ժողովը եւ այն վերածում «Կարսի» դէմ ուղղուած հարթակի: Իսկ այն, ինչ ժամանակագրական առումով պէտք է դառնար Բիւրոյի դատավարութիւնը, շրջւում է դրա նախաձեռնողների դէմ: Փորձառու պատգամաւոր Հրանդ Մարգարեանը վերահսկում է մանդատների մեծամասնութիւնը եւ պատուիրակներին կարգում է դատարանի իսկական երդուեալ ատենակալներ, որպէսզի համոզի, որ «Կարսը» դէմ է ոչ միայն ՀՅԴ Բիւրոյին, այլ ողջ կուսակցութեանը: «Կարսը» գտնւում է Ընդհանուր Ժողովի խիստ հսկողութեան տակ, եւ նրա հիմնական խռովարար տարրերը ենթարկւում են կարգապահական պատասխանատուութեան. Արման Պարտոյեանը պարսաւանքի է ենթարկւում՝ «*Ասպարէզում*» չորս յօդուածով յօդուածաշարի հրապարակման, մասնաւորապէս՝ «*Ժողովրդական մարտահրաւէրները (փորձութիւնները)*» վերնագրով վերջին յօդուածի համար, որը հրապարակուել է 2018 թուականի դեկտեմբերի 21-ին՝ արտահերթ ընտրութիւններից մի քանի օր անց: Սոցիալական ցանցերի անհամաձայնութեան հարթակներում հանդէս եկող Արա Խանձեանը, որին Ընդհանուր Ժողովը «*Ապստամբ*» որակումն էր տուել, վերջապէս ընդունում է իր սխալը: Ընդհանուր Ժողովն այն ի գիտութիւն է ընդունում եւ փակում այսպէս կոչուած «Խանձեանի» գործը: Բայց ամէնասարսափելի նուաստացումը բաժին է հասնում Վիգէն Յովսէփեանին: Որոշումներ ընդունող յանձնաժողովի հետ վեց ժամ բանակցելուց յետոյ Վիգէն Յովսէփեանից պահանջում են, ինչպէս Չինաստանի կոմունիստական կուսակցութեան դատարանների ժամանակներում էր արւում, որպէս հանրային ինքնաքննադատութեան դրսեւորում՝ ներողութիւն խնդրել լիագումար նիստում հաւաքուած պատուիրակներից. *«Սիրելի ընկերնե՛ր, վերջերս հասկացայ, որ կազմակերպչական շատ սխալներ եմ գործել կուսակցական կեանքիս ոչ վաղ անցեալում: Խոստանում եմ այսուհետ ջանք չխնայել կազմակերպութեան ներքին մթնոլորտի շուտափոյթ վերականգնմանն աջակցելու համար: Այս ուղերձը փոխանցում եմ ՀՅԴ XXXIII-րդ Ընդհանուր Ժողովի նախագահութեանը՝ որպէս ափսոսանքի անկեղծ յայտարարութեան վկայութիւն: Վիգէն Ա. Յովսէփեան, Ստեփանակերտ, 2019 թուականի Յունուարի 24»:* Ընդհանուր Ժողովն ի գիտութիւն է ընդունում այս յայտարարութիւնը եւ Վիգէն Յովսէփեանի գործը փակուած է յայտարարում: Իսկապէ՞ս փակուած է: Իրականում՝ ոչ, որովհետեւ Բիւրօն չհասկացաւ կամ շատ լաւ հասկացաւ, որ «Կարսը» ցնցող խմորումները ոչ թէ համաշխարհային ճգնաժամի պատճառն են, այլ ախտանիշը, որը հասել է Դաշնակցութեանը: Եւ այնտեղ, որտեղ «Կարսն» առաջարկում է քաղաքական քննարկումներ անցկացնել՝ ՀՅԴ-ն մրրիկի զօտուց դուրս բերելու համար, Բիւրօն պաշտպանում է վարչարարական մօտեցումը՝ ինքն իր վրայ վստահ, քանի որ առաջին անգամ չէ, որ ՀՅԴ-ն այսպիսի ցնցումների է ենթարկւում: *«Բայց այս անգամ պետութեան հետ գործ ունես, ապու՛շ»*, եւ իրօք, իրականում պետութեան վերականգնումն է հունից հանել ՀՅԴ-ին, որը տեղի ունեցաւ 30 տարուայ մէջ առաջին անգամ, եւ դա այն է, ինչ չի ուզում տեսնել առաւելապաշտների մեծամասնութիւնը Ընդհանուր Ժողովներում՝ կուրացած լինելով պետութեան եւ Կուսակցութեան հիմնարար գաղափարների մասին իրենց պատկերացմամբ, մինչդեռ «Կարսը» մտադիր է միայն ՀՅԴ-ն յարմարացնել հայկական պետութեանը: Ահա թէ ինչու, 2000-ականների կէսերից դժգոհութեան առաջին նշաններից մինչև 2020 թուականի դեկտեմբերի 28-ին «Կարսի» և Բիւրոյի միջև բախումը Ընդհանուր Ժողովներում (2008, 2011, 2015 և 2019 թթ.) և դրա հետ կապուած միջնորդական փորձերը, չկարողացան կանգնեցնել ժողովրդավարական, պատասխանատու և իրական դաշնակցական այն քամին, որը փչում է Քալիֆորնիայից մինչեւ աշխարհի ամէնահեռաւոր ՀՅԴ միութիւնները: Ոչինչ չկարողացաւ կանգնեցնել…

Եւ միանգամայն բնական է, որ 44-օրեայ պատերազմով եւ 2020 թուականի նոյեմբերի 9-ի ռազմական պարտութեամբ արագանում է դէպի դժոխք տեղափոխուելը, որով արագանում է նաեւ պառակտումը ՀՅԴ ներսում 2020 թուականի դեկտեմբերին: Զգայացունց ալիքը խուճապի է մատնում Բիւրօն, որն այժմ գլխաւորում է Յակոբ Տէր Խաչատուրեանը՝ Հրանտի «նախկին Բերիան»՝ լուսապսակուած իր նոր պաշտօնով, որի մասին նա

մտածում էր ամէն առաւօտ՝ հայելու առաջ դիրք ընդունելով տարիներ շարունակ: Նորընտիր Բիւրօն՝ Արեւմտեան Ամերիկայից երկու կուսակցականների՝ վերընտրուած Վիգէն Եագուպեանի եւ Արամ Գալուստեանի հետ, բազմապատկում է քայլերը՝ մերթ «եղի», մերթ «դեղի» քաղաքականութիւն վարելով: Այնուհետեւ, ինչպէս մի վիշապօձ, որն աստիճանաբար խեղդամահ է անում զոհին, ղեկավարութիւնը ցանկանում է խեղդել «Կարսը» բոլոր միջոցներով, մասնաւորապէս՝ 2019 թուականի սեպտեմբերին «Կարսի» կենտրոնական կոմիտէի 2018 թուականի յուլիսին օրինականօրէն ընտրուած 11 անդամների կողքին Բիւրոյի չորս հոգաբարձուների նշանակմամբ: «Սակայն, 11 անդամից 15 անդամ դառնալը հակականոնադրական է», – արձագանքում է «Կարսը»: Բայց Երեւանում Բիւրօն եւ Գերագոյն մարմինը ունեն կանոնադրութեան նկատմամբ փոփոխական երկրաչափական մօտեցում. նրանց նպատակը պարզ է՝ սեփական մարդկանց տեղաւորել Բիւրոյում եւ «Կարսի» կենտրոնական կոմիտէում՝ այն ամէն կերպ թուլացնելու համար: Սա նշանակում է այդ «լկտի միաւորմանը» ներսից մղել կանոնադրական յանցանքի, որպէսզի աւելի շատ մեկուսացնեն նրան ղեկավարող «ապստամբների խումբը»՝ արտաքուստ այն ներկայացնելով որպէս «Նիկոլ Փաշինեանին ձեռընտու միաւորում»՝ պարզապէս նրան ամբողջ ՀՅԴ-ից մեկուսացնելու համար՝ այն կապելով դասական հակադաշնակցականութեան հետ: Ինչ վերաբերում է «Կարսին», նրա ղեկավարները չեն վախենում՝ հիանալի հասկալով, որ Հրանտն ու Յակոբը շարունակում են Քալիֆորնիայի իրենց փաստաբանական գործը՝ հարստութիւնն ու ունեցուածքը վերականգնելու համար, քանի որ Սերժ Սարգսեանի վարչակարգի անկումից ի վեր կուսակցական գանձարանը դատարկ է: ՀՅԴ-ն դրամական եւ նիւթական միջոցների խիստ կարիք ունի: Վճռական քայլն արուեց 2020 թուականի դեկտեմբերի վերջին՝ թագավարակի (Covid-19) համաճարակի ժամանակ, երբ *«Ասպարէզ»* օրաթերթը հրապարակեց «Կարսի» կենտրոնական կոմիտէի՝ վերջին Շրջանային Ժողովում՝ 2020 թուականի դեկտեմբերի 28-ին ընտրուած նոր կազմը, որն օրինականօրէն կազմակերպուել էր՝ որպէս սխրագործութիւն ամերիկացիների մեկուսացման առանձնապէս ծանր պայմաններում: Սա չափազանց է Բիւրոյի համար, որը Շրջանային Ժողովի աւարտից երկու օր առաջ հապճեպ «կենտրոնական կոմիտէ» է ընտրում՝ իր «սապոզին յարմար», որպէսզի պատուաւոր գորգը հանի «Կարսի» պատգամաւորների ոտքի տակից: Ի վերջոյ, Բիւրօն կը դիմի իր կարգապահական կացնին ու ՀՅԴ շարքերից կը հեռացնի Կարսի պարագլուխներին՝ Աւետիք Իզմիրեանին, Վիգէն Յովսէփեանին, դոկտոր Քարմէն Օհաննեանին, Արա Խաչատրեանին («Ասպարէզի» խմբագիր), Վահան Պզտիկեանին եւ մի շարք հաւատարիմ ընկերների: Բիւրոյի համար «Կարսի» պատգամաւորների ապստամբութիւնը casus belli է՝ «չափազանց լուրջ հակականոնադրական արարք», որն աւելին՝ շռայլօրէն հրապարակ է նետում այն, ինչ վերաբերում է ՀՅԴ ներքին խնդիրներին:

Այդ պայթիւնը սարսափելի է ՀՅԴ-ի համար, որը ցանկանում է (թէպէտ արդէն ուշ է), ցոյց տալ կազմակերպութեան համախմբուած ու միասնական դէմքը եւ շարունակում է քողարկել վէճերն ու ներքին խնդիրները ականատեսների աչքից: Անօգուտ է անդրադառնալ Բիւրոյի անհամար ստոր հարուածներին, հրամաններին ու հակահրամաններին կամ «Կարսի» առաջարկներին եւ հակաառաջարկներին, պառակտումն աւարտուած է, նժեւ հիմա պայքարը միայն սրւում է: 2021-ի տարեվերջին Բիւրօն, վիրաւորուած ինքնասիրութեամբ, եւ դրանում տեսնելով Դաշնակցութեան դէմ ուղղուած յանցագործութեան նշան, յանձնարարում է իր «կենտրոնական կոմիտէին»՝ Տարօն Տէր-Խաչատուրեանի եւ Յովիկ Սալիբայի գլխաւորութեամբ, կոտրել դեկտեմբերին օրինական կերպով ընտրուած կոմիտէի թիկունքը, որը ղեկավարում էր դոկտոր Քարմէն Օհաննեանը: Այսպիսով, Բիւրօն քայլեր է ձեռնարկում. «Կարսը» արհեստականօրէն բաժանւում է Երեւանի կողմից ստեղծուած փոքրամասնութեան «պաշտօնական հոսանքի» եւ կուսակցական հիմնական կազմի կողմից ընտրուած մեծամասնութեան «պատմական հոսանքի» միջեւ: Առաջիկայ վեց ամիսներին «իր Շրջանային Ժողովը» նախապատրաստելու յանձնառու «պաշտօնական հոսանքն» ունի նոր կուսակցական օրգան՝ *«Օրակարգը»*՝ *«Ասպարէզի»* դէմ պայքարելու համար: Այնուհետեւ հետեւում է ստոր հարուածների, հաշիւների մաքրման, ծեծկռտուքների, տուրուդմբոցների, ընտանեկան պառակտումների եւ վիրաւորանքների եւ նոյնիսկ «պատմական հոսանքի» անդամներին ուղղուած ֆիզիկական սպառնալիքների մի ամբողջ շարան, անշուշտ, ՀՅԴ-ից հեռացուած անդամների նկատմամբ, այդ թւում՝ նաեւ Վիգէն Յովսէփեանի, ով դարձել է «փոքրիկ սատանայ» կամ «ամերիկեան գործակալ», ինչպէս սիրում են նրան բնութագրել Բիւրոյին հաւատարիմ կուսակցականները: Եւ այդ ամէնը՝ դատարանների դէմ մղուող պայքարի ֆոնին, քանի որ «պաշտօնական հոսանքն» ամրագրուած կացարան չունի, այն չի կարող տնօրինել «ՀՅԴ» պիտակն ու անշարժ գոյքն այն պարզ պատճառով, որ ամերիկեան դաշնային օրէնքը ճանաչում է միայն Միացեալ Նահանգներում օրինականացուած կազմակերպութիւններն ու միութիւնները: Աւաղ, «պաշտօնական հոսանքը» ենթակայ է Միացեալ Նահանգներից դուրս ստեղծուած ղեկավարութեանը: Դատավարութիւնից դատավարութիւն՝ «պաշտօնական հոսանքը» մէկը միւսի յետեւից ձախողումներ է ունենում եւ վերջապէս կորցնում է դէմքը: «Պատմական հոսանքը» սպասուածից աւելի խիզախօրէն է դիմադրում եւ, ի նշան Քալիֆորնիայի դաշնակցական միջնաբերդում տեղի ունեցած այս վէճի, ՀՅԴ երկու թեւերը միմիանց հակահարուած են տալիս հանդիսաւոր ճաշկերոյթների միջոցով եւ դրամահաւաքի այլ եղանակներով հաւաքուած դոլարներով: Եւ այս խաղում նոյնպէս «պատմական հոսանքն» ամէնահզօրն է դուրս գալիս՝ աւելի լայն հասարակական աջակցութեան շնորհիւ եւ Հայաստանում ՀՅԴ գերեզմանափորների կողմից հիւծուած հովանաւորների օգնութեամբ: Շատ պարզ է. որտեղ Բիւրօն եւ նրա

«խամաճիկային կենտրոնական կոմիտէն» հաւաքում են 10 դոլար, յետոյ՝ 100, «պատմական հոսանքը» հաւաքում է 10 000, յետոյ՝ 100 000 դոլար:

Ծայրայեղութիւնների աճին զուգահեռ՝ Բիւրօն ընդլայնում է «պատմական հոսանքը» մեկուսացնելու իր ռազմավարութիւնը եւ փորձ անում շրջանցել այն՝ իր ճամբար ներգրաւելով ՀՅԴ-ի հետ կապուած կազմակերպութիւնների քալիֆորնիական մասնաճիւղերին, այնուհետեւ Քալիֆորնիայում գտնուող Անթիլիասի եւ Էջմիածնի թեմերին, ինչպես նաեւ Միացեալ Նահանգներում հաստատուած միւս երկու աւանդական կուսակցութիւններին: Նշեալ բոլոր դերակատարները, սակայն, սահմանափակւում են խիստ չէզոքութեամբ կամ սադիստական (դաժանութեան մոլուցք) փոքրիկ հաճոյքներով, մասնաւորապէս Սոցիալ-դեմոկրատ Հնչակեան եւ Ռամկավար ազատական կուսակցութիւնները, որոնք ամենեւին դժգոհ չեն լռելեայն ականատեսը լինել իրենց մրցակցի թուլացմանը, որը երկար ժամանակ գերիշխող դիրք ունէր ամերիկեան մայրցամաքում: Յարձակումների դաժանութիւնից ապշած ամերիկահայերի վրայ ճգնաժամի ազդեցութիւնն աղէտալի է եւ նոյնիսկ տարածւում է սահմանից այն կողմ: Քալիֆորնիայում ցանուած ընդվզման սերմերը տարածւում են աշխարհով մէկ՝ Եւրոպայից մինչեւ Կովկաս, Ամերիկայից մինչեւ Մերձաւոր Արեւելք: ՀՅԴ-ն համաշխարհային խորը ճգնաժամ է ապրում: Մանաւանդ, որ 2021 թուականի յունիսի 21-ի արտահերթ խորհրդարանական ընտրութիւնների ժամանակ ՀՅԴ – Քոչարեան դաշինքը խորապէս ցնցում է կուսակցութեան շարքերը: Բայց քանի որ ՀՅԴ Գերագոյն մարմինն առաջնազծում է, համաձայնագիրը վաւերացւում է Բիւրոյի կողմից, ինչից օգտւում է «Կարսի» «պատմական հոսանքը», որն իր հերթին մեծացնում է իր կուսակցական կազմը Ատլանտեան ովկիանոսից այն կողմ:

Այսպիսով, հաւասարակշռութիւն եւ հանգստութիւն փնտռելով՝ Բիւրօն 2021 թուականին յանձնարարում է Քալիֆորնիայի երկու ներկայացուցիչներից մէկին՝ Վիգէն Եագուպեանին, միջնորդութիւն անել: Քարմէն Օհանեանի և նրա հարազատների հետ մի քանի հանդիպումներից յետոյ նրան յաջողւում է փոխզիջման հասնել («Կարսի» նկատմամբ բոլոր կարգապահական միջոցների վերացում, Շրջանային Ժողովի կազմակերպում, կենտրոնական կոմիտէի ընտրուած կազմի յարգում, դատավարութիւնների աւարտ եւ «Կարսի» վերականգնում): Այս պայմանաւորուածութիւնից զոհ՝ Վիգէն Եագուպեանը շտապում է ուրախ լուրը յայտնել Երեւանում իր ղեկավարութեանը: Եւ չնայած Բիւրոյի որոշ անդամների աջակցութեանը, շատ վրդովուած լինելով այս ճգնաժամից, որ պէտք է արագ դադարեցուէր, նա «կտրական ոչ» է ստանում Բիւրոյի մեծամասնութիւնից: Նոր ճգնաժամ է սկսւում: Վիգէն Եագուպեանը վայր է նետում ձեռնոցը եւ հրաժարական տալիս Բիւրոյից՝ հիասթափուած այս ձախողումից, որի համար որեւէ այլ ակնյայտ պատճառ չկայ, քան Յակոբ Տէր-Խաչատուրեանի զօրռզութիւնը, ով ցանկանում է իր օրէնքը պարտադրել որպէս նոր Հերթապահ՝ ենթարկուելով անկանխատեսելի Հրանդի ճնշմանը: Հրաժարական տա՞լ Բիւրոյի անդամի իր պաշտօնից: Այո, եւ դա շատ հազուադէպ է ՀՅԴ-ի պատմութեան մէջ: Իսկապէս, պէտք է վերադառնանք 1905-1907 թուականներին, որպէսզի արձանագրենք Բիւրոյի անդամի առաջին հրաժարականը: Խօսքը Ժան-Լորիս Մելիքովի՝ ՀՅԴ հիմնադրի եւ Քրիստափորի մտերիմ ընկերոջ մասին է, ով 1905-ին հեռացաւ Արեւմտեան Բիւրոյից իր առաջնորդի մահից յետոյ, որը ձեւակերպուեց նամակով 1907 թուականին IV-րդ Ընդհանուր Ժողովի ժամանակ՝ ի նշան բողոքի ՀՅԴ «սոցիալիստական՝ ընկերվարական» շրջադարձի, որը տեղի ունեցաւ կարծես հանպատրաստից (տե՛ս Առաջին Մասը), եւ Բիւրոյի արեւմտեան թեւի երեք ընկերների (Աւետիս Ահարոնեան, Միքայէլ Վարանդեան եւ Ակնունի) «անճարակութեան» դէմ: Շահան Նաթալիի դեպքը փոքր-ինչ այլ է. տեղեկանալով, որ Ռուբէնի կողմից գաղտնի ղեկավարուող Բիւրոյի իր ընկերները պատրաստւում են իրեն արտաքսել, Նեմեսիսի հերոսը հրաժարական տուեց իր պաշտօնից 1929 թուականի XI-րդ Ընդհանուր Ժողովից առաջ: Ուստի սա նուրբ պահ է: Բայց դաշնակցական օրէնքն իր պատճառներն ունի, որ բանականութեանը հասու չէ: Բիւրոյից հրաժարական տալ չի կարելի: Իսկ հրաժարական տուող Վիգէն Եագուպեանի մասին նորից կը լսենք միայն XXXIV-րդ Ընդհանուր Ժողովի ժամանակ, Դիլիջանում, 2022 թուականի յունուարին, երբ պատգամաւորները նրա նկատմամբ պատժիչ միջոց կը կիրառեն (մէկ տարով գործունէութեան կասեցում՝ հրաժարականի օրուանից սկսած), ինչը հաւասարազօր է Եագուպեանի գործի ծածուկ փակմանը:

Բայց եթէ Եագուպեանի գործը փակուած է, Բիւրոյի զայրոյթը շարունակւում է տեղալ Քալիֆորնիայի վրայ, որտեղ Յակոբ Տէր-Խաչատուրեանը կանոնաւոր կերպով զտումներ է անցկացնում, որոնք իրեն ներկայացնում է իր «խամաճիկային կենտրոնական կոմիտէն»: Վտարուածների ցանկը մեծանում է, եւ ՀՅԴ ղեկավարութեան նպատակն է այնպէս անել, որ «պատմական հոսանքը» կորցնի ինքնատիրապետումը: Սակայն վերջինս լռում է, հրապարակայնօրէն չի արձագանքում սադրանքներին եւ հաւատարմօրէն յարգում է կանոնադրութիւնը, ընդ որում Մոնտեբելլոյի կոչը միայն նրա հազուադէպ պաշտօնական դրսեւորումներից մէկն էր: Խոստովանենք, որ «պատմական հոսանքի» ղեկավարները զգոյշ են հաղորդակցման մէջ, իրենց հեռու են պահում փաշինեանական նոր ռեժիմից, որպէսզի չենթարկուեն ՀՅԴ ղեկավարութեան յարձակումներին: Նրանք այնքան ոչ եռանդուն են թւում, որ որոշ կողմնակիցներ արտասահմանում, Հայաստանում, Լիբանանում կամ Եւրոպայում սկսում են անհամբերութիւն հանդէս բերել՝ տարակուսելով, թէ ո՞րն էր այս ըմբոստութեան

իմաստը. ինչո՞ւ ժամանակ շահել, եթէ ոչինչ չի ձեռնարկուելու։ Ժամանակի ընթացքում արդեօ՞ք պառակտումը շահեկան չէ Բիւրոյին համար։ Փաստօրէն, ՀՅԴ-ն կարող է ներկայացնել այս այլախոհութիւնը՝ որպէս Դաշնակցութեան իրադարձութիւններով լի պատմութեան նոր դասական փորձութիւն, նա ի վիճակի չէ հասկանալ, որ վերջինս աւելի խորն է, քան նոր պառակտումը։ Աւելի շուտ դա դաշնակցական էկոհամակարգի ամբողջական եւ տեւական վերափոխման սկիզբն է։ Մի տեսակ հիմնաւոր վերանորոգում, որը կատարուել է լաւագոյն կազմակերպուած կուսակցական ճիւղերից մէկի կողմից, անշուշտ Հայաստանից հեռու, բայց հզօր եւ ուժեղ հասարակութեան անսասան աջակցութեամբ, որը ցանկանում է վերականգնել վերահսկողութիւնը ՀՅԴ-ի նկատմամբ։ Այս քալիֆորնիական կուսակցական միաւորումը զիտակցում է, որ յիշեալ խռովութեանը՝ ներքեւից աճող ներքին յեղափոխութեան հետ մէկտեղ, վիճակուած է յաղթելու ամբողջ Դաշնակցութեանը։ Աւելին, փոքրիկ ցնցումներ արդէն իսկ առաջանում են Լիբանանում, Յունաստանում, Ֆրանսիայում եւ ԱՄՆ-ում, որտեղ «Շիրակեան» միաւորումը Քալիֆորնիայի «երկրաշարժի» էպիկենտրոնին ամէնամօտ գտնուող օղակն է։ Բիւրօն ամէն ինչ անում է Հայաստանի իր հիւանդ կենտրոնում ներքին ճգնաժամը ճնշելու համար, սակայն հարկադրական միջոցներով կամ սոցցանցերի մշտադիտարկմամբ հնարաւոր չէ կանգնեցնել այս թէժ ալիքը, քանզի քալիֆորնիական արեւայրուքը, որ նա ստացել է ամբողջ դէմքին, տարածւում է ողջ մարմնի վրայ։ Եւ որքան պարտադրանքը սաստկանում է, այնքան ճգնաժամն աւելի է խորանում ու տարածւում։ Առաւելապաշտները՝ ժամանակի դժոխային ռիթմին կառչած, ընկել են իրենց իսկ լարած թակարդը. երբ պատժում են, սաստկացնում են ճգնաժամը, իսկ երբ հանդարտացնում են իրավիճակը, վերահսկողութիւնն են կորցնում։

Սա այն դասն է, որ քաղել են «Կարսի պատմական հոսանքի» ղեկավարները։ Որովհետեւ համբերատար, սառնասրտութեամբ եւ պատասխանատուութեան զգացումով սպասում են, թէ ինչ է լինելու յետոյ, եւ մասնաւորապէս՝ 2022 թուականի փետրուարի 28-ից մարտի 8-ը նախատեսուած XXXIV-րդ Ընդհանուր Ժողովին Դիլիջանում՝ պատերազմում պարտութիւնից թուլացած եւ 2020 թուականի դեկտեմբերի 28-ից յետոյ՝ գրեթէ երկու տարի տեւած ճգնաժամից ուժասպառ Հայաստանում։ Բայց մինչ պատգամաւորները պատրաստւում են մասնակցել այս նոր Ընդհանուր Ժողովին, «պաշտօնական հոսանքը» յայտարարում է, որ Տարօն Տէր-Խաչատուրեանի և Յովիկ Սալիպայի գլխաւորած պատուիրակութիւնը կը գնայ այնտեղ, մինչդեռ այն հեռու է Դիլիջան գնալու համար ՀՅԴ բոլոր կանոնադրական չափանիշները յարգելուց։ Յակոբ Տէր-Խաչատուրեանի համար կարեւոր չէ, որ բացառւում է առանց «Կարսի» մասնակցութեան Ընդհանուր Ժողով կազմակերպել։ Սակայն դա կը լինի արհեստականօրէն վերափոխուած «Կարս», որի նպատակը ներդաշնակ կերպարով հանդէս գալն ու յիշատակուած «ներքին յեղափոխութիւնը» բոպէական բռնկման կրակ ներկայացնելն է։ Միայն թէ բոպէական բռնկուող կրակը շատ շուտ խարոյկի է վերածւում։

Մի խարոյկ, որը բռնկուել է, եթէ ոչ 1905 թուականին (տե՛ս Առաջին մասը), ապա առնուազն 1991-ին Հայաստանի անկախութեան վերականգնմամբ։ Իսկապէս, Քալիֆորնիայի եւ Բիւրոյի միջեւ ծաւալուող եղբայրասպան մենամարտը կապուած է մի շարք հարցադրումների հետ. ո՞րն է առաջնայինը՝ «անկախ Հայաստա՞նը», թէ՞ «միացեալ Հայաստանը», ժողովրդավարութի՞ւնը, թէ՞ բռնապետութիւնը, ինքնիշխանութեան ազգային ռազմավարութի՞ւնը, թէ՞ ռուսամէտ ռազմավարութիւնը, ազգային պետութի՞ւնը, թէ՞ Ռուսական կայսրութիւնից կախեալ պետութիւնը, համաշխարհային առաքելութեամբ Դաշնակցութի՞ւնը, թէ՞ կովկասեան կողմնորոշմամբ Դաշնակցութիւնը։ Այս օբյեկտիւ հարցումներին, որոնք հայդատականութեան եւ նրա սահմանների հետ ուղիղ աղերսներ ունեն, աւելանում են ներքին ծագում ունեցող հարցադրումները. արդեօ՞ք ՀՅԴ «ռազմական» թեւը բաժանուել է երկու մասի, արդեօ՞ք ներդաշնակցական վերոյիշեալ վէճն իրականում միայն կովկասեան ներշնչմամբ հայկական մշակոյթի եւ սիրիա-լիբանանեան ներշնչմամբ հայկական մշակոյթի միջեւ ինքնութեան բախման մի տարբերակ չէ՝ Արեւելեան Հայաստանի եւ արեւմտահայութեան հին երկընտրանքի վերափոխուած դրսեւորումը։ Արդեօ՞ք դա նաեւ սկզբունքային վէճ չէ ապակենտրոնացման (Կարս) եւ գաղափարական կենտրոնամէտ իշխանութեան (Բիւրօ) պաշտպանների միջեւ։ Կամ թէկուզ՝ վէճ *Դաշնակցութեան եւ Կուսակցութեան* միջեւ, այլ կերպ ասած՝ վէճ Դաշնութեան գաղափարի եւ Կուսակցութեան գաղափարի միջեւ։ Այս հարցերն են յուզում 2020 թուականի դեկտեմբերի 28-ի ցնցումն ապրած ականատեսներին։ Բայց մինչ ազգային միաւորումների պատուիրակութիւնները յաղթահարում են համաճարակը, դիմակներն են զգում փողոցներում եւ մէկ առ մէկ բռնում Դիլիջանի ճանապարհը՝ մասնակցելու XXXIV-րդ Ընդհանուր Ժողովին, ուր Հրանդ Մարգարեանը հրապարակայնօրէն իր հանդիսաւոր վերադարձն է տօնում ազգային հարթակում եւ պատրաստւում մասնակցել «Կարսի» բարդ իրավիճակի մասին բանավէճերին, որոնց հիմքում իշխանութեան հասնելու նպատակներն են…

Կայծ Մինասեան
Մեր Ուղին
25 Դեկտեմբեր 2022

Յայտարարութիւն՝

ՀՅԴ Արեւմտեան Միացեալ Նահանգներու 56րդ Շրջանային Ժողովի

Հայաստանի եւ Արցախի համար այս խիստ տագնապալի օրերուն, 13էն 15 Յունուար երկարող շաբաթավերջին, ՀՅԴ Արեւմտեան Միացեալ Նահանգներու կառոյցը գումարեց իր 56րդ Շրջանային ժողովը՝ մասնակցութեամբ 128 պատգամաւորներու եւ հրաւիրեալներու:

Իբրեւ աշխատանքային օրակարգեր՝ ժողովը մանրամասնօրէն քննարկեց Հայաստանի եւ Արցախի հանրապետութիւններուն դիմագրաւած տագնապներուն ծալքերը, Սփիւռքի ոլորտներուն վերաբերող զանազան հարցեր, կազմակերպական կեանքին վերաբերող հարցեր եւ որդեգրեց համապատասխան որոշումներ ու կանոնագրային բարեփոխումներ:

Իբրեւ ընդհանուր ախտաճանաչում ժողովը հաստատեց, որ անցնող երկու տարիները Արեւմտեան Ամերիկայի շրջանին համար եղան ներկազմակերպական տագնապներով եւ մարտահրաւէրներով բնորոշուող տարիներ: Ասով հանդերձ, մեր շարքերուն եւ ղեկավարութեան ուշադրութեան առարկան տեւաբար մնացին մեր ազգային-պետական մարտահրաւէրները եւ ընդհանրապէս մեր իրականութիւնը յուզող հարցերը, որոնց գծով ամէն ճիգ թափուեցաւ զանոնք մեղմացնելու կամ վերացնելու համար: Միաժամանակ, սակայն, Ժողովը գտաւ, որ իբրեւ համահայկական կառոյց ունեցող կազմակերպութիւն Դաշնակցութիւնը հեռու է իր լրիւ կարողականութիւնը գործի դնելէ, շատ յաճախ մխրճուած ըլլալով երեւանեան ներքին քաղաքական խաղերուն մէջ, որոնք կը ջլատեն կազմակերպութեան երբեմնի ոյժը եւ կը նսեմացնեն գաղափարական իր հենքը:

Ժողովը ցանկութիւն յայտնեց, որ ՀՅԴ Բիւրոյի անտրամաբանական եւ անտեղի միջամտութիւններուն իբրեւ արդիւնք Արեւմտեան Ամերիկայի շրջանին մէջ ստեղծուած կազմակերպական տագնապին գծով Կեդրոնական կոմիտէի եւ Բիւրոյի միջեւ տեղի ունեցող բանակցութիւններուն համար սկզբունք որդեգրուի այդ տագնապին տուն տուած կազմակերպական, քաղաքական եւ գաղափարական պատճառներուն եւ ազդակներուն վերացումը ինչը մեծապէս կը նպաստէ նաեւ Դաշնակցութեան համայն ընտանիքը վերանորոգման եւ վերաթարմացման հունին վրայ դնելու ճիգերուն:

Շրջանային ժողովը երկար կանգ առաւ Հայաստանի եւ Արցախի հանրապետութիւններուն այս օրերուն դիմագրաւած ճգնաժամին եւ մարտահրաւէրներուն վրայ, եւ հաստատեց, թէ Հայաստանի Հանրապետութիւնը կը գտնուի իր անկախութիւնը, ինքնիշխանութիւնը եւ նոյնիսկ հողային ամբողջականութիւնը կորսնցնելու վտանգներուն առջեւ: Ինքզինք պարտադրող այս վտանգաւոր իրականութեան ի տես մեր պետութեան ամրոցը անխորտակելի դարձնելու հրամայականը մեր բոլորին այսօրուան գերխնդիրը պէտք է ըլլայ:

Ուրեմն, թերի եւ խոցելի պիտի մնայ մեր պետութիւնը առանց պետական հիմնարկութիւններու ամբողջական կայացման, իսկ պետականաշինութեան գործը եւ պետական հիմնարկութիւններու հեղինակութեան իրաւականութիւնը պէտք չէ սակարկութիւններու առարկայ դառնան, ո՛չ գործող իշխանութիւններուն կողմէ ոչ ալ անոնց ընդդիմադիր ոյժերուն կողմէ՝ ըստ անոնց քաղաքական հայեցողութիւններուն կամ նպատակայարմարութիւններուն:

Կասկածէ վեր է, որ պետական կառոյցներու արժէքին գիտակցումը բարոյական մեծագոյն նպաստն է մեր պետութեան կայացման գործընթացին մէջ: Այս հիմքով ալ, ընդունելով հանդերձ Հայաստանի ներկայ իշխանութիւններու արձանագրած թերացումները եւ ցուցաբերած անկարողութիւնները, այս ճգնաժամերը պատշաճօրէն դիմակայելու առաջադրանքներուն մէջ, ինչպէս նաեւ ըմբռնելով նոր իշխանութիւններու ձեւաւորման անհրաժեշտութիւնը, այսօր մեր ճիգերը պէտք է առաւելապէս կեդրոնացնենք մեր պետութեան ամրացման նպատակին շուրջ:

Մեր պետութեան կայացումը թերի պիտի մնայ եւ մեր հողային ամբողջականութիւնը՝ վտանգուած առանց հզօր եւ արդիական ազգային բանակի մը ստեղծումին: Խօսքերէ եւ հռետորաբանութիւններէ անդին, Ժողովը հաստատեց իր անվերապահ զօրակցութիւնը բանակաշինութեան գործին եւ տուաւ շարք մը որոշումներ:

Թուրք-ատրպէյճանական զինակցութեամբ Հայաստանի հանրապետութեան սպառնացող վտանգը բացայայտ իրականութիւն մըն է, իսկ նման սպառնալիքներու դիմաց Հայաստանի ապահովութիւնը երաշխաւորելու յանձնառութիւնը ստանձնած Ռուսիան իր աշխարհաքաղաքական հաշիւներուն բերումով, առնուազն անկարող կը թուի ըլլալ կատարելու իր ռազմավարական դաշնակիցի պարտաւորութիւնները: Միւս կողմէ, ոչ մէկ երաշխիք կայ որ արեւմտեան պետութիւնները գործնականապէս պատրաստ են կանխելու կամ զսպելու Հայաստանի Հանրապետութեան դիմաց ցցուած վերահաս վտանգը: Հետեւաբար, առաջին հերթին մեր ուժերուն ապաւինելու եւ ազգովին մեր բանակին օժանդակելու գործին լծուելու անհրաժեշտութիւնը հաստատելովիբրեւ Միացեալ Նահանգներու մէջ գործող կազմակերպութիւն, Ժողովը վերահաստատեց իր յանձնառութիւնը յաւելեալ ճիգեր գործի դնելու Միացեալ Նահանգներու իշխանութիւններուն մօտ Հայաստանին եւ Արցախին սպառնացող վտանգները վերացնելու նպատակով:

Արդէն առաւել քան մէկ ամիսէ ի վեր Արցախը պաշարման մէջ պահելու, եւ Հայաստանի Հանրապետութեան հետ իր կենաքի կապը կտրելուԱտրպէյճանի բռնապետական իշխանութիւններուն անմարդկային արարքը նպատակ ունի Արցախի հայաթափումը: Ահա այս իրադրութեան մէջ, Արցախի հայութեան ֆիզիքական ապահովութիւնը երաշխաւորելու եւ արցախցին իր հողին վրայ պահելու հարցերը անմիջական եւ հրատապ բնոյթ կը ստանան: Ժողովը որոշեց որեւէ բան չխնայել Արցախի հայութիւնը իր հողին վրայ պահելու, անոր ապահովութիւնը երաշխաւորելու եւ ինքնորոշումի իրաւունքին ուղղութեամբ թափուող ճիգերուն մէջ միջազգային բոլոր հարթակներուն վրայ եւ յատկապէս Միացեալ Նահանգներու գործադիր եւ օրէնսդիր իշխանութիւններուն մօտ:

Անհրատեսական է մեր պետութեան անկախութիւնը եւ ինքնիշխանութիւնը երաշխաւորել առանց համայն հայ ժողովուրդի ազդու մասնակցութեան՝ մեր պետական-հասարակական համակարգին մէջ, ուր ամրագրուած պէտք է ըլլան ընկերային արդարութեան սկզբունքները: Հետեւաբար, պէտք է մեծապէս բծախնդիր ըլլալ, որ Հայաստանի մէջ ժողովրդավարութեան ամրակայման գծով իրենց ստանձնած պատասխանատուութեան տէր մնան հաւասարապէս թէ՛ իշխանութիւնները եւ թէ ընդդիմադիր ուժերը:

Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Արցախի հայութեան առջեւ ցցուած ճգնաժամերը դիմագրաւելու հարկադրանքին գիտակից՝ Ժողովը հաստատեց, որ անհրաժեշտ է համախմբել մեր համայնքի բոլոր ուժերը Հայաստանի եւ Արցախի օժանդակութեան գործին շուրջ: Անցեալին, նման ճգնաժամերու մէջ, մեր համայնքը արդէն իսկ ցոյց տուած է միասնական հանդէս գալու եւ գործելու իր վարքագիծը, զայն վերածելով իւրայատուկ աւանդի:

Համայնքային ուժերու համախմբումով գործելու այս աւանդը պէտք է ծառայեցնել նաեւ օրէ օր աճ արձանագրող համայնքի կարիքներուն եւ պահանջներուն հասնելու նպատակներուն:

Սփիւռքեան մեր կառոյցները կենսական դեր ունին մեր համազգային հզօրութեան եւ համահայկական իղձերու իրականացման աշխատանքներուն մէջ: Այս տրամաբանութեամբ ալ պէտք է թափ տալ մեծցնելու եւ ընդարձակելու մեր կառոյցներու կարողականութիւնը, միջոցներ տրամադրելով հայկական վարժարաններու վերելքին եւ ընդհանրապէս հայ ուսանողութեան հաւաքագրման աշխատանքներուն մէջ: Մեր երիտասարդութիւնը պատմական յանձնառութիւն մը ունի կատարելիք մերօրեայ իրականութեան մէջ, եւ այնտեղ նիւթաբարոյական լուրջ ներդրումներ պէտք է կատարուին:

Շրջանային ժողովը անգամ մը եւս հաստատեց, որ ազատ եւ առողջ մտածող Դաշնակցական միտքի ուժականութիւնը կը կայանայ գործին եւ գաղափարին շաղկապումին մէջ, որուն բնորոշ գիծերը կարծիքներու այլազանութիւնը, ինքնաքննադատութիւնը եւ հանդուրժողականութիւնը պէտք է ըլլան: Այս իմաստով, Ժողովը հանգամանօրէն կը դիմէ Դաշնակցութեան գաղափարներուն կառչած մեր ընկերներուն ամէնուր՝ բոլորուելու ազգին եւ հայրենիքին ծառայելու գերագոյն նպատակին շուրջ:

ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի 56րդ Շրջանային Ժողով
16 Յունուար, 2023
Ասպարէզ

Հայաստանի Մէջ Հզօր ՀՅԴ Մը Ունենալու Անհրաժեշտութիւնը

Ամէն անգամ, երբ ընկերներ կամ ծանօթներ կը քննարկեն Հայաստանի ծանր վիճակը եւ Հայաստանի կառավարութեան գործունէութիւնը՝ ես ինծի կը հարցնեմ. «Մենք, դաշնակցականներս, ինչ՞ կ՛ընենք, որպէսզի Հայաստան աւելի հզօրանայ եւ դիմագրաւէ իր առջեւ ծառացած բազմաթիւ մարտահրաւէրները»:

Երբ նայինք ՀՅԴ-ի անցնող բազմաթիւ Ընդհանուր ժողովներուն, որոնք չորս տարին անգամ մը ուղղութիւն կու տան ՀՅԴ-ի գործունէութեան, եւ կը վերլուծենք անոնցմէ բխած բանաձեւերը՝ կրնանք կեդրոնանալ երեք գլխաւոր գաղափարներու վրայ:

Առաջին՝ ՀՅԴ-ն պէտք է ըլլայ քաղաքականօրէն ինքնուրոյն եւ անկախ: Կուսակցութեան անկախութիւնը կրնայ հարցականի տակ դրուիլ, երբ մեծ քանակութեամբ նուիրատուութիւն կը ստանայ գլխաւորաբար մէկ աղբիւրէ: Որքա՛ն կուսակցութեան նիւթական աղբիւրները ըլլան բազմազան եւ բազմաթիւ, այդքա՛ն անոր անկախութիւնը կը բարձրանայ: Նաեւ, ընտրութիւններու ընթացքին, փոխանակ ուրիշ քաղաքական ուժի մը վրայ յենելով՝ քուէներ ստանալը, առանձին եւ ինքնուրոյն ժողովուրդին ներկայանալը ու ժողովուրդի քուէն ստանալը կը նպաստէ կուսակցութեան անկախութեան:

Երկրորդ՝ ՀՅԴ-ն պէտք է աշխատի եւ գործէ՝ նպատակ ունենալով պետութեան հզօրացումը անկախ այն բանէն, թէ ո՛վ է իշխանութեան գլուխը: Աշխատանք տանիլ, որ բանակը հզօրանայ, ոստիկանութիւնը եւ դատական համակարգերը ըլլան որակեալ ու անկաշառ, կրթական, առողջապահական համակարգերը ըլլան բարձր որակի, երկրին ենթակառոյցները, ինչպէս՝ ճամբաները, ելեկտրականութիւնը, կոյուղիները, ջրային ցանցերը, օդակայանները, հաղորդակցութեան միջոցները, ըլլան արդիական, եւ այլն: Կառավարութեան չհամակրիլը պետութեան եւ ժողովուրդին վնաս կը պատճառէ, մանաւանդ երբ մեր կարողութիւնները չեն տրամադրուիր պետութեան հզօրացումին: Այսպէս, պէտք է զանազանել պետութիւնը կառավարութիւնէն:

Երրորդ՝ ՀՅԴ-ն պէտք է գործէ ուղղակի ժողովուրդին հետ՝ թաղային, համայնքային եւ քաղաքային մակարդակներով, աշխատելով ժողովուրդին ընկերային-տնտեսական հարցերը լուծելու ուղղութեամբ: ՀՅԴ բազմաթիւ Ընդհանուր ժողովներ բանաձեւեր որդեգրած են այս ուղղութեամբ: Օրինակ՝ 2011-ի Ընդհանուր ժողովը կ՛ըսէ. «Ժողովուրդին ծառայելու եւ անոր հետ աշխատելու, կապը ամրապնդելու, մեր ծրագրային նպատակները ներկայացնելու եւ մեկնաբանելու նպատակով, մղել տեղական միաւորները, ընդհուպ մինչեւ առանձին խումբեր, անմիջական աշխատանքային ծրագիրներ կազմելու եւ գործադրելու: Կազմակերպել ժողովրդային հանդիպումներ, հաւաքներ, բացատրական զրոյցներ, որդեգրելով «Դէպի Ժողովուրդ» կարգախօսը»:

Սակայն, վերոյիշեալները իրականացնելու համար, անհրաժեշտ է ունենալ հզօր ՀՅԴ Հայաստանի մէջ: Երբ ՀՅԴ-ն կը գտնուի կազմակերպականօրէն տկար դիրքերու վրայ, անիկա չի կրնար լաւ կերպով ծառայել հայրենիքին եւ նպաստել անոր հզօրացումին: Պէտք է հաստատել, որ դժբախտաբար, Հայաստանի մէջ ՀՅԴ-ն ժամանակի ընթացքին տկարացած է: Վերջին տասնամեակին, ՀՅԴ-ն Հայաստանի մէջ, բոլոր մակարդակի ընտրութիւններուն՝ նախագահական, Ազգային ժողովի, Երեւանի, թէ Տեղական ինքնակառավարման մարմիններու ընտրութիւններուն ունեցած է աննշան արդիւնքներ: Օրինակի համար, Հայաստանի երեք ամէնէն մեծ քաղաքներուն՝ Երեւանի, Գիւմրիի եւ Վանաձորի, աւագանիներուն մէջ, մէկ հատ դաշնակցական ներկայացուցիչ չկայ: Մէկը կոյր պէտք է ըլլայ, որ չհասկնայ, թէ Հայաստանի մէջ ՀՅԴ-ն տկար դիրքերու վրայ կը գտնուի:

Դաշնակցութեան հանդէպ մեր սէրը ցոյց տուած չենք ըլլար, երբ չենք քննարկեր ՀՅԴ-ի տկարացման պատճառները: Լաւ դաշնակցականը ան չէ, որ ՀՅԴ-ի վիճակին գծով կոյր կը ձեւանայ: Ընկերներուս կու տամ հետեւեալ օրինակը. երբ զաւակի մը ծնողները առողջական հարցեր կ՛ունենան, լաւ զաւակը ան չէ, որ կը յայտարարէ, թէ իր ծնողքը առողջ է եւ անոնց հիւանդութեան տեղ տուող պատճառները չի քննարկեր, այլ ան՝ որ կը տագնապի իր ծնողներուն վիճակով եւ ամէն ձեւով կը քննարկէ ու միջոցներ կը փորձէ գտնել զանոնք առողջացնելու համար: Հոս չեմ խօսիր ժողովրդահաճութեան, populism-ի, մասին, այլ՝ այն հաստատումին, թէ ՀՅԴ-ի նման կուսակցութիւն մը պէտք ունի ժողովուրդի որոշիչ զանգուածին, որպէսզի յաջողի, հետեւաբար, անիկա անպայման կարիքը ունի այն ժողովուրդի համակրանքին, որուն դատին նուիրուած է:

Եթէ դաշնակցական մը համոզուած է, որ ներկայ կառավարութիւնը վնասակար է հայութեան եւ Հայաստանի համար, այս կը նշանակէ, որ այդ դաշնակցականը նախ եւ առաջ պէտք է աշխատի եւ նպաստէ Հայաստանի մէջ ՀՅԴ-ի հզօրացման եւ, վերջապէս, Տեղական ինքնակառավարման մարմիններու, Ազգային ժողովի եւ կառավարութեան ղեկը ստանձնելով, կամ ալ, առնուազն, կարեւոր ուժ դառնալով՝ հզօրացնէ պետութեան վերոնշեալ կառոյցները:

Եթէ Հայաստանի մէջ ունենայինք զօրաւոր Դաշնակցութիւն մը, որուն թիկունք կը կանգնէր ժողովուրդին կարեւոր մէկ մասը, այսօր տարբեր կրնար ըլլալ Հայաստանի ու Արցախի վիճակը:

Տակաւին որքա՞ն պէտք է տկարանայ ՀՅԴն Հայաստանի մէջ, որպէսզի աշխարհի մէջ գտնուող ամէն մէկ դաշնակցական մտահոգութիւն ցուցաբերէ: Որքա՞ն պէտք է տկարանայ ՀՅԴն Հայաստանի մէջ, որպէսզի աշխարհի մէջ գտնուող ամէն մէկ դաշնակցական տագնապի, հարցապնդէ, քննարկէ եւ աշխատի, որպէսզի Հայաստանի մէջ ՀՅԴն հզօրանայ, որպէսզի աւելի լաւ կերպով կարենայ ծառայել հայրենիքին, Արցախին, Հայաստանի բանակին եւ ժողովուրդին: Երբ աշխարհի իւրաքանչիւր դաշնակցական լուռ կը մնայ Հայաստանի մէջ ՀՅԴի տկարացման ի տես, ան եւս պատասխանատու կ՛ըլլայ ՀՅԴի տկարացման:

Ոմանք կ՛ըսեն, թէ այսօր ահազանգային վիճակ գոյութիւն ունի եւ ժամանակ չկայ նմանօրինակ կազմակերպական հարցերով զբաղելու: Թերեւս այդպէս է, բայց եթէ տասը տարի առաջ սկսէինք տագնապիլ, վերոյիշեալ հարցերը քննարկել եւ որոնել ՀՅԴն հզօրացնելու ճանապարհները, եթէ երկու տարի առաջ սկսէինք, այսօր տարբեր արդիւնք կ՛ունենայինք: Հետեւաբար, լաւ է սկսիլ այսօր, քան թէ սպասել ուրիշ երկու կամ տասը տարիներ եւս:

Կը մաղթեմ, որ աշխարհի չորս կողմը գտնուող դաշնակցականները անդրադառնան եւ տագնապին մեր ներկայ իրավիճակով ու իսկական մտահոգութեամբ սկսին նպաստ բերելու Հայաստանի մէջ ՀՅԴի հզօրացման, որպէսզի անիկա արդիւնաւոր կերպով ծառայէ Հայաստանի Հանրապետութեան ու Արցախին:

Արա Խանճեան
Ասպարէզ
27 Փետրուար 2023

ՀՅԴ Ծրագիրը՝ Դաշնակցականի Կեանքին Ուղեցոյց

ՀՅԴ Ծրագիրը փոքր գրքոյկ մըն է, որ առաջին անգամ մշակուած է Դաշնակցութեան առաջին Ընդհանուր ժողովին կողմէ (1892), ապա 1907ին՝ 4րդ Ընդհանուր ժողովին, որդեգրուած է ընկերվարութիւնը՝ իբրեւ գաղափարախօսութիւն, իսկ 9րդ Ընդհանուր ժողովին (1919) ընդունուած է Ազատ Անկախ եւ Միացեալ Հայաստան բանաձեւումը՝ իբրեւ քաղաքական պահանջ: Այդ թուականէն սկսեալ, անիկա որոշ բարեփոխումներու ենթարկուած է եւ բովանդակութեան իր այսօրուան ձեւը առած է 1998ին, 27րդ Ընդհանուր ժողովին կողմէ:

Այս փոքր գրքոյկը իր մէջ պարփակած է հայ ժողովուրդի դարաւոր երազներու, իղձերու եւ նպատակներու յստակ բանաձեւումը: Իր բովանդակութեամբ անիկա հիմնականին մէջ բաժնուած է երեք ենթաբաժիններու՝ գաղափարախօսութիւն, քաղաքական պահանջներ եւ ընկերային ու տնտեսական առաջադրանքներ:

Բնականաբար, Դաշնակցութեան Ծրագիրի ծանրութիւնը գաղափարախօսութիւնն է, որուն վրայ խարսխուած են հայութեան արդար պահանջատիրութիւնը եւ արդար հասարակարգ ստեղծելու՝ Դաշնակցութեան ձգտումը:

Ըստ էութեան, Դաշնակցութիւնը ընկերվարական եւ ժողովրդավարական կուսակցութիւն է: Այս բաժինին մէջ պատմական բոլոր հիմնաւորումները կը ներկայացուին, թէ Դաշնակցութիւնը ինչո՛ւ կը դաւանի այս գաղափարախօսութիւնը: Փորձենք կեդրոնանալ անոր քանի մը դրոյթներուն վրայ եւ տեսնել, թէ անոնք որքանո՛վ ներկայ են մեր առօրեային մէջ. եւ Դաշնակցութիւնը ինչպէս կը տարածէ եւ կ՛իրականացնէ զանոնք:

«Հ.Յ. Դաշնակցութեան ընկերվարական իտէալն այնպիսի հասարակութեան կերտումն է, ուր մարդը ազատագրուած կը լինի ցեղային, կրօնական-դաւանական, ազգային, քաղաքական, ընկերային եւ տնտեսական ամէն կարգի խտրականութիւնից, կաշկանդումից, բռնութիւնից եւ շահագործումից»:

«Ժողովրդավարութիւնը խարսխւում է մարդկային եւ քաղաքացիական իրաւունքները եւ ազատութիւնները յարգելու վրայ: Այն օրէնքով պաշտպանում է բազմակարծութիւնը,

բազմակուսակցականութիւնը եւ խօսքի, խղճի, մամուլի, ստեղծագործութեան եւ աշխատանքի լիակատար ազատութիւնը»: Դաշնակցութեան Ծրագիրին մէջ տեղ գտած այս երկու դրոյթները ամբողջական պատկերը կ՚ուրուագծեն անոր հաւատամքին թէ՛ իբրեւ գաղափարական աշխարհահայեացք եւ թէ քաղաքական կուսակցութեան մը գոյութեան եւ գործունէութեան ծիր։

Առաջին պարբերութեան փակագիծերը բանալով՝ պիտի տեսնենք, որ այդ պահանջներուն մեծամասնութիւնը Արեւմտեան երկիրներու կողմէ Մարդու Իրաւունքներու հասկացութեան ծիրին մէջ կ՚իյնայ, առանց ընկերվարութիւն բառը գործածելու։ Սակայն Դաշնակցութիւնը «Մարդու Իրաւունքներ»էն մէկ քայլ առաջ կ՚անցնի եւ կը շեշտադրէ ամէնէն էականը՝ տնտեսական շահագործումը, որ դուռ կը բանայ մնացեալ շահագործումներուն։ Որովհետեւ Դաշնակցութիւնը կը հաւատայ, որ տնտեսական շահագործումէն անկախ, անհատն է որ կրնայ դառնալ ազատ մարդ, ազատ քաղաքացի եւ իր մարդկային ու քաղաքացիական իրաւունքներուն ամբողջական տէրը ըլլալ։ Տնտեսապէս ազատ եւ շահագործումէ ձերբազատած մարդն է որ կրնայ ստեղծել եւ մասնակից դառնալ յառաջացման արդար հասարակարգի մը, որուն մէջ գոյութիւն պիտի չունենայ որեւէ տեսակի խտրականութիւն։ Որովհետեւ տնտեսական կախուածութիւնը եւ շահագործումը մարդ արարածը կը վերածէ գերին զինք շահագործողներուն եւ անոնց կամակատարը դառնալով՝ ան կը կորսնցնէ իր ինքնուրոյնութիւնը եւ ընկերային-հասարակական հարցերու շուրջ իր ազատ կամքի, միտքի եւ խօսքի իր տարրական եւ աներկբայ իրաւունքը։

ՀՅԴ Ծրագիրը յստակօրէն կը բացատրէ շահագործման այս երեւոյթը, որ մարդկութեան պատմութեան չափ հնութիւն ունի եւ անոր դէմ պայքարելու հիմնաւորումը կը բխի էապէս ԱԶԱՏ ՄԱՐԴ կերտելու՝ Դաշնակցութեան հաւատամքէն։ Այս հաւատամքը Դաշնակցութեան Ծրագիրին մէջ կը զուգորդուի նոյնքան կարեւոր դրոյթով, որ ժողովրդավարութիւնն է։ Առանց ժողովրդավարութեան Դաշնակցութիւնը կը վերածուի համայնավար-ամբողջատիրական կուսակցութեան։ Ընկերվարութիւնը, ընկերակից ունենալով ժողովրդավարութիւնը՝ կրնայ ստեղծել այն արդար հասարակարգը, որուն մէջ մարդ անհատին բոլոր իրաւունքները կրնան յարգուիլ։ Իսկ ժողովրդավարութիւնը միայն քուէատուփ երթալ եւ ընտրութեան մասնակցիլը չէ։ Ազատ եւ թափանցիկ ընտրութիւնները ժողովրդավարութեան հիմնարար սկզբունքներէն մէկն են միայն։ Ինչպէս որ ընկերվարութիւնը անհատի տնտեսական իրաւունքներու պաշտպանութիւնը կ՚ապահովէ եւ կ՚ազատէ զայն շահագործումէ, ժողովրդավարութիւնը նոյն անհատին (ներուն) հաւաքական, քաղաքական եւ հասարակական կեանքի մասնակցութեան արդար միջավայրը կ՚ապահովէ։ Ժողովրդավարութիւնը անընդհատ գործող օրէնքներու շղթայ մըն է, որ առիթ եւ հաւասար հնարաւորութիւն պիտի ստեղծէ պետութեան մէջ գործող մեծ եւ փոքր կուսակցութիւններու եւ միութիւններու։ Հաւասարութիւն թէ մամուլ, ուր յարգուին բազմակարծութիւնը, պետական հաստատութիւնները հաւասարապէս հասանելի ըլլան բոլորին, անկախ անհատներու քաղաքական հայեցքներէն, պետական միջոցները մենաշնորհ պէտք չէ ըլլան իշխող կուսակցութեան կամ ընդհանրապէս որոշ խաւի մը։

Գաղափարական այս զոյգ հասկացութիւնները՝ ընկերվարութիւն եւ ժողովրդավարութիւն, ՀՅԴ Ծրագիրին մէջ հիմք կը ծառայեն յստակօրէն բանաձեւելու Դաշնակցութեան քաղաքական պահանջները։

«Իր հայրենի տարածքի վրայ իւրաքանչիւր ազգի գոյատեւման երաշխիքը անկախ եւ իրաւական պետականութիւնն է։ Այն մարմնաւորում է ազգի քաղաքական կամքը, պաշտպանում նրա շահերը եւ ապահովում նրա անվտանգութիւնն ու ինքնուրոյն զարգացումը»:

Արդէն պարզօրէն Դաշնակցութիւնը կը խօսի ազգերու պետականութիւն ունենալու իրաւունքին եւ անհրաժեշտութեան մասին։ Դաշնակցութիւնը կը հաւատայ, որ որեւէ ազգի գոյատեւման եւ բնական ու ինքնուրոյն զարգացման հիմնական կռուանը անկախ պետութիւն ունենալն է։ Ինչպէս որ անհատը պէտք է ազատագրուի շահագործումէ եւ տնտեսապէս ինքնուրոյնութիւն ձեռք բերէ, նոյնը կարելի է ըսել ազգերու պարագային։ Օտար տիրապետութիւններու տակ գոյատեւող ազգերը, ուշ կամ կանուխ, դատապարտուած են այլասերման, մինչեւ իսկ ձուլման։ Պատմութեան մէջ բազմաթիւ են օրինակներ, երբ ժողովուրդներ, կորսնցնելով իրենց պետականութիւնը՝ անհետացած են պատմութեան բեմէն։ Այս հիմնաւորումով ալ Հայաստանի անկախ պետականութեան գոյութիւնը, Դաշնակցութեան համար ծրագրային սկզբունք է, հայ ժողովուրդի պատմական երթը անխափան շարունակելու համար։

Քաղաքական պահանջներու բաժինի նպատակներ ենթաբաժինին մէջ կը կարդանք.

«ՀՅ Դաշնակցութիւնը նպատակադրում է.

Ա.-Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի կերտում: Միացեալ Հայաստանի սահմանների մէջ պիտի մտնեն Սեւրի դաշնագրով նախատեսուած հայկական հողերը, ինչպէս նաեւ՝ Արցախի, Ջաւախքի եւ Նախիջեւանի երկրամասերը:

Բ.-Թուրքիայի կողմից հայութեան դէմ գործադրուած եւ մինչեւ այժմ անպատիժ մնացած Ցեղասպանութեան ոճիրի միջազգային դատապարտում, բռնագրաւուած հողերի վերադարձ եւ վնասի արդար հատուցում հայ ազգին»:

Քաղաքական պահանջները հիմնաւորելէ ետք, Դաշնակցութիւնը իր առջեւ դրած է յստակ նպատակներ, որոնք բանաձեւուած են Ա. եւ Բ. կէտերով:

ՀՅԴի քաղաքական նպատակը. որ հայ ժողովուրդի սեփական երկիրին՝ Հայաստանի մէջ պետականութեան կերտումն է՝ իբրեւ հայութեան գոյութեան երաշխիք, անկատար պիտի մնայ, եթէ Հայ Դատը իր արդար լուծումը չգտնէ: Չի բաւեր Ցեղասպանութեան ճանաչում տարբեր երկիրներու կառավարութիւններու, նախագահներու կամ խորհրդարաններու կողմէ: Եթէ կայ ոճիր, ուրեմն կայ զոհ եւ խլուած իրաւունք: Այդ իրաւունքներու արդար պահանջն է, զոր կը ներկայացնէ Դաշնակցութիւնը: Հայաստանը բովանդակ հայութեան հայրենիքն է, որուն մեծ մասը բռնագրաւուած է Թուրքիոյ կողմէ, որ տակաւին կը ժխտէ ցեղասպանութիւն գործադրած ըլլալու փաստը, որուն պատճառով հայութեան բեկորները սփռուած են աշխարհի զանազան երկիրներու մէջ:

Հողային եւ նիւթական այս պահանջները կը հիմնաւորուին Սեւրի դաշնագիրով եւ Ուիլսընեան իրաւարար վճիռով, որոնք, միջազգային իրաւունքներու դիտանկիւնէն, կը շարունակեն մնալ անժամանցելի: Եւ Դաշնակցութեան ամբողջ քաղաքական պայքարը ուղղուած է հայ ժողովուրդի նկատմամբ շարունակուող անարդարութիւններուն դէմ: Իսկ վերոնշեալ դաշնագիրը եւ իրաւարար վճիռը ամէնէն արդար հատուցումը կը հանդիսանան Հայ Դատին: Որովհետեւ հայութիւնը պէտք է ապրի իր ամբողջական հայրենիքին մէջ, ուր ազատօրէն կենսագործելու, զարգանալու եւ բարգաւաճելու պայմանները գոյութիւն ունենան:

Դաշնակցութեան ծրագիրին մասին ամէնէն դիպուկ գնահատականը կամ բնորոշումը տուած է ՀՅԴ Բիւրոյի երբեմնի անդամ Սարգիս Զէյթլեան. **«Դաշնակցութիւնը իր ժողովուրդին սպասաւորն է: Միջոց է, ճանապարհ է, նպատակ չէ. Հակառակ անոր որ ամբողջ գաղափարական մեծ իտէալի մը ջահակիրն է: Բայց այդ իտէալը իր իտէալը չէ, այլ իր ժողովուրդին իտէալն է: Եւ ճիշդ ատոր համար իր իտէալն է»**:

ՀՅԴ Ծրագիրը գրքոյկ մըն է, զոր ոեւէ շարքային դաշնակցական անընդհատ պէտք է կարդայ, որպէսզի մնայ գաղափարական այն դաշնակցականը, որ կը մերժէ իր վրայ պարտադրուած որեւէ շեղում անկէ: Որպէսզի հասկնայ Դաշնակցութեան էութիւնը եւ գործէ իբրեւ իսկական դաշնակցական իրականացնելու համար ՀԱՅ ժողովուրդի երազները: Եւ վերջապէս, որպէսզի հասկնայ, որ Դաշնակցութիւնը ունի մէկ ծրագիր եւ անկէ շեղումը կը նշանակէ դառնալ սոսկ կուսակցական մը եւ ոչ՝ դաշնակցական: Որովհետեւ, անիկա է, որ գաղափարական ուժ եւ հիմնաւորում կու տայ նաեւ ՀՅԴ Կանոնագիրին: Որովհետեւ անիկա առաւել քան հարիւր տարիներ ուղեցոյցն է Դաշնակցութեան գործունէութեան թէ՛ Հայաստանի եւ թէ Սփիւռքի մէջ ու ներշնչարան է նորահաս սերունդներուն, միշտ մնալով գաղափարական եւ քաղաքական աշխարհահայեացքներու դասագիրք:

Վերջապէս, ՀՅԴ Ծրագիրը արդարութեան համար պայքարողներու սրբազան գրքոյկն է:

Յարութ Մկրտիչեան
Ասպարէզ
22 Մարտ 2023

Եկէ՛ք Մտածենք Եւ Խօսինք Ազատ, Պայքարինք Ու Գործե՛նք Միասին, Որպէսզի Վերադառնանք Մեր Ակունքներուն

Ստորեւ՝ Շաբաթ, Մարտ 25ին, Ֆրեզնոյի «Կարօ եւ Ալիս Կիւրեղեան» Հայ մշակութային կեդրոնին մէջ տեղի ունեցած ՀՅԴի Օրուան տօնակատարութեան ընթացքին ՀՅԴի Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական կոմիտէի անդամ դոկտ. Յարութ Մկրտիչեանի ներկայացուցած պատգամը.

Տասնամեակներէ ի վեր, շնորհիւ ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի կազմակերպութեան յղացած գաղափարին, աշխարհի տարածքին, հոն՝ ուր Դաշնակցութիւնը ունի կազմակերպութիւն, տարին անգամ մը կը

նշուի Դաշնակցութեան Օրը: Այսօր՝ այդ օրն է, որ հիմնականին մէջ կը յատկանշուի Դաշնակցութեան անցած ուղիին մասին խոկումներով եւ հայ քաղաքական կեանքին մէջ անոր կատարած աշխատանքին եւ ունեցած ներդրումին արժեւորումով, միաժամանակ անոր էութիւնը ընդգծել փորձերով:

Եւ իսկապէս, ՀՅԴ Օրուան առիթով իւրաքանչիւրիս միտքին մէջ պէտք է յստականայ, թէ ի՞նչ է Դաշնակցութիւնը: Այս հարցումին իբրեւ պատասխան կարելի է ոչ միայն երկար խօսիլ, այլեւ հատորներ գրել:

Իբրեւ առաջին հաստատում յստակօրէն կարելի է ըսել, թէ Դաշնակցութիւնը դասական հասկացողութեամբ կուսակցութիւն չէ: Թիւր կարծիք կայ տարածուած, թէ Դաշնակցութիւնը իր Կանոնագիրն է: Միանշանակ կրնանք ըսել, որ Կանոնագիրը Դաշնակցութիւնը չէ:

Առաջին հերթին, ըսենք որ Դաշնակցութիւնը իր 132 տարիներու, տարբեր մակարդակներու վրայ, զանազան ձեւերով կռիւ մղող պատմութիւնն է: Պատմութիւն մը, որ շաղախուած է հազարներու արիւնով, հաւատքով, նուիրումով եւ զոհաբերութեամբ: Պէտք է ընդգծել, որ այդ կռիւը, եթէ ոչ միշտ, յաճախ մղած է անհաւասար պայմաններու տակ, բայց Դաշնակցութիւնը երբեք չէ ընկրկած, չէ նահանջած եւ ամէնէն էականը՝ երբեք չէ բարոյալքուած, նոյնիսկ երբ պարտութիւններ կրած է:

Դաշնակցութիւնը բարոյական իր արժէքները, ըմբռնումներն ու հասկացողութիւններն են: Ամէնէն դաժան կռիւներուն մէջ անգամ ան առաջնորդուած է յեղափոխական-բարոյական իր սկզբունքներով եւ անոր հերոսներն ու նուիրեալները կրողը եղած են այդ արժէքներուն եւ շատ յաճախ իրե՛նք իրենց օրինակով ստեղծած են այդ արժէքները եւ հարստացուցած են Դաշնակցութեան բարոյականի կերպարը: Այլ խօսքով, իր պատմութիւնը ստեղծած է բարոյական կերպարը եւ միաժամանակ բարոյական բարձր նկարագիրի տէր իր նուիրեալները կերտած են ՀՅԴ պատմութիւնը: Այս փոխադարձ հարստացումը ամէնէն յատկանշական գիծն է անոր գործունէութեան, որ վստահութիւն տուած է հայ ժողովուրդին եւ ներշնչարանը դարձած է նորագիրներու գաղափարական դաստիարակութեան եւ զոհաբերութեան ոգիին:

Դաշնակցութեան թէ՛ պատմութիւնը, եւ թէ անոր բարոյական հոյակերտ շէնքը հիմք ունին ՀՅԴ Ծրագիրը, որ խարսխուած է երկու նշանակալից արժէքներու վրայ՝ որոնք են, ազատութիւն եւ արդարութիւն:

Դաշնակցութիւնը ձգտած է ազատագրել հայ մարդը եւ հայ հողը: Ազատութեան անոր ընկալումները կը մեկնին ընկերվարական իր համոզումներէն եւ դաւանանքէն: Անիկա կտրականապէս դէմ է ամէն տեսակ խտրականութեան: Սակայն անոր պայքարը միմիայն դասակարգային չէ: Ամէնէն ընդգծելին մարդ արարածին ազատագրումն է, ամէն տեսակի կաշկանդումներէ, կաղապարումներէ, նախապաշարումներէ, հարստահարումներէ եւ վերջապէս ամէն տեսակի շահագործումներէ: Դաշնակցութիւնը մարդ անհատին. այս պարագային՝ հայ մարդուն մէջ կը տեսնէ ընկերային այն էակը, որ ազատ, անկաշկանդ եւ արդար միջավայրի մէջ պիտի ունենայ ազատօրէն ապրելու, արտայայտուելու, ինքզինք դրսեւորելու, ստեղծագործելու եւ կեանքին լիարժէք մասնակից դառնալու անհատականութիւն:

Հանեցէք ՀՅԴ Ծրագիրէն ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ հասկացողութիւնը իբրեւ արժէք, Դաշնակցութիւնը կը դառնայ սովորական կուսակցութիւն մը:

Հանեցէք Դաշնակցութեան ծրագիրէն ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ իբրեւ նպատակ, Դաշնակցութիւնը կը պարպուի իր էութենէն:

Որովհետեւ,
Առանց ազատութեան անհասկնալի կը դառնայ անոր գոյութիւնը:
Առանց ազատութեան կ՛աղաւաղուի անոր էութիւնը:
Առանց ազատութեան կ՛այլափոխուի անոր դիմագիծը:
Առանց ազատութեան անիկա կը պարպուի իր բովանդակութենէն:

Հետեւաբար, ամէն փորձ Դաշնակցութիւնը ներկայացնել իբրեւ ԱՆԱԶԱՏ կուսակցութիւն, նպատակ ունի նսեմացնելու անոր պայքարը, անոր դերակատարութիւնը եւ անոր առաքելութիւնը:

Դաշնակցութիւնը գաղափարական իր համոզումներէն մեկնած միշտ ալ ձգտած է ՀԱՅ մարդուն եւ Դաշնակցականին ազատագրումին, որովհետեւ միայն ազատ մարդն է, որ կրնայ խիզախութիւն ունենալ

պայքարելու այլոց ազատութիւններուն համար։ Միայն ազատ մարդն է որ կրնայ ձգտումը ունենալ արդար հասարակարգի մը ստեղծման։ Արդար հասարակարգի ստեղծումը Դաշնակցութեան ներազգային եւ գլխաւոր նպատակներէն մէկն է։

Դաշնակցութեան ազատութեան ըմբռնումն ու դաւանանքն են պատճառը, որ աւելի քան հարիւրամեայ այս կուսակցութիւնը քաղաքական մտածողութեան նոր հորիզոններ բացաւ հայ քաղաքական կեանքին մէջ։ Այդ դաւանանքին շնորհիւ է, որ ձեւաւորուեցաւ նոր աշխարհահայեացք, նոր մտահորիզոններ եւ քաղաքական նոր ուղիներ։

Դաշնակցութեան ազատութեան ընկալումը դպրոց մըն է, ուր կը դարբնուին ազատ մտածողութիւնն ու ազատօրէն արտայայտուելու կամքը։

Ազատութեան այս ըմբռնումը կու գայ հայ ժողովուրդի ազատատենչութեան դարաւոր երազներէն։ Այդ պատճառով ալ Դաշնակցութիւնը դարձաւ հարազատ թարգմանը հայութեան իղձերուն, դարձաւ ժողովուրդին սիրելին։ Ժողովուրդը զինք ընտրեց իրեն առաջնորդ, թէ՛ ազգային իղձերու հասնելու իր պայքարին համար եւ թէ ինքնակազմակերպման եւ ներքնապէս ուժ դառնալու համար։

Ուրեմն, անգամ մը եւս կը շեշտենք. Միայն նուիրեալ Դաշնակցականն է, որ կրնայ խիզախութիւնն ունենալ պայքարելու հայ մարդուն եւ Դաշնակցականին ազատագրումին համար։ Ասոր համար է որ կը պայքարինք բոլոր անոնց դէմ, որոնք դաշնակցութեան մէջ ներածեցին ու արտօնեցին փտախտը. որոնք՝ Դաշնակցութեան մէջ գտնելով անլուրջ եւ քմահաճ մարդիկ, անոնց միջոցաւ եւ զանազան միջոցներով կը փորձեն Դաշնակցութիւնը շեղել իր Ծրագիրէն, բարոյական արժէքներէն եւ ժողովուրդին ծառայելու սկզբունքէն։ Դաշնակցական նոր մտածելակերպ զարգացնելու համար չէ որ կը պայքարինք, այլ՝ հարազատը պահելու. կը պայքարինք Դաշնակցութիւնը թունաւորող եւ անոր փառահեղ գործունէութեան ճամբուն վրայ գտնուող տարրերը վերացնելու։

Հետեւաբար, այսօր՝ այս բեմէն, կոչ կ՚ուղղենք բոլորին, անոնք ըլլան շարքայիններ կամ համակիրներ, եկէ՛ք մտածենք եւ խօսինք ազատ, պայքարինք ու գործե՛նք միասին, որպէսզի վերադառնանք մեր ակունքներուն, որպէսզի Դաշնակցութիւնը վերադարձնենք հոն՝ ուր ան արժանի է ըլլալ։

Որովհետեւ, ահաւասիկ, իր հիմնադրութենէն 132 տարի ետք, Դաշնակցութիւնը կը մնայ հայութեան ազատութեան տենչանքի եւ հայ ժողովուրդին ծառայելու ջահակիրն ու առաջնորդը։

Որովհետեւ՝ Դաշնակցութեան բարոյական ըմբռնումին ուղին է՝ տալ ժողովուրդին եւ ոչինչ ակնկալել անկէ։

Կեցցէ հայ ժողովուրդը,
Կեցցէ Հայաստան աշխարհը,
Կեցցէ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը։

Յարութ Մկրտիչեան
26 Մարտ 2023

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՀ Քաղաքական ներկայացուցիչները եւ «Ասպարէզ» թերթը ապատեղեկատուութիւն են տարածում արեւմտեան Ամերիկայի հայ համայնքի մէջ

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներում Հայաստանի Հանրապետութեան արտակարգ և լիազօր դեսպան Լիլիթ Մակունցը Համաձայն «Ասպարէզ» թերթի Ապրիլ 1-ի հաղորդման հանդիպում է ունեցել ինքնզինք «ՀՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի Կենտրոնական Կոմիտէ» հռչակած, ծանրակշիռ կուսակցական յանցանքների պատճառով Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան շարքերից արտաքսուած և հեռացուած անձերից բաղկացած խմբակի երեք անհատների հետ։ Նոյն կարգի հանդիպում էր կայացել նոյն ինքնակոչ խմբակի հետ նաև ՀՀ Լոս Անջելըսի Հիւպատոսական անձնակազմի միջոցով Մարտի 21ին։

Հերքելով Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Արևմտեան ԱՄՆի Կենտրոնական Կոմիտէի մասնակցութիւնը վերոնշեան զոյգ հանդիպումներին, այսու յայտարարում ենք՝

Ա-Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան վերջին Ընդհանուր Ժողովը, իր Մարտ 8, 2022 թուականի յայտարարութեամբ յստակօրէն հաստատել է, թէ Միացեալ Նահանգների Արեւմտեան Շրջանի մէջ ո՛վ է գործող միակ դաշնակցական Մարմինը, որը հանդիսանում է Հ.Յ.Դ. Արևմտեան ԱՄՆի Կեդրոնական Կոմիտէն:

Բ-Եթէ ՀՀ դեսպանատունը իրապէս անտեղեակ է Դաշնակցութեան տեղական մարմինների ինքնութիւնից որը ինքնին լուրջ մտահոգութիւն է ցանկացած երկրի պետական համակարգի համար, դա հեշտութեամբ կարող էր ստուգել կամ արտգործնախարարութեան միջոցներով կամ ուղղակի Հայաստանում գրանցուած, գործող, խորհրդարանական ընդդիմադիր կուսակցութեան՝ ՀՅԴ Հայաստանի Գերագոյն Մարմից կամ Երևանում գտնուող ՀՅԴ Բիւրոյի Գրասենեակից:

Գ-Ինչպէս ՀՅԴ սփիւռքի բոլոր մարմինները, ՀՅԴ Արևմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական Կոմիտէն ևս միշտ յարգանքի և պաշտօնականութեան որոշակի սահման է պահպանել ՀՀ ներկայացուցչութիւնների հետ: Վերաբերմունք որը բխում է մեր կողմից իշխանութեան և պետութեան միջև զանազանութեան խորը գիտակցութեամբ: Իսկ ՀՀ դեսպանատունը անցնելով քաղաքական արարողակարգերի, ազգային գիտակցութեան և մինչև իսկ քաղաքավարութեան բոլոր սահմանները իր պաշտօնական էջում ՀՅԴի հետ ոչ մի առնչութիւն ունեցող խմբակին փորձում է ներկայացնել իբրև Արևմտեան Ամերիկայի ՀՅԴ ներկայացուցիչներ:

Դ-Դեսպան Մակունցի այս քաղաքական քայլը չի կարելի պատահականութեան կամ տեղեկատուութեան պակասի վերագրել: Այս բացայայտօրէն գիտակցուած նախաձեռնութիւնը միտում է ապատեղեկատուութիւն և շփոթ առաջացնել Արևմտեան Ամերիկայի համայնքում և նոյն շփոթը տարածել համայն հայութեան շարքերում մինչև Հայաստան, ուր ՀՀ իշխանութիւնները փորձում են բոլոր միջոցներով լռեցնել քաղաքական ընդդիմութեանը երկիրը նոր զիջումների պատրաստելու համար: Սա աններդունելի և կոպիտ միջամտութիւն է սփիւռքի ներքին հարցերում և բացայայտում է թէ Դաշնակցութեանը տկարացնող պառակտիչ հոսանքներն ու ապօրինի խմբակը ի սկզբանէ որ քաղաքական ուղղութեամբ են փորձել առաջնորդել իրենց խաբուած ու մոլորուած փոքրաթիւ հետևորդներին:

ՀՅԴ Արևմտեան Ամերիկայի Կենտրոնական Կոմիտէի անունից կոչ ենք անում ՀՀ համապատասխան մարմիններին, որ հեռու մնան սփիւռքի ներքին կեանքում անօրինականութիւններ մտցնելուց և փորձեն քաղաքական հասունութեան որոշ մակարդակ դրսեւորել: Միաժամանակ կոչ ենք անում հայ համայնքին, որպէսզի ի տես այս բոլորին չխարխափեն իրենց նպատակների իրագործման ճանապարհին և համախմբուեն ՀՅԴի շուրջ շարունակելով ամեն կերպ նպաստել Արցախի անկախութեան և Արցախահայութեան ապահովութեան ու անվտանգութեան:

ՀՅԴ Արևմտեան Ամերիկայի Բիւրոյական Կենտրոնական Կոմիտէ
4 Ապրիլ 2023

Յայտարարութիւն

«Արցախի ժողովրդի ինքնորոշման» նախընտրական ծրագրային յայտարարութիւններով քուէարկողների քուէն ստացած ՔՊական վարչակազմն ու Նիկոլ Փաշինեանը բազմիցս ապացուցել են, որ բնաւ հետաքրքրուած չեն Արցախի ժողովրդի գոյութեամբ և պատրաստ են Հայաստանի և Արցախի տարածքների ու հայ ժողովրդի զաւակների կեանքի հաշուին տիրանալ և պահպանել իշխանութիւնը:

Նիկոլ Փաշինեանի Մայիս 22ի յայտարարութիւնը Արցախը Ադրբէջանի կազմում ընդունելու կապակցութեամբ միմիայն մի այլ և վերջնական բացայայտ դրսևորումն էր այն ազգակործան քաղաքականութեան որի մասին երկար ժամանակ է զգուշացնում են ընդդիմութիւնն ու յատկապէս Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը:

Արցախը ոչ միայն իր ժողովրդի ազատ կամքով ընտրել է ինքնորոշման և խաղաղ համակեցութեամբ ապրելու անօտարելի և արդարացի իրաւունքը, այլ նաև միշտ եղել է և կը մնայ հայոց հայրենիքի անբաժանելի մասը:

Փաշինեանը ոչ օրինական իրաւունք, ոչ ժողովրդական մանդատ և ոչ սահմանադրական լիազօրութիւնը ունի ժողովրդավար Արցախի ժողովրդի ազատ ապրելու կամքը վաճառելու Ադրբէջանի ցեղասպան վարչակարգին:

Հայ ժողովուրդը Հայաստանում, Արցախում և սփիւռքում միասնական ջանքերով կասեցնելու է հազարաւոր նահատակների արեամբ և ժողովրդի ազատ կամարտայայտութեամբ հիմնուած Արցախը վաճառող ցանկացած փաստաթուղթ և պատմութեան աղբամանն է նետելու այն:

Հայաստանի ու Արցախի և հայ ժողովրդի ապագան երաշխաւորելու առաջին և անյետաձգելի քայլը այս հակահայ իշխանութիւններից օր առաջ ձերբազատուելն է:

ՀՅԴ Արևմտեան ԱՄՆի Բիւրոյական Կեդրոնական Կոմիտէ
26 Մայիս 2023

Հաղորդագրութիւն

Այսու կը յայտնենք, որ գործադրուած ներկազմակերպական ճիգերու շնորհիւ, ԱՄՆ Արեւմտեան շրջանէն ներս վերահաստատուեցաւ շրջանի դաշնակցական ընտանիքին միասնութիւնը: Կայացած լուծման շնորհիւ, այսօր, շրջանի ՀՅԴ ղեկավարութիւնը ստանձնած է եօթը անդամներէ բաղկացած Կեդրոնական կոմիտէ՝ հետեւեալ կազմով.ընկերներ Աւօ Քէշիշեան (ներկայացուցիչ), Հրայր Պալեան (հերթապահ), Տիգրան Տէր Սարգիսեան, Մարտիկ Կապուտեան, Արմէն Չալեան, Շահէն Տէրտէրեան եւ Քրիս Քէօսեան:
Մեր ազգի ու հայրենիքի դիմագրաւած այս ծանրագոյն ու օրհասական պայմաններուն մէջ, իւրաքանչիւր դաշնակցական ընկեր եւ համակիր պարտի ցուցաբերելու բարձրագոյն աստիճանի խոհեմութիւն, շրջահայեացութիւն եւ ընկերականութիւն, որպէսզի համախմբուած ուժերու գերլարումով, շրջանը կարողանայ կատարել իրեն վերապահուած կարեւոր դերը՝ յանուն Հայաստանի եւ հայութեան ազատագրութեան դատին:

ՀՅԴ ԲԻՒՐՕ
19 Հոկտեմբեր 2023

THE ARF USA WESTERN REGION UPRISING

Armenian Revolutionary Federation

WESTERN UNITED STATES

WHAT HAPPENED IN THE ARF-DASHNAKTSUTYUN WESTERN USA ORGANIZATION

DAVID TOROSSIAN

The ARF USA Western Region Uprising

What Happened in the

ARF- DASHNAKTSUTYUN

WESTERN USA ORGANIZATION?

By

David Torossian

(an electronic publication, May 2024)

A Few Words: Why This Work

Throughout the history of the Armenian Revolutionary Federation (ARF or Dashnaktsutyun), there have been uprisings and struggles at different times and in different places against the leadership of the organization. These are presented in the historiography of the ARF as "separatist" movements. However, these movements’ desires were, generally speaking, aimed at improving the Party and have always concluded within the framework of the party's regulatory disciplinary understanding.

All those who are familiar with the history of the Dashnaktsutyun have undoubtedly heard about these movements. Regardless of their scale or influence, fundamentally, these movements or uprisings did not have any ideological differences with the party. The driving forces have been many, but the primary issues lay in the methodology, tactics, or strategies of the organization’s activities or dissatisfaction with its leadership.

In its essence and scope, as well as in its political and social foundations, the uprising in the Western region of the United States in recent years has been exceptional and primarily aimed at countering the ARF Bureau, the supreme executive body of the organization, politics of persecution towards the region, which had persisted for more than a decade. Culminating on December 27, 2020, with the Bureau’s offensive decision to appoint a Central Committee, the regional supreme executive body of ARF, this decision caused outrage among the region’s party members and pushed them to convene the famous 55th Regional Assembly and elect a new Central Committee.

Regardless of the rich history of Dashnaktsutyun and existing literature, we must painfully emphasize that there are almost no documented accounts or established memoirs regarding the history of such movements that occurred in the past, and the circumstances and intricacies of those days. The purpose of this literary work is to record the facts and shed light directly on the events of the upheaval that has occurred in recent years within the United States. On the other hand, it is also an attempt to record the events of the preceding years leading up to the uprising in December 2020, as well as its subsequent consequences and effects.

Despite the work not being academic, we endeavored to compile the facts to the greatest extent possible, hold meetings and communicate with all the involved parties, listen to their testimonies, as well as consider the press and all the announcements and pleas related to this story as valid documentation. Simultaneously, during the period of the "Western's Question" (December 2020 - September 2023), we communicated with more than ten direct stakeholders and, for justifiable reasons, committed to keeping their identities confidential.

After all, such movements are also part of the history of the ARF, and a more accurate understanding of it can be instructive for the future.

It should be noted that the movement that took place in the USA is so multifaceted, and events progressed so rapidly, that it creates a complex picture. Therefore, we do not claim to present a complete and flawless work. This small and modest effort can simply serve as a foundation for more extensive work in the future. And if certain events or details have been inadvertently overlooked, we ask for your forgiveness.

The Author

David Torossian

THE ARMENIAN COMMUNITY OF WESTERN AMERICA

(A BRIEF OVERVIEW)

The Armenian community on the West Coast of the USA began to take shape in the 1880s. The first arrivals came from Eastern America. Escaping factory life and taking advantage of California's fertile land, particularly in Fresno, they engaged in agricultural work. The weekly newspaper “Gochnag" writes about this: " Tired of factory work, disheartened by the desire to return to their homeland, the Armenian people are looking for a new place, a new occupation" ("Gochnag," 1900, issue 2). After the Hamidian massacres of 1896, fleeing Ottoman oppression, a migration began from Western Armenia, particularly from Harput, Merzifon, and Yozgat, to California. This was facilitated by Protestant missionaries. According to the official records of Fresno, in 1901, one thousand Armenians lived there. This number doubled within the subsequent five years. On the other hand, the migration from Eastern Armenia to California began in the early 1900s, mainly from the regions of Kars and Shirag. In 1908, through the efforts of the ARF, "Asbarez" began to be published as a weekly newspaper. In the 1910s, several Armenians started settling in Los Angeles, and in 1922, the Holy Cross Church was established.

The second great wave toward Western America took place first during the Balkan Wars in 1912, and then after the Armenian Genocide and the downfall of Armenia’s independence in 1921. The monthly magazine "Hayrenik" writes, “Armenian immigration to California has recently increased dramatically. They come from all corners - from the United States and the motherland (“Yergir”). They come in vast numbers and haphazardly. Many sell their homes and established businesses and come. Others come without money." According to the 1930 U.S. census, there were 12,379 Armenians living in

California. According to the "Paros" magazine, in 1927, there were 16,000 Armenians living in California.

Although slowly, the migration toward Western America continued even after the 1920s. In the 1950s, the Catholicosate of Antelias established its diocese there, which gave a boost to the church and spiritual life.

In the 1970s, first due to the outbreak of the Lebanese Civil War and then the Islamic Revolution in Iran, a large migration from the Middle East to California took place. This migration extended over the years, lasting up until the early 1990s. In 1991, according to official records, there were 115,000 Armenians living in Western America. On the other hand, unofficial estimates claim this number to have been 300,000. This discrepancy in numbers is explained by the fact that many people did not report their ethnic identity during the census.

After the independence of Armenia in 1991, a new and large wave of migration to the USA, particularly to California, began. Although there is no official data, the current community is estimated to be approximately one million. There are more than 30 churches (Armenian Apostolic churches of the dioceses of both Echmiadzin and Antelias Seats, Armenian Catholic churches, and Armenian Evangelical churches) operating there. There are more than 15 schools affiliated with different organizations, political parties, and denominations. The number of Armenian students attending Armenian schools does not exceed 7,000. In addition to the daily newspaper "Asbarez," several weekly and periodic publications are published, both in Armenian and English.

Since 2019, the PAC (Pan-Armenian Congress) has been operating, bringing together 27 organizations within the community (including political parties, associations, denominations, etc.). The PAC is a unique entity, distinct

from similar organizations in other communities. The ARF Western Central Committee played a key role in its formation.

The most organized entity of the community is the ARF. The organizational region has over 1,400 members. It has 17 local committees and one student union, "Shant," which has not been active for the past ten years and is in a dormant state. The party has its youth wing, the AYF, and a juniors' union. In the recent past, the Armenian Youth Federation had around 500 members. Currently, the number of active members barely reaches 100. The party's affiliated organizations—the “Hamazkayin” Cultural Association, the Armenian Relief Society, and the “Homenetmen”—are also present in the community and actively participate in community life.

PREFACE

On December 27, the ARF Bureau announced to the public the formation of a new Central Committee of the Armenian Revolutionary Federation of Western America. This step was problematic in itself as it was unprecedented in history for the Bureau to make a public announcement regarding the formation of a Central Committee—in this case, an appointment. The Bureau’s action caused unrest within the party circles of the region. Delegates had already been elected for the scheduled Regional Assembly. Refusing to comply with the Bureau's decision, on the very next day, December 28, 2020, the delegates of the Western US convened the ARF 55th Regional Assembly and elected a Central Committee. As a result of these antipodal events, the large ARF family found itself facing an organizational crisis.

A glance at the history of both Armenian and foreign political parties reveals that even the most autocratically managed parties have experienced rebellions, opposing currents, or separatist tendencies. Disagreements between opposing factions often led to the splitting or disintegration of the respective parties. There are numerous examples of this throughout history. Even in the Armenian context, we have witnessed such phenomena in the recent past. All the parties that managed to overcome such trials, whether through authoritarian or democratic means, inevitably emerged weakened from such shocks.

Anyone familiar with the history of the Armenian people over the last one hundred fifty years cannot deny the pivotal role of the Armenian Revolutionary Federation in Armenian life. Regardless of the observer's perspective or the evaluation given to the organization's overall activities or its various roles, the researcher or the observer must objectively acknowledge that the ARF's influence has been significant in the Armenian reality, probably more influential than that of any other organization.

Therefore, addressing the history of the ARF means discussing one of the most important aspects of the history of the Armenian people over the last 135 years. A comprehensive discussion requires examining not only the activities of its successive leaderships but also certain processes in its organizational life, particularly the turbulences and movements within its ranks, which have ultimately had a significant impact on its course.

These internal movements have often been struggles aimed at reaching leadership and have had an electoral nature. However, they have undeniably influenced the formation of successive leaderships and the party's subsequent direction. The accepted approach (especially in the history presented by the party's intellectuals) is that these movements have always been seen as either "successful" or "unsuccessful." Since the organization has continued to exist and remain "unshaken," all internal movements have been considered "failed," leading to the misconception that they are all ultimately doomed to "failure" (or always "fail"). Naturally, it is not taken into account that historically, all movements without exception—some even in the form of rebellions—aimed to influence or impact the organization's course, not to destroy it. Therefore, the influence and impact of these movements should be evaluated within a certain period, and their success or failure should be assessed accordingly.

For instance, in the recent past, at the 32nd General Assembly of the ARF in 2019, Hrant Markarian, who had a clear advantage in votes but had no desire to reduce his influence in the party's life, voluntarily stepped down from his position as the Bureau representative. Who can measure the impact of the movement (on Hrant Markarian’s behavior) that, over the course of 7-8 years, proposed reform within the party and targeted Hrant Markarian himself? He was aware of this reality and used the 32nd General Assembly to settle old scores through someone else's hand. With the votes of his followers, Hrant Markarian imposed a resolution on the 32nd General Assembly, which placed

the obligation on the newly elected Bureau to "resolve" the issues in the Western Region. By leaving the Bureau and becoming the de facto leader behind the scenes, he exacted revenge on the Western Region in his way, unable to impose on the three Western Region delegates disciplinary measures through his fabricated agenda. During his 20 years as the Bureau representative, Hrant Markarian had succeeded in subordinating all party structures and establishing autocratic control. The exception remained the organization in the Western Region. The new Bureau representative, Hagop Der Khachadourian- widely considered a weak individual and an ineffective leader and was perceived as Hrant Markarian's puppet- saw the execution of the 32nd General Assembly's resolution and the subjugation of the Western Region to the Bureau as the key to establishing his authority. Hagop Der Khachadourian's behavior also stemmed from his ego and his preconceived notions and animosity towards the Western Region.

In this context, it should also be understood that this uprising in Western America was not unprecedented. In the past, outbursts against the leadership of the Dashnaktsutyun have occurred in various periods and different regions, sometimes on an individual level, and sometimes in groups. Unlike other parties, the Dashnaktsutyun, due to its internal order and its understanding of discipline, has succeeded in overcoming these movements and remaining a single and unified organization. The "iron discipline" of the party, by which it is characterized and famed, has managed to keep its ranks solid, neutralize opposing currents and separatist movements, and lead the organization out of such situations with minimal shocks. However, it should be recorded in history that all movements have inevitably left their mark on the activities of the leadership at the given time, on the members of the Dashnaktsutyun, and especially on future generations. Nevertheless, as we mentioned, the Western America Central Committee’s movement was different from all the others. The

leaders of this movement, who were expelled or removed from the ranks of the ARF by the Bureau, were reintegrated into the ranks by the decision of the same Bureau, with their punishments being annulled. This fact is already an unprecedented phenomenon in the history of the Dashnaktsutyun and can be viewed as a positive occurrence, as well as the success of this movement for the following reasons.

1. Ultimately, the Bureau indirectly acknowledged the fact that its decision was wrong and unconstructive. Otherwise, how can one explain the "defeat" it would suffer in the eyes of the public?

2. It became evident that all the slanders made against the leaders of the movement and their followers were false and fabricated. Otherwise, how can one explain that those labeled as "traitors" returned to the ranks of the Dashnaktsutyun?

3. The Bureau reiterated the principle of decentralization endorsed by the party by-laws, which was one of the main demands of the Central Committee of Western America’s movement, thus signifying the movement's victory.

The uprising in Western America had a spontaneous nature. It was not the rebellion of a few party members or a small group, but rather of all the participants of the Regional Assembly and the party members who stood behind and elected them. More than 100 rank-and-file were expelled by the Bureau and the Bureau's Central Committee due to the uprising. For this reason, it was not possible to stop or resolve the movement with party-disciplinary decisions, as had been the case with previous movements. While previous movements could be neutralized through physical confrontation or the removal of a few leaders, this was not possible in the case of the Western movement. On the other hand, from the very first day, the steps taken by the party members of the Western America region did not show separatist tendencies. The Central Committee,

elected by the 55th Regional Assembly, both through its statements and practically, always expressed its readiness to reunite with the main organization, respecting the decentralized nature of the organizational rules and the principles of democracy. Their efforts to join the organization prove that the movement was not premeditated and was simply a natural reaction to the policy carried out by the Bureau against the Western region, the final act of which was the appointment of the Central Committee by the Bureau. At the beginning of December 2020, the already outgoing Central Committee had taken all organizational steps for the successful convening of the Regional Assembly but was met with the Bureau's refusal and vague responses.

Although this crisis placed the Bureau and the Western America region at odds, its origins are deeper and extend beyond that region. It was an expression of accumulated organizational, political, and ideological crises spanning over years, perhaps decades, and the differences in approaches that emerged through them. The traditional operational style and politics of the party clashed with the concerns of party members who wanted to operate in a more modern, timely manner and respond to contemporary demands. These concerns were not exclusive to the Western region party members. There are many within the ranks of the Dashnaktsutyun who opposed the general direction of the party. In other regions, it was possible to silence dissatisfaction within the party ranks, often by isolating and neutralizing the dissenters, sometimes even expelling them from the party. The Western region remained the last stronghold of these dissatisfied or opposing members.

The Bureau's decision to appoint a Central Committee in December 2020 and the ensuing disobedience in the Western region opened the door to various interpretations. Naturally, both sides would use statutory justifications to explain their acts, as well as explanations of the articles and principles.

The ARF statute highlights two important points:

A – If it is impossible to convene a Regional Assembly due to insurmountable conditions, the term of the Central Committee's activities is extended with the approval of the Bureau until favorable conditions are established.

In the case of the Western region, this provision was not applicable. No insurmountable conditions were preventing the convening of a Regional Assembly (such as a state of war, persecution against the party, etc.). The ARF Bureau completely bypassed the article. The Bureau was aware that the preparatory work for the Regional Assembly had been completed and that two-thirds of the local committees (the required number according to the statute to convene a Regional Assembly) had already elected their delegates. Based on this article, the 55th Regional Assembly was held on December 28, 2020, as per the statute, and the decision to appoint a Central Committee was unjustifiable.

B – The Bureau can also appoint a Central Committee if the acting Central Committee has strictly deviated from the party's direction, failed to fulfill its obligations, etc. In this case, the Bureau dissolves the Central Committee without convening a Regional Assembly and appoints a new Central Committee for six months, whose main duty would be to prepare the region for a new Regional Assembly to ELECT a new Central Committee.

The Western Central Committee had fulfilled its financial and moral obligations and had not recorded any shortcomings. This is evidenced by the Bureau's approval of the preparation for the Regional Assembly.

The specific regulations mentioned in the above-mentioned articles of the statute were not applicable in the case of the Western Committee. The Bureau had exploited its right to appoint a Central Committee, without providing any appropriate justification.

The ARF Bureau justified its decision to appoint a Central Committee in the region by stating: "Based on the worsening conditions related to the COVID-19 pandemic in the United States of America and the resulting government restrictions on holding meetings...". This justification was more than an excuse. The preparatory work for convening the Regional Assembly had been completed, and coordination with US authorities was underway to ensure the possibility of holding the assembly under permissible conditions. Indeed, the 55th Regional Assembly, convened on December 28, 2020, was held with the permission and apprehension of the relevant governmental bodies.

The ARF Bureau was also obliged to consider the unique situation of the Western region. While it is true that the party's statute is the main guide for resolving organizational issues, some situations can be bypassed with no additional complications. The Bureau was well aware that according to US laws organizations should not be governed from abroad, and appointing a Central Committee would mean contravening the country's laws. Details on this matter are presented to the reader in the following pages. It must be emphasized that if this uprising in the Western region had not occurred, the existence of the organization could have been jeopardized throughout the entire United States.

And most importantly, the timing must be taken into account. This appointment occurred immediately after the heavy defeat of the 44-day Artsakh war. Armenians, both in the homeland and in the diaspora, were experiencing disillusionment, demoralization, and collective depression. As a Pan-Armenian organization, the ARF was supposed to take on a significant role in lifting Armenians out of the demoralization caused by the defeat, opening new horizons of hope and victory. Only the ARF could fulfill this heavy responsibility. To succeed in this, it needed to put aside its internal problems, disputes, and intrigues and act as a unified and solid organization to address the challenges facing the Armenian people. With this action, the ARF Bureau made

party-organizational life vulnerable, prioritizing internal disputes over the interests of the Armenian people. It did not correctly assess the timing and conditions, and although the ARF was supposed to be the leading party for the Armenian people, it not only failed in its mission but also faced unfounded organizational problems, weakening the ARF's collective ability to confront this tragic and difficult period for Armenians.

One might also ask the "rebellious" party members of the Western region why they did not try to resolve the crisis created by the Bureau according to statutory principles. If the Western party members claimed to have a two-thirds majority on the eve of the Regional Assembly, they could have easily complied with the Bureau's appointment and shortly thereafter, with a majority of the local committees, demanded a new Regional Assembly. According to the statute, this is the local committees' statutory right, and in such a case, the Central Committee is automatically considered resigned, and preparations for a new Regional Assembly begin. Theoretically, such a step could have been taken.

During our conversations, we expressed this idea to some party members, and they all unanimously shared the same viewpoint. Generally, the appointment of Central Committees has been followed by the appointment of local committees, resulting in the appointed Central Committees creating an artificial majority. The same situation could have occurred in the Western region, and it would have been impossible to prevent the crisis according to organizational rules. If no local committee appointments were made, a new organizational conflict could have arisen, with potentially more disastrous consequences than what happened in the end. The progression of events, which had been ongoing for years, would not have stopped with the appointment of a Central Committee. The ARF Bureau, having targeted the Western region for a

decade, would have tried to undermine all forms of opposition here, as it did in other regions.

In the last decade, the Bureau's consistent policy of targeting the Western region, which was understood and tolerated by the rank-and-file of the region from an organizational and disciplinary perspective, had certainly led the Bureau to believe that its decision to appoint a Central Committee would also be "swallowed" and that the region would come under its full control. It is plausible that the Bureau did not anticipate such a rebellion from the Western region, resulting in the entire organization facing an undesirable situation. We do not want to believe the opposite either.

Other organizational regions of the Dashnaktsutyun also played a role in the escalation and development of the crisis. They too had a moral obligation to bridge the perspectives of the opposing sides and to prevent or at least contain and resolve the crisis at its inception. The other members of the Dashnaktsutyun's large family did not look favorably upon the thriving reputation of the Western region, in contrast to other regions whose silence is just as condemnable as the Bureau's decision that caused the crisis.

Even in the presence of organizational difficulties, for the sake of the Dashnaktsutyun, the Bureau should have taken the initiative to resolve issues through dialogue before the December 28 Regional Assembly. Dialogue remained the best path to comprehensively discuss and resolve issues, even within the Dashnaktsutyun, despite its "iron discipline."

All these events could have been avoided if the members of the Bureau had approached the issues with “Tashnagtsagan” humility and understanding. Personal ambitions, efforts to assert oneself, and the desire to impose authority played a significant role. These characteristics, which are at odds with the “Tashnagtsagan” character, proved disastrous for the entire party.

This crisis, which lasted more than three years, did not remain confined within the organization. Due to its scale and the reaction it generated, it went beyond the borders of America and became an issue for the Armenian people and will remain in everyone's memory for a long time. It was more than just an organizational crisis. At a crucial juncture for the Armenian people, this artificial crisis further weakened the party.

On an organizational level, this movement will inevitably leave a positive impact on the party. Many party members, even if they did not openly support this movement, ideologically shared its goals. For a long time, the sparks of this movement will serve as an impetus for party members to return to the path of operating independently and freely.

Could this crisis have been avoided? Considering the course of events since 2015, one can unequivocally say NO. This is also confirmed by all those with whom we spoke, who expressed the same opinion that the Bureau's policy aimed to bring the Western region entirely under its control, and its step to appoint a Central Committee was the first among many toward achieving that goal. There was a lack of the “Tashnagtsagan” humility and understanding in the Bureau members’ approach to the issues at hand.

Because this movement was not premeditated, it had no remote plan or guide. The participating members continued their routine party activities. Even those rank-and-file who supported the movement did not, in any instance, carry out propaganda work to justify this rebellion, neither in the press nor on social media networks. In other circumstances, this fact might be seen as a shortcoming, but anyone familiar with the ARF understands that even the ordinary members patiently and consciously awaited the “Tashnagtsagan solution” to the issue.

And most importantly. Unlike other movements in the history of the ARF, this movement was not instigated or financed by external forces. Years before the movement, the Armenian press, supported by the ARF's political ally and Armenia's third president, Serj Sarkissian, began publicizing the issues around the Western region, presenting them as a Hrant Markarian -Vicken Hovsepian rivalry. The movement became a necessity for the Western region. From the outset, it was an outburst by ARF members and remained within the framework of the ARF, which later enabled it to reunite with the main organization after prolonged negotiations.

From the beginning, the negotiations were difficult and principle-driven for both sides. The Bureau's concessions showed that the Western Central Committee was a legitimate body and, despite the injustices against it, remained steadfast. In the final phase of negotiations, the Western region made some concessions from its negotiating terms, but the main demands remained the same.

The crisis hurt the ARF's reputation and authority from the beginning and throughout its duration. The public exposure of the ARF's organizational problems in such an explicit and official manner had never occurred before. The course of events showed that the ARF Bureau was responsible for this situation. The Bureau is the main custodian of the ARF's values, traditions, and authority and should have been the most concerned about the ARF's reputation and honor. The Bureau did not rise to the moral high ground required by the ARF Statute, History, and “Tashnagtsagan” Morality. Future historical analyses will likely record that it was the wrong policies of the Bureau elected by the 33rd General Assembly that led to such a discrediting of the ARF.

PART ONE

HOW THE CRISIS WAS BORN?

To understand why the ARF Western region ignored the Bureau's decision and took the step to convene a Regional Assembly and elect a Central Committee, we need to chronologically go back several years and explore the relations between the ARF Bureau and the Western United States region over at least the last ten years. By familiarizing ourselves with the course of events and occurrences, we realize that the decision by the Western United States organization to convene the 55th Regional Assembly and elect a Central Committee was not solely related to the Bureau's decision to appoint a Central Committee there.

The year 2009 is significant for all Armenians. In the fall of 2008, the Armenian authorities, under President Serj Sarkissian, initiated negotiations with Turkey without preconditions, aiming to normalize Armenian-Turkish relations and open the borders between the two countries. These negotiations were historically known as "Football Diplomacy." The explicit commencement of this began with an Armenia-Turkey football match, to which Turkish President Abdullah Gül was invited. To give more authority and legitimacy to his policy, President Sarkissian undertook visits to Armenian-populated communities in the Diaspora to gain their support and understand their general opinion. He realized that the Armenian Diaspora, as the heirs of the Genocide, had something to say regarding rapprochement with Turkey, especially since one of Turkey's preconditions was the formation of a commission to examine the authenticity of the Genocide.

The ARF, which was part of the first coalition government formed by the president, was not against normalizing relations with Turkey. The ARF's stance

was that such normalization should not come at the expense of recognizing the Armenian Genocide and ignoring the rights of the Armenian people. For this reason, it left the government and became an opposition party. On the occasion of President Sarkissian's visits to Diaspora communities, the ARF organized the "NO" movement. In all the communities where the ARF had a dominant presence, President Sarkissian was met by thousands who expressed their "NO" and condemned the president's policy of making concessions. The organization and coordination of this movement were entrusted to Vicken Hovsepian, a member of the Bureau from the Western region.

The movement succeeded in conveying its message to Serj Sarkissian, who was not pleased with the reception he got. Moreover, President Sarkissian saw the large participation of Armenians in demonstrations in densely populated Armenian cities as a personal insult. Even though the ARF left the government, it remained a ruling party. However, the "NO" Movement could disrupt the relationship between the party and the president of Armenia. The large-scale nature of this movement deeply conflicted with the direction of seeing the ARF as an independent and autonomous political force while being an ally of the Armenian authorities.

The first spark of opposition was ignited. But it remained within the Bureau. This opposition and organizational issues manifested themselves at the 31st General Assembly of the ARF in 2011. Delegates from some Diaspora regions—Lebanon, Iran, and Eastern America, led by the Western region—had proposals to reform the party, which can be summarized in the following points:

1. None of the three ministers in the RA government (Aghvan Vartanian, Levon Mgrdtchian, Tavit Lokian) should be included in the newly elected Bureau.

2. At least one female representative should be included in the Bureau. Specifically, Maria Titizian was suggested.

3. Replace Bureau member Mario Nalbandian, who has been serving for four terms (16 years), with Khachik Der-Ghougasian, thus retaining the representation of South America.

4. According to the unanimous demand of the Lebanese delegates, Mgrditch Mgrditchian should be excluded from the Bureau and replaced by one of the proposed 3-4 candidates.

The negotiations on these points were conducted by Hrant Markarian on one side and Vicken Hovsepian on the other. Hrant Markarian remained unwavering in his list of candidates for the Bureau. The negotiations failed, and Vicken Hovsepian and his allied delegates, among whom were potential Bureau candidates, refused to be part of the elected Bureau. The only exception was Hagop Der-Khachatourian, who, despite agreeing with the reform proposals, betrayed his fellow delegates and secretly agreed with Hrant Markarian to be part of the Bureau. This stance explains all of Hagop Der-Khachadourian's subsequent steps, which stemmed from his cooperation with Hrant Markarian.

The proposals to reform the party presented at the 31st General Assembly, although having specific names, were ideologically grounded and aimed at lifting the party out of its stagnation and placing it on more democratic foundations. Let's examine the essence of the proposed suggestions.

The first point speaks about the separation of state and party. Party member ministers and deputies should not be part of the party executive bodies. This concept existed in the ARF during the First Republic. At that time, Bureau members were not part of the Armenian parliament or government. Later, the ARF operated with the same understanding in the Diaspora, especially in the Middle East—Lebanon, Syria, and Iran—where state deputies and state

ministers were not part of the ARF executive bodies. This principle, which stems from the ARF's perception of democracy, is that accountable party members should not be part of the bodies to which they are accountable. In the ARF's understanding, the accused and the judge cannot be the same person. Therefore, the same person being part of both the government and the Bureau violated one of the most basic principles of democracy. Moreover, this was to establish and clarify the party's autonomy, the image of which had already started to become distorted among the public.

The second point of the proposal concerns women's representation. This proposal is based on the ARF's understanding of socialism, stated in its Program. As a party fighting for equality, the ARF should set an example for everyone. Including women in the party's leadership body would also encourage their membership and active participation in party activities and could bring new vitality to the organization. The Western region was exemplary in this sense since in recent years women have been part of the Central Committee of the region.

By proposing that Mario Nalbandian be replaced by Khachig Der-Ghougasian, the delegates were taking a stance on the idea that membership in higher executive bodies should be limited to a period. The ARF statute does not set or mention such a limitation. But both democratically and physically, a leadership that does not renew over time leads to stagnation. Membership in ARF bodies can turn into a monopoly with all the detrimental habits and phenomena that arise from that. Renewing the Bureau with new cadres would bring new quality and new approaches to the organization, allowing the party to continue its political activity with a rejuvenating spirit. With this conviction, the 56th Regional Assembly of the Western region, as a preliminary step, amended the statute in 2023, stating that the “Tashnagtsagan” rank-and-file can be elected to a body only for two consecutive terms. The same approach was held by some

delegates of the 31st General Assembly, aiming to reform and rejuvenate the party.

The name of Mgrdich Mgrdichian, proposed by Hrant Markarian, was also unacceptable to the same group of delegates, especially those from Lebanon. Here too, there is no provision in the statute that states that the delegates of a region decide the name of the Bureau member from their region. Without delving into the "kitchen" of the organization, it is necessary to emphasize that the Bureau, as the highest executive body, becomes more respected and powerful politically and on the organizational level when it has a representative nature. Especially since the mentioned candidate had previously been a part of the Bureau several times and therefore could have been replaced by a candidate who is more acceptable by the delegates of the region that he comes from. Mgrdich Mgrdichian continues to remain a Bureau member to this day, and according to some party members, including some who are very close to him, he behaves and acts with hatred and vindictiveness toward those party members who have caused issues around his name.

Hrant Markarian's rejection of these proposals could not be a reason for the Western region to abandon its proposals to reform the party. In the 2015 (32nd) and 2019 (33rd) General Assemblies, these proposals were presented by the Western delegates as principle points to make the ARF more democratic.

Thus, the 31st General Assembly of the ARF, held in 2011, became a significant turning point for the crisis in the Western region. Although after the failure of negotiations, the Western delegates voted for Hrant Markarian’s Bureau list, the rift had already become apparent.

Shortly after Vicken Hovsepian withdrew from the Bureau, the ARF Western Regional Assembly elected him as a representative of the ARF Central Committee, thus giving a "vote of confidence" to the ideological, political, and

organizational reform proposals that were put forward by the region’s delegates at the 31st General Assembly. In December 2014, Vahan Hovhannisian passed away, and Bureau representative Hrant Markarian established his complete control over both the Bureau and the party in general.

Hrant Markarian’s autocratic rule over the party was not viewed favorably. In 2013, the Central Committees of Lebanon and the Western region presented a proposal for an Extraordinary General Assembly. They likely coordinated this beforehand. This proposal targeted Hrant Markarian and his flawed and questionable policies, particularly in Armenia, where the ARF had re-joined President Serj Sarkissian’s coalitional government. At the same time, alarm bells were ringing from all sides about the plundering of the national wealth by the Armenian governmental bodies and the rampant corruption within the regime, leading to concerning emigration numbers from the country. Additionally, negotiations with Azerbaijan over Artsakh’s question were shrouded in uncertainty and pessimism prevailed.

The proposal for an Extraordinary General Assembly coming from Lebanon and the Western region opened a new rift between Hrant Markarian's Bureau and the Western region. The mentioned Central Committees and the regions they represent are among the most important in the Diaspora party organizations—one in the Middle East and the other in the Western world. At the beginning of 2014, the Bureau chief representative traveled to Lebanon to be present at the Regional Assembly there, at the end of which, without any justified explanation and despite the expectations of the majority of the present delegates, he appointed a compliant Central Committee. The entire electoral process of the region was disrupted. The following year, at the 32nd General Assembly, the delegates from Lebanon, as well as from the Western region, did not vote for Hrant Markarian’s election. In this General Assembly, he was elected to the Bureau by only a single vote margin. This election result became

very concerning for him. With the ARF Bureau in his hands, he began to shape the party according to his preferences.

In 2015, on the occasion of the upcoming Regional Assembly in Lebanon, he again traveled to Lebanon and openly intervened in the new Central Committee elections. Moral pressures were applied to the delegates, promises were made, and in the end, by a very narrow margin, he managed to produce a compliant Bureau-aligned Central Committee, which has continued to this day.

Events occurring in Armenia could not go unnoticed among the Diaspora ARF members. Yielding to the authorities, the party remained indifferent even to the protests concerning the people's social demands. During the 2013 protests against the ticket increase for public transportation in Yerevan and the demonstrations against electricity price hikes in 2015, the ARF not only did not participate but also criticized these protests, despite them not being led by any political force. After the Four-Day War in April 2016 and the “Sasna Dzerer” armed operation, the wave of discontent against the party's policies began to grow. To maintain its power, the Bureau resorted to suppression and disciplinary measures. Dissent was banned in the ARF media. Party members who did not share the ARF’s political stance or indirectly criticized it were either isolated or expelled. During this period, Nazareth Berberian (long-time editor of "Troshak", the official organ of ARF), Apo Boghigian (former Bureau member and editor of the ARF "Asbarez" newspaper in Los Angeles), and well-known “Hay Tad” activist Antranig Boghosian, among others, were expelled from the party. Less "dangerous" rank-and-file were simply punished within the party. Party members were even punished or expelled for making posts on social media networks. By the beginning of 2018, the Bureau had managed to silence its critics and many who posed a threat to its power. The main stronghold that remained was the ARF Western America region.

The Bureau was more cautious towards the Western region and did not take drastic measures there, even though the region seemed to be beyond its control and had the potential to pose a threat on an organizational level. The Western region is the largest and most organized community in the Diaspora by number of members and also has the greatest financial capabilities. Moreover, all indications show that the community will continue to grow numerically, given the political and economic instability in the Middle East leading to migration westward, as well as the undesirable conditions in Armenia and the post-Soviet countries, leading to migration to the USA. Considering these circumstances, it can be said that the Western United States region is capable of assuming a leading position within the ARF organization and could become the axis of the party’s political-ideological course and activities in the future. It would not be an exaggeration to say that the Western region is today the heart of the Armenian Diaspora. The ARF Central Committee plays a pivotal role in the community's life. Each ARF celebratory event organized by the Central Committee attracts 3,000 Armenians. In 2015, the march commemorating the 100th anniversary of the Armenian Genocide, which was primarily organized by the ARF Western Central Committee, saw 160,000 participants. These numbers indicate that the ARF is an authority in the Western region and that the Central Committee has become a key player in the community.

Conversations with the party members of the Western U.S. region and the circulars of the Central Committee directed to its members confirm that the ARF Bureau’s policy of targeting the region began at the 32nd General Assembly held in 2015. That is, from the day when the Western region delegates refused to vote in favor of Hrant Markarian. Previously, by appointing the Central Committee in Lebanon, Markarian had "subjugated" the region. The same could not be done in the case of the Western America region. The internal organizational situation of the region did not resemble the Lebanese

organization. The Lebanese region is more traditional and, organizationally, more fragile. There were different “currents and factions” there. Hrant Markarian used those opposing currents in 2014 and 2015 to succeed in his "mission" in Lebanon. The Western region was more united and had almost no internal cracks on which the Bureau could capitalize. There were a few members who were oppositional but did not represent organizational strength. There was also the barrier of the country's (United States) internal laws. Taking these circumstances into account, the Bureau began to conduct a soft policy of capturing the region under its control. First, it began to gather and unite the "dissatisfied" or "oppositional" members of the region, many of whom began to be valued disproportionately. To encourage their ego, they were invited to conferences and even General Assemblies. Alongside these steps, a negative attitude began to emerge towards the veteran members of the region. To distort the essence of the existing disagreements, efforts were made to personalize the issue. The first heavy blow by the Bureau, i.e., Hrant Markarian, was directed at Vicken Hovsepian. Being the most influential and well-known figure in the region, he became the main target. Numerous labels began to be applied to him, from a “mutineer” to “a servant of foreign powers”. The Bureau was convinced that by reducing the effect of Hovsepian, the process of controlling the region would become easier. The organizational issues began to get publicized at this stage under the sponsorship of the Hrant Markarian's Bureau. During the same period, inexplicably, news and articles began to be published in the Armenian pro-government newspapers, which aimed to discredit the Western region and certain individuals. The media, enjoying the patronage of the ARF's political ally and third president of Armenia, Serj Sarkissian, wrote about the “Hrant vs. Vicken conflicts” and applied certain labels to the latter in those publications. These well-studied and planned steps aimed to prepare the ground among the party members of the region for future organizational changes. Despite this repressive policy pursued by the Bureau, the Central Committees and party

members of the region continued their regular activities. They recorded their complaints and criticisms against the Bureau's political and organizational decisions during their meetings, always remaining within the framework of organizational discipline.

On February 23, 2018, the “Lernavayr” local committee of the Western region organized a Round Table discussion on the topic of "Popular Uprisings," with Dr. Stepan Asdourian, Dr. Razmig Shirinian, Dr. Ara Khanjian, and moderator Dr. Garo Momjian as speakers. The main idea and conclusion of this discussion was that the preconditions and atmosphere for a popular uprising had ripened in Armenia. This Round Table reflected the view of the ARF in the Western United States that the ARF in Armenia should end “palace games”, return to its roots, and initiate a change of power.

Part Two:

How The Events Developed

The situation on the organizational level was such in ARF when the Velvet Revolution took place in Armenia in the spring of 2018. The ruling political force, the Republican Party, and its leader Serj Sarkissian, under popular pressure, handed over power to Nigol Pashinian. The ARF, being an ally of Serj Sarkissian, also lost its power levers and, despite initially being part of the first government led by the new Prime Minister Nigol Pashinian, became an opposition party. The ARF-Pashinian cooperation did not last long. In October, at the end of a parliamentary session, the Prime Minister dismissed the ARF ministers from their positions. Before that, on September 23, in the Yerevan City Council elections, the ARF failed to pass the five percent threshold. It collected only 5,882 votes (1.62% of the voters) and did not become part of the city council. Three months later, in December 2018, extraordinary parliamentary elections took place in Armenia. Deprived of the support of its former ally, the Republican Party, and the levers of power, the ARF suffered a humiliating defeat (the party got 3.88% of the votes or 48,816 votes). For the first time since the 1999 parliamentary elections, the ARF lost its representation in parliament. All these figures show that the ARF's rating had significantly declined in the eyes of the Armenian people.

Meanwhile, what was happening in Western America? The popular revolution that began in April signaled a new awakening among ARF members in many countries. The Western America ARF members, committed to the principle of being with the people and for the people, could not remain indifferent to this popular uprising. Like the majority of Armenians in Armenia and the Diaspora, the Western America ARF members initially saw a glimmer

of hope in the popular movement, an opportunity to rid Armenia of a corrupt and plundering government and to build a more just and developing state, marking the beginning of a positive phase of radical changes in the country. A few months later, on August 21, 2018, during a rally organized in support of the first hundred days of Nigol Pashinian's government, Carmen Ohanian, speaking on behalf of the Western America Central Committee, declared: "The revolution must succeed, and this difficult duty should not fall solely on the shoulders of the Armenian government but should be achieved through the cooperation of every Armenian individual and Armenian organization, utilizing our collective capabilities and mobilizing our collective strength. For the success of the revolution, we all play a role in the Diaspora. Through cooperation, using all our levers, we must become the mighty arm that strengthens our homeland."

The Western America organization's political stance towards the new Armenian authorities was not very pleasing to the ARF Bureau. Although the ARF was initially part of Pashinian's government, the harshest propaganda battle was waged against him, especially on social networks, accusing the Prime Minister of anti-ARF sentiments. The Bureau began to use this circumstance against the organization in Western America, sometimes covertly and sometimes openly, accusing it of supporting Pashinian. Even the above-mentioned Round Table discussion, held before the revolution, was exploited and labeled as a preparatory groundwork or propaganda for the popular revolution, even though the Bureau-Western America ARF confrontation had begun about ten years earlier and had no connection to the internal developments in Armenia.

The political processes in Armenia and the consequent decline of the party's rating on one hand, and on the other hand the parliamentary elections in Lebanon in May 2018, during which only 55% of Armenian voters voted for the

ARF, were political defeats and discredited the party on a popular level. On the other hand, Hrant Markarian’s Bureau had established a monopoly within the party, with only the Western America region remaining beyond its control. Under these conditions, on the eve of the General Assembly, the Bureau chief representative had the majority of delegates' votes, and the ARF held its 33rd General Assembly from January 18-24, 2019, in Stepanagerd.

The ARF's 33rd General Assembly marked a new turning point in Bureau-Western America region relations. First, the Bureau invited Stepan Boyadjian and Vache Tovmassian from the Western region to the General Assembly, who represented the oppositional minority within the region. The report on the region presented by these invitees, in a manner contradictory to the ARF's organizational rules, was accepted as the basis by the Assembly delegates, suggesting that there were "organizational problems" in the Western America region. Meanwhile, the resolution of the Western America Regional Assembly was ignored. This indicated that a plan for the Western region had already been prepared before the General Assembly. During the Assembly, fabricated and absurd cases were initiated against the three delegates representing the region. The nature and conclusion of these cases were against all ARF moral principles. With this step, Hrant Markarian, the Bureau's chief representative at the time, attempted to humiliate the Western America delegates and control the region by subjecting them to disciplinary measures. The cases were so unfounded that it was impossible to impose disciplinary measures. However, Hrant Markarian was determined to humiliate and take revenge on the Western region party members at any cost. Vicken Hovsepian was forced to sign unheard-of and unseen confessions within the ARF. He signed these confessions, firmly believing that the issue with the Western region would be resolved, the internal atmosphere would be purified, and a new chapter would open in Bureau-Western America relations. All this was not

enough to dominate the region. To satisfy the “Markarian Policy”, a disciplinary committee inexplicably presented a resolution at the end of the Assembly, right before the Bureau election agenda, which was approved by the delegates. This resolution tasked the newly elected Bureau with closely monitoring the organizational life of the Western region and taking steps in this regard. This resolution empowered the newly elected Bureau and led to its decision to appoint a Central Committee on December 27, 2020. With this resolution of the General Assembly, Hrant Markarian, who had declared before the Assembly that he would not be part of the new Bureau, tried to remove the burning chestnuts with the hand of the new representative, Hagop Der-Khachadourian.

But were there organizational issues and an unhealthy atmosphere in the Western region, as suggested by the 33rd General Assembly after hearing the reports of Vache Tovmassian and Stepan Boyadjian, which led to the Bureau to achieve the special mandate allowing it to closely monitor the region's issues and take steps? Looking back at the organizational life of the Western America region, we see that the accusation against the region of being in an unhealthy organizational state was neither fair nor factual. In any case, even if there were some unsatisfied egos and personal ambitions, the region did not present a basis for heavy-handed Bureau intervention. Numerous negative organizational phenomena present in other regions of the ARF party (which still exist today) were either minimally present or completely absent in the Western region. For example, in the last 20 years, 49 members have been part of the elected Central Committees. This means that the phenomenon of monopoly and autocracy, which is also alien to the ARF, generally did not exist. This phenomenon is clearly outlined in the case of the ARF organization in Armenia, where the same figures have been seen on the stage for the last 25 years. Likewise, in the last ten years, only 15 members have been expelled from the ARF organization of Western America, five of whom were later readmitted; three were expelled for

moral offenses. Of the 15, 10 were expelled upon the recommendation of the local committees. If we compare these numbers with the disciplinary measures in other regions, we understand that the Western Region's Central Committees had exercised tolerance, and "*ungergan*" solidarity was predominant, positively affecting the organizational and "*ungergan*" life. However, these issues were not deeply discussed by the General Assembly; instead, all attention was focused on the organization of Western America with a clear intention to subordinate it to the Bureau. In this atmosphere and with this infamous resolution the General Assembly was adjourned, awaiting the new Bureau's actions.

In September 2019, Armenian Prime Minister Nigol Pashinian visited Los Angeles. The Bureau instructed the Central Committee to properly welcome the Prime Minister and have a large presence at the popular rally organized for him. This visit occurred at a time when the ARF had become a "radical" opposition in Armenia, and ARF media and members on social networks criticized the Prime Minister as anti-ARF. The Bureau's instruction contradicted the ARF press information. An article on Yerkir.am distorted facts and drew parallels between the popular rally organized for the Prime Minister in Los Angeles and the popular rally organized in Beirut on Ishkhan Saghatelyan's visit. "The authorities of the Republic of Armenia have 'deployed all resources' for the rally organized in Los Angeles on September 22, whereas the rally in Beirut was 'initiated by the ARF Lebanon Public Relations Office.' The ARF-organized event in Beirut was attended by 8,000 Lebanese Armenians, while the Armenian community in Beirut is 30,000 (*a wrong figure:* author). That means 27% of Beirut's Armenian population attended the rally. In California, there live 1,000,000 Armenians and only 10,000 Armenian Americans (1%) attended the rally, invited by Pashinian". It should be noted for history that party members, Bureau and Central Committee members, and others attended the Los Angeles

rally under the Bureau's instructions. This distortion of facts was another propaganda effort to undermine the work and reputation of the Western America Central Committee, carried out by the Bureau's media outlets in Armenia.

The Bureau elected by the 33rd General Assembly in 2019, armed with the General Assembly's resolution, began the "regulation" of the Western America organization's issues. In March 2020, the Bureau appointed four new members to the Central Committee elected by the 54th Regional Assembly of the Western America region. This step by the Bureau was unprecedented and had no statutory basis or explanation. The purpose of this decision was to strengthen the Bureau's influence in the region and prepare the ground for the success of a Bureau-aligned Central Committee's election in the next Regional Assembly. According to the ARF statute, the number of Central Committee members is determined by the Regional Assembly, and if the elected body needs additional members during its term, it addresses the Bureau and proposes names. The Bureau had already violated the ARF statute in March 2020. The Western U.S. Central Committee unanimously protested this decision but to no avail. At the same time, the Bureau undertook the work of gathering the places of residence (ZIP CODES) of the party members of the region. This act created a tense atmosphere in the region. Members began spying on each other and passing information to the Bureau. Despite this non-Tashnagtsagan-like atmosphere, the Western America Central Committee fully cooperated with the Bureau to complete the work. The Bureau's undertaking of such work was also meant to humiliate and discredit the Central Committee and it contradicted the concept of decentralization in statutory terms. With this step, the Bureau tried to strengthen its influence within the local committees of the region. The Bureau had violated the ARF statute for the second time, and it was clear that it was

organizationally struggling to prepare the ground for the election of its loyal delegates.

Such tense conditions and atmosphere were present when the 55th Regional Assembly of the Western U.S. was to be held in 2020, from April 30 to May 3. During those days, as in all countries, COVID-19 was widespread in the U.S., and the government had banned gatherings and meetings. Consequently, the Central Committee, with the awareness and approval of the Bureau, was forced to postpone the assembly until it would be possible to obtain appropriate guidelines and permissions from the California state authorities to hold the assembly during the pandemic.

In August 2020, in agreement with the Bureau, the Central Committee decided to hold the Regional Assembly from December 3-6, 2020. Although the Bureau agreed with this decision, it warned that if the Regional Assembly was not held, the Bureau would be "forced to take steps." This warning was incomprehensible. What steps was the Bureau referring to months before the Regional Assembly?

On September 27, 2020, the 44-day war in Artsakh began. The organization of the Western America region mobilized the community to provide political, economic, and media support to the homeland. $425,000 was allocated for the war needs. On October 11, a Victory March- in which the Central Committee had active participation and around 100,000 Armenians attended- was organized in Los Angeles in support of the war efforts in Artsakh. A year earlier, in 2019, due to the deteriorating economic conditions in Lebanon, the Western America organization had sent $165,000 in aid to Lebanon. Later, responding to the Bureau's urging and Catholicos Aram I’s appeal, the PAC organized an inter-community fundraiser, raising $1.3 million, which was also sent to Lebanon to assist the community and local structures. Organizationally, in October, the local committees had already decided on the

dates for the party members' local general assemblies, adjusting them to the health guidelines of the authorities due to COVID. Unexpectedly, the Bureau ordered to halt the local assemblies citing "the Artsakh war and the meeting of the OSCE Minsk Group Co-Chairs in Geneva." While the Artsakh war could be understood as a reason or pretext for postponing the assemblies, although not justifiable, the connection made between the OSCE Minsk Group's meeting and the Regional Assembly discredited the Bureau's decision even further. Our inquiry about how such meetings could relate to the Regional Assembly or the ARF's internal organizational life did not receive an answer, even from rank-and-file cooperating with the Bureau at that time, and thus remains utterly incomprehensible.

The 44-day Artsakh war ended on November 9 with a notorious declaration and a complete defeat for the Armenian side. The war and its outcome caused deep disappointment among all Armenians. On Thursday, November 12, a delegation from the Western America Central Committee met with Armenia's Consul General in Los Angeles, Ambassador Armen Baibourtian, demanding the Prime Minister's resignation. "The declaration signed by Prime Minister Nigol Pashinian, which ended the relentless war against Artsakh and Armenia, was defeatist and humiliating, and it is categorically rejected by the people. Such a document is the greatest betrayal against our nation," stated the Central Committee's declaration.

There was very little time left for the preparation of the Regional Assembly scheduled for December 3. Despite this tight schedule and the difficulties caused by COVID-19 in the country, the Central Committee instructed the local committees to hold the party members' local general assemblies by December 1 and elect delegates in preparation for the Regional Assembly. Out of the 18 local committees in Western America, 13 (a two-thirds majority required by the ARF statute for the assembly) held their assemblies

and elected 41 delegates. The remaining five local committees engaged in sabotage to thwart the necessary majority for holding the Regional Assembly. The subsequent developments and the course of events, as well as some rank-and-file we spoke with, substantiate the suspicion that the sabotage of the party members' local general assemblies was coordinated with the Bureau and perhaps at its instigation. By December 1, the organization of Western America, with delegates from two-thirds of the local committees (41 delegates), was ready to hold the Regional Assembly per the statute.

On December 2, the Bureau informed the Central Committee of its decision to suspend the Regional Assembly scheduled for December 3. This decision was unexpected for the outgoing Central Committee. The Central Committee persistently tried to contact the Bureau representative and other Bureau members to clarify the reasons behind the Bureau's decision and to prevent any further complications. The Bureau did not respond to phone calls or messages. Continuous attempts by Central Committee members Carmen Ohanian and Avedik Izmirlian to personally contact Bureau representative Hagop Der-Khachadourian went unanswered. The Central Committee addressed the Bureau with letter No. 52-709, highlighting all the difficulties they had managed to overcome to successfully hold the party members' local general assemblies and proposing to give the remaining five local committees another chance so that all local committees could be represented at the Regional Assembly to discuss the region's issues and find appropriate solutions. The Bureau left this letter unanswered as well.

Knowing the standpoints of the elected delegates, the Bureau understood that it would not have control over the Regional Assembly and that its hopes of electing a favorable Central Committee were dashed. After more than three weeks of silence, the Bureau took an unprecedented and inexplicable step by announcing the appointment of a new Central Committee via the media (on its

Facebook page). Contrary to the will of the majority of the region's party members, the Bureau appointed the following members to the Central Committee: Rostom Aintablian, Knar Kitabjian, Gev Iskajian, Hrayr Garabedian, Mikanoush Melkonian, Melkon Melkonian, Mkhitar Mouradian, Vicken Babigian, Stepan Boyadjian, Vicken Sosigian, and Steve Dadaian.

What was unprecedented and inexplicable about this Bureau decision?

According to the ARF statute, a superior body can appoint a subordinate body. As mentioned, similar incidents have occurred in the past when Bureaus have appointed Central Committees in other regions. In this sense, there is no anti-statutory step. However, appointments have generally been made at the end of assemblies. There have also been cases where superior bodies dissolved subordinate bodies for organizational failings or other reasons and appointed a new body without holding an assembly (bypassing its preparatory work). The Central Committee of the Western America region had begun preparations for the Regional Assembly with the Bureau's awareness and approval. This means the Central Committee had no failings and was not disbanded. Furthermore, despite the pandemic conditions, it was possible to carry out the preparatory work for the Regional Assembly, which indicated organizational normalcy. The region also met the statutory conditions for holding an assembly. The question also arises as to why the Bureau did not agree to give the non-compliant local committees a second chance as proposed by the Central Committee. Later, the Bureau spread false information within the ranks, claiming that the required two-thirds majority for the Regional Assembly was not achieved, justifying its appointment of a Central Committee as statutory. The Bureau also spread misinformation to the public. On March 12, 2021, ARF Bureau member Giro Manoyan blatantly distorted reality in his interview with "Azadoutyoun” radio-TV station, responding to accusations against the Bureau, stating that the assembly of the ARF Western USA region members was anti-statutory: "The

conditions required by the statute were not met, and therefore it should not have been held. The rest is the method of working established by the organization's rules, which allows the party to act in different situations. And it is not the case that this appointed body will remain appointed forever. It will try to organize elections under these COVID conditions, and those elections will produce results." Another Bureau member, Arsen Hampartsoumian, in his interview with "Hrabarag" online news magazine on March 21, 2021, not only distorted facts but also placed the blame for the Bureau's mistakes on the Western America organization: "A group that has held party responsible positions for many years in the Western U.S. region, mostly driven by vain ambition, along with a number of their like-minded people and some other misguided individuals, have violated their ARF oath through their misinterpretation and arbitrary application of the ARF organizational rules... This group has had a highly anti-disciplinary approach. Among other anti-statutory steps, they have 'held' an illegal 'assembly' and 'elected' an illegal 'body,' which is illegally acting as the 'ARF Western U.S. Central Committee,' keeping the party's official newspaper 'Asbarez' under its control, seizing party-owned immovable and movable property and bank accounts..."

Giro Manoyan, Arsen Hampartsoumian, and the Bureau say nothing about the July 2021 Regional Assembly organized by the appointed Central Committee, where 250-300 party members participated in the preparatory meetings, which completely contradicts the ARF statute. The two Bureau members also do not mention the Western America Central Committee’s letter No. 52-706, which proposed giving the districts that had not held local assemblies a second chance. They only publicly present themselves as zealous in protecting the ARF statute. Once again, "Azadoutyoun" and "Hrabarag" media outlets were used to continue the propaganda against the Western America organization.

The ARF statute clearly states that if it is impossible to hold a Regional Assembly due to insurmountable conditions, the Bureau has the authority to extend the term of the Central Committee's activities until favorable conditions are created. This provision in the statute places a moral obligation on ARF bodies to be diligent in convening accountable assemblies. There have been instances where Regional Assemblies were postponed even for a year, and this logic was applied in the case of the Lebanon organization during the years of civil war in the country. The ARF is a democratic party, and by this action, the Bureau deprived more than a thousand ARF members, who had expressed their will by electing Regional Assembly delegates, of their rights.

The case of the Western America organization also differs from some other regions. U.S. federal laws (F.A.R.A - Foreign Agent Registration Act) do not allow non-profit organizations and associations to be governed from abroad. This means that the responsible bodies of those organizations must be elected. Such a law also exists in Armenia. By appointing a Central Committee, the Bureau contradicted American laws, and at any time, according to U.S. federal laws, the appointed Central Committee could be declared illegal, putting the entire organization’s existence in question. During our conversations, it was revealed that in 2013, the U.S. Department of Justice opened an investigation into the activities of the Western America organization, to determine whether the Western U.S. organization was being managed or governed by a foreign body (i.e., based in Armenia) contrary to U.S. laws. At that time, the Central Committee's lawyers presented the ARF’s internal statute to the Department of Justice, clearly stating the decentralized structure of the ARF, emphasizing that the Western region belongs to the ARF organization, follows its ideology, and that the responsible body is the ARF Bureau, which acts as a coordinating body with moral authority. The ARF Western U.S. region organization operates according to the country's laws. In June 2013, in a letter sent to the Central

Committee, the Department of Justice informed that it was currently satisfied with the investigation results and considered the matter closed. Hagop Der-Khachadourian, a Bureau member at that time, was involved in these investigations and discussions. The emails existing in the archives confirm that the Bureau was involved in this work.

The Bureau's step violated the principle of decentralization, which is the organizational foundation of the ARF statute. This principle has always been a guarantee of the ARF's success, and adhering to the spirit of this principle should have been a fundamental direction for the ARF's supreme body. Within this framework, the Bureau also ignored another important circumstance. Operating in many countries with the same organizational principles, the Bureau was also obliged to consider the political, cultural, and social conditions of each country. The U.S., being a democratic country and an advocate of democracy, does not allow the suspension of democratic processes, including elections. For an ARF member in the U.S., the concept of appointing a body is incomprehensible, even if it exists in the ARF statute. In a country where democratic elections are the basis for forming all types of bodies or authorities, the concept of appointments is incomprehensible to an ARF member who grew up there. The Bureau was also obliged to consider this circumstance and sensitivity.

Part Three

The 55th Regional Assembly of Western USA and Subsequent Developments

The Bureau's decision to appoint a new Central Committee sparked resistance among the region's delegates. They unanimously decided to convene the 55th Regional Assembly of Western USA the very next day, December 28, 2020, with the sole agenda of electing a new Central Committee. The members of the Central Committee elected by the 55th Regional Assembly were Carmen Ohanian, Harout Mekerdichian, Koko Topalian, Arto Keoleian, Levon Giragossian, Sako Berberian, Garo Ispenjian, Alik Urfalian, Toros Kechejian, Shahe Derderian, and Vahan Bezdigian. The Assembly also unanimously adopted a resolution demanding the resignation of Nigol Pashinian. Interestingly, according to the Assembly's records, the proposal for Pashinian's resignation was presented by Vicken Hovsepian, who had always been accused by the Bureau of being a "Pashinian supporter." The proposal was unanimously adopted by the Assembly participants.

This move by the Western USA delegates was also against the ARF’s bylaws. As ARF members, they were obliged to first accept the Bureau's decision and then take a stance. Could a new organizational situation have been created, and a new Regional Assembly demanded? This discussion could have opened the door to many interpretations and opinions, potentially worsening the internal situation. The fact is that by convening the Regional Assembly, the delegates refused to comply with the Bureau's decision, placing the entire party in a new organizational reality.

This election marked the entry of the Western USA organization, and the ARF in general, into an unprecedented new phase of organizational crisis.

Effectively, the Bureau's decision and the Regional Assembly's meeting resulted in the existence of two Central Committees within the same region.

Considering the Regional Assembly and the election of a new Central Committee as illegal and secessionist, the Bureau declared this Assembly and the election of the Central Committee itself as illegal, a violation of the bylaws, and a rebellion against the superior body's decisions, leading to disciplinary measures. Over time, around 100 rank-and-file, including elected or former Central Committee members and veteran and prominent party members, were expelled or dismissed from the ARF. The official newspaper of the Western USA organization, "Asbarez," aligned with the elected Central Committee, was declared "seized" and was characterized as a non-ARF publication. Its chief editor, Ara Khachadourian, was also expelled. The entire ARF organization, adhering to the understanding of disciplinary measures, refused to recognize the elected Central Committee and communicate with it. Simultaneously, contrary to ARF traditions, ARF newspapers in different countries began to publish statements from the appointed Central Committee. This step was an attempt by the Bureau and ARF Central Committees to give authority and legitimacy to the appointed Central Committee in Western America. Never before had an appointed Central Committee been so publicized in both ARF and Armenian media. The appointed Central Committee's statements also began to appear in certain Armenian newspapers funded by former officials who had long been political allies of the ARF Bureau. In this way, the Bureau tried to completely isolate the elected Central Committee and create the illusion that the appointed body was the only legitimate Central Committee of the Western USA. The ARF Bureau overlooked the fact that the moral authority and legal legitimacy of ARF bodies come not from non-ARF or paid Armenian media, but from the “Tashnagtsagan” rank-and-file, whose right to elect had been violated in this effort to isolate the elected body of the Western USA. Lacking a platform to

disseminate its message ("Asbarez" was controlled by the elected Western USA Central Committee), a new online newspaper, "Oragark," was created to become the official organ of the Bureau-appointed Central Committee.

Parallel to its disciplinary actions, on January 14, 2021, the Bureau called for a meeting with ARF Western USA members to explain and justify its decision to appoint a Central Committee. The majority of the region's members refused to attend this meeting. The numerical failure of this meeting suggested that the decision to convene a Regional Assembly enjoyed the support of the majority of the region's party members. The stance of the region's members was an expression of their reaction to the Bureau's policy towards the Western USA organization since 2015, a policy the implications of which the Bureau had failed to understand, driven by personal ambitions and sentiments. As noted, the Western USA organization’s rebellion was a response to the oppressive atmosphere and steps against it and thus was not premeditated. For this reason, the rejection of the Bureau-appointed Central Committee was not aimed at splitting from the ARF and operating independently.

This authoritarian tendency, clearly visible in the Bureau's activities and hardened over the past twenty years, had successfully created a rift between the Western USA organization and the entire party. The new representative, Hagop Der-Khachadourian, sacrificed ARF unity for personal ambitions. Who could rejoice or benefit from the division and weakening of the ARF?

With this organizational split, the ARF was bound to continue its political activities in a weakened state both in Armenia and the Diaspora starting in 2021.

Negotiations

Despite the disciplinary measures taken by the Bureau against the elected Central Committee members and the defamation campaign against them and other party members, the Central Committee elected on December 28 initiated negotiations with the Bureau to amicably resolve the crisis. These negotiations were bound to be difficult. On one side was the Bureau's reputation and authority, and on the other, the Western USA organization relied on the bylaws and the democratic and decentralization principles it stipulated. Both sides would attempt to make their conditions acceptable. As the interpreter of the ARF's bylaws and the highest executive body of the party, the Bureau was keen that its decision to appoint a Central Committee be respected at all costs, after which other issues could be discussed. The Western USA Central Committee, relying on the support of the majority of the region's party members and the specifics of the bylaws and the country's laws alike, sought a middle ground to avoid further complications. The negotiations lasted more than two and a half years. Parallel to these negotiations, both sides maintained their stances. The Bureau, while negotiating, continued disciplinary measures, reaching a total of 100, while the Western USA Central Committee operated as the highest body of the ARF in Western USA, rallying supportive members.

Events concurrent with the negotiations inevitably impacted their atmosphere, continuity, and eventual positive resolution. Initially, the Bureau was uncompromising, demanding the execution of its decision from a disciplinary standpoint. Meanwhile, the Western USA organization reiterated its fundamental stance that the situation should return to that of December 2020 and resolve the differences democratically. The ongoing legal processes and the political developments in Armenia, which did not favor the ARF, eventually pushed the Bureau to begin retreating from its conditions. Particularly, the July

2023 Court of Appeal ruling in favor of the Western USA Central Committee marked the beginning of the resolution. It can also be said that political developments in Armenia, which were not favorable to the ARF, influenced the Bureau's adoption of a more conciliatory policy.

Negotiations, sometimes with interruptions, always continued. The Western USA Central Committee based its negotiations on the following points:

1. The annulment of all disciplinary measures imposed by the Bureau or the appointed body.

2. The announcement of a new Regional Assembly based on democratic principles, with the participation of all party members.

3. The transfer of all properties and assets to the C.C. legally elected by the Regional Assembly delegates.

A few days after the Regional Assembly, in January 2021, Western USA Central Committee members Carmen Ohanian and Koko Topalian held a Zoom meeting with Bureau representative Hagop Der-Khachadourian and member Vicken Yacoubian. This meeting ended with threats and deadlines given by the Bureau.

A few days later, again in January 2021, a meeting was held between Central Committee members Carmen Ohanian and Koko Topalian, and Bureau members Vicken Yacoubian and Aram Kalousdian. The Bureau's authorized negotiators proposed transferring all properties and management rights to the appointed Central Committee in exchange for the Bureau's promise to review the disciplinary measures. The Western USA C.C. representatives proposed returning to the pre-crisis period. Due to this difference in perspectives, this meeting also ended unsuccessfully.

Immediately after the second meeting, in January 2021, at the invitation of the Bureau, reputable members of the region Nshan Piroumian, Mardig Gaboudian, and Vahe Hovagimian had a meeting with Bureau member Vicken Yacoubian. The aforementioned three men presented a guide for resolving the issue. The Bureau's envoy promised to present the proposed points to the Bureau. This meeting was followed by the dismissal and expulsion of some members of the Western USA organization from the ranks of the Dashnaktsutyun.

At the beginning of March 2021, through the mediation of Bureau member Vicken Yacoubian, a meeting over the phone took place between Bureau representative Hagop Der-Khachadourian and Western USA Central Committee member Koko Topalian and party member Vicken Hovsepian. The Bureau representative demanded that they mediate so that the elected Central Committee immediately hands over all properties to the Central Committee appointed by the Bureau and publicly resigns. This meeting also resulted in no understanding.

In May 2021, during the visit of the Bureau representative H. Der-Khachadourian to Los Angeles, through the mediation and persuasion of a group of party members from the Western USA region (represented by rank-and-file named Shant Baboujian), Central Committee representative Carmen Ohanian made a written request for a meeting to the Bureau representative. Despite prior assurances that a meeting will take place, the request goes unanswered. The Bureau representative informs the mediators that he does not want to meet with those "expelled" from Dashnaktsutyun.

At the beginning of July 2021, party member Vicken Hovsepian, on his initiative, sends a written message to 5 Bureau members: H. Der-Khachadourian, A. Kalusdian, V. Paghumian, M. Papazian, and V. Yacoubian. The last had resigned from the Bureau. Vicken Hovsepian warns that according

to his information, the legal issues (which had already started) would soon reach a very serious stage and requests the immediate attention of the Bureau to this matter to prevent further complications. This request also goes unanswered.

Parallel to these negotiations, the Central Committee appointed by the Bureau organized a Regional Assembly in June 2021 to elect a new Central Committee. About 250-300 party members participated in the entire process of the Regional Assembly (party members' general party assemblies and the Regional Assembly); a minority, which neither gives moral nor representative authority to a "Tashnagtsagan" body. The participation of a few rank-and-file once again confirmed that the Central Committee elected by the Regional Assembly on December 28, 2020, enjoyed the support of the majority of Western America party members and that the decision to convene the Regional Assembly and elect a Central Committee in December was not an initiative of individuals or a group but rather had a spontaneous nature. The majority of Western America party members, by not participating in these "elections," sent the message that they also bear responsibility for the convening and decisions of the 55th Regional Assembly. Here, it should be added that during the preparatory work for the 34th General Assembly in 2022, the participation in the assemblies organized by the Bureau-appointed Central Committee remained the same (250-300 rank-and-file), which raised serious questions about their participation in the ARF General Assembly. After these elections, the Bureau-appointed Central Committee, in an unprecedented circular in the history of the Dashnaktsutyun, invited the party members of the region to declare their loyalty to it. After the 34th General Assembly, the Bureau also sent a similar circular. These two circulars are incomprehensible from a "Tashnagtsagan" perspective towards the party members and remind of the era of the Inquisition.

On October 26, 2022, a meeting took place at the Glendale Belmont Central Committee office between some members of the Central Committee and

the Bureau of the ARF. During the meeting, the Bureau presented its proposals consisting of 9 points for a solution. Encouraged by the Bureau's willingness to engage in negotiations, the Central Committee positively evaluated the constructive stance of the Bureau. With these new proposals, the Bureau deviated from its previous approaches, which always came with threats and ultimatums during negotiations.

On November 3, the Central Committee organized a “reporting meeting” attended by more than 300 members from the local committees and around 50 veteran party members from the Western America region. During this meeting, the Bureau's proposals presented on October 26 are discussed. The Central Committee informs the Bureau that the proposals consisting of 9 points can serve as a basis for negotiations. During the meeting with the Bureau on December 16, the Central Committee emphasized the concern of the party members who participated in the consultative meeting that the most important issues, decentralization of the organization and democratic principles, must be sanctified in any agreement and that the disciplinary decisions taken against the party members of the Western USA region due to the crisis must be annulled. During the December 16 meeting, the Bureau proposes that the Central Committee postpone or cancel the Regional Assembly already scheduled for January 13. The Central Committee clearly explains to the Bureau that it is impossible to refrain from convening the Regional Assembly. Disagreements over the convening of the scheduled Regional Assembly caused the negotiations to break down. At this stage of the negotiations, the Bureau's proposals included points that had been the Central Committee's demands since the first day of negotiations. Thus, the Central Committee agreed to sign a document confirming that all transfers should be made to the Central Committee elected through a Regional Assembly (this point is a routine process provided by the bylaws) and that all ongoing legal processes should be frozen. However, the

Bureau did not guarantee to cancel the disciplinary actions taken by the Bureau-appointed Central Committee. The Bureau's demand to cancel the Regional Assembly was a trap. First, it was a disruption of the regular organizational life, and second, it would contradict the US court's decision, which would also cast doubt on the legitimacy of the Central Committee elected in December 2020. In case the Regional Assembly was not convened, the Central Committee would become illegal both organizationally and under American law, and the party would fall into a much deeper crisis. With these concerns and the aim to keep organizational life in its regular course, the Western America Central Committee organized the 56th Regional Assembly, which took place on January 13-15, 2023. This assembly thoroughly discussed the region's organization's issues. In its statement, the newly elected Central Committee expressed its commitment to continue negotiations with the Bureau, to unite with the larger family of the Dashnaktsutyun, despite the fact, as it mentions in its statement, that the negotiations were a "delicate and fragile" process, where the fundamental principles of the ARF must be sanctified for the revitalization and rejuvenation of the organization. The members elected to the Central Committee at the assembly were Carmen Ohanian, Arto Keolian, Harout Mekerdichian, Vahan Bezdigian, Shahan Derderian, Garo Ispenjian, Manoug Choukhajian, Toros Kechejian, Levon Giragossian, Hrayr Koutnouian, and Tamar Urishian.

The deadlock in the negotiations continued until the 34th General Assembly of the ARF, which convened in March 2023 in Armenia.

While these negotiations were taking place, legal processes also began. At the court's request, mediation was to take place between the two sides on May 19, 2023, where the sides should try to find common ground. This meeting was followed by another meeting, and also several other meetings on the side, but all of them turned out to be a series of fruitless discussions. In these

meetings, the appointed Central Committee withdrew from certain points previously agreed upon with the Bureau, thus placing the entire responsibility for the success or failure of the negotiations on the Bureau.

Court Procedures

In parallel to the ongoing negotiations, the Central Committee of Western America and the Bureau's appointed Central Committee remained at odds with each other starting from the 28th of December. From the initial moment, this reality stopped being a purely internal organizational issue and transformed into a public issue and gained the attention of the public. After a short while, the issue reached the governmental bodies of the USA through the court cases that were initiated against each other by both sides.

The judicial confrontations and the tugging coming from both sides produced a tiring daily atmosphere and mentally draining situations within the members of the organization and the overall Diaspora community.

On the 28th of May 2021, on behalf of the Bureau's Central Committee, Ayda Dimejian, Sdepan Boyajian, and Khachig Tazian initiated a court case in the High Court of California against ARF Dashnaktsutyun, Western USA and the members of the Central Committee, demanding the court to rule the December 2020 Regional Assembly and the elected Central Committee as void. Within the file of the case, the accusers had presented the ARF by-laws, minutes of internal meetings, declarations, letters, and recordings. In this way, the American court gained access to the archives of the ARF. On the 18th of January 2022, the High Court of California asserted that the December 2020 Regional Assembly was legitimate. The court's justification was that the accusers were attempting to overthrow the democratic process of the organization and to replace the democratically elected Central Committee with an externally assigned body. This decision gave a legal foundation for the Central Committee's claim as the only legitimate executive body of the organization. The accusers had presented to the court the party by-laws, which were previously presented to the US Justice

Department in 2013 (F.A.R.A - Foreign Agent Registration Act), according to which the ARF is a decentralized organization and is not governed externally. The court decision put the Bureau in front of a difficult and heavy situation and the Bureau's Central Committee in Western America became an illegitimate body. For the aim of justifying this failure, in addition to interpreting the court's decision, a Zoom meeting was organized. During this meeting, numerous unfitting and illegal expressions were recorded, which reached the extent of criticizing the judge and saying that the court decision was adopted due to pressures on the judge. During this same meeting, the Catholicos of the Grand House of Cilicia, Aram I became a target of criticism.

After losing this trial case, the accusers spread the news on social media that a "false" party statute was presented to the court, which was claimed to have become a foundation for the unjust decision. Additionally, this news contained the information that the accusers were planning to raise an appeal to the California Court of Appeal, therefore refusing the trial court's decision. The decision on the case raised to the Court of Appeal was released in July 2023. It agreed with the trial court's decision and thus, the Central Committee won the appeal case's trial. The legitimacy of the Regional Assembly of 28 December 2020 was finally asserted and the Central Committee, which was elected during that Assembly, became the exclusively accepted Central Committee of ARF Dashnaktsutyun Western USA. What attracts one's attention is the expressed opinion in the court's decision, through which the American Court directly raised accusations against the ARF Bureau.

The Court of Appeal's decision expresses the following.

"The behavioral pattern of the Bureau is a transgression of the Party Constitution of the Western USA ARF-Dashnaktsutyun, and a threat to the independence of the organization. In line with the testimony of the chairman of the Central Committee, the decision of the Bureau produced confusion and

indecision within the ARF-Dashnaktsutyun of the Western USA region, because it was unclear for rank-and-file, whether the Central Committee or the Bureau governed the organization. Due to the behavioral pattern of the Bureau and the confusion that it caused within the ranks of the Western USA ARF-Dashnaktsutyun, the Central Committee's opinion concerning the necessity of immediately organizing a Regional Assembly in a short period for the aim of electing a new and legitimate Central Committee was entirely logical. The Central Committee's opinion was also logical when it claimed that the district branches of the ARF-Dashnaktsutyun of the Western USA region were ready to be present in the Regional Assembly since the majority of the district branches had already elected their representatives. Subsequently, the Court, within the limits of its reasonable authorities, acted correctly when it found that the decision to organize a Regional Assembly in the timespan of one day be just and reasonable, as is legislated under the subhead (g) of paragraph 7511." *(Translator's note: This is a translation of the related paragraph of the court's decision from Armenian, as quoted in the original text.*).

This decision of the Court of Appeal was a hard blow to the Bureau and the Bureau-aligned Central Committee. **"The Central Committee's opinion concerning the necessity of immediately organizing a Regional Assembly in a short period for the aim of electing a new and legitimate Central Committee was entirely logical.".** This means that in the opinion of the US Court and subsequently of the US government the legitimate Central Committee should be elected and not appointed. Although the Bureau knew of this since 2013.

On the 26th of August 2022, the Bureau-aligned Central Committee lost another trial case. The case was initiated under the name of "ACF Glendale and ACF North Hollywood against the Armenian Cultural Foundation". In the situation of this trial case, its goal was to obtain permission from the Court to

investigate the account books and archives of the Armenian Cultural Foundation. The Court rejected this demand, considering it an act to illegally obtain the property of the Western USA ARF- Dashnaktsutyun and the Armenian Cultural Foundation. The Court also asserted that the governing body of the ACF Glendale Branch is illegal and therefore does not have the legal basis or the credentials to initiate a trial case in the name of the branch. After this decision, the yearly assembly of the Armenian Cultural Foundation and the election of its leadership took place on the previously decided date of September 7, 2022. The Bureau's Central Committee had gone to court, in an attempt to hinder the meeting of the assembly and the elections that would take place there. Within the framework of the same judicial process, although later, the court case concerning the Armenian Cultural Foundation's elections had been initiated by the illegitimate bodies claiming that they belong to the Glendale, La Crescenta, San Francisco, and West San Francisco Valley branches of the ACF. The Court refused the demand to legitimize the illegitimate results of the elections of the ACF conducted in Burbank in November 2022, in addition to considering these results as transgressions on the ACF statute. The Court also issued a decision that the Armenian Cultural Foundation should conduct new elections instead of the elections done in November 2022, mainly due to the confusion and indecision concerning which bodies are the legitimate branches of the ACF in these four regions. In agreement with the Court decision, when the legitimate branches are decided, these four branches should conduct new elections for their respective representatives, and subsequently, before November 2023, the yearly assembly of the ACF should take place to elect its governing body. Meanwhile, the representatives of the undisputed branches should remain the same.

In turn, the Central Committee of Western America filed a lawsuit in the Federal Court on July 9, 2021. According to US law, the Central Committee was obliged to monitor the security of its non-profit accounts.

The Federal lawsuit demanded

A) A return of the more than $600,000 that was stolen from Central Committee's local accounts in ACF branches in La Crescenta, Orange County, and San Francisco County, in violation of the CIVIL RICO statutes, and transferred to new and fraudulent entities that do not even have the status of non-profit organizations.

B) The return of the Central Committee-designated social media pages, membership lists, Trademarks, and assets.

c) Prohibition by a court decision of the appointed Central Committee from continuing to represent the Dashnaktsutyun organization.

The suit also sought reimbursement for legal fees and court costs. The Bureau's Central Committee tried to convince the court with a special appeal that the Central Committee's claim be canceled, but the judge decided to continue the trial case in the light of undeniable facts.

On October 25, 2021, the United States Federal Court denied the request of the Bureau's Central Committee to declare invalid the lawsuits filed against them, which would cover several violations, including the illegal use of the official registration (Trademark) of the name "Dashnaktsutyun" and the illegal appropriation of an amount of more than 600,000 dollars. The Federal Court also rejected the request of the Bureau's Central Committee to freeze the above court case brought by the Central Committee until the final resolution of the case against the Central Committee in the State Court is reached.

On November 24, 2021, the Federal Court rejected the request of the defendants to declare invalid and dissolve the court case of civil actions opened against them based on the RICO law, considering the counterarguments presented by the defendants in this regard to be devoid of legal grounds. The ARF Dashnaktsutyun of Western USA and the Armenian Cultural Foundation (ACF)

filed a lawsuit in the Federal Court against the illegal entities on December 27, 2020, including against the following organizations- the Central Committee appointed on the part of the Bureau, in addition to the members of the Central Committee who were elected at the Regional Assembly organized by the Bureau-designated Central Committee in July 2021. The indictments of the court case based on the civil RICO law were related to the illegal embezzlement of funds from the accounts of the Armenian Cultural Foundation and the illegal exploitation of the officially registered names of entities.

Vartkes Anivian, a senior party member of the ARF-Dashnaktsutyun Western USA, passed away in 2013 and willed a part of his property to the Central Committee. At the time, it was not possible to divide the donated amount. In April 2021, the Central Committee lawyer dealing with this matter noticed that the name of the Dashnaktsutyun was secretly changed as a beneficiary of the will and the name of a new organization replaced it, which was an organization created by the Bureau's Central Committee. The Central Committee appealed to the court to suspend the division of Vartkes Anivian's will until the facts became clear. According to the local laws of the United States, any non-profit organization is responsible and liable to the law to control and supervise the money and assets belonging to it. This case was later decided in favor of the Western America Central Committee.

The trial of the lawsuit filed by Antranig Charchafchian, Anoush Chalian, and Garen Yeghpayrian against the Western America Central Committee took place on July 5 and 6, 2023 in the Los Angeles High Court. The court heard the testimonies of Daron Der-Khachadourian, Hovig Saliba, Vrouyr Frankian, Melkon Melkonian, and Vahe Bozoian. According to the working schedule of the court, the trial was adjourned to resume on September 25, 2023.

The legal proceedings against the Western America Central Committee in the US courts initiated by members of the Bureau's Central Committee or its

supporters could not have been carried out without the Bureau's knowledge. Considering the costly process in the US courts, it cannot be believed that the lawsuits opened against the Western USA region Central Committee were initiatives of individuals. This is also evidenced by the response of the representative of the Bureau, in May 2021, in the hall of the Glendale “Asdvadzadzin” church, when asked by the “Tashnagtsagan” rank-and-file about what kind of end the problems of the Western America Central Committee would have. "Unfortunately, they will be decided upon in the American courts."

The 34th General Assembly of the ARF

The organizational crisis that had begun in December of 2020 had been there for two years. In parallel with this unpleasant situation, the political events in Armenia started developing against the adopted trajectory of the Dashnaktsutyun.

After the defeat in the 44-day Artsakh war, in both Armenia and the Diaspora a daily demand for the resignation of Nigol Pashinian was growing. Meanwhile, the Dashnaktsutyun, having built an alliance with 17 other political parties, had created the “Homeland Salvation Movement”, which was attempting to overthrow the Armenian government through street struggle. Taking into consideration the political crisis, the Armenian Prime Minister declared his resignation on the 25th of April 2020 and assigned the 20th of June 2021 as a date for extraordinary parliamentary elections.

Dashnaktsutyun decided to participate in the elections as part of the “Hayasdan” alliance, which was headed by the second President of Armenia Robert Kocharian. The “Veradzenvogh Hayasdan” party also took part in this newly created alliance. The alliance with Kocharian was not met favorably on the part of ARF party members. By the results of the elections, the alliance became the second largest bloc in the parliament, and approximately 10 ARF members became members of parliament; however, the name “*Dashnaktsutyun fraction*” did not appear in the parliament.

Later, this coalition, along with other opposition forces, attempted for the second time in May 2022 to overthrow the Armenian government through street

protests. This movement, operating under the name "Resistance," was led and driven by the ARF. However, this movement also did not gain popular approval and eventually faded over time. Both the "Homeland Salvation Movement" and the "Resistance" movement further discredited the ARF's reputation. In the summer of 2022, during local elections held in various regions and cities of Armenia, the party did not achieve any significant results. The ARF no longer had a popular base in Armenia.

Under these unfavorable political and organizational conditions, the spotlight was focused on the ARF's General Assembly scheduled for March 2023. The crisis in Western America had placed the party in an unprecedented and complex organizational reality. It was expected that the General Assembly would properly address this organizational crisis and bring the party out of the undesirable situation. The Western America Central Committee, which was organizationally rejected and isolated, was unable to participate in the ARF's 34th General Assembly held in Armenia. Nevertheless, the Central Committee informed the rank and file about the upcoming assembly through a circular and urged them to send individual letters to the assembly to express their views on resolving the ongoing issue in the region. Many party members responded to this suggestion by sending explanatory letters to the General Assembly.

In turn, the Central Committee sent a detailed explanatory letter to the General Assembly, presenting and explaining the nature of Western America’s organization’s issues, the course of their development, and finally, its views and suggestions for resolving them.

The extent to which the ARF's 34th General Assembly comprehensively discussed the crisis in Western America is evident from the ultimatum it issued to the organization there. Based on the one-sided information and reports presented by the Bureau and the Bureau-appointed Central Committee, the

Assembly sent an ultimatum to the Western America Central Committee, demanding the following:

1. Accept the ARF's organizational rules as our only statute.

2. Return all properties, assets, and bank accounts belonging to the party to the ARF and immediately halt all ongoing legal cases.

3. If the above conditions are met, the General Assembly will reconsider the disciplinary penalties imposed on you by the ARF Bureau.

The organization in Western America was given twenty-four hours to respond to the General Assembly's ultimatum.

These conditions were similar to the previous conditions set by the Bureau. There was no mention of the essence of the issue, the violation of the ARF members’ statutory rights, or the arbitrary violation of the statute by the Bureau. In its explanatory response to the aforementioned assembly, the Western America Central Committee reaffirmed its belonging to the larger ARF family while stating that it was ready to transfer all properties, assets, and accounts to the Central Committee elected by the Western America organization’s Regional Assembly, proposing a comprehensive and detailed discussion to find solutions to the current crisis. This response from the Central Committee also contained the same ideas that had been presented during its negotiations with the Bureau. Both sides remained steadfast in their views and did not make any concessions in their vision for resolving the issue, resulting in the ARF's 34th General Assembly being unable to bypass the crisis.

Everyday Struggle and Resolution

This organizational crisis did not remain a mere ARF partisan issue. It manifested itself both within the Armenian community of Western America and within Armenian communities wherever there was an ARF organization, in general. Throughout the duration of the crisis (December 2020 – September 2023), propaganda escalated the atmosphere further. Intolerance and confrontation reached such a level that even personal relationships and friendships were disrupted. Every event or initiative within the Western US region served to discredit the other side. Even social media was used to demean ARF bodies and individuals. This atmosphere turned into a daily struggle, involving and utilizing even the A.Y.F. (Armenian Youth Federation) and the juniors' organizations of the ARF Western America, as well as the Armenian Relief Society (ARS), "Hamazkayin" Cultural Association, "Homenetmen" Scouts and Sports Union, etc.

The Western America Central Committee had the wisdom to keep the A.Y.F. and juniors' organizations away from this organizational crisis and unhealthy atmosphere. Even though these two units followed the Bureau-appointed Central Committee, the ARF clubs under the control of the Western America Central Committee kept their doors open to them. From the Bureau's side, unnecessary sentiments and hatred were instilled in the younger generation, who participated in the campaign to discredit the party and community bodies and individual ARF members and community members. Often, fabricated issues

and problems were created to heat the atmosphere and to cause provocations, and sometimes misunderstandings and situations were exploited to sow hatred. The incidents mentioned below are a few examples that sufficiently reflect the atmosphere and environment experienced by the Armenian community in the U.S. and especially the ARF organization from December 2020 to September 2023.

In February 2021, elections for the Western America ARF local committees took place. On the 26th of the month, during the elections of the "Aharonian" (Glendale) committee, a group of individual ARF members from other districts gathered, including members of the Bureau-appointed Central Committee, attempted to disrupt the district's general assembly and the election of the new local committee with insults and street behavior. They even attempted to provoke physical confrontation. The restraint of the assembly members and the intervention of the police prevented unnecessary tension. The assembly moved to the Central Committee building where it was possible to hold the general assembly and elect a new committee.

The struggle against the Western America Central Committee even extended beyond the borders of the U.S. Former political prisoner Hampig Sassounian was used in the campaign against the Western America Central Committee, who, on various occasions in Armenia, made statements and insults unworthy of a "Tashnagtsagan" towards the Central Committee and the party members of the region.

In April 2021, a delegation from the Central Committee traveled to Armenia to provide financial assistance to the families of soldiers martyred during the 44-day Artsakh war. During this visit, efforts were made to thwart the visit at all costs and undermine the mission's purpose. Members of the ARF Armenia organization persuaded the families of the martyrs to refuse or return the provided assistance. Many of these families returned the assistance but later, with regret, approached the delegation members and recounted the incident. The

delegation members received threats but, fortunately, without giving importance to the threats, they continued and completed their work. It should be recorded in history that, to their credit, the delegation members had the foresight not to appeal to state bodies regarding the threats made against them.

On June 26, 2022, A.Y.F. events took place in the districts of the “Rosdom” and “Shiragian” local committees, with the full support and assistance of the committees. In the case of the “Shiragian” committee, an A.Y.F. oath ceremony took place, while in the case of the “Rosdom” committee, a soccer tournament was held between the A.Y.F. teams. By the decision of the “Shiragian” committee, the entry of one A.Y.F. Central Executive member into the center was previously prohibited due to problematic behavior, for which he had been suspended for several months by the Executive of which he was a member. Another Central Executive member, who refused to cooperate with the “Rostom” committee, was denied attendance at the event by the committee for security reasons. These two incidents were used by the Bureau-appointed Central Committee to spread misinformation and mislead the youth. Such stances by the youth leaders became more frequent, negatively impacting the A.Y.F. members' “tashnagtsagan” formation.

On March 21, 2023, a delegation from the Central Committee met with Nazeli Hampartsoumian, Deputy Consul General of Armenia in Los Angeles. On March 31, a meeting took place in Washington with Armenia’s Ambassador Lilit Magunts. These meetings were fiercely criticized by the Bureau-appointed Central Committee and its followers, with mudslinging and slander against the U.S. Central Committee on social media sites. The Bureau-appointed Central Committee also published a statement on this matter.

In April 2023, on Easter Sunday and a day before, flyers were distributed at the Holy Asdvadzadzin church in Glendale by the A.Y.F. without permission. According to long-standing tradition, any community organization (including

local committees, Central Committee’s subcommittees, the A.Y.F., and others) was obliged to be respectful of the authority of the church's board when distributing flyers or selling goods at the church. Permission was requested and obtained for the Encino stop, but no such permission was sought from the Glendale church, resulting in the security guards not allowing the distribution of flyers. This incident caused a significant uproar among A.Y.F. members, who accused the Central Committee of obstructing the distribution of flyers about the Armenian Genocide. Even the commemoration of the Armenian Genocide was being exploited as part of internal organizational disputes. Coincidentally, on the next day, Monday evening, during a "public forum," Armenian youngsters and A.Y.F. members were expelled from the Burbank Armenian Center because they "could become problematic." This expulsion was intended to cover the inability to address concerns related to the current situation in Armenia. All of this took place during what was announced as a "public forum."

Alongside these incidents, daily counter-propaganda was conducted, especially on social networks. Continuous defamatory information and lies were spread through fake accounts. Both sides accused each other of engaging in this counter-propaganda.

The Armenian Apostolic Church also did not remain uninvolved in this turmoil. In April 2023, during the 132nd anniversary celebration of the ARF, the Bureau-appointed Central Committee required the Western America Armenian Apostolic Church Diocese's Prelate to speak and praise it. This was unprecedented in the history of the ARF. Generally, the presence of Armenian clergy at ARF events has moral significance, and at best, they close the event with the "Bahbanich" prayer. This provocative approach was not in line with the ARF's moral characteristics and political doctrine. With this act, the Bureau-appointed Central Committee aimed to gain authority by having the support of the Armenian clergy.

Such incidents only damaged the ARF's reputation. Whether intentional or not, these actions were far from the principles of ARF conduct and idealism.

Despite this intolerable atmosphere in the community, the Western America Central Committee undertook efforts to expand its scope of activities. About a year after the Central Committee’s delegation visited Armenia in April 2021, a second delegation was sent to Armenia. The purpose of this delegation was to make charitable investments in Armenia. Cultural centers in the villages of the Talin region were renovated. Fundraising events were organized by the "Lernavayr" and "A. Shiragian" local committees and funds were allocated for these projects through the Armenian Cultural Foundation. In the summer of 2022, the school in the village of Zovasar in the Talin region was completely renovated. In the fall of the same year, the construction of a children’s park in the village of Gatnaghpyur began, which was completed in 2023. Simultaneously, the theater hall of the school in the village of Pazmapert was renovated, serving as a cultural center for several surrounding villages.

The Resolution

After the conclusion of the 34th ARF General Assembly, Khajag Mgrdichian from the newly elected Bureau went to the U.S. to conduct new negotiations with the Central Committee. This initiative by the Bureau had multiple reasons. The Bureau-appointed Central Committee had failed to establish itself as a legitimate ARF body even within party circles. The two regional assemblies it convened did not attract more than 300 rank-and-file. According to the decision of the California Court of Appeals, the Central Committee elected at the 55th Regional Assembly was the only legitimate Central Committee of ARF Western America. This decision would make it impossible for the Bureau-appointed Central Committee to function. According to some information, deprived of financial support from the Western America region, the party was experiencing significant financial difficulties. On the external front, in Armenia, the ARF was almost marginalized, being out of parliament. Based on the results of the parliamentary elections in Lebanon, the party's rating had further declined. Therefore, the Bureau's positions were weakened at the negotiation table. Meanwhile, despite its isolation, the Western America organization continued to operate normally. The success of the events held in the last two and a half years, the scale of attendees at these events, and the donations made testified that it enjoyed the support of the majority of the community.

The negotiations initiated by Bureau member Khajag Mgrdichian were also conducted in several stages. Finally, on September 15, the negotiations were resolved, and the crisis entered a resolution phase. The main points of the agreement were:

A. Dissolution of the existing and appointed Central Committees and the formation of a Central Committee acceptable to both sides, which would operate for one year, after which a new regional assembly would be held to elect a new Central Committee.

B. Withdrawal of lawsuits from both sides.

C. Annulment of all disciplinary measures related to the crisis.

Based on this agreement, a Central Committee acceptable to both sides was formed, which also received legal recognition from the American court. On October 19, the ARF Bureau announced the resolution of the ARF Western America crisis in a statement.

On November 6, 2023, the Bureau issued a press release stating that a conference was held in Cyprus on November 2 and 3, attended by representatives of ARF organizations and several invited party members. The conference was dedicated to discussing "the great challenges facing Armenia and the Armenian people in light of the genocidal attacks by Azerbaijan leading to the forced depopulation of the Republic of Artsakh." At this conference, the participants raised the issue of an organizational crisis within the party and proposed an extraordinary General Assembly. The 35th Extraordinary General Assembly of the ARF is expected to be held in the fall of 2024.

Recognizing the existence of a crisis within the party by the conference participants was an important step and inspired hope that the organization could emerge from the stagnation it has found itself in for more than a decade due to its failed policies. This crisis had been warned about by several General Assembly delegates in 2011, whose reform proposals were rejected by Hrant Markarian. The Western Central Committee had also sounded the alarm about this crisis when the Bureau halted the 55th Regional Assembly. The crisis between the Bureau and the ARF Western America organization was also a manifestation of

this alarming organizational crisis. The ARF leadership tried to solve the issues with the intoxication of holding power, and today the entire organization, with the confirmation of body representatives and the Bureau, is in crisis. The paths to emerge from this crisis must be sought through the modernization of the party, moving away from ossified traditionalism and revolutionary rhetoric.

Conclusion

As emphasized on several occasions, the ARF Western America organization’s rebellion was unprecedented. Its reverberations were not only publicized in both ARF and non-ARF media, but the party also found itself at a crossroads, ultimately leading the Bureau to acknowledge the error of its December 27 decision to appoint a Central Committee and to reverse that decision. This reversal by the Bureau is itself evidence that the movement succeeded in asserting itself and signaling a return to the principles enshrined in the ARF’s bylaws. In this sense, the movement must be seen as successful or at least having achieved its objectives. From the very beginning, the movement did not show separatist tendencies and took the initiative in negotiations, aiming to uphold the principles of decentralization and democracy enshrined in the bylaws, becoming the foundation on which any agreement would be built.

Did the movement succeed? Undoubtedly. Its ideological, organizational, and political principles are a natural continuation of the reform proposals presented at the 31st General Assembly in 2011 by delegates from the Western U.S. organization and other regions sympathetic with it. These proposals, which the organization in the Western U.S. continued to present at subsequent General Assemblies, were only confirmed by the Bureau a decade later, recognizing the necessity of reforming the party—something it had neglected for many years. The concepts and proposals for these reforms were fundamentally the deep-rooted reasons behind the ARF Western America organization’s rebellion. Its aftershocks will be felt within the organization for a long time, with the first

indicator being the regional conference held in Cyprus in October 2023. In this respect, history must record that the movement fulfilled its mission.

Several months have already passed since the reconciliation agreement, but the tensions in the Western U.S. have not entirely subsided. The Bureau has resumed its interventions in the region, pursuing the same policy of making the Western U.S. organization controllable. During the preparation of this work, it has become apparent that the Bureau is not fully respecting the agreement it signed, finding excuses. It is unbefitting of an ARF body to backtrack on its signature. The success of the Bureau this time remains to be seen, but this policy, which led to the December 2020 rebellion, could cause even greater harm to the organization and the community. We hope that the ARF Bureau will have the wisdom and magnanimity to refrain from intervening in the ARF Western U.S. region’s affairs, prevent new and unpleasant complications, and restore the ARF’s reputation.

(May 2024)

ԹՂԹԱԾՐԱՐ

ԱՐԵՒՄՏՅԱՆԻ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Armenian Revolutionary Federation
WESTERN UNITED STATES

Ի՞ՆՉ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱՎ ՀՅԴ ԱՐԵՒՄՏՅԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

Դավիթ Թորոսյան

Արեւմտյանի

Ըմբոստությունը

Ի՞նչ Տեղի Ունեցավ
ՀՅԴ Արեւմտյան Ամերիկայի
Կազմակերպության մեջ

Հեղինակ

Դավիթ Թորոսյան

(ելեկտրոնային հրատարակություն, հունիս, 2024թ.)

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԻՆՉՈՒ ԱՅՍ ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հ.Յ. Դաշնակցության պատմությունում տարբեր ժամանակների եւ տարբեր վայրերում օրվա ղեկավարության դեմ պատահել են ըմբոստացումներ եւ պայքարներ, որոնք Դաշնակցության պատմագրությունում ներկայացվել են որպես «անջատողական» շարժումներ։ Սակայն այդ շարժումները հիմնականում միտուած են եղել կուսակցությունը բարեկարգելու եւ որոնք միշտ ալ աւարտած են Դաշնակցության կանոնագրային կարգապահական հասկացության տրամաբանությամբ։

Բոլոր անոնք, որոնք ծանոթ են Դաշնակցության պատմության, անպայման լսել են այդ շարժումների մասին։ Անկախ իրենց ծաւալից կամ թողած ազդեցությունից, այդ շարժումները կամ ըմբոստացումները, հիմնականորեն գաղափարական տարակարծություններ չեն ունեցել կուսակցության հետ։ Շարժառիթները եղել են տարբեր, բայց հիմնական խնդիրը եղել է կուսակցության գործելաձեւին կամ ղեկավարության դեմ պոռթկում։

Իր տեսակով եւ ծավալով, բայց նաեւ գաղափարական եւ քաղաքական հիմքեր ունենալու իր հատկությամբ, վերջին տարիների Միացյալ Նահանգների Արեւմտյան շրջանի ըմբոստացումը իւրահատուկ էր եւ իրոք որ հակադարձություն էր Հ.Յ.Դ. Բյուրոյի կողմից այդ շրջանին դեմ տարվող ավելի քան տասը տարիների հալածանքի քաղաքականության, որի վերջին արարը 2020-ի Դեկտեմբեր 27-ին Բյուրոյի կողմից Կ.Կ. նշանակելու ճարահատ եւ կոպիտ որոշումն էր։ Այս որոշումը շրջանի կուսակցականների ընդվզումին պատճառ հանդիսացավ եւ զանոնք մղեց հայտնի 55րդ Շրջանային Ժողովը գումարելու եւ նոր Կեդրոնական Կոմիտե ընտրելու։

Դաշնակցական պատմության եւ հուշագրությունների հարուստ գրականութեան գոյությամբ հանդերձ, ցաւով պետք է ընդգծել որ անցյալին պատահած շարժումների պատմության, այդ օրերի պատահած իրավիճակների եւ մթնոլորտի մասին գրաւոր յիշատակություններ համարեա չկան։ Այս աշխատության նպատակն է արձանագրել փաստերը եւ լույս սփռել հատկապես վերջին տարիներին ԱՄՆում պատահած այդ ըմբոստացումին վրայ, ինչպես նաեւ փորձել արձանագրել 2020 Դեկտեմբերի նախորդած տարիների իրադարձությունները եւ այդ շարժման հետեւանքով ստեղծուած կացությունը եւ դեպքերը։

Աշխատությունը ակադեմական չըլլալով հանդերձ, ճիգ չխնայեցինք առաւելագույն չափով փաստերը մեկտեղել, հանդիպումներ ունենալ եւ հաղորդակցիլ բոլոր կողմերու դերակատարների հետ, լսել անոնց

վկայությունները, ինչպես նաեւ մամուլի եւ առհասարակ այս պատմության հետ առընչվող բոլոր հայտարարություններն ու կոչերը իբրեւ վաւերաթուղթ նկատի ունենալ: Միաժամանակ «Արեւմտյանի հարց»ի տեւողության շրջանին (Դեկտեմբեր 2020-Սեպտեմբեր 2023) հաղորդակցած ենք կողմերից տասէ աւելի անմիջական դերակատարների հետ եւ հասկնալի պատճառներով յանձնառու ենք որ անոնց ինքնութիւնը մնայ խորհրդապահական:

Վերջապես, նման շարժումներ եւս մաս են կազմում Հ.Յ.Դ. պատմության եւ նրա ճշգրիտ իրազեկումը կրնայ ուսանելի լինել ապագայի համար:

Պետք է նշել որ ԱՄՆում պատահած այդ շարժումը այնքան բազմաշերտ է եւ դեպքերի ընթացքը այնքան արագ, որ խճճված մի պատկեր է ներկայացնում եւ այս պատճառով ամբողջական ու անթերի աշխատություն ներկայացնելու հավակնությունը չունենք: Պարզապես այս փոքր եւ համեստ աշխատությունը կարող է հիմք ծառայել ապագային աւելի ծավալուն մի աշխատութեան: Ու եթե որոշ դեպքեր կամ մանրամասնություններ ակամայից մոռացուած են, թող ներվի մեզի:

Հեղինակ

Դաւիթ Թորոսյան

ԱՐԵՒՄՏՅԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

(ՀԱԿԻՐՃ ԱԿՆԱՐԿ)

ԱՄՆ-ի Արեւմտյան ափի հայկական գաղութը սկսել է ձեւավորվել 1880-ական թվականներից: Առաջին հասնողները եկել են Արեւելյան Ամերիկայից, խույս տալով գործարանային կյանքից եւ օգտվելով Քալիֆորնիայի եւ մանաւանդ Ֆրեզնոյի բարեբեր հողից, լծվել են գյուղատնտեսական աշխատանքի: Այս մասին գրում է «Կոչնակ» շաբաթաթերթը. «Գործարանների աշխատանքից ձանձրացած, հուսակտուր հայրենիք դառնալու փափագից՝ հայ ժողովուրդը նոր տեղ, նոր գործ էր փնտրում» «Կոչնակ», 1900, թիւ 2: 1896-ի համիտյան ջարդերից հետո խուսափելով օսմանյան բռնություններից, Արեւմտյան Հայաստանից, մասնավորաբար Խարբերդից, Մարզվանից եւ Եոզկաթից, սկսվում է գաղթ դեպի Քալիֆորնիա, որում դերակատար են լինում բողոքական կրոնավորները: Ֆրեզնոյի պաշտոնական տվյալների համաձայն, 1901 թվականին այնտեղ ապրում էին հազար հայ, իսկ հաջորդ հինգ տարիների ընթացքում այդ թիվը կրկնապատկվում է: Իսկ Արեւելյան Հայաստանից դեպի Քալիֆորնիա գաղթը սկսվում է 1900-ականների առաջին տարիներին, հիմնականում Կարսի եւ Շիրակի նահանգներից: 1908-ին, Դաշնակցության ջանքերի շնորհիվ սկսվում է հրատարակվել «Ասպարեզ»ը, որպես շաբաթաթերթ: 1910-ական թվականներին որոշ թվով

հայեր սկսում են հաստատվել նաեւ Լոս Անջելոս եւ 1922-ին հիմնվում է Ս. Խաչ եկեղեցին:

Երկրորդ մեծ հոսքը դեպի Արեւմտյան Ամերիկա տեղի է ունենում նախ Բալկանյան պատերազմների եւ ապա Հայկական Ցեղասպանությունից եւ Հայաստանի անկախության անկումից հետո 1912-1921 թվականներին: Այս մասին »Հայրենիք» ամսագիրը գրում է. «Հայերու Քալիֆորնիա գալը մեծ համեմատություններ առած է վերջերս: Կու գան ամեն կողմերե, թե՛ Մ. Նահանգներե եւ թե՛ երկիրեն: Կու գան անհաշիվ ու տարերային կերպով… Շատերը կը ծախեն տուն ու հաստատված գործը ու կու գան: Ուրիշներ առանց դրամի կուգան»: 1930 թվականի ԱՄՆ-ի հերթական մարդահամարի տվյալներով Կալիֆորնիայում ապրում էր 12.379 հայ: «Փարոս» ամսաթերթի համաձայն՝ 1927 թվականին Կալիֆորնիայում ապրում էր 16 000 հայ:

Թեպետ դանդաղ, բայց դեպի Արեւմտյան Ամերիկա գաղթը շարունակվել է նաեւ 1920ականներից հետո: 1950-ական թվականներին Անթիլիասի կաթողիկոսությունը ստեղծում է իր թեմը, որ զարկ է տալիս եկեղեցական-հոգեւոր կյանքին:

1970-ական թվականներին, նախ Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմի բռնկումով, ապա Իրանում պատահած իսլամական հեղափոխության հետեւանքով, Միջին Արեւելքից մեծ գաղթ է կատարվում դեպի Կալիֆորնիա: Այս գաղթը երկարում է տարիների վրա՝ մինչեւ 1990-ական թվականների սկիզբը: 1991-ին, պաշտոնական տվյալներով

Արեւմտյան Ամերիկայում հայության թիվը կազմում էր 115 000, իսկ ոչ պաշտոնական՝ 300 000: Թվերի այս տարբերությունը բացատրվում է այն հանգամանքով, որ մարդահամարի ժամանակ, շատերը չեն նշել իրենց ազգային պատկանելիությունը:

1991-ին, Հայաստանի անկախացումից հետո, սկսվում է նոր եւ մեծ հոսք դեպի ԱՄՆ-ը եւ մասնավորաբար Կալիֆորնիա: Թեպետ պաշտոնական տվյալներ չկան, բայց ներկայումս գաղութի թիվը գնահատվում է մոտավորապես մեկ միլիոնով: Այնտեղ գործում են ավելի քան 30 եկեղեցիներ, (Էջմիածնի եւ Անթիլիասի Առաքելական թեմերը, Կաթողիկե եւ Ավետարանական եկեղեցիները): Տարբեր կուսակցությունների եւ հարանվանությունների պատկանող ավելի քան 15 դպրոցներ: Հայկական դպրոցներ հաճախող հայ աշակերտության թիվը 7000-ը չի անցնում: «Ասպարեզ» օրաթերթի կողքին հրատարակվում են մի քանի շաբաթաթերթեր եւ պարբերականներ, թե՛ հայերենով, եւ թե՛ անգլերենով:

2019-ից ի վեր գործում է PAC-ը (Pan Armenian Congress), որ համախմբում է գաղութում գործող 27 կազմակերպությունների (կուսակցություններ, միություններ, հարանվանություններ եւ այլն) : PAC-ը յուրահատուկ մի կառույց է ի տարբերություն այլ գաղութներում գոյություն ունեցող նմանօրինակ կազմակերպությունների: Նրա կազմավորմանը հիմնական դերակատարություն է ունեցել Արեւմտյանի Կ.Կոմիտեն:

Գաղութի ամենակազմակերպված միավորը ՀՅԴ-ի կառույցն է: Շրջանը հաշվում է ավելի քան 1400 անդամ: Ունի 17 կոմիտեություն եւ մեկ ուսանողական միություն՝ «Շանթ», որ վերջին տասը տարիներին գործունյա միավոր չէ եւ գտնվում է ամլացած վիճակում: Կուսակցությունը ունի իր երիտասարդական թեւը՝ Հ.Ե.Դ-ը եւ պատանեկան միությունը: Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութիւնը (Հ.Ե.Դ.) մոտիկ անցյալում ունեցել է շուրջ 500 անդամ, իսկ ներկայիս գործոն անդամների թիվը հազիվ 100 է:: Կուսակցության ուղեկից միությունները՝ Համազգային Մշակութային Միությունը, Հ.Օ.Մ.-ը եւ Հ.Մ.Ը.Մ.-ը նույնպես ներկայություն են գաղութում եւ գործոն մասնակցություն ունեն գաղութային կեանքում:

ՆԱԽԱԲԱՆ

-

ՀՅԴ Բիւրոն, դեկտեմբերի 27-ին հաղորդագրությամբ հանրության հայտնում էր Արեւմտյան Ամերիկայի Հայ Յեղափոխական Դաշնակցության Կ.Կ.-ի նոր կազմը։ Այս քայլը ինքնին խնդրահարույց էր, որովհետեւ պատմության մեջ նախընթաց չի եղել, որ բյուրոն Կենդրոնական Կոմիտեի կազմության՝ այս դեպքում նշանակման մասին հանդես գա հայտարարությամբ։ Բյուրոյի այս քայլը ընդվզում է առաջացնում շրջանի կուսակցական շրջանակներում։ Նախատեսված Շրջանային Ժողովի համար արդեն իսկ պատգամավորները ընտրվել էին։ Մերժելով ենթարկվել բյուրոյի որոշմանը, հաջորդ օրն իսկ, 2020 թվականի դեկտեմբեր 28-ին, Արեւմտյանի պատգամավորները գումարում են 55-րդ Շրջանային Ժողովը եւ ընտրում են Կենդրոնական Կոմիտե։ Հակոտնյա այս երկու իրադարձությունների հետեւանքով Դաշնակցության մեծ ընտանիքը այտնվում է կազմակերպական տագնապի առաջ։

Հպանցիկ մի ակնարկով եթէ նայենք հայ թե օտար կուսակցությունների պատմությանը, պիտի նկատենք, որ նույնիսկ միանձնյա կերպով ղեկավարվող կուսակցություններում պատահել են ըմբոստացումներ, հակառակ ուղղությամբ գնացող հոսանքներ կամ անջատողական դրսեւորումներ։ Հակադիր հոսանքների միջեւ առկա տարակարծությունները շատ հաճախ հանգեցնում են կուսակցությունների երկփեղկմանը կամ կուսակցության քայքայմանը։

Պատմության մեջ բազմաթիվ օրինակներ կան: Նույնիսկ հայկական իրականության մեջ մոտակա անցյալում ականատես ենք դարձել նման երեւույթների: Իսկ բոլոր այն կուսակցությունները, որոնք հաջողել են հաղթահարել նման փորձությունները, բռնապետական թե ժողովրդավարական կերպով, անպայման թուլացած են դուրս եկել այդ ցնցումներից:

Հայ ժողովրդի վերջին հարյուր հիսուն տարիների պատմությանը ծանոթացող որեւէ անհատ չի կարող չհաստատել Հայ Յեղափոխական Դաշնակցության առանցքային դերակատարությունը հայ կյանքում: Ինչ էլ լինի դիտորդի տեսանկյունը, ինչպիսի արժեւորում էլ տրվի այդ կազմակերպության ընդհանուր գործունեությանը կամ նրա դերակատարության զանազան երեսներին, ուսումնասիրողը կամ դիտորդը առարկայականորեն պիտի հաստատի թե Հ Յ Դաշնակցության ազդեցությունը մեծ է եղել հայ իրականության մեջ, հավանաբար ավելի ազդեցիկ, քան որեւէ այլ կազմակերպության դերը:

Հետեւաբար, անդրադառնալով Հ Յ Դաշնակցության պատմությանը, նշանակում է վերջին 135 տարիներին հայ ժողովրդի պատմության մաս կազմող կարեւորագույն երեսներից մեկը քննարկել: Ամբողջական քննարկումը պահանջում է, որ ուսումնասիրվի ոչ միայն նրա իրարահաջորդ ղեկավարությունների գործունեությունը, այլ նաեւ նրա կազմակերպական կյանքի որոշ հոլովույթները, հատկապես նրա

շարքերում գոյություն ունեցող խմորումներին եւ շարժումներին, որոնք վերջին հաշվով մեծ ազդեցություն են թողել նրա ընթացքի վրա։

Ներքին այդ շարժումները շատ անգամ ղեկավարության հասնելու համար մղված պայքարներ են եղել եւ ընտրական բնույթ ունեցել, սակայն անառարկելիորեն իրանց ազդեցությունն են թողել իրարահաջորդ ղեկավարությունների կազմաւորման գործում եւ կուսակցության հետագա ուղղության վրա։ Ընդունված մոտեցումը (հատկապես կուսակցական մտաւորականության կողմից ներկայացված պատմության մեջ), այն է թե այս շարժումները միշտ էլ դիտվել են «հաջողված» կամ «ձախողված» որակումներով։ Եւ որովհետեւ կազմակերպությունը շարունակել է գոյություն ունենալ եւ այդպես էլ «անսասան» մնալ, բոլոր ներքին շարժումները նկատվել են «ձախողված» եւ զարգացել է այն թյուր կարծիքը, թե նրանք բոլորն էլ վերջիվերջո դատապարտված են «ձախողության» (կամ միշտ էլ «ձախողվում են»)։ Բնականաբար նկատի չի առնվում թէ պատմականորեն բոլոր շարժումներն էլ անխտիր – նրանցից ոմանք նաեւ ըմբոստության տեսքով – որպես նպատակ ունեցել են կազմակերպության ընթացքին վրա ազդել կամ ներգործություն թողնել եւ ոչ թե այն քանդել։ Առ այդ, պետք է որոշ ժամանակի կտրվածքով դիտել այդ շարժումների ներգործության եւ ազդեցության չափը եւ ըստ այդմ նրանց հաջողության կամ ձախողության գնահատականը տալ։

Այսպես օրինակ, 2019-ի ՀՅԴ 32-րդ Ընդհանուր Ժողովին, Հրանտ Մարգարյանը, որը ուներ քվեների հստակ առավելություն, բայց ոչ մի

ցանկություն չուներ իր ազդեցությունը նվազեցնել կուսակցության կյանքում, այսուհանդերձ կամովին հեռացավ Բյուրոյի ներկայացուցչի իր պաշտոնից։ Ո՞վ պիտի կարենա չափել ազդեցությունը այն շարժումին, որ 7-8 տարիների ընթացքում կուսակցության ներսում բարենորոգչական քայլեր էր առաջադրում եւ որի թիրախը նույնինքն Հրանտ Մարգարյանն էր։ Նա գիտակից էր այս իրողության եւ 32-րդ Ընդհանուր Ժողովը օգտագործեց իր հին հաշիվները մաքրել այլոց ձեռամբ։ Հրանտ Մարգարյանը իր ունեցած քվեներով 32-րդ Ընդհանուր Ժողովին պարտադրեց մի բանաձեւ, որով նորընտիր Բյուրոյի վրա պարտք էր դնում Արեւմտյանի խնդիրները «լուծել»։ Դուրս գալով Բյուրոյի կազմից եւ կուլիսների հետեւում Բյուրոյի փաստացի ղեկավարը դառնալով, նա իր ուզած ձեւով վրեժ էր լուծում Արեւմտյանից՝ չկարողանալով շինծու թղթածրարով կարգապահական տնօրինումներ սահմանել Արեւմտյանի երեք պատգամավորների հանդեպ։ Հրանտ Մարգարյանը 20 տարիների Բյուրոյի իր ներկայացուցչության ժամանակ հաջողել էր կուսակցության բոլոր կառույցները հպատակեցնել եւ հաստատել միանձնյա իշխանություն։ Բացառություն էր մնում Արեւմտյանը։ Իսկ Բյուրոյի նոր ներկայացուցիչը՝ Հակոբ Տեր-Խաչատուրյանը, որ տարածված կարծիքի համաձայն թույլ անհատականություն եւ անկարող ղեկավար էր եւ համարվում էր Հրանդ Մարգարյանի դրածոն, իր հեղինակության հաստատման գրավականը տեսնում էր 32-րդ Ընդհանուր Ժողովի բանաձեւի գործադրությամբ՝ Արեւմտյանը Բյուրոյին ենթարկելով։ Հակոբ Տեր-Խաչատուրյանի այս վարքագիծը մեկնում էր նաեւ իր «ԵՄ»ից եւ

Արեւմտյանի հանդեպ ունեցած նրա նախատրամադրություններից եւ հակակրանքից:

Այս պարունակում էլ պիտի հասկանալ, որ Արեւմտյան Ամերիկայի այս ըմբոստացումը աննախընթաց չէր: Անցյալում, զանազան ժամանակաշրջաններում եւ տարբեր շրջաններում պատահել են Դաշնակցության օրվա ղեկավարության դեմ պոռթկումներ, երբեմն անհատական, երբեմն խմբակային: Ի տարբերութիւն այլ կուսակցությունների, Դաշնակցությունը ներքին կարգով եւ կարգապահական իր հասկացությամբ, հաջողել է հաղթահարել այդ շարժումները եւ մնալ մի եւ միասնական կազմակերպություն: Իր «Երկաթյա Կարգապահությունը», որով նա հատկանշվում է, հաջողել է կուռ պահել իր շարքերը եւ հակադիր հոսանքներն ու անջատողական շարժումները չեզոքացնել եւ կազմակերպությունը նվազագույն ցնցումներով դուրս բերել ստեղծված իրավիճակից: Թեպետ պատմության համար պիտի արձանագրել, որ բոլոր շարժումները անպայման իրանց դրոշմը թողել են թե՛ օրվա ղեկավարության գործունեության վրա, ե՛ւ թե առհասարակ Դաշնակցականների եւ մանավանդ հետագա սերունդների վրա: Սակայն, ինչպես նշեցինք, Արեւմտյանի շարժումը տարբեր էր մյուս բոլորից: Այդ շարժումը, որի ղեկավարները Բյուրոյի կողմից արտաքսվեցին կամ հեռացվեցին ՀՅԴ շարքերից, նույնինքն Բյուրոյի որոշումով վերամիացան շարքերին իրենց պատիժները չեղյալ համարվելով: Այս փաստը արդեն աննախընթաց երեւույթ է

Դաշնակցության պատմութան մեջ եւ կարող է դիտվել որպես դրական երեւույթ հետեւյալ պատճառներով.

1-Բյուրոն վերջին հաշվով, անուղղակիորեն ընդունեց իր տված որոշումի սխալ եւ ոչ-կառուցողական լինելու փաստը: Այլապես ինչպե՞ս բացատրել այն «պարտությունը» որ պիտի կրեր հանրության առաջ:

2-Հայտնի դարձաւ, որ շարժումի բոլոր ղեկավարների եւ նրանց հետեւորդների հասցեին կատարված բոլոր զրպարտությունները սուտ եւ կեղծ էին: Այլապես ինչպե՞ս բացատրել որ «դաւաճան» պիտակավորվածները վերադարձան Դաշնակցության շարքերը:

3-Բյուրոն վերահաստատեց կանոնագրի ապակենտրոնացյալ դրությունը, որ Արեւմտյանի հիմնական պահանջներից էր եւ ուրեմն նշանակում է, որ շարժումը հաղթանակել էր:

Արեւմտեանի այս ըմբոստացումը ուներ տարերային բնույթ: Մի քանի կուսակցականների կամ մի խմբակի ըմբոստացումը չեղավ, այլ Շրջանային Ժողովի բոլոր մասնակիցներին եւ այդ մասնակիցների հետեւը կանգնող ու իրենց ընտրող կուսակցականների: Ըմբոստացման պատճառով Բյուրոյի եւ բյուրոյական Կ.Կ.ի կողմից հեռացվածները կազմում էին ավելի քան 100 շարքային: Այս պատճառով էլ շարժումը կուսակցական-կարգապահական որոշումներով չեղավ կասեցնել կամ լուծել, ինչպես պատահելած էր նախորդ այլ շարժումների պարագային: Եթե նախորդ շարժումները ֆիզիկական հաշվեհարդարով կամ մի քանի պարագլուխների հեռացումով հրավոր էր եղել չեզոքացնել, նույնը

հնարավոր չեղավ կատարել Արեւմտյանի դեպքում։ Մյուս կողմից, Արեւմտյանի այս քայլը առաջին իսկ օրվանից անջատողական տրամադրություն չցուցաբերեց։ 55-րդ Շրջանային Ժողովի կողմից ընտրված Կենտրոնական Կոմիտեն թե՛ իր հայտարարություններով, եւ թե՛ գործնականորեն, միշտ պատրաստակամություն հայտնեց վերամիանալու մայր կառույցին՝ հարգելով կազմակերպական կանոնների հիմք հանդիսացող ապակենտրոնացյալ դրությունը եւ ժողովրդավարության սկզբունքները։ Կառույցին միանալու նրա ջանքերը ապացուցում ենմ որ շարժումը նախօրոք ծրագրված չէր եւ պարզապես բնական հակազդեցությունն էր Բյուրոյի կողմից Արեւմտյանի շրջանի դեմ տարվող քաղաքականության, որի վերջին արարը հանդիսացավ Բյուրոյի Կ.Կ. նշանակելու քայլը։ Դեկտեմբեր 2020-ին սկզբնավորության, արդեն իսկ ընթացավարտ Կ.Կ. կազմակերպական բոլոր քայլերին դիմել էր Շրջանային Ժողովի գումարման հաջողության համար, սակայն բախվել էր Բյուրոյի մերժողական կամ անորոշ պատասխաններին։

Այս տագնապը թեպետ կազմակերպականորեն իրար հակադրեց Արեւմտյանը եւ Բյուրոն, բայց խորքային առումով այն չի սահմանափակվում այդ շրջանով։ Տարիների եւ գուցե տասնամյակների վրա երկարող կուտակված կազմակերպական, քաղաքական-գաղափարական տագնապների եւ դրանց գործելաոճի, տարակարծությունների դրսեւորումն էր։ Կուսակցության ավանդական դարձած գործելաոճը եւ քաղաքականությունը բախվում էր ավելի ժամանակակից, ժամանակին համահունչ եւ ժամանակի պահանջներին

ընդառաջ գործելու Դաշնակցական մտահոգությունների, որոնք միմիայն Արեւմտյանի կուսակցականներից չէին գալիս: Դաշնակցության շարքերի մեջ մեծ թիվ են կազմում նրանք, որոնք դեմ էին կուսակցության ընդհանուր ուղեգիծին: Կուսակցական շարքերի մեջ ըմբոստությունը այլ շրջաններում հնարավոր էր եղել լռեցնել, հաճախ մեկուսացնելով եւ չեզոքացնելով ըմբոստները, երբեմն էլ դուրս դնելով կուսակցության շարքերից: Արեւմտյանի շրջանը մնում էր այդ ըմբոստների կամ ընդդիմադիրների վերջին ամրոցը:

Դեկտեմբերին 2020-ին Բյուրոյի Կ.Կ. նշանակելու որոշումը եւ Արեւմտյանի անհնազանդությունը դուռ բացեց տարատեսակ մեկնաբանությունների: Բնականաբար երկու կողմերն էլ իրենց քայլերը պիտի արդարացնեին կանոնագրային հիմնավորումներով եւ նրա հոդվածների եւ սկզբունքների բացատրություններով:

Հ.Յ.Դ. կանոնագիրը նշում է երկու կարեւոր կետ.

Ա – եթե անհաղթահարելի պայմանների բերումով հնարավոր չէ Շրջանային Ժողով գումարել, Կ.Կ.-ի գործունեության ժամանակաշրջանը Բյուրոյի հավանությամբ երկարաձգվում է մինչեւ բարենպաստ պայմանների ստեղծում:

Արեւմտյանի դեպքում այս դրույթը ի զորու չէր: Չկային Շրջանային Ժողով գումարելու անհաղթահարելի պայմաններ (պատերազմական վիճակ, կուսակցության դեմ հալածանք եւ այլն): ՀՅԴ Բյուրոն ամբողջությամբ շրջանցել էր հոդվածը: Բյուրոն տեղյակ էր, որ Շրջանային

Ժողովի նախապատրաստական աշխատանքները ավարտվել էին եւ կոմիտեությունների երկու երրորդը (Շրջանային Ժողով գումարելու համար կանոնագիրով պահանջված անհրաժեշտ թիվը) արդեն իսկ ընտրել էին իրենց պատգամավորները։ Այս հոդվածին հիմամբ, 28 Դեկտեմբեր 2020-ին գումարված 55-րդ Շրջանային Ժողովը կանոնագրային էր եւ նշանակման քայլը արդարացուցիչ չէր։

Բ – Բյուրոն Կ.Կ. կարող է նշանակել նաեւ երբ գործող Կ.Կ.ն աններելի կերպով շեղվել է կուսակցության ուղեգծից, չի գործադրել իր վրա դրված պարտավորությունները եւ այլն։ Այս դեպքում Բյուրոն լուծարում է Կ.Կ.-ի կազմը, առանց Շրջանային Ժողովի գումարման եւ նշանակում է նոր Կ.Կ. վեց ամսով, որի հիմնական պարտականությունը կլինի նոր Շրջանային Ժողովին պատրաստել շրջանը, որպեսզի նոր Կ.Կ. ընտրվի։

Արեւմտյանի Կ.Կ.ն իր վրա դրված թե՛ նյութական թե՛ բարոյական պարտավորությունները կատարել էր եւ թերացումներ չէր արձանագրել։ Այդ վկայում է Շրջանային Ժողովի նախապատրաստության Բյուրոյի հավանությունը։

Կանոնագիրի վերոնշյալ այս երկու յոդվածները գործադրելի չէին Արեւմտյանի դէպքում։ Բյուրոն Կ.Կ. նշանակելու իր իրավասությունը չարաշահել էր, առանց արդարացուցիչ պատճառ ներկայացնելու։

ՀՅԴ Բյուրոն Արեւմտեանի շրջանում Կ.Կ. նշանակելու իր հայտարարությունը հիմնավորում է այսպես. «Հիմք ընդունելով

թագավարակի [Covid 19] հետ կապված Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում սաստկացող պայմանները եւ այդ պատճառով ժողովներ գումարելու պետական սահմանափակումները…»: Այս հիմնավորումը ավելի քան պատրվակ մըն էր: Շրջանային Ժողով գումարելու նախապատրաստական աշխատանքները ավարտել էին եւ ԱՄՆ-ի պատկան մարմինների հետ կատարվում էր համաձայնեցման աշխատանք, որպեսզի պետականորեն արտոնելի պայմաններում հնարավոր լիներ ժողով գումարել: Եւ 2020 թ. Դեկտեմբերի 28-ին գումարված 55-րդ Շրջանային Ժողովը գումարվեց պետական պատկան մարմինների արտոնությամբ եւ գիտակցությամբ:

Հ.Յ.Դ. Բյուրոն պարտավոր էր նաեւ նկատի առնել Արեւմտյանի առանձնահատուկ պարագան: Ճիշդ է որ կուսակցության կանոնագիրը հիմնական ուղեցույցն է կազմակերպական մեքենայի խնդիրները լուծելու, սակայն կան իրավիճակներ, որոնք կարելի է շրջանցել, առանց հավելյալ բարդությունների: Բյուրոն քաջատեղեակ էր, որ ԱՄՆ-ի օրենքներով կազմակերպությունները պետք չէ ղեկավարվեն դրսից, իսկ Կ.Կ.-ի նշանակում էր հակադրվել երկրի օրենքներին: Հաջորդող էջերում ընթերցողին են ներկայացվելու այս ուղղությամբ մանրամասնություններ: Միայն պետք է ընդգծել, որ եթե Արեւմտյանի այս ըմբոստացումը չպատահեր, ապա կազմակերպության գոյությունը կարող էր վտանգվել ամբողջ ԱՄՆ-ի տարածքին:

Իսկ ամենակարեւորը՝ նկատի պիտի ունենալ ժամանակահատվածը։ Այս նշանակումը տեղի էր ունենում Արցախյան 44 օրյա պատերազմի ծանր պարտությունից անմիջապես հետո։ Հայությունը, թե՛ հայրենիքում եւ թե՛ սփյուռքում հուսախաբության, բարոյալքումի եւ հավաքական ընկճվածության մեջ էր հայտնվել։ Դաշնակցությունը որպես համահայկական կազմակերպություն, նշանակալից դերակատարություն պետք է վերցներ իր ուսերի վրա հայությունը դուրս բերելու պարտության պատճառած բարոյալքումի հոգեվիճակից, նրա առաջ բանալով հույսի եւ հաղթանակի նոր հորիզոններ։ Այս ծանր պարտականությունը ի վիճակի էր կատարելու միայն ՀՅԴ-ն եւ այն հաջողացնելու համար, Դաշնակցությունը առաջին հերթին իր ներքին խնդիրները, վեճերը եւ ինտրիգները մի կողմ պետք է դներ եւ իբրեւ համախումբ եւ կուռ կազմակերպություն խթան հանդիսանար հայ ժողովուրդի առաջ ծառացած խնդիրների լուծմանը։ Դաշնակցության Բյուրոն իր այս քայլով կուսակցական-կազմակերպական կյանքը դարձնում էր խոցելի, ներքին վեճերի կարգավորումը գերադասում էր հայության շահերից։ Նա ժամանակի եւ պայմանների գնահատումը ճիշդ ձեւով չէր կատարել եւ Դաշնակցությունը հայ ժողովուրդը առաջնորդող կուսակցություն լինելով հանդերձ, ոչ միայն իր առաքելության տերը չէր եղել, այլեւ կազմակերպականորեն անհիմն խնդիրների առաջ կանգնել էր, ջլատելով Դաշնակցականորեն հավաքաբար դիմագրավելու հայության համար այդ ողբերգական եւ դժվարին ժամանակաշրջանը։

Կարելի է հարց տալ Արեւմտյանի «ըմբոստացած» կուսակցականներին թե ինչո՞ւ Բյուրոյի ստեղծած տագնապը չփորձեցին լուծել կանոնագրային հիմունքներով: Եթե Արեւմտյանի կուսակցականները հավակնում էին թե Շրջանային Ժողովի նախօրեին ունեին երկու երրորդ մեծամասնություն, ապա շատ դյուրությամբ կարելի էր ենթարկվել Բյուրոյի նշանակման քայլին եւ կարճ ժամանակ հետո, կոմիտեների մեծամասնությամբ նոր Շրջանային Ժողով պահանջել, որ ըստ Կանոնագիրի նախ կոմիտեների կանոնագրային իրավունքն է եւ նման պահանջի պարագային Կ.Կ.-ն ինքնաբերաբար համարվում է հրաժարյալ եւ նախապատրաստվում է նոր Շրջանային Ժողով: Տեսականորեն կարելի էր նման քայլի դիմել:

Մեր զրոյցներու ժամանակ այս միտքը արծարծեցինք շարքայինների հետ, որոնք բոլորն ալ միակարծիք նույն տեսակետը հայտնեցին: Առհասարակ Կ.Կ.-ների նշանակումին հաջորդում է տեղական կոմիտեների նշանակումներ, որի հետեւանքով նշանակյալ Կ.Կ.-ները շինծու մեծամասնություն են ստեղծում: Նույն վիճակը կարող էր պատահել նաեւ Արեւմտյանում եւ կարելի պիտի չլիներ կազմակերպական կանոններու համաձայն տագնապը կանխարգիլել: Իսկ եթե կոմիտեների նշանակում չկատարուեր, ապա կազմակերպական նոր քաշքշուք մը կարող էր ծայր տալ, որի հետեւանքները կարող էին շատ ավելի կործանարար լինել, քան այն ինչ որ պատահեցաւ: Դեպքերի հոլովույթը, որ սկսած էր տարիներէ ի վեր, Կ.Կ.-ի նշանակումով կանգ պիտի չառներ: Մի ամբողջ տասնամյակ Արեւմտյանը թիրախ ընտրած ՀՅԴ

Բյուրոն, ինչպես այլ շրջաններում, այստեղ եւս պիտի փորձէր ջլատել ամեն տեսակի ընդդիմություն:

Վերջին տասնամյակին Բյուրոյի կողմից հետեւողականորեն Արեւմտյանի շրջանը թիրախավորելու քաղաքականությունը, որ կազմակերպական եւ կարգապահական հասկացությամբ ընկալված եւ ընդունված էր շրջանի շարքայինների կողմից, վստահաբար Բյուրոյի մոտ կար այն համոզումը, որ Կ.Կ. նշանակելու իր այս քայլն էլ պիտի «մարսվի» եւ շրջանը իր բոլոր կարողականությամբ կանցնի իր վերահսկողության տակ: Ենթադրելի է, որ Բյուրոն չակնկալեց, որ Արեւմտյանը նման ըմբոստացման կդիմի եւ ամբողջ կազմակերպությունը կհայտնվի անբաղձալի իրականության առաջ: Չենք ուզում հակառակին էլ հավատալ:

Տագնապի սրացման եւ զարգացման մեջ դերակատար եղան նաեւ Դաշնակցության մնացյալ կազմակերպական շրջանները: Նրանք եւս բարոյական պարտավորություն ունեին հակադիր կողմերի տեսակետները կամրջելու եւ տագնապը կանխարգելելու կամ գոնե իր սաղմում պահելու եւ լուծելու: Դաշնակցական մեծ ընտանիքի մյուս անդամները եւս հաշտ աչքով չէին դիտում Արեւմտյանի ուռճացող հեղինակությունը:

Կազմակերպական խնդիրների առկայության պարագային էլ, հանուն Դաշնակցության, Բյուրոն պետք է նախաձեռնող լիներ երկխոսությամբ խնդիրները լուծելու, նախքան Դեկտեմբեր 28-ի

Շրջանային Ժողովը։ Խնդիրերը համապարփակ քննարկումի եւ լուծումների հանգելու լավագույն ճանապարհը մնում է երկխոսությունը, նույնիսկ Դաշնակցության մեջ, նրա «երկաթյա կարգապահության» գոյությամբ հանդերձ։

Այս բոլոր իրադարձությունները կարող էին մի դեպքում չպատահել, եթե Բյուրոյի անդամները Դաշնակցական համեստությամբ եւ հասկացությամբ մոտենային խնդիրներին։ Ակներեւ է, որ մեծ դեր են խաղացել անձնական փառասիրությունները (ambition), ԵՍ-ը հաստատելու ճիգը եւ հեղինակություն պարտադրելու ձգտումը։ Դաշնակցական նկարագրի հետ խոտոր համեմատող նկարագրային այս գծերը աղետաբեր եղան ամբողջ կուսակցության համար։

Ավելի քան երեք տարի տեւած այս տագնապը չպարփակվեց կազմակերպության ներսում։ Իր ծավալով եւ ստեղծած արձագանքով, դուրս եկավ Ամերիկայի սահմաններից եւ դարձավ հայ ժողովուրդի սեփականությունը եւ երկար ժամանակ պիտի մնա բոլորի հիշողության մեջ։ Հայ ժողովուրդի համար բախտորոշ մի հանգրվանում, շինծու այս տագնապը ավելի ջլատեց կուսակցությունը։

Կազմակերպական գետնի վրա, այս շարժումը անպայման իր դրական արձագանքները պիտի թողնի կուսակցության վրա։ Բազմաթիվ կուսակցականներ չձայնակցելով հանդերձ այս շարժումին, գաղափարականորեն կիսում էին նրա նպատակները։ Երկար ժամանակ դեռ նրա կայծերը խթան պիտի հանդիսանան Դաշնակցականներին, թե

պետք է վերադառնալ Դաշնակցության ինքնուրույն եւ ազատորեն գործելու ուղուն։

Արդյոք հնարավո՞ր էր այս տագնապը շրջանցել։ 2015-ից սկսյալ դեպքերի զարգացման հոլովույթը նկատի ունենալով կարելի է միանաշանակ ՈՉ ասել։ Այս կհաստատեն նաեւ բոլոր նրանք, որոնց հետ մեր զրույցների ընթացքում հայտնեցին միեւնույն միտքը, թե Բյուրոյի քաղաքականության նպատակը Արեւմտեան շրջանը ամբողջությամբ վերահսկելի դարձնելն էր, իսկ Կ.Կ. նշանակելու քայլը այդ նպատակին հասնելու առաջին քայլը։ Բյուրոյի անդամների մոտ բացակայեց Դաշնակցական համեստությամբ եւ հասկացությամբ հարցերին մոտենալու մտասեւեռումը։

Այս շարժումը կանխամտածված չլինելու պատճառով, հեռակա ծրագիր կամ ուղեցույց չուներ։ Շարժման մասնակից անդամները շարունակեցին դաշնակցականի իրենց ընթացիկ աշխատանքները։ Մինչեւ անգամ այդ շարժման զորակցող կուսակցականները, ոչ մի դեպքում, թե՛ մամուլով եւ թե՛ ընկերային ցանցերի վրա քարոզչական աշխատանք չտարան այս ըմբոստացումը արդարացնելու համար։ Ուրիշ պարագայի, գուցե այս փաստը դիտվի որպես թերություն, բայց Դաշնակցության ծանոթ ամեն ոք հասկնանում է, որ դաշնակցական շարքայինները եւս համբերությամբ եւ գիտակցությամբ սպասեցին խնդրի Դաշնակցական լուծումին։

Եւ ամենից էականը։ Ի տարբերություն Դաշնակցության պատմության մեջ պատահած այլ շարժումների, այս շարժումը հրահրված եւ ֆինանսավորված չէր արտաքին ուժերի կողմից։ Շարժումից տարիներ առաջ, Դաշնակցության քաղաքական գործակից եւ Հայաստանի երրորդ նախագահ Սերժ Սարգսյանի հովանավորությունը վայելող Հայաստանյան մամուլը սկսել էր հրապարակայնացնել Արեւմտյանի խնդիրները, այն ներկայացնելով որպես Հրանտ Մարգարյան-Վիգեն Հովսեփյան մենամարտ։ Շարժումը պարտադրանք եղաւ Արեւմտյանի համար։ Ի սկզբանե Դաշնակցականների մի պոռթկում էր եւ մնաց դաշնակցականության շրջագծից ներս, որի շնորհիվ էլ հետագայում հնարավոր եղաւ երկար բանակցություններից հետո վերամիանալ մայր կառույցին։

Առաջին օրվանից բանակցությունները երկու կողմերի համար էլ դժվար եւ սկզբունքային եղան։ Բյուրոյի կողմից զիջումները ցույց տվեցին, որ Արեւմտյանի Կ.Կ.-ն օրինավոր մարմին էր եւ հակառակ նրա դեմ կատարված անիրավություններին մնացած էր անդրդվելի։ Բանակցությունների վերջին փուլին Արեւմտյանը որոշ զիջումներ կատարեց բանակցային իր պայմաններից, սակայն հիմնական պահանջները մնացին նույնը։

Տագնապը սկզբից եւ ամբողջ տեւողության ընթացքում ժխտական անդրադարձ ունեցավ Դաշնակցության վարկի եւ հեղինակության վրա։ Դաշնակցության կազմակերպական խնդիրների հանրայնացումը այսքան

բացահայտ եւ պաշտոնական կերպով տեղի չէր ունեցել։ Դեպքերի ընթացքը ցոյց տվեց, որ այս իրավիճակի պատասխանատուն Հ.Յ.Դ. Բյուրոն էր։ Նա է Դաշնակցության արժեքների, ավանդների եւ հեղինակության գլխավոր պատասխանատուն եւ հենց ինքը նախանձախնդիր պետք է լիներ Դաշնակցության վարկով եւ հեղինակությամբ։ Բյուրոն չգտնվեց բարոյական այն բարձրության վրա, որ նրանից պահանջում է ՀՅԴ Կանոնագիրը, Պատմութիւնը եւ Դաշնակցական Բարոյականությունը։ Հավանաբար հետագային ավելի լայն ուսումնասիրությանբ գրվելիք պատմությունը պիտի արձանագրի, որ 33-րդ Ընդհանուր Ժողովի կողմից ընտրված Բյուրոյի սխալ քաղաքականության հետեւանքով է, որ Դաշնակցությունը այսքան վարկաբեկվեց։

Ա ՄԱՍ

ԻՆՉՊԷՍ ԾՆՎԵՑ ՏԱԳՆԱՊԸ

Հասկանալու համար թէ ինչու Արեւմտյանը անտեսեց Բյուրոյի որոշումը եւ դիմեց Շրջանային Ժողով գումարելու եւ Կ.Կ. ընտրելու քայլին, պետք է ժամանակագրական կարգով գնալ տարիներ ետեւ եւ փորփրել Հ.Յ.Դ. Բյուրո-Արեւմտյան Ամերիկայի շրջանի հարաբերությունները, առնվազն վերջին տասը տարիներին։ Ծանոթանալով դեպքերի եւ իրադարձությունների հոլովույթին, հասկանում ենք, որ Արեւմտյան Ամերիկայի կառույցի կողմից 55-րդ Շրջանային Ժողովի գումարման եւ Կ.Կ. ընտրելու այդ որոշումը կապված չէր Բյուրոյի միմիայն Կ.Կ. նշանակելու քայլին։

2009 թվականը նշանակալից է բովանդակ հայության համար։ 2008-ի աշնանը, Հայաստանի իշխանությունները՝ հանձինս նախագահ Սերժ Սարգսյանի, ձեռնարկեցին Թուրքիայի հետ առանց նախապայմանների բանակցությունները, հայ-թուրքական հարցերի կարգավորման եւ սահմանների բացման համար։ Այս բանակցությունները պատմության մեջ մնացին «Ֆուտբոլային Դիվանագիտություն» անվամբ։ Նրա բացահայտ մեկնարկը սկսվեց Հայաստան-Թուրքիա ֆուտպոլի մրցումով, որին հրավիրուել էր Թուրքիայի նախագահ Աբդուլլահ Գյուլը։ Նախագահ Սարգսյանը իր վարած այս քաղաքականության հաւելյալ հեղինակություն

եւ օրինականություն տալու համար ձեռնարկեց սփյուռքյան հայաշատ գաղութներ այցելության՝ նրանց զորակցությունը եւ համընդհանուր կարծիքը առնելու: Նա գիտակցում էր, որ Թուրքիայի հետ մերձեցման գծով սփյուռքահայությունը որպես ցեղասպանության ժառանգորդներ իր խոսքը ունի ասելիք, մանավանդ որ Թուրքիայի առաջադրած նախապայմաններից մեկը ցեղասպանության վավերականությունը քննելու հանձնաժողովի կազմությունն էր:

Դաշնակցությունը, որ մաս էր կազմում նախագահի կազմած առաջին կոալիցիոն կառավարության, դեմ չէր Թուրքիայի հետ հարաբերությունների կարգավորման: Դաշնակցության տեսակետը այն էր, որ այդ կարգավորումը պետք չէ լինի ի հեճուկս Հայկական ցեղասպանության եւ հայության իրավունքների անտեսման: Այս պատճառով էլ նա դուրս եկավ կառավարությունից եւ դարձավ ընդդիմադիր: Նախագահ Սերժ Սարգսյանի սփյուռքյան գաղութներ այցելության առիթով, Դաշնակցությունը կազմակերպեց «ՈՉ»-ի շարժումը: Բոլոր այն գաղութները, որտեղ Դաշնակցությունը տիրական ներկայություն էր, նախագահ Սարգսյանին դիմաւորեցին հազարներով, որոնք իրենց «ՈՉ»ը ասացին եւ այպանեցին Հայաստանի նախագահին զիջումներ կատարելու քաղաքականության համար: Հ.Յ.Դ. Բյուրոն այս շարժման կազմակերպումը եւ համադրումը վստահել էր Արեւմտյանից Բյուրոյի անդամ Վիգեն Հովսեփյանին:

Շարժումին հաջողվեց իր պատգամը փոխանցել Սերժ Սարգսյանին, որի համար ցանկալի չէր նման ընդունելություն. ավելին, հայահոծ քաղաքներում հայության ցույցերի մեծաթիվ մասնակցությունը, նախագահ Սարգսյանը համարեց իր անձին դեմ ուղղված վիրավորանք: Դաշնակցությունը կառավարությունից դուրս գալով հանդերձ մնացել էր իշխանական կուսակցություն: Սակայն «ՈՉ»-ի Շարժումը կարող էր խանգարել կուսակցության եւ Հայաստանի նախագահին հարաբերությունները: Այդ շարժման մեծածավալ բնույթը խորապես բախվեց Հայաստանի իշխանություններին լծակից դարձած Դաշնակցության եւ կուսակցությունը որպես անկախ եւ ինքնուրույն քաղաքական ուժ տեսնելու ուղղությունների միջեւ:

Հակադրության պատրույգի առաջին բոցը տրվել էր: Բայց ան մնաց Բյուրոյի կազմում: Այս հակադրությունը եւ կազմակերպական խնդիրները իրանց դրսեւորումը գտան 2011-ին ՀՅԴ 31-րդ Ընդհանուր Ժողովին: Սփյուռքյան որոշ շրջաններ՝ Լիբանան, Իրան եւ Արեւելյան Ամերիկա, Արեւմտյանի գլխաւորությամբ ունէին կուսակցությունը բարեկարգող առաջարկներ, որոնք կարելի է ամփոփել հետեւյալ կետերում:

Ա- Կառավարության մեջ գործող երեք նախարարներից (Աղվան Վարդանյան, Լեվոն Մկրտչյան, Դավիթ Լոքյան) ոչ մեկը ներառվի նորընտիր Բյուրոյի կազմում:

Բ – Բյուրոյի կազմում ներկայացված լինի նվազագույնը մեկ իգական ներկայացուցիչ: Առաջադրվել էր Մարիա Թիթիզյանի անունը:

Գ – Բյուրոյի անդամ Մարիո Նալբանդյան, որն արդեն չորս շրջան է (16 տարի) Բյուրո է, փոխարինել Խաչիկ Տեր-Ղուկասյանով, պահած լինելով հարավային Ամերիկայի ներկայացուցչությունը։

Դ – Լիբանանի պատգամավորների միաձայն պահանջին համաձայն, Բյուրոյի կազմից դուրս պահել Մկրտիչ Մկրտիչյանը եւ զայն փոխարինել առաջարկվող 3-4 անուններից մեկով։

Այս կետերի շուրջ բանակցությունները վարեցին մի կողմից Հրանտ Մարգարյանը, մյուս կողմց Վիգեն Հովսեփյանը։ Հրանտ Մարգարյան անդրդվելի է մնում իր կազմելիք Բյուրոյի ցանկի վրա։ Բանակցությունները վիժեցին եւ Վիգեն Հովսեփյանը եւ իր գործակից պատգամավորները, որոնց մեջ կային Բյուրոյի հավանական թեկնածուներ, մերժեցին մաս կազմել ընտրվելիք Բյուրոյին։ Միակ բացառությունը եղաւ Հակոբ Տեր-Խաչատուրյան, որ բարեկարգչական առաջարկներին իր համաձայնությունը հայտնած լինելով հանդերձ, դավաճանեց իր համախոհ պատգամավորներին եւ ծածկաբար համաձայնություն կնքեց Հրանտ Մարգարյանի հետ՝ մաս կազմելով Բյուրոյին։ Այս դիրքորոշումով պետք է բացատրել Հակոբ Տեր Խաչատուրյանի հետագայի կազմակերպական բոլոր քայլերը, որոնք բխում էին իր եւ Հրանտ Մարգարյանի համագործակցությունից։

Կուսակցությունը բարեկարգելու առաջարկները, որոնք ներկայացվեցին 31-րդ Ընդհանուր Ժողովին, անունների տեսք ունենալով հանդերձ, գաղափարական հիմք ունէին եւ կմիտէին կուսակցությունը

դուրս բերել ղեկավարման լճացումից եւ ավելի ժողովրդավար հիմքերի վրա դնել: Փորձենք քննել ներկայացված առաջարկների էությունը:

Առաջին կետը հստակորեն խոսում է պետություն-կուսակցություն տարանջատման մասին: Կուսակցական նախարարներ եւ երեսփոխաններ մաս պետք չէ կազմեն պատասխանատու մարմիններին: Այս հասկացությունը Դաշնակցությունը ունեցել է առաջին հանրապետության ժամանակաշրջանին: Այդ օրերի Բյուրոյի անդամներ մաս չեն կազմել Հայաստանի խորհրդարանին կամ կառավարության: Հետագային, նույն այս հասկացությամբ էլ գործել է Դաշնակցությունը սփյուռքում եւ մանավանդ Միջին Արեւելքում՝ Լիբանանում, Սիրիայում եւ Պարսկաստանում, ուր երեսփոխաններ եւ կամ պետական նախարարներ Դաշնակցական մարմինների մաս չեն կազմել: 1990 թ-ին Հայաստան վերադառնալով, այս հասկացությունը վերացավ: Դաշնակցության գործելաոճի այս սկզբունքը բխում էր նրա ժողովրդավարության ընկալումից, որն է. հաշվետու կուսակցականները պետք չէ մաս կազմեն հաշվեառ մարմիններին: Դաշնակցության ըմբռնումով մեղադրյալն ու դատավորը նույն անձերը չեն կարող լինել: Հետեւաբար նույն անձը թե՛ կառավարության եւ թե՛ Բյուրոյին մաս կազմելով խախտում էր ժողովրդավարության տարրական սկզբունքներից մեկը: Առավել եւս, որպեսզի հաստատվի եւ պարզ դառնա կուսակցության ինքնուրույնությունը, որ արդեն իսկ սկսել էր աղավաղվել հանրության մոտ:

Առաջարկության երկրորդ կետը կանանց ներկայացուցչության մասին է։ Այս առաջարկի հիմնավորումը բխում է Դաշնակցության ծրագրային եւ ընկերվարության հավատամքից։ Հանուն հավասարության պայքարող Դաշնակցությունը պետք է օրինակ ծառայի բոլորին։ Կանանց ներառումը կուսակցության ղեկավար մարմնում, խթանում է նաեւ նրանց անդամակցությունը եւ գործոն մասնակցությունը կուսակցական աշխատանքներին եւ կարող էր նոր շունչ բերել կազմակերպության։ Առնվազն Արեւմտյանը այս իմաստով օրինակելի է եւ վերջին տարիներին Կ.Կ.-ի մաս են կազմել իգական սեռի ներկայացուցիչներ։

Առաջարկելով որ Մարիօ Նալբանդյան փոխարինվի Խաչիկ Տեր Ղուկասյանով, պատգամավորները հստակ կեցվածք են ցուցաբերել այն երեւույթի դեմ, որ մարմինների անդամակցությունը պետք է ինչ-որ ժամանակահատվածով սահմանափակել։ Դաշնակցության կանոնագիրը նման սահմանափակումի մասին չի խոսում։ Բայց թե՛ ժողովրդավարորեն եւ թե՛ մարդկայնորեն, չնորոգվող ղեկավարությունը ժամանակի ընթացքում կուսակցությունը տանում է լճացման։ Դաշնակցական մարմինների անդամակցությունը կարող է վերածվել մենաշնորհների եւ այդ ախտագին երեւույթից բխած բոլոր հոռի բարքերով եւ երեւույթներով։ Բյուրոյի կազմը նոր կադրերով համալրվելով, նոր որակ եւ նոր մոտեցումներ պիտի բերեր կազմակերպությանը եւ կուսակցությունը նորոգվող ոգիով պիտի շարունակեր իր քաղաքական գործունեությունը։ Այս համոզումով էլ, 2023 թ-ին, Արեւմտյանի 56-րդ Շրջանային Ժողովը իբրեւ նախաքայլ, կանոնագրի փոփոխություն կատարեց, որտեղ նշվում է

թե Դաշնակցական շարքայինը երկու անընդմեջ շրջան կարող է մարմնի անդամ ընտրվել: 31-րդ Ընդհանուր Ժողովի որոշ պատգամավորների մոտեցումն էլ նույնն էր եւ նպատակ ուներ կուսակցությունը բարեկարգել եւ երիտասարդացնել:

Հրանտ Մարգարյանի կողմից առաջադրված Մկրտիչ Մկրտիչյանի անունը եւս այդ պատգամավորական նույն խմբակի եւ մանավանդ Լիբանանի պատգամավորների կողմից ընդունելի չէր: Այստեղ եւս կանոնագրային որեւէ դրույթ չկայ, որտեղ ասվում է թե շրջանի պատգամավորները իրենք են որոշում իրենց շրջանի Բյուրոյի ընտրելի անդամի անունը: Առանց մտնելու կազմակերպչական «խոհանոց», անհրաժեշտ է ընդգծել, որ Բյուրոն որպես բարձրագույն մարմին, ավելի հեղինակավոր է դառնում երբ ունենում է ներկայացուցչական բնույթ: Մանաւանդ որ նշյալ թեկնածուն նախապես մի քանի անգամ մաս է կազմել Բյուրոյին եւ հետեւաբար կարելի էր զայն փոխարինել ավելի ընդունելի թեկնածուով: Մկրտիչ Մկրտիչյանը մինչեւ այսօր էլ շարունակում է մնալ Բյուրոյի անդամ, որը ըստ շատ կուսակցականների վկայության, նույնիսկ իր գործակիցներից ոմանց, ատելությամբ եւ քինախնդրությամբ լցված է գործում իր անվան շուրջ խնդիր առաջացրած կուսակցականների նկատմամբ:

Հրանտ Մարգարյանի կողմից այս առաջարկների մերժումը պատճառ չէր կարող լինել, որ Արեւմտյանի շրջանը հրաժարվի կուսակցությունը բարեկարգելու իր այս առաջարկներից: 2015 թ-ին (32-

րդ) եւ 2019 թ-ին (33-րդ) Ընդհիանուր Ժողովներին այս առաջարկները Արեւմտյանի պատգամավորների կողմից ներկայացվեցին որպես սկզբունքային կետեր Դաշնակցությունը ավելի ժողովրդավար դարձնելու։

Այսպես, 2011 թ-ին գումարված Դաշնակցության 31-րդ Ընդհանուր Ժողովը կարեւոր անկյունադարձ է դառնում Արեւմտյանի տագնապի համար։ Թեպետ բանակցությունների ձախողումից հետո Արեւմտյանի պատգամավորները քվեարկում են Հրանտ Մարգարյանի Բյուրոյի ցանկին, բայց խզումը արդեն դարձել էր բացահայտ։

Վիգեն Հովսեփյանի Բյուրոյից հեռանալուց կարճ ժամանակ հետո, Արեւմտյանի Շրջանային Ժողովը նրան ընտրում է Կեդրոնական Կոմիտեի ներկայացուցիչ, այս ձեւով «վստահության քվե» տալով գաղափարական, քաղաքական եւ կազմակերպչական բարեկարգումների այն առաջարկներին, որոնք դրվել էին շրջանի պատգամավորների կողմից 31-րդ Ընդհանուր Ժողովին։ 2014 թ-ի դեկտեմբերին մահանում է Վահան Հովհաննիսյանը, որով Բյուրոյի ներկայացուցիչը՝ Հրանտ Մարգարյանը, իր ամբողջական հակակշիռնէ հաստատում թե՛ Բյուրոյի եւ թե՛ առհասարակ կուսակցության վրա։

Հրանտ Մարգարյանի մենատիրական իշխանությունը կուսակցության վրա հաշտ աչքով չէր դիտվում։ 2013 թ-ին, Լիբանանի եւ Արեւմտյանի Կ.Կ.-ները Ընդհանուր Ժողովին առաջարկ են ներկայացնում։ Հավանական է, որ նրանց միջեւ համաղրում է եղել նախօրոք։ Այս առաջարկի թիրախը Հրանտ Մարգարյանն էր եւ իր վարած ձախող եւ

կասկածելի քաղաքականությունը, մասնավորաբար Հայաստանում, ուր Դաշնակցությունը վերամիացել էր նախագահ Սերժ Սարգսյանի կոալիցիոն կառավարությանը: Նոյն այդ օրերին, ամեն կողմից սկսվել էր ահազանգ հնչել Հայաստանի իշխանությունների կատարած թալանին եւ վարչակարգում տիրող փտածության մասին, որոնց հետեւանքով երկրից արտագաղթը շարունակվում էր մտահոգիչ թվերով: Իսկ Արցախի հարցով Ադրբեջանի հետ բանակցությունները մշուշոտ էին եւ հոռետեսություն էր տիրում:

Արեւմտյանից եւ Լիբանանից եկած արտակարգ Ընդհանուր Ժողովի առաջարկը մի նոր վիհ է բացում Հրանտ Մարգարյանի Բյուրոյի եւ Արեւմտյանի միջեւ: Այս երկու Կ.Կոմիտեությունները սփյուռքյան կառույցի ամենակարեւոր շրջաններից են, մեկը՝ Միջին Արեւելքի իսկ երկրորդը՝ արեւմտյան աշխարհի: Բյուրոյի ներկայացուցիչը 2014 թ-ի սկզբին ուղեւորվում է Լիբանան, ներկա լինելու Շրջանային Ժողովին, որի ավարտին, առանց հիմնավոր բացատրության եւ ի հեճուկս ներկա պատգամավորների մեծամասնության կողմնորոշմանը, նշանակում է իրեն «հնազանդ» Կ.Կոմիտե: Շրջանի ընտրական խաղաթղթերը ամբողջությամբ խառնվել էին: Հաջորդ տարի, 32-րդ Ընդհանուր Ժողովին, Լիբանանի պատգամավորները, ինչպես եւ Արեւմտյանի, չեն քվեարկում Հրանտ Մարգարյանի ընտրության: Այս Ընդհանուր Ժողովին նա միայն մի ձայնի առավելությամբ ընտրվում է Բյուրո: Ընտրության այս պատկերը խիստ մտահոգիչ է դառնում նրա համար: Դաշնակցության Բյուրոն իր

ձեռքում առած՝ նա սկսում է կուսակցությունը «կառուցել» իրա ճաշակին համաձայն։

2015 թ-ին, Լիբանանում տեղի ունենալիք Շրջանային Ժողովի առիթով նա դարձյալ մեկնում է Լիբանան եւ նոր Կ.Կ. ընտրությունների գծով բացահայտ կերպով աշխատանք է տանում։ Պատգամավորներին վրա գործադրվում են բարոյական ճնշումներ, կատարվում են խոստումներ եւ ի վերջո շատ չնչին տարբերությամբ նրան հաջողվում է իրեն «հնազանդ» Բյուրոյական Կ.Կ. առաջացնել, որ գոյատեւում է մինչեւ այսօր։

Հայաստանում տեղի ունեցող իրադարձությունները անարձագանք չէին կարող մնալ սփյուռքի դաշնակցականների մոտ։ Կուսակցությունը տուրք տալով իշխանություններին անտարբեր էր մնացել ժողովուրդի նույնիսկ ընկերային պահանջների բողոքի ելույթներին։ 2013 թ-ին Երեւանի տրանսպորտի թանկացման բողոքի ցույցերին եւ 2015 թ-ին էլեկտրականության թանկացման դեմ եղած ժողովրդային հավաքներին, Դաշնակցությունը ոչ միայն չմասնակցեց, այլեւ քննադատեց այդ բողոքները, հակառակ որ նրանք որեւէ քաղաքական ուժի առաջնորդությամբ չկատարվեցին։ Իսկ 2016 թ-ի Ապրիլյան քառօրյա պատերազմից եւ Սասնա Ծռերի գործողությունից հետո դժգոհության ալիքը սկսվում է մեծանալ կուսակցության վարած քաղաքականության հանդեպ։ Բյուրոն իր իշխանությունը անսասան պահելու համար դիմում է սեղմումների եւ կարգապահական քայլերի։ Դաշնակցական մամուլում

արգելվում է այլակարծությունը։ Դաշնակցության քաղաքական վարքագիծը չբաժանող կամ անուղղակիորեն քննադատող հոդվածագիր կուսակցականները կա՛մ մեկուսացվում են կա՛մ հեռացվում։ Այս ժամանակաշրջանին հեռացվեցին «Դրօշակ»-ի երկար տարիների խմբագիր Նազարեթ Բերբերյանը, Բյուրոյի նախկին անդամ եւ «Ասպարէզ» օրաթերթի խմբագիր Աբո Պողիկյանը, Հայ Դատի մարտիկ Անդրանիկ Պողոսյանը եւայլն։ Նվազ «վտանգավոր» շարքայիններ պարզապես կուսակցականորեն պատժվեցին։ Նույնիսկ ընկերային ցանցերի վրա գրառումների համար ընկերներ պատժվեցին կամ հեռացվեցին։ Մինչեւ 2018 թվականի սկիզբը Բյուրոյին հաջողվել էր լռեցնել իրենց քննադատողներին եւ իր իշխանության սպառնալիք հանդիսացողներից շատերին։ Մնում էր գլխավոր ամրոցը՝ Արեւմտյանը։

Բյուրոն ավելի զգուշավոր էր Արեւմտյանի նկատմամբ եւ կտրուկ քայլերի չդիմեց այնտեղ, հակառակ այն փաստին, որ թւում էր թե շրջանը իր վերահսկողությունից դուրս է եւ իր ունեցած կարելիություններով կարող է կազմակերպական վտանգ հանդիսանալ իրեն համար։ Արեւմտյանը թվաքանակով սփյուռքի ամենից մեծ եւ կազմակերպված գաղութն է, միաժամանակ նյութական ամենամեծ կարելիություններ ունեցողն է։ Առավել, բոլոր երեւույթները ցոյց են տալիս, որ գաղութը պիտի շարունակի քանակական աճ արձանագրել, նկատի ունենալով Միջին Արեւելքի քաղաքական եւ տնտեսական անկայուն իրավիճակը եւ դրա հետեւանքով գաղթը դեպի արեւմուտք, ինչպես նաեւ Հայաստանի եւ առհասարակ հետխորհրդային երկիրների պարզած ոչ-նախանձելի

վիճակը եւ այդ երկրներից գաղթը դեպի ԱՄՆ: Այս հանգամանքները նկատի առնելով, կարելի է ասել թե Արեւմտյան Ամերիկայի շրջանը ի վիճակի է Դաշնակցության կառույցում առաջնորդողի դիրք գրաւել եւ հետագայում առանցքը դառնալ կուսակցության քաղաքական-գաղափարական ուղղության եւ գործունեության: Չափազանցություն արած չենք լինի եթե ասենք, որ Արեւմտյանի շրջանը այսօր սփյուռքի սիրտն է: Գաղութի համայնքային կյանքի մեջ Կ.Կ.-ն ունի առանցքային դերակատարություն: Կ.Կ.-ի կազմակերպած Դաշնակցության տոնակատարությանը ներկա են լինում 3000 հայորդիներ: 2015 թ-ին Հայկական Ցեղասպանության 100 ամյակի քայլարշավը, որի կազմակերպման աշխատանքում հիմնական դերակատարում էր ունեցել Արեւմտյանի Կ.Կ.-ն, մասնակցել են 160.000 հայորդիներ: Այս թվերը խոսում են այն մասին, որ Դաշնակցությունը հեղինակություն է Արեւմտյանում եւ Կ.Կ.-ն առանցքային դերակատար է դարձել գաղութում:

Արեւմտյան Ամերիկայի շրջանի կուսակցականների հետ մեր զրույցները եւ Կ.Կ.-ի շրջաբերականները ուղղված իր անդամներին, հաստատում են, որ Հ.Յ.Դ. Բյուրոյի կողմից շրջանը թիրախավորելու քաղաքականությունը սկսվում է 2015 թ-ին գումարված 32-րդ Ընդհանուր Ժողովից սկսյալ: Այսինքն՝ այն օրից, երբ Արեւմտյանի պատգամավորները մերժեցին քվեարկել հօգուտ Հրանտ Մարգարյանի: Նախապես Լիբանան Կ.Կ. նշանակելով, նա «հպատակեցրել» էր շրջանը: Նույնը հնարավոր չէր կատարել Արեւմտյանի պարագային: Շրջանի կազմակերպական ներքին իրավիճակը չէր նմանվում լիբանանյան կառույցին: Լիբանանի շրջանը

ավելի ավանդապահ է եւ կազմակերպական առումով՝ ավելի փխրուն: Այնտեղ կային տարբեր հոսանքներ եւ խմբավորումներ: Այդ հակադիր հոսանքները Հրանտ Մարգարյանը օգտագործեց 2014 թ-ին եւ 2015 թ-ին Լիբանան իր «առաքելությունը» հաջողացնելու համար: Արեւմտյանը ավելի համախումբ էր եւ ներքին ճեղքեր գրեթե չկային, որոնց կարող էր ապավինել Բյուրոն: Կային որոշ թվով կուսակցականներ, որոնք ընդդիմադիր էին, բայց կազմակերպական ուժ չէին ներկայացնում: Կար նաեւ երկրի (Միացյալ Նահանգների) ներքին օրենքների արգելքը: Այս հանգամանքները հաշվի առնելով, Բյուրոն սկսում է շրջանը իր աքցանում առնելու մեղմ քաղաքականություն վարել: Առաջին հերթին, նա սկսում է իր շուրջը հավաքել եւ միավորել շրջանի «դժգոհ» կամ «ընդդիմադիր» կուսակցականները, որոնցից շատերը սկսում են անտեղի կերպով արժեւորվել: Նրանց ԵՍ-ը քաջալերելու համար հրավիրվում են խորհրդաժողովների եւ նույնիսկ Ընդհանուր Ժողովների: Այս քայլերին զուգահեռ, շրջանի վաստակավոր կուսակցականների հանդեպ սկսվում է ժխտական վերաբերմունք: Գոյություն ունեցող տարակարծության էությունը աղավաղելու համար աշխատանք է տարվում հարցը անձնականացնելու: Բյուրոյի՝ իմա Հրանդ Մարգարյանի հարվածի առաջին ծանրությունը ուղղվում է Վիգեն Հովսեփյանի դեմ: Շրջանի ամենահեղինակավոր եւ հանրածանոթ դեմքը լինելով, նա դառնում է գլխավոր թիրախը: Բազմաթիվ պիտակավորումներ են սկսվում տրվել նրա, կուսակցականորեն խռովարար անվանումից մինչեւ օտարերկրյա ցանցերի ծառայող: Բյուրոն համոզվել էր, որ Հովսեփյանի չեզոքացումով

ավելի պիտի դյուրանա շրջանը վերահսկելու գործընթացը: Կազմակերպական խնդիրների հրապարակայնացումը սկսվում է այս հանգրվանին Հրանտ Մարգարյանի Բյուրոյի հովանավորությամբ: Նույն այս ժամանակաշրջանում, անբացատրելիորեն Հայաստանյան իշխանամետ թերթերում լուրեր եւ հոդվածներ են տպագրվում Արեւմտյանի մասին, որոնք միտված էին Արեւմտյանի շրջանը եւ որոշ անհատականություններ վարկաբեկելու: Դաշնակցության գործակից նախագահ Սերժ Սարգսյանի հովանավորությունը վայելող մամուլը սկսում է գրել Հրանտ-Վիգեն հակադրությունների մասին եւ վերջինիս մասին բազմաթիվ պիտակավորումները գալիս են մամլո այդ հրապարակումներից: Վարպետորեն սերտված եւ մշակված այս քայլերը նպատակադրել էին շրջանի կուսակցականների մոտ ենթահող պատրաստել առաջիկայի կազմակերպական նոր իրավիճակներ ստեղծելու: Հակառակ Բյուրոյի կողմից վարվող հալածական այս քաղաքականության, շրջանի Կ.Կոմիտեները եւ կուսակցականները շարունակում են իրենց բնականոն գործունեությունը: Նրանք իրենց ժողովների ընթացքում կառույցային տրամաբանության շրջանակներում արձանագրում են իրենց բողոքները եւ քննադատությունները Բյուրոյի քաղաքական եւ կազմակերպական որոշումների դեմ, միշտ մնալով կազմակերպական կարգապահության հասկացության մեջ:

2018թ-ի Փետրվարի 23-ին Արեւմտյանի Լեռնավայր կոմիտեությունը կազմակերպում է «Ժողովրդային Ըմբոստություններ» նյութով Կլոր Սեղան, զեկուցավարներ ունենալով դոկտ. Ստեփան Աստուրյան, դոկտ.

Ռազմիկ Շիրինյան, դոկտ. Արա Խանճյան եւ համադրող դոկտ. Կարո Մոմճյան: Այս զրույցի ընթացքում հնչեցված հիմնական միտքը եւ եզրակացությունը լինում է այն, որ Հայաստանում հասունացել է ժողովրդային ըմբոստության նախապայմաններն ու մթնոլորտը: Այս Կլոր Սեղանը իրականության մեջ արտահայտիչն էր Արեւմտյանի Դաշնակցության այն տեսակետին, որ Հայաստանում Դաշնակցությունը վերջ տա պալատական խաղերին, վերադառնա իր ակունքներին եւ ինք նախաձեռնի իշխանափոխության:

Բ ՄԱՍ

ԻՆՉՊԷՍ ԶԱՐԳԱՑԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

Կազմակերպականորեն այս իրավիճակն էր պարզում Դաշնակցությունը, երբ 2018ին գարնան Հայաստանում կատարվեց ժողովրդական թավշյա հեղափոխությունը։ Իշխող քաղաքական ուժը՝ Հանրապետական կուսակցությունը եւ նրա առաջնորդ Սերժ Սարգսյանը, ժողովրդական ճնշման տակ իշխանությունը հանձնում է Նիկոլ Փաշինյանին։ Դաշնակցությունը դաշնակից լինելով Սերժ Սարգսյանին, կորցնում է իշխանական լծակները եւ առաջին հանգրվանին մաս կազմելով հանդերձ նոր վարչապետ՝ Նիկոլ Փաշինյանի գլխավորած առաջին կառավարությանը, դառնում է ընդդիմադիր։ Դաշնակցություն-Փաշինյան գործակցությունը երկար չի տեւում։ Հոկտեմբերին՝ խորհրդարանի նիստի ավարտին, վարչապետը Դաշնակցական նախարարներին պաշտոնանկ է անում։ Մինչ այդ, Սեպտեմբերի 23-ին, Երեւանի ավագանիի ընտրություններին Դաշնակցութանը չի հաջողվում անցնել հինգ տոկոսի շեմը։ Նա հաւաքում է միայն 5882 ձայն (քվեարկողների 1.62 տոկոսը) եւ մաս չի կազմում մայրաքաղաքի ավագանիին։ Երեք ամիս ետք. 2018-ի Դեկտեմբերին տեղի է ունենում Հայաստանի ազգային ժողովի արտահերթ ընտրությունները։ Նախկին դաշնակից Հանրապետական կուսակցության աջակցությունից եւ

իշխանության լծակներից զրկված Դաշնակցությունը ամոթալի պարտություն կրում է (կուսակցությունը հավաքեց 3.88 տոկոս ձայն կամ 48816 քվե)։ 1999 թ-ի խորհրդարանական ընտրություններից հետո առաջին անգամն էր, որ Դաշնակցությունը կորցնում էր խորհրդարանում պատգամավորական իր ներկայացուցչությունը։ Այս բոլոր թվերը ցույց են տալիս, որ Դաշնակցության վարկանիշը մեծ չափերով անկում է ապրել հաչս Հայաստանի ժողովուրդին։

Իսկ ինչ էր կատարվում Արեւմտյան ափերում։ Ժողովրդական հեղափոխությունը, որ սկսվեց ապրիլին, բազմաթիվ երկրների դաշնակցականների մոտ նոր զարթոնքի ազդանշանը հայտարարեց։ Արեւմտյանի դաշնակցականներն էլ իրենց հերթին նախանձախնդիր լինելով ժողովրդի հետ եւ ժողովրդի համար Դաշնակցության սկզբունքին, ժողովրդական այս ըմբոստության հանդեպ անտարբեր չմնաց։ Ինչպես Հայաստանի եւ հայության մեծամասնությունը, Արեւմտյանի դաշնակցականներն էլ առնվազն առաջին հանգրվանին, ժողովրդական շարժման մեջ տեսան հույսի նշույլ, ձերբազատելու Հայաստանում փտածության ու թալանի մեջ թաթախված իշխանություններից եւ ավելի արդար ու զարգացող պետություն հիմնելու կարելիություն եւ երկրում արմատական փոփոխությունների դրական հանգրվանի սկիզբ։ Իսկ մի քանի ամիս անց, 2018-ին օգոստոսի 21-ին, Նիկոլ Փաշինյանի իշխանության առաջին հարյուր օրերին ի նպաստ կազմակերպված մի հավաքի ընթացքում, Արեւմտյանի Կ.Կ.-ի անունով Կարմեն Օհանյանը հայտարարում է. «Հեղափոխությունը պե՛տք է հաջողի, եւ այս դժվարին

պարտականությունը միայն Հայաստանի կառավարության ուսերին պետք չէ բարդված լինի, այլ՝ ամեն մի հայի ու հայկական կազմակերպության համագործակցությամբ, ընդհանուր կարելիությունների օգտագործմամբ եւ մեր հավաքական ուժերի ընդհանուր զորաշարժով է դա հնարավոր։ Հեղափոխության հաջողման գործում՝ Սփյուռքում դերակատար ենք մենք բոլորս։ Համագործակցաբար, մենք մեր բոլոր լծակները գործի մղելով՝ պիտի դառնանք այն հզոր բազուկը, որ զորացնում է մեր հայրենիքը»։

Հայաստանի նոր իշխանությունների հանդեպ Արեւմտյանի քաղաքական դրական դիրքորոշումը այդքան էլ հաճելի չէր ՀՅԴ Բյուրոյին։ Թեպետ Դաշնակցությունը սկզբնական օրերին մաս էր կազմում Փաշինյանի կառավարությանը, բայց նրա դեմ ամենաբիրտ կերպով քարոզչական պայքար էր տարվում, մասնավորաբար սոցիալական ցանցերի վրա, վարչապետին մեղադրելով հակադաշնակցականության մեջ։ Այս հանգամանքը Բյուրոն սկսեց օգտագործել Արեւմտյանի դեմ, երբեմն թաքուն, երբեմն բացահայտ կերպով. նրան համարելով Փաշինյանի կողմնակից։ Նույնիսկ հեղափոխությունից առաջ կատարված Կլոր Սեղանի հանդիպումը շահագործվում է, որպես ժողովրդական հեղափոխության նախապատրաստական ենթահող կամ քարոզչություն, հակառակ այն իրողության, որ Բյուրո-Արեւմտյան հակադրությունը սկսել էր շուրջ տասը տարի առաջ եւ ոչ մի առնչություն չուներ հայաստանյան ներքին խմորումների հետ։

Հայաստանում պատահած քաղաքական գործընթացները եւ նրա հետեւանքով կուսակցության վարկանիշի անկումը մի կողից, մյուս կողմից Լիբանանի 2018 թ-ի մայիսին տեղի ունեցած երեսփոխանական ընտրությունները, որի ընթացքին հայ քվեարկողների միայն 55 տոկոսը իր ձայնը տվեց Դաշնակցությանը, քաղաքական պարտություններ էին եւ ժողովրդային մակարդակի վրա հեղինակազրկում: Մյուս կողմից, Հրանտ Մարգարյանի Բյուրոն կուսակցության ներսում ստեղծել էր մենատիրություն, որի վերահսկողությունից դուրս էր մնում միմիայն Արեւմտյանը: Այս պայմաններում, Բյուրոյի ներկայացուցիչը Ընդհանուր Ժողովի նախօրեին ուներ ժողովականների քվեների մեծամասնությունը եւ Դաշնակցությունը գումարեց իր 33-րդ Ընդհանուր Ժողովը 18-24 2019 թ-ի հունվարին Ստեփանակերտում:

Հ.Յ.Դ. 33-րդ Ընդհանուր Ժողովը մի նոր անկյունադարձ է լինում Բյուրո-Արեւմտյան Ամերիկա հարաբերություններում: Առաջին հերթին, Բյուրոն Ընդհանուր Ժողովին հրավիրել էր Արեւմտյանի շրջանից Ստեփան Բոյաջյանին եւ Վաչե Թովմասյանին, որոնք կազմակերպականորեն շրջանում ներկայացնում էին ընդդիմադիր փոքրամասնությունը: Նույն այդ հրավիրյալների կողմից շրջանի մասին ներկայացված զեկուցումը, Դաշնակցության կազմակերպական կանոններին հակասող ընթացքով, որպես հիմք ընդունվում է ժողովականների կողմից, ըստ որի Արեւմտյանի շրջանում «կազմակերպական խնդիրներ» կան: Մինչդեռ Արեւմտյանի Շրջանային Ժողովի բանաձեւը անտեսվում է: Այս երեւույթը խոսում է այն մասին, որ

նախքան Ընդհանուր Ժողովը, արդեն իսկ Արեւմտյանի համար նախատեսված ծրագիր եղել է: Ժողովի ընթացքում շրջանը ներկայացնող երեք պատգամավորների դեմ շինծու եւ անհեթեթ հիմնավորումներով դատեր բացվեցին: Այս դատերի բնույթը եւ նրանց ավարտը դուրս է Դաշնակցական բարոյական ամեն հասկացությունից: Այս քայլով, Բյուրոյի այդ օրերի ներկայացուցիչ Հրանտ Մարգարյանը փորձում էր նվաստացնել Արեւմտյանի պատգամավորներին եւ նրանց կարգապահական տնօրինումի ենթարկելով վերահսկողության տակ առնել շրջանը: Բացված դատերի բնույթը այնքան անհիմն էին, որ հնարավոր չի լինում կարգապահական տնօրինումներ սահմանել: Սակայն Հրանտ Մարգարյանը որոշել է Արեւմտյանի ընկերներին ամեն գնով ստորացնել եւ վրեժխնդիր լինել: Դաշնակցականորեն չլսված եւ չտեսնված մեղայագիրներ ստորագրել կտան Վիգեն Հովսեփյանին: Նա այդ մեղայագիրը ստորագրում է համոզված լինելով, որ Արեւմտյանի հարցը պիտի փակվի, ներկուսակցական մթնոլորտը պիտի բյուրեղանա եւ Բյուրո-Արեւմտյան կապերում նոր էջ պիտի բացվի: Այս բոլորը բավարար չէին շրջանին տիրություն անելու համար: Դատական հանձնախումբը, գոհացնելու համար մարգարյանական քաղաքականությունը, անհասկնալիորեն Ժողովի ավարտին, Բյուրոյի ընտրության օրակարգից անմիջապես առաջ, ներկայացնում է մի բանաձեւ, որ վավերացվում է ժողովականների կողմից: Այդ բանաձեւը պարտականություն էր տալիս նորընտիր Բյուրոյին մոտիկից հետեւել Արեւմտյանի կազմակերպական կյանքին եւ այդ գծով քայլեր ձեռնարկել: Նշյալ բանաձեւը թեւեր տվեց

նորընտիր Բյուրոյին եւ հանգեց 2020 թ-ին դեկտեմբերի 27-ին Կ.Կ. նշանակելու նրա որոշումին: Ընդհանուր Ժողովի այս բանաձեւով Հրանտ Մարգարյանը, որ ժողովի նախօրեում հայտարարել էր թե նոր Բյուրոյի մաս պիտի չկազմի, այրող շագանակները փորձում էր դուրս հանել նոր ներկայացուցչի՝ Հակոբ Տեր Խաչատուրյանի ձեռքով:

Բայց արդյո՞ք Արեւմտյանում կային կազմակերպական հարցեր եւ ապառողջ մթնոլորտ, ինչպես 33-րդ Ընդհանուր Ժողովը լսելով Վաչե Թովմասյանի եւ Ստեփան Բոյաջյանի զեկուցումները, տրամադրվեց եւ Բյուրոյին հատուկ հանձնարարական տվեց շրջանի հարցերին մոտիկից հետեւել եւ քայլեր ձեռնարկել: Հետադարձ ակնարկ նետելով Արեւմտյանի կազմակերպական կյանքի վրա, նկատում ենք, որ Արեւմտյանի հանդեպ կատարվող մեղադրանքը՝ թե կազմակերպականորեն շրջանը ապառողջ վիճակում է, արդար չէ եւ շինծու է: Համենայնդեպս, եթե նույնիսկ կային չբավարարված ԵՄ-եր եւ անձնական նկրտումներ, շրջանը բյուրոյական կոշտ միջամտության ենթահող չէր պարզում: Կազմակերպական ժխտական բազմաթիվ երեւույթներ, որոնք առկա էին կուսակցության այլ շրջանների կառույցներում (որոնք մինչ այսօր առկա են), Արեւմտյանում կամ նվազագույն չափով էին կամ առհասարակ չկային: Այսպես՝ վերջին 20 տարիներին 49 կուսակցականներ մաս են կազմում ընտրված Կենտրոնական Կոմիտեներին: Սա նշանակում է, որ մենաշնորհային եւ մենատիրական երեւույթը, որ նաեւ խորթ է Դաշնակցության համար, առհասարակ գոյություն չուներ: Իսկ այս երեւույթը բացորոշ կերպով մեր առաջ ուրվագծվում է հայաստանյան կառույցի պարագային, ուր վերջին

25 տարիներին նույն դեմքերը երեւում են հրապարակի վրա: Վերջին տասը տարիներին շրջանից հեռացվել են 15 կուսակցականներ, որոնցից 5-ը հետագայում վերընդունվել են: Հեռացվողներից երեքը բարոյական հանցանքի համար հեռացվել են: Իսկ 15-ից տասը հեռացվել են կոմիտեների առաջարկով: Այս թվերը եթե համեմատենք այլ շրջանների կարգապահական տնօրինումների հետ, պիտի հասկանանք, որ Արեւմտյանի շրջանում Կ.Կ-ները ունեցել են կուսակցական հանդուրժողականություն եւ ընկերական համերաշխությունը եղել է տիրապետող, ինչ որ կազմակերպական-ընկերական կյանքի վրա ազդած է դրականորեն: Սակայն, այս բոլոր խնդիրները խորքային քննարկման չեն ենթարկվում Ընդհանուր Ժողովի կողմից, այլ ամբողջ ուշադրությունը կենտրոնացվում է Արեւմտյանի վրա, այն Բյուրոյին ենթարկելու հստակ մտադրությամբ: Այս տրամադրություններով եւ տխրահռչակ բանաձեւով Ընդհանուր Ժողովը ցրվում է, սպասելով նոր Բյուրոյի առնելիք քայլերին:

2019 թ-ի սեպտեմբերին, Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանը այցելում է Լոս Անջելոս: Բյուրոյի կողմից թելադրանք է ուղղվում Կ.Կ.-ին հավուր պատշաճի ընդունել վարչապետին եւ մեծաթիվ ներկայություն ապահովել նրա համար կազմակերպված ժողովրդային հավաքին: Այս այցելությունը պատահում էր այն ժամանակ, երբ Դաշնակցությունը Հայաստանում դարձել էր «արմատական» ընդդիմություն, իսկ Դաշնակցական մամուլը եւ սոցիալական ցանցերի վրա դաշնակցականներ քննադատում էին վարչապետը որպես հակադաշնակցական: Բյուրոյի այդ թելադրանքին հակասում է

դաշնակցական մամուլի տեղեկատվությունը։ Yerkir.am-ում լույս տեսած մի գրություն զուգահեռներ է անցկացնում եւ փաստերը աղավաղում Լոս Անջելեսում վարչապետի համար կազմակերպված ժողովրական հավաքի եւ Իշխան Սաղաթելյանի Բեյրութ այցելության առիթով կազմակերպված ժողովրդական հավաքի միջեւ։ «Սեպտեմբերի 22-ին Լոս Անջելեսում հանրահավաքի կազմակերպման համար ՀՀ իշխանությունները «ներդրել են բոլոր ռեսուրսները», այնինչ Բեյրութում կայացած հավաքը «նախաձեռնել էր ՀՅԴ Լիբանանի Հանրային կապերի մարմինը։ Բեյրութում ՀՅԴ-ի կողմից կազմակերպված միջոցառմանը մասնակցել է 8,000 լիբանանահայ այն դեպքում, երբ Բեյրութի հայ համայնքի թիվը 30,000 է (սխալ թիվ է՝ հեղ.)։ Այսինքն, փառատոնին մասնակցել է Բեյրութի հայ բնակչության 27%-ը։ Կալիֆորնիայում բնակվում է 1,000,000 հայ, իսկ Փաշինյանի հրավիրած հավաքին մասնակցել է ընդամենը 10,000 ամերիկահայ՝ 1%-ը։ Պատմության համար պետք է արձանագրել. Բյուրոյի թելադրանքով Լոս Անջելեսի հավաքին մասնակցել են կուսակցականներ, Բյուրոյի եւ Կ.Կ.-ի անդամներ եւ այլն։ Փաստերի այս խեղաթյուրումը Արեւմտյանի Կ.Կ.-ի աշխատանքն ու հեղինակությունը նսեմացնելու հերթական քարոզչական աշխատանքն էր, որ տարվում էր Բյուրոյի հայաստանյան մամուլով։

2019 թ-ի 33-րդ Ընդհանուր Ժողովի կողմից ընտրված Բյուրոն, Ընդհանուր ժողովի բանաձեւով «զինված», ձեռնամուխ է դառնում Արեւմտյանի հարցերի «կարգավորմանը»։ Մարտի 2020-ին, Բյուրոն Արեւմտյանի 54-րդ Շրջանային Ժողովի կողմից ընտրված Կ.Կ-ի կազմի

վրա նշանակում է չորս նորեկ անդամներ։ Բյուրոյի կողմից այս քայլը եւս աննախընթաց էր եւ կանոնագրային հիմք եւ բացատրություն չուներ։ Այս որոշման նպատակը շրջանում բյուրոյական ազդեցությունը հզորացնելն ու հող պատրաստելն էր հաջորդ Շրջանային Ժողովի բյուրոյական Կ.Կ-ի ընտրության հաջողության համար։ ՀՅԴ կանոնագրի համաձայն, շրջանի Կ.Կ.-ի անդամների թիվը ճշտում է Շրջանային Ժողովը, իսկ ընտրված մարմինը իր գործունեության ընթացքում հավելյալ անդամների կարիք ունենալու դեպքում դիմում է Բյուրոյին եւ անուններ առաջարկում։ Բյուրոն արդեն խախտել էր Դաշնակցության կանոնագիրը տակավին 2020 թ-ի մարտ ամսին։ Արեւմտյանի Կ.Կ.-ն միաձայնությամբ բողոքում է այս որոշման դեմ, սակայն անօգուտ։ Միաժամանակ Բյուրոն ձեռնարկում է շրջանի կուսակցականների բնակության վայրերի հասցեների (ZIP CODE) ճշտման աշխատանք։ Այս աշխատանքը լարված մթնոլորտ է ստեղծում շրջանում։ Կուսակցականները սկսում են իրար լրտեսել եւ տեղեկություններ փոխանցել Բյուրոյին։ Հակառակ այս ոչ-դաշնակցականավայել մթնոլորտի առաջացմանը, Արեւմտյանի Կ.Կ.-ն ամբողջականորեն գործակցում է Բյուրոյի հետ, աշխատանքը իրագործելու եւ ավարտելու։ Բյուրոյի կողմից նման աշխատանքի ձեռնարկելը նաեւ հեղինազրկում եւ նվաստացում էր Կ.Կ-ին եւ կանոնագրային իմաստով հակադրվում էր ապակենտրոնացյալ դրության հասկացության։ Այս քայլով Բյուրոն փորձում էր շրջանների կոմիտեություններում իր ազդեցությունը հզորացնել։ Բյուրոն երկրորդ անգամ խախտում էր Դաշնակցության կանոնագիրը եւ պարզ էր, որ

կուսակցական պայքար էր տանում իրեն ենթակա պատգամավորների ընտրության ենթահող պատրաստելու համար:

Այսպիսի լարված պայմաններում եւ մթնոլորտում էր որ Արեւմտյանի 55-րդ Շրջանային ժողովը պետք է գումարվեր 2020 թ-ի, 30 ապրիլի 30-ից մայիսի 3-ը ընկած ժամանակահատվածում: Այդ օրերին, ինչպես բոլոր երկրներում, ԱՄՆ-ում եւս տարածվել էր Քովիդ համավարակը եւ պետության կողմից արգելվել էր հավաքներ կազմակերպել: Այս իրողությունից ելնելով, Կ.Կ.ն Բյուրոյի գիտությամբ եւ հավանությամբ, ստիպում է հետաձգել ժողովը, մինչեւ որ կարելի լիներ պետական պատկան մարմիններից ստանալ համապատասխան ցուցմունքներ եւ թույլտվություն, համաճարակի օրերին ժողով գումարելու համար:

2020-թի օգոստոսին, Բյուրոյի հետ համախորհուրդ, Կ.Կ.-ն որոշում է Շրջանային Ժողովը գումարել 2020 թ-ի դեկտեմբերի 3-6-ը : Այս որոշմանը Բյուրոն համամտություն հայտնելով հանդերձ, ազդարարում է, որ Շրջանային Ժողովը չգումարելու պարագային, ստիպված պիտի լինի «քայլերի դիմել»: Այս ազդարարությունը մինչ այժմ մնում է անհասկնալի: Ի՞նչ քայլեր էր ակնարկում Բյուրոն Շրջանային Ժողովից ամիսներ առաջ:

2020 թ-ի սեպտեմբերի 27-ին սկսվում է Արցախի 44-օրյա պատերազմը: Արեւմտյանի շրջանը զորաշարժի է ենթարկում գաղութը, քաղաքական, տնտեսական եւ քարոզչական օժանդակություն հասցնելու հայրենիք: 425,000 ամերիկյան դոլար տրամադրվում է պատերազմի

կարիքների համար։ Հոկտեմբեր 11-ին, Արցախի պատերազմին զորակցության համար Լոս Անջելեսում կազմակերպվում է Հաղթանակի Երթ, որին իր գործոն մասնակցությունն է բերում Կ.Կ.-ն եւ որին մասնակցում է շուրջ 100,000 հայորդիներ։ Իսկ Տակավին մի տարի առաջ, 2019 թ-ին Լիբանանում ծայր առած տնտեսական պայմանների վատթարացման պատճառով, Արեւմտյանը Լիբանան էր ուղարկել է 165 000 ամերիկյան դոլարի օժանդակություն, ապա Բյուրոյի հորդորով եւ ընդառաջելով Արամ Ա Վեհափառի դիմումին, PAC-ի անունով կազմակերպել էր միջ-համայնքային հանգանակություն, որի հասույթը՝ մի միլիոն երեք հարյուր հազար ամերիկյան դոլար, նույնպես ուղարկովել էր Լիբանան, գաղութի եւ այնտեղ գործող կառույցներին օժանդակելու համար։ Կազմակերպականորեն, հոկտեմբեր ամսին կոմիտեությունները արդեն իսկ որոշել էին իրենց ընկերական ընդհանուր ժողովների թվականները՝ հարմարացնելով «Քովիտ»ի պատճառով պետական մարմինների առողջապահական ցուցմունքներին։ Անակնկալորեն Բյուրոն հրահանգում է դադարեցնել ժողովների գումարումը ցնոր տնօրինություն, հիմնավորելով՝ «Արցախյան պատերազմը եւ ԵԱՀԿի Մինսկի խմբի համանախագահների ժողովը Ժնեւում»։ Արցախյան 44-օրյա պատերազմը կարելի է հասկանալ ժողովների հետաձգման իբրեւ պատճառ կամ պատրվակ, թեպետ ոչ-արդարացուցիչ։ Սակայն, Մինսկի համանախագահության ժողովի գումարման կապը Շրջանային Ժողովի հետ, ուղղակի ծիծաղելի է դարձնում Բյուրոյի այս որոշումը։ ԿԿ-ի հարցումին՝ թե նմանօրինակ ժողովները ի՞նչ կապ կարող են ունենալ

Արեւմտյանի Շրջանային Ժողովի գումարման կամ առհասարակ Դաշնակցության ներկազմակերպական կյանքի հետ, մնում է անպատասխան։

Արցախյան 44-օրյա պատերազմը ավարտվեց նոյեմբեր 9-ի տխրահռչակ հայտարարությամբ եւ հայկական կողմի ամբողջական պարտությամբ։ Պատերազմը եւ նրա ավարտը խոր հիասթափություն պատճառեցին համայն հայության։ Հինգշաբթի, նոյեմբերի 12-ին, Արեւմտյանի Կ.Կ.-ից կազմված մի պատվիրակություն հանդիպում ունենում է Լոս Անջելեսում Հայաստանի ընդհանուր հյուպատոս, դեսպան Արմեն Բայբուրդյանի հետ եւ պահանջում է վարչապետի հրաժարականը։ «Վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի ստորագրած համաձայնագիրը, որ վերջ դրեց Արցախի եւ Հայաստանի դեմ անողոք պատերազմին, պարտվողական էր եւ նվաստացուցիչ, եւ որ հաստատորեն մերժվում է ժողովուրդի կողմից։ Այսպիսի մի փաստաթուղթ մեծագույն դավաճանություն է մեր ազգի նկատմամբ», ասվում է Կ.Կ.-ի հայտարարությունում։

Իսկ Դեկտեմբեր 3-ին նախատեսված Շրջանային Ժողովի գումարման պատրաստության համար մնացել էր շատ քիչ ժամանակ։ Հակառակ այս սեղմ ժամկետին եւ երկրում Քովիտի հետեւանքով առաջացած դժվարություններին, Կ.Կ.-ն թելադրում է կոմիտեներին մինչեւ դեկտեմբերի 1-ը գումարել շրջանների ընկերական ընդհանուր ժողովները եւ ընտրել պատգամավորները, առ ի պատրաստություն

Շրջանային Ժողովի գումարման: Արեւմտյանի 18 կոմիտեություններից տասներեքը (երկու երրորդ մեծամասնություն, որ Հ.Յ.Դ. կանոնագրով ճշտված անհրաժեշտ թիվն է Շրջ. Ժողովի գումարման համար), գումարում են իրենց ժողովները եւ ընտրում 41 պատգամավորներ: Մնացյալ հինգ կոմիտեությունները խափանարար (սաբոտաժ) ընթացք են բռնում: Խափանարար այս ընթացքին նպատակն էր վիժեցնել Շրջանային Ժողովի գումարման համար գոյանալիք անհրաժեշտ մեծամասնությունը: Դեպքերի հետագա զարգացումները եւ ընթացքը, ինչպես նաեւ մի քանի շարքայինների, որոնց հետ զրույց ունեցանք, հիմնավորում են այն կասկածը, թե ընկերական ընդհանուր ժողովների այդ խափանումը կատարվել էր Բյուրոյի հետ համակարգված կերպով եւ թերեւս նրա թելադրանքով: Արեւմտյանի շրջանը Դեկտեմբեր 1-ին երկու երրորդ կոմիտեությունների պատգամավորներով (41 պատգամաւոր), կանոնագրային հիմունքներով պատրաստ էր Շրջանային Ժողով գումարելու:

Դեկտեմբերի 2-ին, Բյուրոն Կ.Կ.-ին փոխանցում է Դեկտեմբեր 3-ին նախատեսված Շրջանային Ժողովի գումարումը կասեցնելու որոշումը: Ընթացավարտ Կ.Կ.-ին համար այս որոշումը անակնկալ էր: Կ.Կ. հետեւողականորեն փորձում է Բյուրոյի ներկայացուցչի եւ Բյուրոյի այլ անդամների հետ կապ հաստատել՝ պարզելու համար Բյուրոյի որոշման պատճառները եւ առաջքը առնելու հետագա բարդությունները, Բյուրոն անպատասխան է թողնում թե՛ հեռախոսային կապերը, եւ թե՛ հեռախոսային հաղորդագրությունները: Կ.Կ.-ի ներկայացուցիչ՝ Կարմեն

Օհանյանի եւ Կ.Կ.-ի անդամ Ավետիք Իզմիրլյանի կողմից մնայուն կերպով եւ օրերի վրա երկարող անձնական հեռախոսային կապ հաստատելու փորձերը Բյուրոյի ներկայացուցիչ Հակոբ Տեր Խաչատուրյանի հետ մնում են անարձագանք: Կ.Կ.-ն թիվ 52-709 նամակով դիմում է Բյուրոյին, որի մեջ մատնանշում է բոլոր այն դժվարությունները, որոնք հնարավոր էր եղել դիմագրավել կոմիտեությունների ընկերական ընդհանուր ժողովների գումարման հաջողության համար, առաջարկում է մնացյալ հինգ շրջաններին հավելյալ առիթ տալ, որպեսզի գումարվելիք Շրջանային Ժողովին ներկայացված լինեն բոլոր կոմիտեությունները եւ միասնաբար քննարկեն շրջանը հուզող խնդիրները եւ համապատասխան լուծումներ գտնեն: Բյուրոն այս նամակը եւս թողնում է անպատասխան:

Ընտրված պատգամավորների կողմնորոշումը ճանաչելով, Բյուրոն հասկացել էր, որ հակակշիռ պիտի չունենա գումարվելիք Շրջանային Ժողովի վրա եւ իրեն ի նպաստ Կ.Կ. ընտրելու հույսերը ի դերեւ են ելել: Ավելի քան երեք շաբաթ տեւած լռությունից հետո, Բյուրոն դիմում է աննախընթաց եւ անբացատրելի մի քայլի՝ մամուլով (ֆեյսբուքյան էջով) հայտարարում է նոր Կ.Կ.-ի նշանակումը: Բյուրոն ի հեճուկս շրջանի ընկերների մեծամասնության կամքին, Կ.Կ. նշանակում է անձանց. Ռոստոմ Այնթաբլյան, Քնար Գիթաբջյան, Կեվ Իսքաջյան, Հրայր Կարապետյան, Միզանուշ Մելքոնյան, Մելքոն Մելքոնյան, Մխիթար Մուրադյան, Վիգեն Պապիկյան, Ստեփան Բոյաջյան, Վիգեն Սոսիկյան եւ Սթիվ Դադայան

Ի՞նչն էր անբացատրելին եւ աննախընթացը Բյուրոյի այս որոշման:

Հ.Յ.Դ. կանոնագրով, գերադաս մարմինը կարող է նշանակել ստորադաս մարմին: Ինչպես նշվեց, անցյալում հաճախ պատահել են նմանօրինակ դեպքեր, երբ Բյուրոններ այլ շրջաններում նշանակել են Կ.Կ. կամ Կ.Կոմիտեներ: Այս իմաստով հակականոնագրային ոչ մի քայլ չկա: Բայց առհասարակ նշանակումներ կատարվել են ժողովների ավարտին: Պատահել է նաեւ, որ գերադաս մարմինները կազմակերպական թերացումների կամ այլ պատճառներով լուծեն ստորադաս մարմինը եւ առանց ժողովի գումարման (զանց առնելով նաեւ նրա նախապատրաստական աշխատանքները) նշանակեն իրենցից ստորադաս մարմին: Արեւմտյանի Կ.Կ.-ն Շրջանային Ժողովի նախապատրաստական աշխատանքներին սկսել էր Բյուրոյի գիտությամբ եւ նրա հաւանությամբ: Այսինքն Կ.Կ.-ն որպես մարմին թերացում չուներ եւ չէր լուծարվել: Աւելին, Շրջանային Ժողովի նախապատրաստական աշխատանքները, հակառակ համավարակի պայմաններին, կարելի եղավ իրագործել, որ ցուցանիշ է կազմակերպական բնականոն ընթացքի: Շրջանը նաեւ կանոնագրով ճշտված պայմանները ամբողջացնում էր ժողով գումարելու համար: Այստեղ նաեւ հարց է ծագում, որ Բյուրոն ինչո՞ւ համամիտ չեղավ ժողով չգումարած կոմիտեություններին երկրորդ առիթ տալու Կ.Կ.-ի գրավոր առաջարկին: Այս մասին, ավելի ուշ իր շարքերին Բյուրոն սխալ տեղեկություն տարածեց, հայտնելով թե երկու երրորդ մեծամասնություն չի գոյացել Շրջանային Ժողովի գումարման համար, որպեսզի Կ.Կ. նշանակելու իր քայլը համարվի կանոնագրային: Բյուրոն

հանրությունում եւս ապատեղեկատվություն տարածեց։ ՀՅԴ Բյուրոյի անդամ՝ Կիրո Մանոյանը 2021 թ-ի մարտի 12-ին, «Ազատության» հետ իր զրույցի ընթացքում բացահայտ խեղաթյուրում է իրականությունը, արձագանքելով Բյուրոյի հասցեին հնչող մեղադրանքներին, երբ ասում է, թե արեւմտյան Ամերիկայի դաշնակցականների ժողովը հակականոնագրային է. «Կանոնագրով պահանջված պայմանները չէր լրացրել, եւ դրա համար էլ պետք չէր, որ գումարվեր։ Իսկ մնացածը կազմակերպության կանոններով ճշտված աշխատելաձեւ է, որ տարբեր իրավիճակներում կուսակցությունը շարժվելու հնարավորություն է ունենում։ Եւ դա այնպես չէ, որ այս նշանակովի մարմինը առհավետ նշանակված պիտի մնա։ Փորձելու է քովիտի պայմաններում ընտրություններ կազմակերպել եւ այդ ընտրություններն իրենց արդյունքը կտան»։ Իսկ Բյուրոյի անդամներից Արսեն Համբարձումյան, 2021 թ-ի մարտի 12-ին «Հրապարակ» թերթին տված իր հարցազրոյցում, ոչ միայն փաստերը աղավաղում է, այլեւ Բյուրոյի կատարած սխալները բարդում է Արեւմտյանի ուսերին. «ԱՄՆ Արեւմտյան շրջանի կառույցում երկար տարիներ կուսակցական պատասխանատու պաշտոններ վարած մի խումբ, հիմնականում փառատենչությամբ տարված, իրենց մի շարք համախոհներով ու որոշ այլ մոլորյալներով, ՀՅԴ կազմակերպական կանոնների թյուր ու կամայական մեկնաբանություններով խախտել են իրենց դաշնակցականի երդումը… «Այս խումբն ունեցել է խիստ հակակարգապահական ընթացք. ի շարս այլ հակականոնագրային քայլերի՝ «գումարել» է ապօրինի «ժողով» եւ

«ընտրել» ապօրինի «մարմին», որ ապօրինի կերպով հանդես է գալիս «ՀՅԴ Արեւմտյան Ամերիկայի Կենտրոնական Կոմիտե» անունով, կուսակցության պաշտոնաթերթ «Ասպարեզ»-ը իր վերահսկողության տակ է պահում, զավթել է կուսակցապատկան անշարժ ու շարժական գույքերը ու դրամատնային հաշիվները»…

Նույն Կիրո Մանոյանը, Արսեն Համբարձումանը եւ Բյուրոն սակայն ոչինչ չեն ասում 2021 հուլիսին նշանակյալ Կ.Կ.-ի կազմակերպած Շրջանային Ժողովի մասին, որի գումարման նախապատրաստական ժողովներին մասնակցել են 250-300 կուսակցականներ, որն ամբողջությամբ հակասում է ՀՅԴ կանոնագրին: Բյուրոյի երկու անդամները նաեւ ոչ մի խոսք ունեն Արեւմտյանի Կ.Կ.-ի թիւ 52-706 նամակի առնչությամբ, որ առաջարկում էր ժողով չգումարած շրջաններին երկրորդ առիթ տալ: Նրանք միայն հրապարակայնորեն նախանձախնդիր են ներկայանում Դաշնակցության կանոնագիրը հարգելու: Մի անգամ եւս օգտագործվում են «Ազատություն» եւ «Հրապարակ» լրատվամիջոցները, որոնց միջոցով Արեւմտյանի դեմ քարոզչությունը շարունակվում է:

Դաշնակցության կանոնագիրը հստակորեն նշում է, որ անհաղթահարելի պայմանների բերումով եթե հնարավոր չէ Շրջանային Ժողով գումարել. Բյուրոն իրավասու է Կ.Կ.-ի գործունէության ժամանակաշրջանը երկարաձգել, մինչեւ ստեղծվեն բարենպաստ պայմաններ: Կանոնագրի այս դրույթը բարոյական պարտաւորության տակ է դնում Դաշնակցական մարմինները, որ նախանձախնդիր լինեն

հաշվետու ժողովների գումարման։ Եղել է, որ Շրջանային Ժողովներ հետաձգվեն նույնիսկ տարիով եւ այս տրամաբանությունը գործել է Լիբանանի կառույցի դեպքում, քաղաքացիական պատերազմի տարիներին։ Դաշնակցությունը ժողովրդավար կուսակցություն է եւ Բյուրոն իր այս քայլով զրկում էր հազարից ավելի դաշնակցականների, որոնք իրենց կամքը արտահայտել էին ընտրելով Շրջանային Ժողովի պատգամավորներ։

Արեւմտյանի պարագան նաեւ տարբերվում մի կարգ այլ շրջաններից։ ԱՄՆ-ի դաշնակցային օրենքները (F.A.R.A - Foreign Agent Registration Act), չի արտօնում որ ոչ շահաբեր կազմակերպություններն ու միությունները դրսից ղեկավարվեն։ Այսինքն այդ կազմակերպությունների պատասխանատու մարմինները պետք է ընտրովի լինեն։ Այսօրինակ օրենք գոյություն ունի նաեւ Հայաստանում։ Կ.Կ. նշանակելով՝ Բյուրոն հակասում էր ամերիկյան օրենքներին եւ որեւէ ժամանակ, Ամերիկայի Դաշնակցային օրենքների համաձայն, նշանակված Կ.Կ.-ն կարող էր օրենքից դուրս հայտարարվել եւ ամբողջ կազմակերպության գոյությունը խնդրո առարկա դառնալ։ Այս կապակցությամբ հիշեցնում ենք, որ մեր զրույցների ընթացքին ի հայտ եկավ, որ 2013 թ-ին ԱՄՆ-ի Արդարադատության Նախարարության կողմից քննություն բացվել է Արեւմտյանի շրջանի գործունեության առնչությամբ, ըստ որի պետք էր ճշտվեր թե արդյո՞ք Արեւմտյան Ամերիկայի կառույցը, հակառակ ԱՄՆ-ի օրենքներին, ղեկավարվում է օտարերկրյա (իմա՝ ՀՀ-ում հաստատված) մարմնի կողմից։ Այդ օրերին

Կ.Կ.-ի իրավաբանները Արդարադատության Նախարարությանը ներկայացրել են Հ.Յ.Դ. ներքին կանոնագիրը, որտեղ հստակորեն հիշվում է Դաշնակցության ապակենտրոնացյալ կառույց լինելու փաստը՝ շեշտելով թե Արեւմտյանը պատկանում է Դաշնակցության կազմակերպությանը, հետեւում է նրա գաղափարախոսությանը, այդ կառույցի պատասխանատու մարմինը Հ.Յ.Դ. Բյուրոն է: Նա իր հերթին համադրող մարմին է եւ ունի բարոյական հեղինակություն: Իսկ Արեւմտյան Ամերիկայի Դաշնակցական կառույցը գործում է երկրի օրենքների համաձայն: 2013 թ-ի հունիսին, Կ.Կ.-ին ուղարկված նամակով, նախարարությունը տեղեկացնում է, թե առայժմ բավարարվել է հետաքննության արդյունքից եւ հարցը համարում է փակված: Այս հետաքննություններին եւ քննարկումներին մասնակից եղել է այդ օրերի Բյուրոյի անդամ Հակոբ Տեր Խաչատուրյանը: Արխիվներում գոյություն ունեցող e-նամակները հաստատում են, որ Բյուրոն ընդգրկված եղել է այս աշխատանքներին:

Բյուրոյի այս քայլը խախտում էր Դաշնակցության կանոնագրի հիմքը հանդիսացող ապակենտրոնացյալ դրության սկզբունքին: Այս սկզբունքը անցյալում եւ միշտ Դաշնակցության հաջողության գրավականն է հանդիսացել եւ այդ սկզբունքի ոգիին անսալը Դաշնակցության գերագույն մարմնի համար պետք է դառնար հիմնական ուղղություն: Այս ծիրից ներս Բյուրոն անտեսած էր կարեւոր մի հանգամանք եւս: Բազմաթիվ երկրներում գործելով՝ նույն կազմակերպական սկզբունքներով, Բյուրոն նաեւ պարտավոր էր նկատի

առնել յուրաքանչյուր երկրի քաղաքական, քաղաքակրթական եւ ընկերա-հոգեբանական պայմանները: ԱՄՆ-ն հանդիսանալով ժողովրդավար եւ ժողովրդավարության ջատագով երկիր, կարելի չէ ժողովրդավարությունը, այսինքն ընտրության գործընթացը կասեցնել: ԱՄՆ-ում դաշնակցականի համար անհասկնալի է մարմին նշանակելու դրույթը, նույնիսկ եթե ան գոյություն ունի Հ.Յ.Դ. կանոնագրում: Նման երկրում, որտեղ ժողովրդավարական ընտրությունները հիմքն են ձեւավորվող բոլոր տեսակի մարմինների կամ իշխանությունների, անհասկանալի է նշանակում հասկացությունը, այնտեղ հասակ առած դաշնակցականի համար: Բյուրոն պարտավոր էր հաշվի առնել նաեւ այս հանգամանքը եւ նրբությունը:

Գ ՄԱՍ

ԱՐԵՒՄՏՅԱՆԻ

55-ՐԴ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

ԵՒ

ՆՐԱՆ ՀԱՋՈՐԴԱԾ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կ.Կ. նշանակելու Բյուրոյի քայլը ընդվզում է առաջացնում շրջանի պատգամավորների մոտ: Համախորհուրդ որոշվում է հաջորդ օրն իսկ, 2020 թ-ի դեկտեմբերի 28-ին գումարել Արեւմտյանի 55-րդ Շրջանային Ժողովը, որի միակ օրակարգը լինում է նոր Կ.Կ.-ի ընտրությունը: 55-րդ Շրջանային Ժողովին Կ.Կ. ընտրվում են, Կարմեն Օհանյանը, Հարութ Մկրտիչյանը, Գոգո Թոփալյանը, Արթո Քէօլէյանը, Լեւոն Կիրակոսյանը, Սագո ԲերԲերյանը, Կարո Իսպենջյանը, Ալիք Ուրֆալյանը, Թորոս Քեչեջյանը, Շահեն Տերտերյանը եւ Վահան Պզտիկյանը: Ժողովը նաեւ միաձայնությամբ որդեգրում է մի բանաձեւ, որը պահանջում էր Նիկոլ Փաշինյանի հրաժարականը: Հետաքրքրականը այն է, որ ըստ այս ժողովի արձանագրություններին, Փաշինյանի հրաժարականի առաջարկը ներկայացվել է Վիգեն Հովսեփյանի կողմից, որին բյուրոյականները միշտ

էլ մեղադրել են որպես «Փաշինյանական»: Առաջարկը միաձայնությամբ որդեգրվում է Շրջանային Ժողովի մասնակիցների կողմից:

Արեւմտյանի պատգամավորների այս քայլը նույնպես հակականոնագրային էր: Որպես դաշնակցականներ, նրանք պարտավոր էին առաջին հերթին ընդունել Բյուրոյի որոշումը եւ ապա դիրքորոշվել: Արդյո՞ք պետք չէր կազմակերպական նոր իրավիճակ ստեղծել եւ նոր Շրջանային Ժողով պահանջել: Այս քննարկումը կարող էր բազմաթիվ մեկնաբանությունների եւ կարծիքների դուռ բացել եւ ներկազմակերպական վիճակը կարող էր ավելի վատթարանալ: Փաստը այն է, որ Շրջանային Ժողով գումարելով, պատգամավորները մերժեցին ենթարկվել Բյուրոյի որոշմանը եւ ամբողջ կուսակցությունը հայտնվեց կազմակերպականորեն նոր իրականության առաջ:

Այս ընտրությամբ Արեւմտյանի շրջանը եւ առհասարակ Դաշնակցությունը կազմակերպական տագնապի աննախընթաց մի նոր փուլ էր թեւակոխում: Փաստորեն, Բյուրոյի որոշումով եւ Շրջանային Ժողովի գումարումով նույն շրջանում գոյանում էր երկու Կ. Կոմիտե:

Շրջանային Ժողովի գումարումը եւ նոր Կ.Կ.-ի ընտրությունը հակականոնագրային քայլ եւ անջատողական շարժում համարելով, Բյուրոն այդ ժողովի գումարումը եւ նրա կողմից Կ.Կ.-ի ընտրությունը հայտարարում է անօրինական, կանոնագրի խախտում եւ գերադաս մարմնի որոշումների դեմ ըմբոստացում եւ դիմում է կարգապահական տնօրինումների: Ժամանակի ընթացքում շուրջ 100 շարքայիններ

(ընտրյալ թե նախկին Կ.Կ.-ի անդամներ, շրջանի վաստակավոր եւ հեղինակավոր կուսակցականներ եւ այլն) հեռացվում են կամ արտաքսվում են Դաշնակցության շարքերից։ Արեւմտյանի պաշտոնաթերթ «Ասպարեզ»-ը համախոհ լինելով Արեւմտյանի Կ.Կ.-ին, հայտարարվում է «բռնագրավված» եւ ոչ-դաշնակցական թերթ։ Նրա գլխավոր խմբագիրը՝ Արա Խաչատուրյանը, նույնպես արտաքսվում է։ Իսկ ամբողջ Դաշնակցության կառույցը կարգապահական հասկացողությունից ելնելով, մերժում է ճանաչել ընտրված Կ.Կոմիտեն եւ հաղորդակցվել նրա հետ։ Միաժամանակ, ի հակառակ դաշնակցական ավանդություններին, տարբեր երկրների մեջ լույս տեսնող Դաշնակցական թերթերը սկսում են հրատարակել նշանակյալ Կ.Կ.-ի հայտարարությունները։ Այս քայլով, Բյուրոն եւ Դաշնակցության Կ.Կ.-երը փորձում էին հեղինակություն եւ օրինականություն տալ նշանակյալ Կ.Կ.-ին։ Ոչ մի ժամանակ նշանակյալ Կ.Կ. այսքան չի ծանուցվել ո՛չ Դաշնակցական եւ ո՛չ էլ հայկական մամուլում։ Նշանակյալ Կ.Կ.-ի հայտարարությունները սկսում են լույս տեսնել նաեւ հայաստանյան որոշ թերթերում, որոնք ֆինանսավորվում են նախկին իշխանավորների կողմից, որոնք երկար տարիներ քաղաքական դաշնակիցներ են եղել Հ.Յ.Դ. Բյուրոյին։ Այս ձեւով, Բյուրոն փորձում էր ամբողջությամբ մեկուսացնել ընտրված Կ.Կ.-ն եւ ստեղծել այն պատրանքը թե Արեւմտյանի միակ օրինավոր Կ.Կ.-ն նշանակյալ մարմինն է։ Դաշնակցության Բյուրոն մոռանում էր, որ Դաշնակցական մարմիններին բարոյական հանգամանք եւ օրինական հեղինակություն տվողը ո՛չ

դաշնակցական եւ ո՛չ էլ հայաստանյան վճարովի մամուլն է, այլ Դաշնակցական շարքայիններն են, որոնց ընտրելու իրավունքը խախտվել էր Արեւմտյանը մեկուսացնելու պատճառով։ Նշանակյալ Կ.Կ.-ն, զրկված լինելով իր խոսքը տարածելու հարթակի գոյությունից, («Ասպարեզ»ը վերահսկվում էր Արեւմտյանի Կ.Կ.-ի կողմից), ստեղծվում է համացանցային մի թերթ, «Օրակարգ« անունով, որ դառնում է բյուրոյական Կ.Կ.-ի պաշտոնաթերթը։

Իր առած կարգապահական քայլերին զուգահեռ, 2021 թ-ի հունվարի 14-ին, Բյուրոն հրավիրում է Արեւմտյանի կուսակցականները զեկուցական հանդիպումի, Կ.Կ.-ն նշանակելու իր քայլը արդարացնելու եւ բացատրելու։ Շրջանի կուսակցականների մեծամասնությունը մերժում է ներկա գտնվել այս հանդիպմանը։ Թվական առումով այս հանդիպման ձախողումը հուշում է, որ Շրջանային Ժողով գումարելու որոշումը վայելում էր շրջանի կուսակցականների մեծամասնության համամտությունը։ Շրջանի անդամների այս կեցվածքը 2015 թ-ից սկսյալ Արեւմտյանի նկատմամբ Բյուրոյի վարած քաղաքականության դրսեւորումն էր, որ Բյուրոն մինչեւ վերջ էլ չի ուզել հասկանալ, տուրք տալով անձնական-անհատական կրքերին եւ փառասիրություններին։ Ինչպես նշեցինք, շրջանի ըմբոստացումը հակադարձություն էր նրա նկատմամբ եղած հալածական մթնոլորտի, նրա նկատմամբ տրված որոշումներին եւ ուրեմն կանխօրոք ծրագրված չի եղել։ Այս պատճառով էլ Բյուրոյի կողմից նշանակված Կ.Կ.-ի մերժումը միտում չուներ անջատվել Դաշնակցության կառույցից եւ առանձին գործել։

Ամբողջատիրական այս ձգտումը, որ բացահայտորեն երեւում է Բյուրոյի գործունեության մեջ եւ որի հիմքերը ամրացվեցին վերջին քան տարիներին։ Բյուրոյի նախկին ներկայացուցիչ՝ Հրանտ Մարգարյանին հաջողվել էր պառակտում առաջացնել Արեւմտյանի եւ ամբողջ կուսակցության միջեւ։ Նոր ներկայացուցիչ՝ Հակոբ Տեր Խաչատուրյանը անձնական փառասիրության համար զոհել էր Դաշնակցության միասնությունը։ Իսկ Դաշնակցության պառակտումից եւ տկարացումից ովքե՞ր կարող էին ուրախանալ կամ օգտվել...

Ահավասիկ կազմակերպական այս պառակտումով Դաշնակցությունը ավելի տկարացած պիտի շարունակեր քաղաքական իր գործունեությունը Հայաստանում եւ սփյուռքում 2021 թ-ից սկսյալ։

Բանակցություններ

Դեկտեմբերի 28-ին ընտրված Կ.Կ.-ն, հակառակ Բյուրոյի կողմից իր անդամների նկատմամբ կատարված կարգապահական տնօրինումներին ինչպես նաեւ Կ.Կ.-ին եւ այլ կուսակցականների դեմ տարվող վարկաբերկման արշավին, նախաձեռնում է Բյուրոյի հետ բանակցություններ, ծագած տագնապը բարվոք ձեւով լուծելու համար։ Բանակցությունները հեշտ պիտի չլինէին։ Մի կողմից նժարի վրա էր Բյուրոյի վարկը եւ հեղինակությունը, մյուս կողմից Արեւմտյանը հիմք էր ընդունել կանոնագրով ճշտված ժողովրդավարությունը եւ ապակենտրոնացումը։ Երկու կողմերն էլ պիտի փորձէին ընդունելի դարձնել իրենց պայմանները։ Բյուրոն, որպես Դաշնակցության կանոնագրի մեկնաբան եւ կուսակցության բարձրագույն մարմին, նախանձախնդիր էր, որ Կ.Կ. նշանակելու իր որոշումը ամեն գնով հարգվի, որից հետո կարելի կլինի քննարկել այլ խնդիրներ։ Արեւմտյանի Կ.Կ.-ն հենվելով իր շրջանի ընկերների մեծամասնության աջակցության եւ կանոնագրի եւ երկրի օրենքների առանձնահատկությունների վրա, փորձում է միջին լուծում գտնել ծագած տագնապը հավելյալ բարդացումներից հեռու պահելու համար։ Բանակցությունները տեւում են ավելի քան երկուսուկես տարի։ Տարվող բանակցություններին զուգահեռ, կողմերը շարունակում են մնալ իրենց կեցվածքին։ Մի կողմից Բյուրոն բանակցելով հանդերձ շարունակում է կարգապահական տնօրինումները,

որոնց թիվը հասնում է 100-ի, իսկ Արեւմտյանի Կ.Կ.-ն գործում է որպես Արեւմտյան Ամերիկայի Դաշնակցության բարձրագույն մարմին, իր շուրջ համախմբելով իրեն համախոհ կուսակցականները։

Բանակցություններին զուգահեռ կատարվող իրադարձությունները անպայմանորեն իրենց ազդեցությունը ունեցան ընդհանուր մթնոլորտի , շարունակականության եւ ի վերջո դրական հանգուցալուծման վրա։ Առաջին հանգրվանում Բյուրոն անզիջող էր եւ կարգապահական հասկացությամբ պահանջում էր իր որոշումի գործադրությունը։ Մինչդեռ Արեւմտյանը կրկնում էր իր հիմնական տեսակետը, թէ պետք է վերադառնալ 2020 թ-ի դեկտեմբերի իրավիճակին եւ ժողովրդավարությամբ լուծել առկա տարակարծությունները։ Բանակցություններին զուգահեռ ընթացող դատական գործընթացները ինչպես նաեւ Հայաստանում տեղի ունեցող քաղաքական գործընթացները, ժամանակի ընթացքում մղեցին Բյուրոյին, որ սկսի ետդարձ կատարել իր պայմաններից։ Մասնավորաբար 2023 թ-ի Հուլիսին Վերաքննիչ Դատարանին կողմից ի նպաստ Արեւմտյանի Կ.Կ.ին արձակված վճիռը հանգուցալուծման սկիզբ դրեց։ Կարելի է ասել նաեւ, որ Հայաստանում տեղի ունեցող քաղաքական դեպքերի զարգացումները, որոնք Դաշնակցության ի նպաստ չէին ընթանում, նույնպես ազդեցին Բյուրոյի զիջողականություն որդեգրելու քաղաքականության վրա։

Բանակցությունները երբեմն ընդհատումներով, սակայն միշտ էլ շարունակվեցին: Արեւմտյանը բանակցությունների հիմք դրել էր հետեւյալ կետերը.

Ա. - Բյուրոյի կամ նշանակված մարմնի կողմից տնօրինված բոլոր պատիժների բեկանում:

Բ. - Հայտարարել նոր Շրջանային Ժողովի գումարում՝ ժողովրդավարական սկզբունքով, բոլոր ընկերների մասնակցությամբ:

Գ. - Բոլոր կալվածներն ու գույքերը փոխանցել Շրջանային Ժողովին մասնակցած պատգամաւորների կողմից օրինապես ընտրված Կենտրոնական կոմիտեին:

Շրջանային Ժողովի գումարումից օրեր անց, 2021 թ-ի հունվարին Արեւմտյանի Կ.Կ.-ի անդամներ Կարմեն Օհանյանը եւ Գոզո Թոփալյանը «Զում»ով հանդիպում են ունենում Բյուրոյի ներկայացուցիչ Հակոբ Տեր Խաչատուրյանի եւ Բյուրոյի անդամ Վիգեն Յակուբյանի հետ: Այս հանդիպումը ավարտվում է Բյուրոյի կողմից տրված սպառնալիքներով եւ իրավասությունների հանձնման ժամկետերով:

Մի քանի օր հետո, դարձյալ 2021 թ—ի հունվարին, հանդիպում է կայանում Կ.Կ.-ի անդամներ՝ Կարմեն Օհանյանի, Գոզո Թոփալյանի եւ Բյուրոյի անդամներ Վիգեն Յակուբյանի եւ Արամ Գալուստյանի միջեւ: Բյուրոյի կողմից լիազորված բանագնացները առաջարկում են բոլոր կալվածները եւ նրանց տնօրինման իրավասությունները փոխանցել

նշանակված Կ.Կ.-ին, փոխարենը Բյուրոն խոստանում էր կարգապահական տնօրինումները վերանայել: Արեւմտյանի ընկերների կողմից առաջարկվում է վերադառնալ տագնապը նախորդող ժամանակաշրջան: Լուծման տեսակետների այս տարբերության հետեւանքով այս հանդիպումը նույնպես ապարդյուն է անցնում:

Երկրորդ հանդիպումից անմիջապես հետո, 2021 թ-ի հունվարին, Բյուրոյի հրավերով շրջանի վաստակավոր ընկերներ Նշան Փիրումյանը, Մարտիկ Գաբուդյանը եւ Վահե Հովակիմյանը հանդիպում են ունենում Բյուրոյի անդամ Վիգեն Յակուբյանի հետ: Վերոնշյալ երեք ընկերների կողմից ներկայացվում է հարցի լուծման մի ուղեցույց: Բյուրոյի բանագնացը խոստանում է առաջարկված կետերը ներկայացնել Բյուրոյին: Այս հանդիպմանը հաջորդում են Արեւմտյանի մի շարք կուսակցականների հեռացումներ եւ արտաքսումներ Դաշնակցության շարքերից:

2021 թ-ի մարտի սկզբին, Բյուրոյի անդամ Վիգեն Յակուբյանի միջնորդությամբ հեռաձայնային հանդիպում է կայանում Բյուրոյի ներկայացուցիչ Հակոբ Տեր Խաչատուրյանի եւ Արեւմտյանի Կ.Կ.-ի անդամ Գոգո Թոփալյանի եւ Արեւմտյանի կուսակցականներից Վիգեն Հովսեփյանի միջեւ: Բյուրոյի ներկայացուցիչը պահանջում է, որ նրանք միջնորդ հանդիսանան, որպեսզի ընտրված Կ.Կ.-ն անմիջապես բոլոր կալվածները փոխանցի Բյուրոյի կողմից նշանակված Կ.Կ.-ին եւ

հրապարակայնորեն հրաժարական ներկայացնի: Այս հանդիպման էլ ոչ մի հասկացություն չի գոյանում:

2021 թ-ի մայիսին Բյուրոյի ներկայացուցիչ Հակոբ Տեր Խաչատուրյանի Լոս Անջելես այցելության առիթով, Արեւմտյանից մի խումբ կուսակցականների միջնորդությամբ եւ հորդորով (խումբը ներկայացնում էր Շանթ Բաբուջյան անունով մի շարքային) Կ.Կ.-ի ներկայացուցիչ Կարմեն Օհանյանը գրավոր դիմում է կատարում Բյուրոյի ներկայացուցչին՝ հանդիպումի առաջարկով: Հակառակ նախօրոք տրված հավաստիացումներին թե անպայման հանդիպում տեղի պիտի ունենա, դիմումը մնում է անպատասխան: Բյուրոյի ներկայացուցիչը հայտնել է միջնորդներին թե չի ուզում Դաշնակցությունից «արտաքսվածների» հետ հանդիպել:

2021 թ-ի հուլիս ամսվան սկիզբին, շրջանի կուսակցականներից Վիգեն Հովսեփյանը, անձնական նախաձեռնությամբ հեռաձայնային գրավոր պատգամ է հղում Բյուրոյի 5 անդամների՝ Հ. Տեր Խաչատուրյանին, Ա. Գալուստյանին, Վ. Բաղումյանին, Մ. Փափազյանին եւ մինչ այդ Բյուրոյից հրաժարած Վ. Յակուբյանին: Վիգեն Հովսեփյանը ահազանգում է թե իր ունեցած տեղեկութիւնների համաձայն. դատական հարցերը (որոնք արդեն ընթացք էին առել) շուտով մտնելու են լրջագույն հանգրվան եւ խնդրում է Բյուրոյին անմիջական ուշադրությունը այս հարցի վրա, հավելյալ բարդացումները կանխելու համար: Այս խնդրանքը նույնպես անարձագանք է մնում:

Բանակցությունների այս հանգրվանին զուգահեռ, Բյուրոյի նշանակած Կ.Կ.-ն, 2021 թ-ի հունիսին, կազմակերպում է Շրջանային Ժողով՝ ընտրելու նոր Կ.Կ.: Շրջանային Ժողովի ամբողջ գործընթացին (ընկերական ընդհանուր ժողովներ եւ Շրջանային Ժողով) մասնակցում են 250-300 կուսակցականներ: Փոքրամասնություն, որ ո՛չ բարոյական եւ ոչ էլ ներկայացուցչական հեղինակություն կտա Դաշնակցական որեւէ մարմնի: Սակավաթիվ շարքայինների այս մասնակցությունը մեկ անգամ եւս կգա հաստատելու թե 2020 թ-ի Դեկտեմբեր 28-ին Շրջանային Ժողովի կողմից ընտրված Կ.Կ.-ն վայելում էր Արեւմտյանի կուսակցականների մեծամասնության զորակցությունը եւ թե դեկտեմբերին Շրջանային Ժողով գումարելու եւ Կ.Կ. ընտրելու որոշումը անհատների կամ մի խմբակի նախաձեռնած շարժումը չէր, այլ ուներ տարերային բնույթ: Արեւմտյանի կուսակցականների մեծամասնությունը չմասնակցելով այս «ընտրություններին» պատգամեցին, որ իրանք նույնպես տեր եւ պատասխանատու են 55-րդ Շրջանային Ժողովի գումարմանը եւ նրա որոշումներին: Այստեղ պետք է աւելացնել, որ 2022 թ-ի 34-րդ Ընդհանուր Ժողովի մասնակցության նախապատրաստական աշխատանքներին, բյուրոյական Կ.Կ.-ի կազմակերպած ժողովների մասնակցության համեմատությունը մնաց նույնը (250-300 շարքային), ինչ որ մեծ հարցական է ստեղծում Ընդհանուր Ժողովին նրանց մասնակցության շուրջ: Այս ընտրություններից հետո, բյուրոյական Կ.Կ.-ն դաշնակցության պատմության մեջ աննախընթաց շրջաբերականով շրջանի կուսակցականներին հրաւիրում է իրանց հավատարմությունը հայտնելու

իրեն: 34-րդ Ընդհանուր Ժողովից հետո, նոյնանման շրջաբերական հղում է նաեւ Բյուրոն: Այս զույգ շրջաբերականները Դաշնակցականորեն անհասկանալի վերաբերմունք են կուսակցականների նկատմամբ եւ հիշեցնում են հավատաքննության դարաշրջանը:

2022 թ-ի հոկտեմբերի 26-ին, Գլենդելի Բելմոնթի Կենտրոնական Կոմիտեի գրասենակում, հանդիպում է տեղի ունենում Կ.Կ-ի մի կարգ անդամների եւ Հ.Յ.Դ. Բյուրոյի միջեւ: Հանդիպման ընթացքում Բյուրոն ներկայացնում է 9 կետերից բաղկացած լուծման իր առաջարկները: Կենտրոնական Կոմիտեն քաջալերված բանակցություն ձեռնարկելու Բյուրոյի ցուցաբերած կամեցողությունից, դրականորեն է գնահատում Բյուրոյի կառուցողական կեցվածքը: Այս նոր առաջարկներով Բյուրոն հրաժարվում էր իր նախկին մոտեցումներից, որոնք միշտ էլ բանակցությունների ընթացքում ներկայացվում էին սպառնալիքներով եւ վերջնագրերով:

Նոյեմբեր 3-ին, Կ.Կ.-ն կազմակերպում է զեկուցական ժողով, որին մասնակցում են կոմիտեություններից ավելի քան 300 հոգի, ինչպես նաեւ Արեւմտյանի վաստակավոր կուսակցականներից շուրջ 50 հոգի: Այս ժողովին քննարկվում է Հոկտեմբեր 26-ին Բյուրոյի ներկայացրած առաջարկները: Կենտրոնական Կոմիտեն փոխանցում է Բյուրոյին, որ 9 կետերից բաղկացած առաջարկները կարելի է բանակցությունների համար հիմք ընդունել: Դեկտեմբեր 16-ին Բյուրոյի հետ հանդիպման ժամանակ՝ Կենտրոնական Կոմիտեն շեշտում է խորհրդակցական

ժողովին մասնակից կուսակցականների նախանձախնդրությունը, որ ամենից կարեւոր խնդիրները, կազմակերպության ապակենտրոնացում եւ ժողովրդավարական սկզբունքներ, պետք է նվիրագործված լինեն որեւէ համաձայնության մեջ, ինչպես նաեւ չեղարկվեն տագնապի հետեւանքով Արեւմտյանի կուսակցականների նկատմամբ տնօրինված կարգապահական որոշումները։ Դեկտեմբերի 16-ի հանդիպմանը Բյուրոն առաջարկում է Կենտրոնական Կոմիտեին հետաձգել կամ ջնջել հունվարի 13-ի մինչ այդ արդէն նախատեսված Շրջանային Ժողովը։ Կենտրոնական Կոմիտեն հստակ բացատրություններ է տալիս Բյուրոյին թե չի կարելի Շրջանային Ժողովի գումարումից հրաժարվել։ Նախատեսված Շրջանային Ժողովի գումարման շուրջ տարակարծությունները պատճառ են դառնում, որ բանակցությունները խզվեն։ Բանակցությունների այս հանգրվանում, Բյուրոյի առաջարկներում կային կետեր, որոնք բանակցությունների առաջին օրից իսկ Կ.Կ.-ին ներկայացված պահանջներն էին։ Այսպես, Կ.Կ.-ն համամիտ էր ստորագրել մի փաստաթուղթ, որով հաստատվում էր, թե բոլոր փոխանցումները պետք է կատարվեն Շրջանային Ժողովի կողմից ընտրված Կ.Կ.-ին (այս կետը կանոնագրով նախատեսված ընթացիկ գործընթաց է) եւ սկսված դատական բոլոր գործընթացները սառեցվեն։ Սակայն Բյուրոն չէր երաշխավորում բյուրոյական Կ.Կ.-ի առած կարգապահական քայլերը բեկանել։ Բյուրոյի կողմից Շրջանային Ժողովի ջնջումի պահանջը ծուղակ էր։ Առաջին հերթին կազմակերպական ընթացիկ կյանքի խախտում էր, իսկ, երկրորդ պիտի հակասեր ԱՄՆ-ի դատարանի որոշումանը, որով նաեւ կասկածի տակ պիտի դրվեր 2020 թ-

ի դեկտեմբերին ընտրված Կ.Կ.-ի օրինականությունը։ Շրջանային Ժողով չգումարելու պարագային, Կ.Կ.-ն թե՛ կազմակերպականորեն եւ թե՛ ամերիկյան օրենքներով պիտի դառնար ոչ-օրինական եւ կուսակցությունը պիտի հայտնվեր շատ ավելի մեծ տագնապի առաջ։ Այս մտահոգություններին եւ կազմակերպական կյանքը հունի մեջ պահելու մտասեւեռումով, Արեւմտյանի Կ.Կ.-ն կազմակերպում է 56-րդ Շրջանային Ժողովը, որ տեղի է ունենում 2023 թի հունվարի 13-15։ Այս ժողովը հանգամանալից կերպով քննարկում է շրջանի խնդիրները։ Նորընտիր Կ.Կ.-ն իր տարածած հայտարարության մեջ իր հանձնառությունն է հայտնում շարունակելու բանակցությունները Բյուրոյի հետ, միավորվելու Դաշնակցության մեծ ընտանիքին, հակառակ այն իրողության, ինչպես նշվում է հայտարարության մեջ, որ բանակցությունները «նուրբ եւ դյուրաբեկ» մի գործընթաց է, որտեղ նվիրագործված պետք է լինեն Հ.Յ.Դ.-ի հիմնական սկզբունքները, կազմակերպության վերաշխուժացման եւ վերաթարմացման համար։ Ժողովին Կ.Կ-ի անդամ են ընտրվում Կարմեն Օհանյանը, Արթո Քյոլյանը, Հարութ Մկրտիչյանը, Վահան Պզտիկյանը, Շահեն Տերտերյանը, Կարո Իսբենջյանը, Մանուկ Չուխաջյանը, Թորոս Քեչեջյանը, Լեվոն Կիրակոսյանը, Հրայր Գութնույանը եւ Թամար Ուրիշյանը։

Բանակցությունների այս անելանելի վիճակը շարունակվում է մինչեւ Հ.Յ.Դ. 34-րդ Ընդհանուր Ժողովը, որ գումարվեց 2023 թ-ի մարտին Հայաստանում։

Մինչ այս բանակցությունները կատարվում էին, անդին սկսել էին նաեւ դատական գործընթացները։ Դատարանի պահանջով, 2023 թ-ի մայիսի 19-ին կողմերի միջեւ Mediation տեղի պիտի ունենար, որտեղ կողմերը պետք է փորձեին մերձեցումի եզրեր գտնել։ Այդ հանդիպման հաջորդած է մէկ այլ հանդիպում եւ նաեւ կողմնակի այլ հանդիպումներ, բայց բոլորը եղել են ապարդյուն խոսակցությունների շարք։ Այս հանդիպումներին նշանակյալ Կ.Կ.-ն ժխտում է նախօրոք Բյուրոյի հետ ձեռք բերված համաձայնության որոշ կետեր, այսպիսով բանակցությունների հաջողության կամ ձախողության ամբողջական պատասխանատվությունը բեռցնելով Բյուրոյի վրա։

ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐ

Տարվող բանակցություններին զուգահեռ, դեկտեմբերի 28-ից սկսած իրար էին հակադրվում Արեւմտյանի Կ.Կ.-ն եւ բյուրոյական Կ.Կ.-ը: Այս հակադրությունը առաջին իսկ օրից դուրս եկավ զուտ կազմակերպական բնույթ ունենալու հանգամանքից եւ դարձավ հրապարակային եւ հասարակության սեփականությունը: Կարճ ժամանակ հետո արդեն խնդիրը հասավ ԱՄՆ-ի պետական մարմիններին, իրար դեմ բացված դատերով:

Դատական քաշքշուքները ամենօրյա մաշեցնող մթնոլորտ եւ հոգեվիճակներ ստեղծեցին թե՛ կազմակերպության անդամների մոտ եւ թե՛ առհասարակ գաղութում:

2021թ-ի մայիսի 28-ին, Բյուրոյական Կ.Կ.-ի կողմից, Այտա Տիմեճյանը, Ստեփան Բոյաջյանը եւ Խաչիկ Թազյանը Քալիֆորնիայի Բարձրագույն Դատարանում դատ բացեցին՝ ARF Dashnaktsutyun, Western USA եւ Կենտրոնական Կոմիտեի անհատների դեմ՝ պահանջելով որ դատարանը անվավեր հայտարարի 2020 թ-ի դեկտեմբերի Շրջանային Ժողովը եւ Կենտրոնական Կոմիտեի ընտրությունը: Բողոքի թղթածրարում բողոքարկողները դատարան էին ներկայացրել Հ.Յ.Դ. Կանոնագիրը, ներքին ատենագրությունները, շրջաբերականները, նամակները, արձանագրությունները: Այս ձեւով Դաշնակցության արխիվները ամերիկյան դատարանի սեփականությունը դարձան: 18 2022

թ-ի հունվարին, Քալիֆորնիայի Գերագույն Դատարանը հաստատում է, որ 2020 թ-ի դեկտեմբերին Շրջանային Ժողովը օրինական էր։ Դատարանի հիմնավորումը այն էր, որ հայցվորները փորձում էին տապալել կազմակերպության ժողովրդավարական գործընթացը եւ ժողովրդավարորեն ընտրված Կենտրոնական Կոմիտեն՝ փոխարինել դրսից նշանակված մարմնով: Այս որոշումը իրավական հիմք էր տալիս ընտրված Կենտրոնական Կոմիտեին որպես կազմակերպության միակ օրինական գործադիր մարմին: Բողոքարկողները դատարան ներկայացրել էին ներքին այն կանոնագիրը, որ 2013 թ-ին ներկայացվել էր ԱՄՆ-ի արդարադատության (F.A.R.A - Foreign Agent Registration Act), որի համաձայն Դաշնակցությունը ապակեդրոնացյալ կազմակերպություն է եւ չի ղեկավարվում դրսից։ Դատարանի վճիռը ծանր կացության առաջ կանգնեցրեց Բյուրոյին եւ բյուրոյական Կ.Կ.-ն Արեւմտյանում անօրինական մարմին դարձավ։ Այս ձախողությունը բացատրելու եւ արդարացնելու ինչպես նաեւ դատարանինվճիռը մեկնաբանելու համար կազմակերպվում է ԶՈՒՄ-ով ժողով։ Այս հանդիպման ժամանակ կատարվում են բազմաթիվ անճիշտ եւ օրենքին հակասող հաստատումներ՝ մինչեւ իսկ քննադատվում է դատավորը, նրան մեղադրելով որ «ճնշումների» տակ նման վճիռ է արձակել։ Նույն այս հանդիպման ընթացքում քննադատության թիրախ է դառնում նաեւ Մեծի Տանն Կիլիկիո Արամ Ա. Կաթողիկոսը։

Այս դատը պարտվելուց հետո, հայցվորները սոցիալական ցանցերի վրա տարածում են լուրեր, թե «կեղծ» կանոնագիր է ներկայացվել

դատարանին, որ հիմք է հանդիսացել դատավորի այդ անարդար վճռին եւ վերաքննության հայցով դիմում են Քալիֆորնիայի Վերաքննիչ Ատյանին՝ մերժելով դատական ատյանի որոշումը: Վերաքննիչ Ատյանի մոտ բացված դատի վճիռը արձակվում է 2023 թ-ի հուլիսին: Վերաքննիչ Ատյանը իր համաձայնությամբ հաստատում է Դատարանի որոշումը եւ այսպիսով Կ.Կ.-ն ամբողջովին շահում է վերաքննության հայցի դատը: Վերջնականապես հաստատվում է 2020 թ-ի դեկտեմբերի 28-ն գումարված Շրջանային Ժողովի օրինավորությունը եւ այդ ժողովից ընտրված Կենտրոնական Կոմիտեն հանդիսանում է Հ.Յ.Դ. դաշնակցություն Արեւմտյան Ամերիկայի շրջանում ընդունված միակ օրինավոր Կենտրոնական Կոմիտեն: Այստեղ ուշագրավ է դատական որոշման մեջ արտահայտված միտքը, որով ամերիկյան դատարանը ուղղակիորեն մեղադրանք է հնչեցնում Հ.Յ.Դ. Բյուրոյի դեմ:

Վերաքննիչ դատարանի որոշման մեջ ասվում է հետեւյալը.

«Բյուրոյի վարքագիծը Հ.Յ.Դ.-Դաշնակցություն Արեւմտյան Ամերիկայի Կանոնագրի խախտում է եւ սպառնալիք՝ կազմակերպության անկախության: Ինչպես Կենտրոնական Կոմիտեի ատենապետը վկայեց՝ Բյուրոյի որոշումը իրարանցում եւ շփոթ առաջացրեց Հ.Յ.Դ.-Դաշնակցություն Արեւմտյան Միացյալ Նահանգների շրջանում, որովհետեւ շարքային անդամների համար հստակ չէր թե որ մարմինը՝ Կենտրոնական Կոմիտե՞ն, թե՞ Բյուրոն ղեկավարում էր կազմակերպությունը: Բյուրոյի վարքագծում եւ Հ.Յ.Դ.-Դաշնակցություն

Արեւմտյան Միացյալ Նահանգների շարքերում նրա պատճառած խառնաշփոթի լոյսի տակ, ամբողջությամբ տրամաբանական էր Կենտրոնական Կոմիտեի տեսակետը՝ որ անհրաժեշտ էր Շրջանային Ժողով գումարել կարճ ժամանակամիջոցի ընթացքում՝ ընտրելու համար նոր եւ օրինական Կենտրոնական Կոմիտե: Տրամաբանական է նաեւ Կենտրոնական Կոմիտեի այն տեսակետը, Հ.Յ.Դ.-Դաշնակցություն Արեւմտյան Միացյալ Նահանգների մասնաճյուղերը (կոմիտեությունները) պատրաստ են կարճ ժամանակում ներկա գտնվել Շրջանային Ժողովին, երբ արդեն մասնաճյուղերի մեծամասնությունը ընտրել է իր պատգամավորները: Հետեւաբար, Դատարանը իր ողջամիտ լիազորությունների ծիրում ճիշդ վարվեց, երբ Շրջանային Ժողով գումարելու մեկ օրվան ժամանակամիջոցը գտաւ արդար եւ տրամաբանական, ինչպես սահմանված է թիվ 7511 պարբերության (g) ենթագլխում»:

Վերաքննիչ դատարանի այս որոշումը ծանր հարված էր Բյուրոյին եւ բյուրոյական Կ.Կ.-ին: **«ամբողջությամբ տրամաբանական էր Կենտրոնական Կոմիտեի տեսակետը, որ անհրաժեշտ է Շրջանային Ժողով գումարել կարճ ժամանակամիջոցում՝ ընտրելու համար նոր եւ օրինավոր Կենտրոնական Կոմիտե»**: Այսինքն ԱՄՆ-ի դատարանին եւ հետեւաբար պետության համար օրինական Կ.Կ.-ն պետք է լինի ընտրովի եւ ոչ նշանակովի: Թեպետ այդ մասին Բյուրոն իմանում էր 2013 թ-ից ի վեր:

2022 թ-ի օգոստոսի 22-ին, բյուրոյական Կ.Կ.-ն պարտվում է երկրորդ դատը: Դատը բացվել էր «ACF Գլենդել եւ ACF Նորթ Հոլիվուդ ընդդեմ Հայ Մշակութային Հիմնարկություն» անունով: Այս դատի դեպքում նրա նպատակն էր հրաման ստանալ դատարանից՝ քննելու Հայ Մշակութային Հիմնարկության հաշվետոմարները եւ արխիվները: Դատարանը մերժում է այդ խնդրագիրը, որովհետեւ այդ պահանջը կատարվել էր Հ.Յ.Դաշնակցության Արեւմտյան Միացյալ Նահանգների շրջանը եւ Հայ Մշակութային Հիմնարկությունը անիրավորեն ձեռք ձգելու նպատակով: Դատարանը նաեւ հաստատում է որ ACF Գլենտեյլի մասնաճյուղի վարչությունը անօրինական է եւ իրավական հիմք կամ հեղինակություն չունի մասնաճյուղի անունից դատ բացելու: Այս որոշումից հետո. Հայ Մշակութային Հիմնարկության տարեկան ժողովը եւ վարչության ընտրությունը կատարվում է նախատեսված թվականին՝ 2022 թ-ի սեպտեմբերի 7-ին: Բյուրոյական Կ.Կ.-ն դիմել էր դատարան, փորձելով կասեցնել ժողովի գումարումը եւ ընտրության կայացումը: Նույն այս դատական գործընթացի ծիրից ներս, ավելի ուշ, Հայ Մշակութային Հիմնարկության (ACF) ընտրություններին վերաբերող դատական գործը բացել էին ոչ օրինական մասնաճյուղերը՝ թե իրենք մաս են կազմում ACF-ի Գլենդելի, Լա Քրէսէնդայի, Սան Ֆրանսիսկոյի եւ Արեւմտյան Սան Ֆերնանդո հովիտի մասնաճյուղերին: Դատարանը մերժում է նրանց հայցը՝ վավերացնելու անօրինական ACF-ի 2022 թ-ի նոյեմբերին Բըրբենքում կատարած ընտրության արդյունքները, այն համարելով ACF-ի կանոնագրին հակասող: Դատարանը վճռում է նաեւ, որ Հայ

Մշակութային Հիմնարկության (ACF) նոր ընտրություն պետք է տեղի ունենա՝ 2022 թ-ի նոյեմբերին ընտրության փոխարեն, որովհետեւ անորոշություններ կան թե որ կազմերն են հանդիսանում Հայ Մշակութային Հիմնարկության օրինական մասնաճյուղերը այս չորս շրջաններում: Դատական որոշումին համաձայն, երբ որոշվի թե որոնք են օրինական մասնաճյուղերը, այդ չորս մասնաճյուղերը պետք է կատարեն պատգամավորների նոր ընտրություններ, ապա՝ նախքան 2023 թ-ի նոյեմբերը պետք է տեղի ունենա ACF-ի տարեկան նոր ժողով՝ ընտրելու համար ACF-ի վարչությունը: Մինչ այդ, չվիճարկված մասնաճյո ղերի պատգամավորները մնում են նույնը:

Իր հերթին Արեւմտյանի Կ.Կ.-ն դատական հայց ներկայացրեց Դաշնակցային Դատարանում 2021 թ-ին հուլիսի 9-ին ըստ ամերիկյան օրենքների Կ.Կ.-ն պարտավոր է հսկել իր ոչ-շահութաբեր հաշիվների ապահովության վրա:

Դաշնակցային հայցը պահանջում էր.

Ա) վերադարձնել ավելի քան 600,000 դոլարի գումարը, որ գողացվել է ACF-ի Լա Քրասենդայի, Օրեյջ Քաունթիի եւ Սան Ֆրանսիսկոյի Կ.Կ.-ի տեղական հաշիվներից, խախտելով CIVIL RICO-ի կանոնները եւ որոնք փոխանցվել են նոր ու կեղծ կառույցների, որոնք նույնիսկ ոչ շահութաբեր կազմակերպության կարգավիճակ չունեն:

Բ) վերադարձնել նշանակյալ Կ.Կ.-ի կողմից յուրացված ընկերային ցանցերի էջերը, անդամակցության ցանկերը, Trademark-երը եւ գույքերը:

գ) Դատական որոշումով արգելել նշանակյալ Կ.Կ.-ին շարունակել ներկայացնել Դաշնակցություն կազմակերպությունը:

Այս հայցը նաեւ պահանջում էր փոխ-հատուցում իրավաբանական վճարումների եւ դատական ծախսերի համար: Բյուրոյական Կ.Կ.-ը հատուկ դիմումով փորձում է համոզել դատարանին, որ Կ.Կ.-ի հայցը չեղարկվի, սակայն դատավորը անհերքելի փաստերի լույսի տակ որոշում է շարունակել դատական գործը:

2021թ-ի հոկտեմբերի 25-ին, ԱՄՆ-ի Դաշնակցային Դատարանը մերժում է բյուրոյական կենտրոնական կոմիտեի խնդրանքը՝ անվավեր հռչակելու իրենց դեմ ներկայացված հայցերը, որոնք ընդգրկում են մի շարք օրինախախտումներ՝ ներառյալ Դաշնակցության անվան պաշտոնական արձանագրության (Trademark) ապօրեն չարաշահումը եւ ավելի քան 600,000 դոլար գումարի անօրէն յուրացումը: Դաշնակցային Դատարանը նաեւ մերժում է բյուրոյական կենտրոնական կոմիտեի խնդրանքը՝ սառեցնելու Կ.Կ.-ի հարուցած դատական վերոնշյալ գործի ընթացքը, մինչեւ Նահանգային Դատարանում Կ.Կ-ի դեմ իրենց կողմից բացված դատի վերջնական լուծումը:

2021թ-ի նոյեմբերի 24-ին, դաշնակցային Դատարանը մերժում է պաշտպանյալների խնդրանքը, որ անվավեր ճանաչվի եւ լուծարվի իրենց դեմ RICO օրենքի հիմքով բացված քաղաքացիական հայցերի դատական գործը՝ իրավական հիմքերից զուրկ համարելով այս կապակցութեամբ պաշտպանյալներին ներկայացրած հակաճառությունը: ARF

Dashnaktsutyun, Western USA-ը եւ Հայ Մշակութային Հիմնարկությունը (ACF) Դաշնակցային Դատարանում դատ էին բացել անօրեն ընկերությունների (corporations) դեմ, 2020 թ-ի դեկտեմբերի 27-ին, Բյուրոյի կողմից նշանակված Կենտրոնական Կոմիտեի, ինչպես նաեւ 2021 թ-ի հուլիսին Բյուրոյի կողմից նշանակված Կ.Կ.-ի կազմակերպած Շրջանային Ժողովից ընտրված բյուրոյական Կենտրոնական Կոմիտեի անդամների դեմ: Քաղաքացիական RICO օրենքին հիման վրա բացված դատական գործի մեղադրական պնդումները առնչություն ունեին Հայ Մշակութային Հիմնարկության հաշիվներից անօրեն կերպով գումարներ յուրացնելու, ընկերությունների պաշտոնապես արձանագրված անունները անօրեն կերպով շահագործելու հետ:

Արեւմտյանի ավագ կուսակցականներից Վարդգես Անիվյանը մահացել էր 2013 թ-ին եւ իր ունեցվածքի մի բաժինը կտակել էր Կենտրոնական Կոմիտեին: Ժամանակին հնարավոր չի եղել կտակի գումարի բաժանումը կատարել: 2021թ-ի ապրիլին, այս հարցով զբաղվող Կ.Կ.-ի իրավաբանը, նկատում է, որ Դաշնակցության անունը գաղտնաբար փոխվել է որպես կտակառու եւ փոխարինվել է մի նոր կազմակերպության անունով, որ բյուրոյական Կ.Կ.-ի կողմից ստեղծված կազմակերպություն էր: Կ.Կ.-ն դիմում է դատարան կասեցնելու համար Վարդգես Անիվյանի կտակի բաժանումը՝ մինչեւ պարզվի իրականությունը: ԱՄՆ-ի տեղական օրենքների համաձայն, որեւէ ոչ-շահութաբեր ընկերակցություն օրենքի առաջ պատասխանատու եւ պարտավոր է հսկել իրեն պատկանող

գումարներին եւ ինչքերին: Այս դատը հետագային վճռվեց ի նպաստ Արեւմտյանի Կ.Կ.-ին:

Արեւմտյանի Կ.Կ.-ի դեմ Անդրանիկ Չարչաֆչյանի, Անուշ Չալյանի եւ Կարեն Եղբայրյանի կողմից բացված դատական գործի դատավարությունը տեղի է ունենում 2023 թ-ի Հուլիսի 5-ին եւ 6-ին Լոս Անջելեսի Գերագույն Դատարանում: Դատարանը լսում է Տարոն Տեր Խաչատուրյանի, Հովիկ Սալիպայի, Վրույր Ֆրանկյանի, Մելքոն Մելքոնյանի եւ Վահե Պոզոյանի վկայությունները: Դատարանի աշխատանքային ժամանակացույցի համաձայն դատը դադար է առնում վերսկսելու համար 2023 թ-ի սեպտեմբերի 25-ին:

Բյուրոյական Կ.Կ.-ի, անդամների կամ նրա զորակցողների կողմից ամերիկյան դատարաններում Արեւմտյանի Կ.Կ.-ի դեմ հարուցված դատական գործընթացները չէին կարող կատարուել առանց Բյուրոյի գիտակցության: Ամերիկյան դատարանների ծախսալից գործընթացը նկատի առնելով, կարելի չէ հավատալ թե Արեւմտյանի Կ.Կ.-ի դեմ բացված դատերը անհատների նախաձեռնություններ էին: Այս մասին վկայում է նաեւ Բյուրոյի ներկայացուցչի պատասխանը, 2021 թ-ի Մայիսին Գլենտեյլի Ս. Աստվածածին եկեղեցու սրահում Դաշնակցական շարքայինների տված այն հարցին թե Արեւմտյանի հարցերը ինչպիսի ավարտ պիտի ունենան. «Դժբախտաբար նրանք ամերիկյան դատարաններում պիտի ճշդվեն»:

-

ՀՅԴ 34-րդ Ընդհանուր Ժողովը

2020 թ-ի դեկտեմբերին ծայր առած կազմակերպական տագնապը համենում էր արդեն ավելի քան երկու տարի է: Կազմակերպական այս ոչ նախանձելի իրավիճակին առընթեր Հայաստանում քաղաքական դեպքերը զարգանում էին Դաշնակցության որդեգրած ուղեգծի հակառակ ուղղությամբ:

Արցախյան 44-օրյա պատերազմի պարտությունից հետո, Հայաստանում եւ սփյուռքում օրըստօրե մեծանում է Նիկոլ Փաշինյանի հրաժարականի պահանջը: Մինչ այդ Դաշնակցությունը դաշնակցելով 17 քաղաքական այլ ուժերի հետ, ստեղծել էր «Հայրենիքի Փրկության Շարժումը», որ փողոցային պայքարով փորձում էր տապալել Հայաստանի իշխանությունը:

Ստեղծված քաղաքական ճգնաժամին ի տես, 2020 թ-ի ապրիլի 25-ին Հայաստանի վարչապետը հայտարարում է իր հրաժարականը եւ երեսփոխանական արտահերթ ընտրությունների թվական է ճշտվում 2021 թ-ի հունիսի 20-ը:

Այս ընտրություններին Դաշնակցությունը որոշում է մաս կազմել «Հայաստան» դաշինքին, զոր գլխավորում էր Հայաստանի երկրորդ նախագահ՝ Ռոբերտ Քոչարյանը: Այս դաշինքի մաս կազմեց նաեւ

նորաստեղծ «Վերածնվող Հայաստան» կուսակցությունը։ Քոչարյանի հետ դաշինքը կուսակցականների մի մեծ շերտի կողմից հաշտ աչքով չդիտվեց։ Ընտրություններին Դաշինքը երկրորդ մեծագույն բլոկը դարձավ խորհրդարանում եւ շուրջ տասը դաշնակցականներ դարձան երեսփոխան, սակայն «Դաշնակցության Ֆրակցիա» անունը չհայտնվեց խորհրդարանում։

Ավելի ուշ, այս դաշինքը ընդդիմադիր այլ ուժերի հետ, 2022 թ-ի մայիսին երկրորդ անգամ լինելով դիմեց փողոցային պայքարով Հայաստանի իշխանությունների տապալման։ «Դիմադրություն» անվան տակ գործող այս շարժման առաջնորդը եւ մղիչ ուժը եղավ Դաշնակցությունը։ Սակայն այս շարժումը եւս ժողովրդային ընդունելության չարժանացավ եւ ժամանակի ընթացքում մարեց։ Թե՛ «Հայրենիքի Փրկության Շարժում»-ը եւ թե՛ «Դիմադրություն» շարժումները ավելի հեղինակազրկեցին Դաշնակցության վարկը։ 2022 թ-ի ամռանը, Հայաստանի տարբեր մարզերում եւ քաղաքներում տեղի ունեցած համայնքային ընտրություններին, կուսակցությունը ոչ մի նշանակալից արդյունք չարձանագրեց։ Դաշնակցությունը Հայաստանում այլեւս ժողովրդային հենարան չուներ։

Քաղաքական եւ կազմակերպական աննպաստ այս պայմաններում, բոլոր լուսարձակները կենտրոնացել էին 2023 թ-ի մարտ ամսին նախատեսված Հ.Յ.Դ. Ընդհանուր Ժողովին վրա։ Արեւմտյանի տագնապը կուսակցությունը դրել էր կազմակերպականորեն աննախընթաց եւ բարդ

իրականության առաջ։ Ընդհանուր Ժողովից ակնկալվում էր պատշաճ ձեւով քննարկել կազմակերպական այս տագնապը եւ կուսակցությունը դուրս բերել ոչ-բաղձալի իրավիճակից։ Կազմակերպականորեն մերժված եւ մեկուսացուած Արեւմտյանի Կ.Կ.-ն չկարողացաւ մասնակցել Հայաստանում կայանալիք Հ.Յ.Դ. 34-րդ Ընդհանուր Ժողովին։ Այսուհանդերձ Կ.Կ.-ն շրջաբերականով տեղեկացնում է իր ընկերներին գումարվելիք ժողովի մասին եւ իբրեւ նախանձախնդիր Արեւմտյանի հարցերի լուծման, հորդորում է, որ ընկերները անհատական նամակներով դիմեն նշյալ ժողովին, շրջանում համեցող խնդրի լուծման իրենց պատկերացումները տալու։ Կ.Կ.-ի այս թելադրանքին ընդառաջում են մեծ թվով ընկերներ, որոնք բացատրական նամակներ են հղում Ընդհ. Ժողովին։

Իր հերթին, Կ.Կ.-ն մի ծավալուն բացատրական-նամակ է հղում Ընդհանուր Ժողովին, ներկայացնելով եւ բացատրելով Արեւմտյանի հարցերի էությունը, նրանց զարգացման հոլովույթը եւ վերջապես լուծման իր պատկերացումները եւ առաջարկները։

Թե որքանով Հ.Յ.Դ. 34-րդ Ընդհանուր Ժողովը հանգամանալից կերպով քննարկեց Արեւմտյանի տագնապը, երեւում է նրա կողմից Արեւմտյանին տրված վերջնագրից։ Հիմնվելով Բյուրոյի եւ բյուրոյական Կ.Կ.-ի միակողմանի տեղեկությունների եւ նրանց ներկայացրած զեկուցումների վրա, Ժողովը Արեւմտյանի Կ.Կ.-ին հղում է վերջնագիր, որում պահանջում էր.

1-Ընդունում եք Հ.Յ.Դ. կազմակերպական կանոնները իբրեւ մեր միակ կանոնագիրը:

2-Հ.Յ.Դ.-ին եք վերադարձնում կուսակցության պատկանող բոլոր հաստատությունները, կալվածներն ու նյութական հաշիվները եւ բոլոր պետական դատերը անմիջապես կասեցնում եք:

3-Վերոհիշյալ պայմանները գոհացնելու դեպքում, Ընդհանուր Ժողովը կվերանայի ՀՅԴ Բյուրոյի ձեր հանդեպ տնօրինած պատիժները:

Եւ քանչորս ժամ ժամանակ էր տրվում էր Արեւմտյանին պատասխանելու Ընդհանուր Ժողովի վերջնագրին:

Ակներեւ է, որ այս պայմանները հար եւ նման էին մինչ այդ Բյուրոյի պայմաններին: Ոչ մի ակնարկություն չկա հարցի էության, Դաշնակցականների կանոնագրային իրավունքի խախտման մասին եւ Բյուրոյի կողմից կանոնագիրը կամայականորեն ոտնահարելու մասին: Արեւմտյանի Կ.Կ.-ն բացատրական-պատասխան հղելով վերոնշյալ ժողովի դիվանին, հաստատում է իր պատկանելիությունը Դաշնակցության մեծ ընտանիքին, միեւնույն ժամանակ փոխանցելով թե պատրաստ է բոլոր գույքերը, կալվածները եւ հաշիվները փոխանցել Արեւմտյանի Շրջանային Ժողովից ընտրված Կ.Կ.-ին, առաջարկելով հարցի ամբողջական եւ համապարփակ քննարկում, լուծումներ գտնելու առկա տագնապին: Կ.Կ.-ի այս պատասխանը եւս իր հերթին պարունակում էր նույն մտքերը, որոնք ներկայացվել էին Բյուրոյի հետ իր բանակցությունների ընթացքում: Կողմերը մնում են իրենց տեսակետներին եւ հարցի լուծման իրենց պատկերացումներից զիջում

չեն արձանագրում եւ Հ.Յ.Դ. 34-րդ Ընդհանուր Ժողովը անկարողության է մատնվում տագնապը շրջանցելու։

ԱՄԵՆՕՐՅԱ ՊԱՅՔԱՐ

ԵՒ

ՀԱՆԳՈՒՑԱԼՈՒԾՈՒՄ

Կազմակերպական այս տագնապը չմնաց զուտ կազմակերպական հարց։ Դա իր դրսեւորումները ունեցաւ թե՛ Արեւմտյանի շրջանի գաղութում եւ թե առհասարակ հայ կյանքում, ուր գոյություն ունի Դաշնակցական կառույց։ Տագնապի ամբողջ տեւողության ընթացքում (2020 թ-ի դեկտեմբերից մինչեւ 2023 թ-ի սեպտեմբերը) երկուստեք տարվող հակաքարոզչությունը հաւելյալ շիկացումի տարաւ մթնոլորտը։ Անհանդուրժողականությունը եւ իրարամերժությունը հասան այն աստիճանի որ նույնիսկ անձնական հարաբերությունները եւ ընկերական մտերմությունները խաթարվեցին։ Շրջանում պատահած յուրաքանչյուր դեպք կամ ձեռնարկ ծառայեց մյուս կողմը վարկաբեկելու աշխատանքին։ Նույնիսկ ընկերային ցանցերը օգտագործուեցին նսեմացնելու Դաշնակցական մարմիններ եւ անհատներ։ Այս մթնոլորտը ամենօրյայ մաշումի պայքարի վերածվեց, որում ներքաշվեցին եւ օգտագործվեցին նույնիսկ Արեւմտյանի Հ.Ե.Դ. եւ պատանեկան միությունները, ՀՕՄ-ը, Համազգայինը, Հ.Մ.Ը.Մ-ը եւայլն։

Արեւմտյանի Կ.Կ.-ն ողջամտությունը ունեցավ հեռու պահելու երիտասարդական եւ պատանեկան միությունները կազմակերպական այս տագնապից եւ կազմակերպական ապառողջ մթնոլորտից։ Հակառակ այն իրողության որ այս երկու միավորները հետեւում էին բյուրոյական Կ.Կ.-ին, Արեւմտյանի Դաշնակցության ակումբները, որոնք գտնվում էին Կ.Կ.-ի վերահսկողության տակ, իրենց դռները բաց պահեցին նրանց առաջ։ Բյուրոյականների կողմից անտեղի կիրք եւ ատելություն սրսկվեց նորահաս սերունդին, որ մասնակից դարձավ կուսակցական եւ ազգային մարմինների եւ անհատ դաշնակցականների ու ազգայինների վարկաբեկման քարոզարշավի աշխատանքներին։ Հաճախ շինծու խնդիրներ ստեղծվվեցին մթնոլորտը թեժացնելու եւ ավելորդ կրքեր հրահրելու, իսկ երբեմն թյուրիմացություններն ու իրավիճակները անհարկի կերպով շահագործվեցին ատելություն սերմանելու։ Այստեղ նշված դեպքերը մի քանի օրինակներ են, որոնք բավարար չափով արտացոլացնում են պատկերը այն մթնոլորտին եւ միջավայրի, որ ապրեց ԱՄՆ-ի գաղութը եւ մանավանդ Դաշնակցության կառույցը 2020 թ-ի դեկտեմբերից մինչեւ 2023 թ-ի սեպտեմբերը։

2021 թ-ի փետրվարին, տեղի է ունենում Արեւմտյանի կոմիտեների ընտրությունները։ Ամսի 26-ին, «Ահարոնյան» (Գլենդեյլ) կոմիտեության ընտրությունների ընթացքում, այլ շրջաններից հավաքված մի խումբ անհատ դաշնակցականներ, ներառյալ Բյուրոյի կողմից նշանակված Կ.Կ.-ի անդամներ, լուտանքներով եւ փողոցային վարքագծով փորձում են խանգարել Դաշնակցության կանոնագրով նախատեսված շրջանի

ընդհանուր ժողովի գումարումը եւ նոր կոմիտեի ընտրությունը: Նրանք նոյնիսկ փորձում են ֆիզիկական ընդհարում հրահրել: Ժողովականների զսպվածությունը եւ ոստիկանության միջամտությունը առիթ չեն տալիս ավելորդ լարվածության: Ժողովը տեղափոխվում է Կ.Կ.-ի շենք եւ հնարավոր է լինում այնտեղ գումարել ընդհանուր ժողով եւ ընտրել նոր կոմիտե:

Արեւմտյանի Կ.Կ.-ի դեմ տարվող այս պայքարը դուրս է գալիս նույնիսկ ԱՄՆ-ի սահմաններից: Արեւմտյանի Կ.Կ.-ի դեմ արշավի համար օգտագործվեց մինչեւ անգամ նախկին քաղաքական բանտարկյալ Համբիկ Սասունյանը, որը Հայաստանում տարբեր առիթներով Դաշնակցականի ոչ-վայել արտահայտություններ եւ հայհոյանքներ է հնչեցնում Կ.Կ.-ի եւ շրջանի Դաշնակցականների հասցեին:

2021 թ-ի ապրիլին, Կ.Կ.-ից մի պատվիրակություն էմեկնում Հայաստան, Արցախյան 44-օրյա պատերազմի ընթացքում նահատակված զինվորների ընտանիքներին նյութական օժանդակություն տրամադրելու համար: Այս այցելության ընթացքում, փորձ է կատարվում այցելությունը ամեն գնով ձախողեցնելու եւ առաքելության նպատակը նսեմացնելու: Հայաստանյան կառույցի անդամները համոզում են նահատակների ընտանիքներին, տրամադրված օժանդակությունը մերժելու կամ ետ վերադարձնելու: Այդ ընտանիքներից շատերը ետ են վերադարձնում տրված օժանդակությունը, սակայն հետո զղջումով ներկայանում են պատվիրակության անդամներին՝ պատմելով եղելությունը:

Պատվիրակության անդամներին նկատմամբ արվում են սպառնալիքներ։ Բարեբախտաբար առանց կարեւորություն ընծայելու սպառնալիքներին, նրանք շարունակում են եւ աւարտին հասցնում իրենց աշխատանքը։ Պատմության համար պետք է արձանագրել, որ ի պատիվ այդ պատուիրակության անդամներին նրանք ունեցան բավարար լայնախոհություն, պետական մարմիններին չդիմելու, իրենց դեմ կատարված սպառնալիքներին համար։

2022 թ-ի հունիսի 22-ին, Ռոստոմ եւ Շիրակյան կոմիտեությունների տարածքում տեղի են ունենում Հ.Ե.Դ.ի ձեռնարկներ, տեղական կոմիտեների ամբողջական զորակցությամբ եւ օժանդակությամբ։ Շիրակյան կոմիտեի դեպքում տեղի է ունենում Հ.Ե.Դ. ուխտի ժողովը, իսկ Ռոստոմ կոմիտեի դեպքում՝ Հ.Ե.Դ. ուխտերի միջեւ ֆուտբոլի մրցաշարք։ Շիրակյան կոմիտեի որոշումով նախօրոք արգելվել էր Հ.Ե.Դ. Կենտրոնական Վարչության (ԿՎ) մեկ անդամի մուտքը կենտրոն նրա խնդրահարույց պահվածքի պատճառով, որի համար էլ նա երկար ամիսներ սառեցվել էր նույնինքն ԿՎ-ից, որի անդամ էր։ Իսկ Կ.Վ.-յան մի անդամ, որ մերժել էր գործակցել Ռոստոմ կոմիտեի հետ, կոմիտեն ապահովական նկատառումներով մերժում է նրան ներկա գտնվել տեղի ունենալիք միջոցառման։ Զույգ այս պատահարները օգտագործվում են բյուրոյական Կ.Կոմիտեի կողմից ապատեղեկատվություն տարածելով եւ երիտասարդները ապակողմնորոշելով։ Երիտասարդականի պատասխանատուների կողմից, նման կեցվածքները ավելի հաճախակի

են դառնում, որը իր վատ անդրադարձն է ունենում երիտասարդականի անդամների Դաշնակցական կազմավորումի վրա։

2023 թ-ի մարտի 21-ին Կ.Կ.-ից մի պատվիրակություն հանդիպում է ունենում Լոս Անջելեսում Հայաստանի հյուպատոսի տեղակալ Նազելի Համբարձումյանի հետ։ Իսկ նույն ամսվան 31-ին՝ Վաշինգտոնում հանդիպում է կայանում Հայաստանի դեսպան Լիլիթ Մակունցի հետ։ Այս հանդիպումները բուռն կերպով քննադատվում են բյուրոյական Կ.Կ.-ի եւ նրա հետեւորդների կողմից եւ ընկերային ցանցերի վրա ցեխարձակումներ եւ զրպարտություններ են հնչեցնում ԱՄՆ-ի Կ.Կ.-ի հասցեին։ Այս մասին բյուրոյական Կ.Կ.-ն հրապարակում է նաեւ հաղորդագրություն։

2023 թ-ի ապրիլին՝ Խթման գիշերը եւ Զատիկի օրը, Գլենդեյլի Սուրբ Աստվածածին եկեղեցում Հ.Ե.Դ.-ի կողմից առանց արտոնության թռուցիկներ են բաժանվում։ Տարիների սովորության համաձայն համայնքային ՈՐԵՒԵ կազմակերպություն (ներառյալ կոմիտեները, Կ.Կ.-ի հանձնախմբերը, Հ.Ե.Դ.-ը եւ ուրիշներ) պարտավոր են եղել հարգալից լինել թռուցիկներ բաժնելու կամ ապրանքներ վաճառելու վայրին՝ եկեղեցու հոգաբարձության իրավասությունների հանդեպ։ Այս միջոցառման համար Էնսինոյի կանգառը օգտագործելու համար անհրաժեշտ արտոնությունը խնդրվել եւ առնվել էր. մինչդեռ Գլենդեյլի եկեղեցուց արտոնություն չի խնդրվել եւ հետեւաբար կայանատեղիի պահակները չեն արտոնել թռուցիկների ցրումը։ Այս դեպքի առիթով ՀԵԴ-

ի անդամները մեծ աղմուկ բարձրացրին, մեղադրելով թե Կ.Կ.-ն արգելք է Հայկական Ցեղասպանության մասին թռուցիկների ցրումին: Հայկական Ցեղասպանության զոհերի հիշատակի օրը եւս շինծու կերպով զոհ է դառնում կազմակերպության ներքին վեճերին: Մի պարզ զուգադիպությամբ, այս դեպքի հաջորդ օրը՝ երկուշաբթի երեկոյան, մի «հանրային ֆորումի» ընթացքում, հայ երիտասարդներ եւ Հ.Ե.Դ-ի անդամներ դուրս են դրվում Բըրբենքի Հայ կենտրոնից, որովհետեւ նրանք «կարող էին խնդրահարույց դառնալ»: Երկուշաբթի օրը, երիտասարդներին ձեռնարկից վռնդելու այս արարքը նպատակ ուներ ծածկել Հայաստանի ներկա կացության հետ առնչություն ունեցող մտահոգություններին անդրադարձող հարցերին պատասխանելու իրենց անկարողությունը: Այս բոլորը տեղի են ունենում, ինչպես ծանուցվել էր, «հանրային ֆորում»ի ընթացքում:

Այս դեպքերին զուգահեռ ամենօրյա հակաքարոզչություն է տարվում մասնավորաբար սոցիալական ցանցերի վրա: Կեղծ (fake) էջերով անդադար վարկաբերկիչ տեղեկություններ եւ ստեր են տարածվում : Կողմերը իրար ամբաստանում են այս հակաքարոզչության մեջ:

Հայաստանյանց Առաքելական Եկեղեցին եւս անմասն չի մնում այս թոհուբոհից: 2023 թ-ի ապրիլին, Հ.Յ.Դ. 132-ամյակի տոնակատարության ընթացքում, բյուրոյական Կ.Կ.-ն պարտք է դնում թեմի առաջնորդի վրա խոսք առնել եւ գովաբանել բյուրոյական Կ.Կ.-ն: Այս իրողությունը

աննախընթաց էր Դաշնակցության պատմության մեջ։ Առհասարակ, Դաշնակցության ձեռնարկներին հայ կղերականների ներկայությունը բարոյական իմաստ ունի եւ լավագույն դեպքում նրանք ձեռնարկների ավարտին «Պահպանիչ» աղոթքով փակել են ձեռնարկը։ Այս գրգռիչ ոճը հարիր չէր Դաշնակցության բարոյական հատկանիշներին եւ քաղաքական իր դավանանքին։ Այս արարքով բյուրոյական Կ.Կ.-ն նպատակադրել էր հեղինակություն ձեռք բերել, աջակից ունենալով հայ կղերականությունը։

Նմանօրինակ դեպքերը միմիայն վնասեցին Դաշնակցության վարկին։ Գիտակցված կամ ոչ, այս արարքները հեռու էին Դաշնակցականորեն գործելու եւ այդ աշխատանքին գաղափարական հունավորում տալու ամեն սկզբունքից։

Գաղութում տիրող անհանդուրժական այս մթնոլորտին զուգահեռ, Արեւմտյանի Կ.Կ.-ն ձեռնարկեց իր գործունեության ծիրը ընդլայնելու աշխատանքը։ 2021 թ-ի ապրիլին Հայաստան այցելած Կ.Կ.-ի պատվիրակությունից շուրջ մեկ տարի անց, երկրորդ պատվիրակություն է գործուղվում Հայաստան։ Այս պատվիրակության նպատակներից էր բարեսիրական ներդրումներ կատարել Հայաստանում։ Մշակվեցին եւ գործադրվեցին Թալինի գյուղերում մշակութային օջախների վերանորոգման աշխատանքներ կատարել։ Արեւմտյանի «Լեռնավայր» եւ «Ա. Շիրակյան» կոմիտեությունների կազմակերպությամբ կատարվում են

դրամահավաքի ձեռնարկներ եւ Հայ Մշակութային Հիմնադրամի անունով տրամադրվում են այդ ծրագիրների իրագործմանը: 2022 թ-ի ամռանը, հիմնովին վերանորոգվում է Թալինի Զովասար գյուղի դպրոցը: Նույն տարվա աշնանը սկսվում է Կաթնաղբյուր գյուղի զբոսավայր-պուրակի շինությունը, որն ավարտվում է 2023 թ-ին: Միաժամանակ վերանորոգվում է Բազմաբերդ գյուղի դպրոցի թատերասրահը, որ իբրեւ մշակութային օջախ ծառայում է նաեւ շրջակա մի քանի գյուղերին:

Հանգուցալուծում

Հ.Յ.Դ. 34-րդ Ընդհանուր Ժողովի ավարտից հետո, նորընտիր Բյուրոյի կազմից Խաժակ Մկրտիչյանը մեկնում է ԱՄՆ, նոր բանակցություններ վարելու Կ.Կ.-ի հետ: Բյուրոյի այս նախաձեռնությունը ուներ բազմաթիվ պատճառներ: Բյուրոյական Կ.Կ.-ն ինքզինք չէր կարողացել հաստատել որպես Դաշնակցական մարմին նույնիսկ կուսակցական շրջանակներում: Նրա գումարած երկու Շրջանային Ժողովների մասնակցության պատկերը չէր գերազանցել 300 շարքայիններ: Կալիֆորնիայի վերաքննիչ Դատարանի որոշմամբ, 55-րդ Շրջանային Ժողովին ընտրված Կ.Կ.-ն Արեւմտյանի միակ օրինավոր Կ.Կ.-ն էր: Այս որոշումը գործելու անհնարինություն պիտի ստեղծեր բյուրոյական Կ.Կ.-ին: Որոշ տեղեկությունների համաձայն, զրկվելով Արեւմտյանի նյութական մատակարարումից, կուսակցությունը մատնվել էր նյութական մեծ դժուարությունների: Իսկ արտաքին ճակատի վրա, Հայաստանում, Դաշնակցությունը խորհրդարանից դուրս գրեթե լուսանցքայնացվել էր: Լիբանանի երեսփոխանական ընտրությունների արդյունքների համաձայն, կուսակցության վարկանիշը ավելի էր անկում արձանագրել: Այս պատճառով էլ բանակցության սեղանի շուրջ Բյուրոյի

դիրքերը տկարացել էին։ Մինչդեռ Արեւմտյանը, հակառակ իր մեկուսացումին, գոնե իր շրջանում շարունակում էր գործել ընթացիկ ձեւով։ Վերջին երկուսուկես տարիների ընթացքում կատարված ձեռնարկների հաջողությունը, այդ ձեռնարկների ներկայության պատկերը, կատարվող նվիրատվությունները վկայում են, որ այն վայելում էր գաղութի մեծամասնության աջակցությունը։

Բյուրոյի անդամ Խաժակ Մկրտիչյանի ձեռնարկած բանակցությունները եւս կատարվում են մի քանի հանգրվաններով։ Ի վերջո, Սեպտեմբեր 15-ին բանակցությունները հանգուցալուծվում են եւ տագնապը մտնում է լուծման փուլ։ Այդ համաձայնության հիմնական կետերը հանդիսանում են.

Ա – Գործող եւ նշանակյալ Կ.Կ.-ների լուծարում եւ երկու կողմերից ընդունելի Կ.Կ.-ի կազմություն, որ պիտի գործի մէկ տարի ժամկետով, որից հետո պիտի գումարվի Արեւմտյանի Շրջանային Ժողով, նոր Կ.Կ. ընտրելու։

Բ – Երկու կողմերի դատական գործերից հրաժարում։

Գ – Տագնապի հետ առնչություն ունեցող կարգապահական բոլոր տնօրինումների չեղարկում։

Այս համաձայնության հիման վրա կազմվում է երկու կողմերին ընդունելի Կ.Կ., որ օրինական հանգամանք է ստանում նաեւ ամերիկյան դատարանի կողմից։ Իսկ ՀՅԴ Բյուրոն Հոկտեմբեր 19-ին

հաղորդագրությամբ հայտարարեց Արեւմտյանի տագնապի հանգուցալուծումը։

2023 թ-ի նոյեմբերի 6-ին, Բյուրոն տարածեց Մամլո Հաղորդագրություն, որում հայտնում է նոյեմբերի 2-3-ը Կիպրոսում տեղի է ունեցել խորհրդաժողով, որին մասնակցել են Դաշնակցության կառույցի մարմինների ներկայացուցիչները եւ հրավիրյալ ընկերները։ Ժողովին հատկացվել էր քննարկելու՝ «Ադրբեջանի կողմից ցեղասպանական հարձակումների հետեւանքով Արցախի Հանրապետության բռնի հայաթափումի լոյսի տակ Հայաստանի ու հայության առաջ ծառացած մեծ մարտահրավերները» ասվում է հաղորդագրության մեջ։ Այս խորհրդաժողովի ժողովականները հարց են դրել, որ կուսակցությունը կազմակերպականորեն հայտնվել է ճգնաժամում եւ առաջարկել են արտակարգ Ընդհանուր Ժողով գումարել։ Նախատեսվում է 2024 թ-ի աշնանը գումարել Դաշնակցութեան արտակարգ 35-րդ Ընդհանուր Ժողովը։

Ժողովականների կողմից կուսակցության ներսում ճգնաժամի գոյության անդրադարձը կարեւոր քայլ էր եւ հույս է ներշնչում, որ կազմակերպությունը կարող է դուրս գալ լճացումից, որում հայտնվել է մի տասնամեակից ի վեր՝ իր վարած սխալ քաղաքականության հետեւանքով։ Այս ճգնաժամի մասին զգուշացուցրել էին 2011 թ-ին պատգամավորները, որոնց բարեկարգչական առաջարկները Հրանտ Մարգարյանի կողմից մերժվել էին։ Այս ճգնաժամի մասին ահազանգել էր Արեւմտյանի Կ.Կ.-ն,

երբ Բյուրոն կասեցրել էր 55-րդ Շրջանային Ժողովի գումարումը։ Բյուրոյի եւ Արեւմտյանի միջեւ ծագած տագնապը եւս այս ահազանգվող կազմակերպական ճգնաժամի դրսեւորումն էր։ Դաշնակցության ղեկավարությունը իշխանական դիրքերի զինովությամբ փորձեց լուծել խնդիրները եւ այսօր ամբողջ կառույցը, նույնինքն մարմինների ներկայացուցիչների եւ Բյուրոյի հաստատումով գտնվում է ճգնաժամի մեջ, որից դուրս գալու ուղիները պետք է փնտռել կուսակցության արդիականացմամբ՝ քարացած աւանդականությունից եւ հեղափոխաշունչ ճառերից դուրս։

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ինչպես մի քանի առիթներով շեշտեցինք, Արեւմտյանի այս ըմբոստացումը կազմակերպականորեն աննախընթաց էր: Նրա արձագանքները ոչ միայն հրապարակայնացան Դաշնակցական եւ ոչ Դաշնակցական մամուլում, այլեւ կուսակցությունը հայտնվեց մի անելի առաջ եւ ի վերջո Բյուրոն ընդունելով իր որոշման սխալականությունը, ետդարձ կատարեց դեկտեմբեր 27-ի Կենտրոնական Կոմիտե նշանակելու իր հայտարարություն-որոշումից: Բյուրոյի կողմից այս ետդարձը ինքնին ապացույց է, որ շարժումը հաջողեցաւ ինքզինք պարտադրել եւ կարող է Դաշնակցության կանոնագրին սկզբունքներին վերադարձի ազդանշանը տալ: Այս առումով էլ շարժումը պետք է նկատել հաջողած կամ առնվազն իր նպատակները իրագործած, որովհետեւ շարժումը առաջին օրից անջատողական տրամադրություն չցուցաբերեց եւ ինքը եղավ բանակցությունների նախաձեռնողը, որպեսզի կանոնագրային այն սկզբունքները՝ ապակենտրոնացում եւ ժողովրդավարություն, որոնք նվիրագործելու համար ճամբա էր դուրս եկել, նաեւ դառնա այն խարիսխը, որի վրա պիտի կառուցվեր ամեն տեսակի համաձայնություն:

Շարժումը հաջողվե՞ց: Անկասկած: Նրա գաղափարական-կազմակերպական եւ քաղաքական սկզբունքները բնական շարունակությունն են 2011 թ-ի 31-րդ Ընդհանուր Ժողովի բարեկարգչական առաջարկներին, որոնք ներկայացվել էին Արեւմտյանի եւ նրա համախոհ մի շարք այլ շրջանների պատգամավորների կողմից: Առաջարկներ, որոնք հաջորդ Ընդհանուր Ժողովներին էլ ներկայացվեցին Արեւմտյանի կողմից: Տասնամյակ հետո միայն, Բյուրոն հաստատեց, որ կուսակցությունը բարեկարգումի անհրաժեշտություն ունի եւ երկար տարիներ անտեսել է այդ կարեւոր քայլին գնալ: Եւ այդ բարեկարգման պատկերացումներն ու առաջարկները, ըստ էության, խորքային պատճառ էին Արեւմտյանի ըմբոստացման: Դեռ երկար ժամանակ նրա հետցնցումները զգալի պիտի լինեն կազմակերպությունում, որի առաջին ցուցանիշը 2023 թ-ի հոկտեմբերին Կիպրոսում տեղի ունեցած շրջանային ժողովն էր: Այս իմաստով էլ, պատմության համար պետք է արձանագրել, որ շարժումը իր առաքելությունը կատարեց:

Արդեն մի քանի ամիս է անցել հաշտեցման համաձայնությունից, սակայն Արեւմտյանում կրքերը ամբողջությամբ չեն հանդարտվել: Բյուրոն վերսկսել է իր միջամտությունները կատարել շրջանում, հետապնդելով միեւնույն քաղաքականությունը՝ վերահսկելի դարձնել Արեւմտյանը: Այս աշխատության պատրաստության ընթացքում արդեն տեղեկանում ենք, որ Բյուրոն ամբողջությամբ չի հարգում իր իսկ ստորագրած համաձայնագիրը՝ պատրվակներ առաջ քաշելով: Դաշնակցական

մարմնին անհարիր ընթացք է իր ստորագրությունից ետդարձ կատարելը։ Որքա՞ն կհաջողի Բյուրոն այս անգամ, ժամանակը կտա պատասխանը։ Բայց բյուրոյական այս քաղաքականությունը, որ հանգեցուց 2020 թ-ի դեկտեմբերի ըմբոստացմանը, այս անգամ կարող է ավելի մեծ ավերներ գործել թե՛ կազմակերպությունում եւ թե՛ գաղութում։ Ակնկալում ենք, որ Հ.Յ.Դ. Բյուրոն ունենա խոհեմություն եւ Դաշնակցական մեծահոգություն՝ Արեւմտյանի հարցերին չմիջամտելու, նոր եւ անախորժ այլ բարդություններ կանխելու եւ Դաշնակցության հեղինակությունը վերականգնելու։

(վերջ)